

102. Tiistaina 17 päivänä syyskuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Ulkoasiainvaliokunnan täydennys-
vaali 3100

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys Kanadan kanssa
sosiaaliturvasopimuksen muuttamisesta
tehdyn pöytäkirjan ja Québecin kanssa
tehdyn sosiaaliturvasopimusjärjestelyn
muutoksen eräiden määräysten hyväksy-
misestä „

Hallituksen esitys 98/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
15/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi terveyden-
suojelulain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 95/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
16/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi vesilain
muuttamisesta 3101

Hallituksen esitys 54/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Lähetekeskustelu

5) Hallituksen esitys valtion talousar-
vioksi vuodelle 1997 3101

Hallituksen esitys 103/1996 vp

6) Hallituksen esitys vuoden 1997 vero-
asteikkolaiksi 3181

Hallituksen esitys 104/1996 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain
ja verotusmenettelystä annetun lain muut-
tamisesta „

Hallituksen esitys 105/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotu-
lon verottamisesta annetun lain 51 b ja
51 d §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 106/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi varallisuus-
verolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 107/1996 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Anttila S-L.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Biaudet, Halonen, Hyssälä, Ihamäki, Joenpalo, Jätteenmäki, Karjalainen, Kemppainen, Kiljunen, Kokkonen, Kukkonen J., Lapintie, Lindqvist, Luhtanen, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Nikula, Norrback, Smeds, Tahvanainen ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Nikula ja Kiljunen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Joenpalo, virkatehtävien vuoksi ed. Halonen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Lindqvist, Nikula ja Tahvanainen, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Biaudet, Jätteenmäki, Kokkonen ja Luhtanen sekä tämän kuun 19 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Norrback.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 12 päivänä syyskuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettut Euroopan unionin asiat n:ot U 43—46.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asioiden n:ot U 43 ja 44 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä asioiden n:ot U 45 ja 46 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 564. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi on valittu ehdokaslistan mukaisesti ed. Tiuri.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Kanadan kanssa sosiaaliturvasopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan ja Québecin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimusjärjestelyn muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 98/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 15/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 95/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 16/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 54/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 103/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6)—9) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Johannes Koskinen: Rouva puhemies! Hyvät edustajat! Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Pertti Paasio totesi budjettipuheenvuorossaan varovaisen kriittisesti, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi mielellään nähnyt veronalennusten painottuvan selvästi enemmän pieni- ja keskituloisiin kansalaisiin, joiden kulutusmahdollisuuksien vielä tuntuvampi parantaminen olisi selvemmin näkynyt kansantalouden toimeliaisuudessa ja työllisyydessä. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajia rauhoittumaan ja käymään kahdenkeskiset keskustelut salin ulkopuolella! Ed. Johannes Koskisella on puheenvuoro.

Puhuja: Kiitos! Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolelta tulleet vaatimukset oikeudenmukaisemmasta tulonjaosta ovat aiheuttaneet yllättävän laajan ja liioitellun imperiumin vastaiskun. Paasiota on syytetty luikuriksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa ja maakuntalehtien skribentit hakevat merkkejä puo-

lueriidan leimahduksista. Omia tuomioitaan ovat ladelleet tietysti herkkätuntoiset ministerit, osa heistä, ja lojaalit hallituskumppanit Outi Ojalasta Tuija Braxiin. Ed. Paasio ei varmasti-kaan kaipaa puolustuspuheenvuoroa. Hän on vain todennut sosialidemokraattien keskuudessa vallitsevia kantoja. Mutta sosialidemokraattien verolinja kyllä vaatii jonkun lisäkommentin.

Lamavuosien veronkiristykset ovat koetelleet suhteessa tiukemmin pienituloisia, kun sama prosenttisiivu on lisätty veroihin kaikilla tulotasoilla. Esimerkiksi tähän tapaanhan on tapahtunut työttömyysvakuutusmaksua säädettyä ja palkansaajan työeläkemaksua lisättyä. Palkansaajan työeläkemaksussa on vielä se piirre, kun se on verotuksessa vähennyskelpoinen, että se reaalisesti maksettavaksi jäävä osa on suurituloisilla prosentteina pienempi kuin pienituloisilla, koska verovähennyksenä saatava hyöty on isompi korkeamman marginaaliveron vallitessa. (Ed. Zyskowitz: Entäs raippaverot, mihin ne kohdistuvat?)—Raippaverostahan ollaan jo tällä esityksellä luopumassa, eli nämä kevennykset tulevat sitä kautta ikään kuin kasautuvasti juuri tässä vaiheessa suurituloiseen päähän. — Sosiaaliturvan leikkausten kompensointitarve on myös suurempi pienituloisissa päässä. Näitä näkemymiä on haluttu tuoda esille vastaisen varalle, vaikka hallituksen sorvaama kompromissi tässä vaiheessa hyväksytäänkin.

Meillä on karvaita muistoja vuodelta 1991, kun veroja edellisen kerran reippaasti alennettiin, silloin useampana vuonna selvästi enemmän kuin mitä nyt, eikä näillä kevennyksillä vielä päästä kuin vuoden 1993—1994 tasolle. Tuolloin verolinjaa tehtiin myös hyvin valtiovarainministeriövetoisesti ja verotuksen yksinkertaistamisen nimessä unohdettiin liiaksi tulonjakovaikutukset. Se oli yksi syy raskaaseen vaalitappioon vuoden 1991 eduskuntavaaleissa. Kansalaiset eivät kokeneet oikeudenmukaiseksi sitä, mitä oli hallitustasolla hyvinkin laajan valmistelun puitteissa tehty.

Tässä tilanteessa tulonjakovaikutus on paremmin tasapainotettu jo hallituksen esityksessä, mutta kun ottaa huomioon juuri nämä koettelemukset menneiltä vuosilta, vielä harkitumpi painotus pieni- ja keskituloiseen päähän olisi ollut paikallaan.

Valtiovarainministeriön rooli veronkevennyksessä on ollut hyvin poikkeuksellinen. Viimeiseen asti vielä kesällä ministeri Niinistön ja keskeisten virkamiesten puolelta nimenomaan varoitettiin kattamattomista veronkevennyksis-

tä. Veronalennusvara todettiin sitten äkkirynnäköllä budjettiriihessä, ilman että poliittiset hallituspuolueet tai niiden eduskuntaryhmät olisivat tuota linjaa määritelleet. Niiden edustajat toki hallituksessa sitä kompromissia hioivat, mutta poliittista valintaa eivät itse asiassa tehneet eduskuntaryhmät tai poliittiset toimijat, vaan veronkevennyksen mitoitus ja myös sen muotoilu tapahtui hyvin virkamiesvetoisesti.

Eduskuntaryhmien pohdittavaksi ei tullut esimerkiksi sellainen vaihtoehto, että 5,5 miljardin sijasta olisi tyydytty 5 miljardin kevennyksiin, ja samalla peruttu ensi vuodelta työttömyyspäivärahojen indeksileikkaukset, joiden vaikutus on hieman vajaa 400 miljoonaa markkaa ensi vuodelle. Tavallista rivedustajaa kovasti ihmetyttää, kuinka miljardit nyt ovat niin keveitä, kun leikkauspäätökset toimeentuloturvasta on pitänyt viedä tarkasti ja pilkulleen läpi viimeisiä miljoonariippusia myöten vielä aivan muutamia viikkoja ennen budjettiriihtä.

Tässä otetaan tietylnainen riski ja se varmasti kansantalouden kannalta on tässä tilanteessa paikallaan, mutta onko se riski poliittisesti oikein painotettu, millekään ryhmälle osoitetaan hyötyjä ja mille ei, niin se on tämän sosialidemokraattien painopistekritiikin keskeinen syy.

Jälkikäteen paljastuu entistä selvemmin valtiovarainministeriön sisällä vallitseva oikeistoliberalismin lipunkantopyrkimys. Valtiovarainministeriön ylijohdaja Martti Hetemäki selosti viime viikon Suomen Kuvalehdessä, 13.9. julkistetussa lehdessä veronkevennyslinjaansa. Siinä on ainakin sosialidemokraattien linjaan nähden selkeästi ristikkäin meneviä näkemyksiä. Yksi lainaus: "Hetemäki ei kuitenkaan usko, että tuloveroja voidaan jatkossa juurikaan keventää verotuksen painopistettä siirtämällä. Varsinkin, kun alkoholi-, bensiini- ja tupakkaveron alennuspaineet ovat repäisemässä valtion verohäviön uuden reiän. Siksi tarvitaan menojen leikkauksia".

Edelleen lainaus toisesta kohdasta: "Veroremontin rahoittamiseksi valtion olisi karsittava rajusti menojaan. Hetemällä ei ole työpöydän laatikossa valmista 'Martin listaa', mutta leikkausjonon kärkeen hän pistäisi työikäisen väestön saamat etuudet, yhteensä 77,5 miljardia. Niihin kuuluvat mm. työttömyysturva, lapsilisä, asumistuki, toimeentulotuki, varhaiseläkkeet ja työkyvyttömyyseläkkeet."

Edelleen Hetemäki korostaa, että tulonjakoa tasaava elementti on verotuksessa toissijainen. Tämä lausunto verojen osalta päättyy Hetemäen

toteamukseen: "On selvää, että jatkossa kaikki järkevät uudistukset tulevat väistämättä johtamaan tuloerojen kasvuun".

Meidän mielestämme verotuksen linjan tarkistukset, työn verotuksen keventäminen, uusien verolähteiden hakeminen ja myös vajaasti verotettujen tulojen saaminen verotuksen piiriin eivät johda tuloerojen kasvuun, jos ne oikein valitaan. Emme hyväksy tällaista kohtalon sanelemaa tuloerojen kasvattamista, joka on puhtaasti juuri oikeistolainen, oikeistoliberalismin keskeinen periaate. En väitä, että tämä veronkevennys toteutuneessa esityksen muodossaan sitä merkitsi, mutta ainakin Hetemäen ja muidenkin valtiovarainministeriön keskeisten virkamiesten lausunnot paljastavat, että tällainen pyrkimys ja pohjavirtaus nyt vallitsee näissä ekonomistipiireissä.

Erityiskohtana huolestuttaa eläkkeensaajien kohtalo. Hallituksen budjettiesitys kokonaisuutena lisää uskoa ja luottamusta tulevaisuuteen, mutta juuri eläkkeensaajien ja työttömien kohtelusta ensi vuonna ei heru tyyli pisteitä. Edellisen hallituksen eläketuloa saaville säätämä 3 prosentin raippaveron, ylimääräinen sairausvakuutusmaksu säilyisi ennallaan. Jo tältä vuodelta poistettiin eläkeläisiltä peritty kansaneläkemaksu ja tarkoituksena on ollut asteittain poistaa myös muita korkeampi sairausvakuutusmaksu.

Tämä tulisi ottaa vakavasti ja sopia maksun alentamishajelmasta. Kun indeksikorotukset jäävät pieniksi, vuoden vaihteessa on myös katsottava johtavatko kansaneläkkeen pohjaosien leikkaukset pientä työeläkettä saavien osalta kohtuuttomuuksiin. Talousarvioesityksessä tämä ongelma näyttää sivuutetun, mutta tietävästi asia on ministeriössä selvitettävänä.

Toisena erityiskysymyksenä puuttuisin rata-rahoihin. Kun Valtionrautateitä yhtiöitettiin, sovittiin ja luvattiin, että radanpidon rahoitus olisi 2 miljardin markan tasolla vuosittain. Siitä on nyt jo kahtena vuotena jääty parisataa miljoonaa jälkeen, ja kun nyt keventyneissä oloissa ensi vuoden budjettia laadittiin, oli tietysti toivottavaa, että tämä kuilu täytettäisiin ja palattaisiin sellaisella linjalle, jolla pystytään huolehtimaan ns. tason parantamisesta ja edes nykyisen liikenteen turvallisuudesta ja joustavasta liikennöinnistä. Tässä suhteessa toiveet kohdistuvat nyt ensi vaiheessa syyskuussa annettavaan lisäbudjettiin, mutta myös ihan budjetin osalta tarkistustarpeita olisi.

Esimerkiksi päärata Helsinki — Tampere on ollut moneen kertaan lykkäyksen kohteena. Al-

kujaan sen tason kohentaminen pendolinovauhtiin oli tarkoitus toteuttaa tämän vuosikymmenen puolella. Nyt sen aikataulu budjettiesityksen mukaan lykättäisiin jo vuoteen 2004 saakka. Tämä aikataulu vaatisi välttämättä parin vuoden nopeutuksen, jotta myös rautatieliikenteen kilpailukyky suhteessa autoliikenteeseen tuolla välillä pysyisi ennallaan. Nythän moottoritie Tampereelle saakka olisi valmistumassa jo vuonna 2001.

Näillä kriittisillä huomautuksilla en halua leimata budjettia onnettomaksi tai kokonaansa virheelliseksi, mutta tulevia politiikan linjauksia varten on erityisen tarpeellista pitää huolta yhteiskunnan vähäosaisimmista ja tulonjaon oikeudenmukaisuudesta niillä toimilla, joilla valtiovalta ja julkinen valta siihen pystyvät vaikuttamaan.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettiesityksen positiivisin yllätys oli siihen sisältyvä tuntuva tuloverotuksen kevenyminen. Sen takia on ollut hämmäntävää, että täällä eduskunnassa ja osin julkisuudessa käydyssä keskustelussa on tullut esiin niin paljon kriittisiä kantoja nimenomaan tuloverokevennykseen nähden. Hämmäntävää on ollut tietysti se, että näitä kriittisiä näkökohtia ovat opposition edustajien lisäksi olleet esittämässä monet sosialidemokraattisen ryhmän edustajat.

Selvyyden vuoksi haluan edustajille Seppo Kääriäinen, Tuija Brax ja kaikille muillekin tässä yhteydessä todeta, että sellainen ajatus, että täällä eduskunnassa lähdetäisiin huonontamaan hallituksen antamaa tuloverokevennystä, on täysin mahdoton ja kokoomuksen eduskuntaryhmä ei tule sellaiseen missään tapauksessa suostumaan.

Tämän tuloverokevennyksen keskeinen sisältö ja anti on se, että se nimenomaan kannustaa työntekoon, se kohdistuu keskituloisiin ihmisiin, ja ne muutokset, joita siihen vaaditaan tai tultaisiin tällaisissa neuvotteluissa vaatimaan, merkitsivät huononnuksia nimenomaan tavallisten keskituloisten perheiden kannalta.

Sitä hokemaa, että tämä hallituksen esitys muka suosii suurituloisia, on nyt vasemmalta ja keskeltä kuultu, ja se on käsittämätön. Tämä on hyvin tasapuolinen ratkaisu, suhteellisesti ottaen luonnollisesti pienituloisimmille tulee suuremmat veronalennukset kuin suurituloisille. Jos tämä ratkaisu jotain suosii, niin nimenomaan kannustinvähennyksen kehittämisen kautta se

suosii työntekoa ja yrittämistä. On myös onnistuttu luomaan sellainen väärinkäsitys, että tämä tuloveroalennus ei koskisi eläkeläisiä, mutta jokainen valtion tuloveroa maksava eläkeläinen hyötyy tästä veroalennuksesta.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskisen on syytä todeta, että hän on aivan väärin tulkinnut ne verotusmuutokset, joita tehtiin Ahon hallituksen aikana, laman aikana. Ne nimenomaan kohdistuivat suurituloisiin, ja niistä voidaan konkreettisimmin mainita pakkolaina ja myös sairausvakuutusmaksun porrastus 80 000 markan tulojen kohdalta 3 prosenttiyksiköllä.

Lipposen hallitusohjelmassa sovittiin, että näistä korotuksista luovutaan, mutta jos ed. Johannes Koskisen tulkinta on se, että ne eivät suosineet suurituloisia vaan pienituloisia, niin tähän on hyvä: Olemme yksimielisiä silloin siitä, että kun poistetaan nämä lisärasitteet, niissä olosuhteissa pienituloiset hyötyvät. Mutta joka tapauksessa hallitusohjelmassa sovittiin, että nämä ylimääräiset lisärasitteet poistetaan, jotta voidaan verotuksessa palata normaalitilanteeseen.

Mitä ensi vuoden osalta tehdään? SAK:n kanssa hallitus sopi, että tuloveroasteikkoihin tehdään 0,8 prosenttiyksikön kevennys. Sen lisäksi hallitus budjettiriihessä päätti, että prosenttia pyöristetään siten, että korotetaan asteikkolievennystä 0,2 prosenttiyksiköllä eli 1 kokonaiseen prosenttiyksikköön, mikä on sikäli mielekästä, että veroasteikon tulisi kai olla kokonaisissa prosenttiyksiköissä.

Se ehkä vielä voi jonkin verran tukea suurituloisia, mutta varsinainen uudistus, joka on kaikkein tärkein, on se, että ansiotulovähennys olennaisesti kasvaa 2 000 markasta 5 500 markkaan — ja on suurimmillaan 43 000 markan tuloilla. Jos ed. Johannes Koskinen on sitä mieltä, että 43 000 markkaa vuodessa ansaitseva on suurituloisen, ihmettelen hänen tulkintaansa tältä osin.

Haluan myöskin, että ed. Johannes Koskinen tutustuisi tuloloukkutyöryhmän selvitykseen, koska sitä hän ilmeisesti ei tunne, tai myöskin SAK:n laskelmiin: Jos perhe asuu vuokralla Helsingissä ja on neljä perheenjäsentä ja jos kummankin puolison palkka on 6 000 markkaa kuukaudessa tänä päivänä ja kummankin palkka nousee 8 000 markkaan, perheen käteen jäävä tulo tässä tilanteessa pienenee. Kai on selvää, että jotakin tällaisessa tilanteessa pitää tehdä. Kun

bruttotulo kasvaa, kyllä käteen jäävän tulon pitää nousta ja siitä syystä on välttämätöntä, että tuloverotusta myöskin näissä tuloryhmissä kevennetään, koska se on ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Sasi!

Puhuja: ...eräs täsmäase ongelman ratkaisemiseksi.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskisen ajatukset hyvin ymmärrän ja uskon, että hän on vilpittömän ja oikeassa siinä, kun arvostelee epäoikeudenmukaista veroratkaisua.

Mutta en minä sitä voi hyväksyä, että hän pyrkii antamaan kansalaisille sellaisen kuvan, että sosialidemokraatit ovat tässä asiassa eri mieltä. Sosialidemokraattinen ryhmä on eduskunnan ylivoimaisesti suurin ainakin toistaiseksi ja hallituksessa pääministeripuolue, hallituksen pääministeriryhmä. Jos te haluatte muuttaa tämän veroratkaisun, teillä on siihen avaimet käsissä, ja tukea tulee, mutta ei teillä ole poliittista halua toimia oikeudenmukaisesti. Tässä suhteessa on kansalaisille annettava oikea kuva, sellainen kuin tosiasiat ovat. Sosialidemokraatit ovat tämän veroratkaisun kannalla. Mitään muuta johtopäätöstä ei voi tehdä.

Täällä on puhuttu eläkeläisistä ja työttömien aseman muuttamisesta. Ed. Sasi viittasi eläkeläisten asemaan verotuksen suhteen. Kaikkein pienituloisimmat ja eläkeläiset suurelta osin jäävät näiden kevennysten ulkopuolelle. Se on tosiasia. Kaikki tiedämme, että myös tuloloukkua ajatellen kevennyksen suuntaaminen kaikkein pienituloisimpiin olisi tehokkaimmalla tavalla vähentänyt tätä kiilaa.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En usko, että ed. Paasion viimeviikkoiset puheet olisivat herättäneet muissa hallitusryhmissä kovin suurta närää, jos hän olisi tyytynyt toteamaan, mitkä selkeästi olivat sosialidemokraattien tavoitteet ennen budjettiriihtä ja miten niissä onnistuttiin. Kuitenkin hänen puheenvuorostaan tuli sellainen vaikutelma, kuin että suurin hallituspuolue ottaa tietyn irtioton hallituksen linjasta. Tuli suoraan sanottuna sellainen vaikutelma, että sosialidemokraatit tällä tavoin pyrkivät pelaamaan kaksilla korteilla, ja tämä oli se asia, joka herätti närää, ei niinkään se, että tunnustetaan, että

eri ryhmissä on erilaisia näkemyksiä verotuksen painotuksesta jne.

Mitä tulee veroasteikkoihin ja niistä puhumiseen, toki jos on kyse valtion tuloveroasteikoista, niitä koskevat kevennykset eivät koske aivan kaikkein pienituloisimpia, mutta jo verraten pienituloisia. Täytyy muistaa, että jos puhutaan suhteellisista osuuksista verotuksessa tai markoista, niin nämä veroasteikkoja koskevat kevennykset saadaan näyttämään kovin erilaisilta. Eli poliittiseen kielenkäyttöön saadaan hyvin erilaista retoriikkaa täysin samoista asioista riippuen siitä, puhutaanko prosenteista vai markoista.

Kiinnittäisin huomiota myös siihen, että tuloloukkutyöryhmän kannustinvähennysasia on tässä budjettikäsittelyssä ajankohtainen ja tulee myös keskusteluun, ja tuo vähennys koskee myös erittäin pienituloisia.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse en suinkaan pane pahakseni sitä, että kansanedustaja Paasio on tällä kriittisesti tätä asiaa, siis hallituksen esitystä, käsitellyt. Kuuluu toki eduskunnan vapaaseen valtaan ottaa kantaa. Ei tässä pidä etukäteen tietenkään lyödä niin näitä asioita kiinni, että hallituspuolueen tai suurimman, pääministeripuolueen, ryhmäpuheenjohtajan pitäisi kävellä ikään kuin hallituksen liekanarussa.

Ed. Johannes Koskinen mielestäni aivan hyvin myös käsitteli näitä ongelmakohtia, ja onneksi ed. Zyskowitz ei sanonut sitä, etteikö tätä budjettia saisi tehdä paremmaksi. Hän vain sanoi, ettei saisi huonontaa tätä hallituksen esitystä. Hän sanoi, että on valmis tulemaan mukaan tämän paremmaksi tekemiseen. (Ed. Zyskowitz: En sanonut. Se, mitä ed. Tiusanen sanoo, on huononnusta!) — Epäsuorasti sanoitte näin. Koska sanoitte, että ette ole valmis huonontamaan, niin olette varmasti valmis parantamaan. — Siihen liittyy nimenomaan se, ettei kaikkein heikko-osaisimpien tilannetta heikennetä, niin kuin hallitusohjelmakin vaatii. Siellä sanotaan sananmukaisesti näin.

Tämä liittyy nimenomaan pieneläkeläisten tilanteeseen, työttömien tilanteeseen ja asiaan, jota ei kokoomuksessa ikään kuin ymmärretä: eläkeläisten aseman. Kun ansiotulovähennys poistetaan esimerkiksi työttömiltä ja kun sitä ei nosteta niiltä, joilla sitä ei ole, tietysti tällöin näiden asema suhteellisesti heikkenee ja myös absoluuttisesti. Edelleenkin muistakamme, että työttömien verotus yksinkertaisesti nousee noin 50 000 markan vuositulojen kohdalla.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä ed. Johannes Koskinen esittämään kritiikkiin ensi vuoden budjetin tuloveroesityksistä erityisesti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Hänen käsityksensä oli, että veroalennus olisi pitänyt suunnata voimakkaammin pienituloisiin. Sitä kyllä puoltaa paitsi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden myös työllisyyden näkökulma. Kaikki selvitykset, joita on edustajillekin viime viikkojen aikana jaettu, niin Oecd:n kuin Euroopan unioninkin työllisyys ehdotukset, perustuvat siihen, että juuri matalapalkka-aloilla työskentelevien verotusta tulisi kaikkein eniten keventää ja sillä olisi kaikkein tehokkain vaikutus työllisyyteen.

Näin ollen, kun puolustellaan ensi vuoden veroalennuksia sillä, että ne ovat tasapuolisia, niin minusta nyt pitäisikin puhua siitä, että ei nyt ole tasapuolisen veroalentamisen paikka, vaan nyt on nimenomaan pienituloisiin ja matalapalkka-aloille painottuvan verojen alentamisen paikka. Kyllä suurituloiset ehtivät tulla perässä, kun aikanaan työllisyys paranee ja syntyy kestäväällä tavalla varaa tuloverotuksen keventämiseen yleisesti.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisestä puheenvuorosta on helppo jatkaa. Suomessa kaikki tulonsaajaryhmät maksavat liikaa tuloveroja, ja siitä ei ole kysymys, että tämä veroratkaisu jotenkin suosisi suurituloisia, vaan siitä, että työllisyyden nimissä olisi ollut järkevintä ensin painottaa veroalennus pieniin ja keskisuuriin tuloluokkiin ja sitä myötä, kun syntyy palvelusektorille lisää työpaikkoja ja työttömyyskulut vähenevät, myös suurituloisiin. Kyllä suurituloisetkin kansainvälisten vertailujen mukaan maksavat Suomessa liikaa tuloveroja.

Ed. Johannes Koskinen, minulla ei ole mitään sitä vastaan, että ryhmänne puheenjohtajalla on verolinja, ja kuulostaa vielä hyvältäkin verolinjalta. Sen sijaan kun siitä tupon yhteydessä hallituksessa äänestettiin ja teidän ministerinne äänestivät toisin, se hiukan hämmentää.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskustelusta ja kokoomuslaisista puheenvuoroista samoin kuin porvarilehtien pääkirjoituksista voi todeta, että se koira älähtää, johon kalikka kalahtaa.

Tämän verouudistuksen osalta olemme kiistämättä myöntäneet, että sen työllisyyttä kannustava vaikutus on myönteinen. Pidämme hyvänä

kannustin- ja ansiotulovähennysten parantamista. Mutta tämän keskustelun pihvi on se, että on syytetty, että on helppo olla jälkiviisas. On valittavaa, että tätä asiaa valtiovarainministeri Niinistö ei tuonut eduskuntaryhmän työvaliokunnan eikä kesäkokouksen aikana, vaan viestitti selkeästi, että piiruakaan ei ole mahdollisuus muuttaa valtion tuloverotusasteikkoja. Olisi ollut aika turhauttavaa käyttää puheenvuoroja silloin, että toivoisimme otettavan huomioon, jos kuitenkin teette jne.

Kompromissi on syntynyt yöllä. Me hallitusryhmänä sen hyväksymme, me äänestämme sen puolesta, mutta meiltä ei voi kompromissin hintana edellyttää sitä, ettemmekö kertoisi ryhmän tunteja, sosialidemokraattista ajattelutapaa, että tässä vaiheessa olisi ollut syytä tukea vielä enemmän pieni- ja ennen kaikkea keskituloisia. Se olisi ollut kotimarkkinoita elvyttävää. Jos keskituloisen olisi saanut tuntuvamman alennuksen, hän olisi ostanut uuden hameen. Suurituloisen on sen jo ostanut.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustajille Zyskowitz ja Sasi toteaisin, että nimenomaan korostin, että näkemykset kohdistuvat vastaisen varalle. Jouduimme tämän esityksen mukaisesti elämään hyvin pitkälle tämän vuoden, mutta tänäkin syksynä kyllä pitäisi tehdä pienekkoja tarkistuksia juuri eläkkeensaajien verokohtelun osalta ja miettiä myös pohjaosien leikkauksen mahdollisuutta tammöisessä tilanteessa, jossa indeksikorotukset ovat todella pieniä. Mutta tämä suuri linjakeskustelu jatkuu varmasti tulevaisuudessa, ja haluamme nimenomaaisesti irtiottoa valtiovarainministeriössä vallitsevasta ajattelutavasta, joka taas on puhtaasti kokoomuksen nielemä vastoin heidän palkansaajaaänestäjiensä etuja.

Edustajat Korkeaoja ja Aula, tietysti oli positiivista, että tuette meidän näkemyksiämme, mutta olisitte tukeneet jo viime hallituskaudella. Nimittäin nämä ongelmat, joiden purkamisesta puhuttiin, koituivat juuri siitä mallista, miten verotusta kiristettiin neljän viime vuoden aikana.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa puhemies! Kuten tästäkin keskustelusta voidaan päätellä, niin varmasti tämän tyyppisessä ratkaisuissa kuin budjetti on niin hyvät kuin huonot puolensa, ja ainakin niistä kaikista asioista voidaan olla monta eri mieltä.

Itse ajattelin tässä puheessani käsitellä vain joitakin osia. Uskon, että useimmat näistä asiois-

ta ovat sellaisia, mihin tämän syksyn aikana vielä moneen, moneen kertaan tässä salissa palaamme vastaavien lakiesitysten yhteydessä.

Jos aloitetaan hyvistä puolista, niin mielestäni on erittäin hyvä, että vihdoin opintotuen 20 vuoden ikäraja ollaan poistamassa. Tietenkin tässä yhteydessä on syytä kysyä sitä, olisiko tämäkin voitu tehdä kerralla eikä niin sanotusti asteittain, koska kysymys kuitenkin on vain muutamasta kymmenestä miljoonasta, ja kun sitä vertaa veroalennuksiin löytyviin miljardeihin, niin siinä mielessä herää äskeinen kysymys.

Myönteistä tässä budjetissa on myös se, että korkeakoulujen rahoitus on turvattu niin ensi vuodelle kuin siitä eteenpäinkin, ja näin sen tietenkin täytyy myös olla. Samoin voimakas panostaminen tutkimus- ja kehittämistoimintaan on ehdottomasti tämän budjetin myönteisiä puolia.

Mutta jotta nyt minäkin tässä osaltani jonkin verran sohaisisin tähän ns. kuumaan keskustelunaiheeseen, niin aion myös omalta osaltani sanoa muutaman kommentin budjettiin sisältyvästä veroratkaisusta. Mielestäni näissä veronalennuksissa kaikista tärkeintä tietenkin on se, että nimenomaan pieni- ja keskituloiset saavat veronalennuksen, sillä kaikki tiedämme, että tämä on juuri se porukka, jonka lisääntyvä ostovoima menee kulutukseen ja tätä kautta kotimarkkinoiden elpymiseen. Eli tässä suhteessa myös minä lukeudun niihin demareihin, jotka jopa uskaltavat sanoa tältä puhujakorokkeelta, että minun mielestäni olisi voinut jonkin verran tätä ratkaisua enemmän vielä painottaa kyseistä alennusta pieni- ja keskituloisille. Toivon, ettei nyt näistä sanoista mitään imperiumin vastaiskua syntyisi.

Se, mikä tulee sosialidemokraattien verolinjaan, mielestäni tiivistyi melko hyvin äskeisessä ed. Johannes Koskisen puheenvuorossa, sanoivatpa muut mitä tahansa. Mielestäni se oli oikein hyvä. Tosiaan myös omalta osaltani ihmettelen sitä, mitä ed. Tiusanenkin täällä esiin toi, eli sitä, eikö täällä tavallisella kansanedustajalla ole minikäänlaista oikeutta harjoittaa kritiikkiä jotain etukäteen sovittua asiaa kohtaan. Jos esimerkiksi kokoomuksella tai keskustalla — itse kun ovat hallituksessa olleet — on ollut niin onnekas tilanne, että sen, mitä ministeriryhmä esittää, rivikansanedustajat mielellään siunaavat ilman kritiikin häivääkään, niin minä todellakin ihmettelen sitä, jos näin hyvin ovat asiat näissä ryhmissä pelanneet. Onneksi olkoon, mutta meillä kuuluu tämä

möinen avoimuus ja keskusteleavuus meidän oman ryhmämme kulttuuriin. Kritiikki sallittakoon!

Sitten on paljon puhuttu käsitteestä hyvätuloinen ja siitä, että hyvätuloiset saavat veronalennuksia. Mielestäni tässä on aivan selkeästi kaksi eri ulottuvuutta, nimittäin käsite hyvätuloinen on myös vähän suhteellinen. On olemassa sellaisia ns. hyvätuloisia, jotka saattavat olla nuori perhe, jossa molemmat vanhemmat ovat saattaneet jopa saada työpaikan ja jopa sellaisen työpaikan, mistä saa jopa hyvää palkkaa, ja näillä perheillä usein saattaa olla kovat opintolainat ja asuntolainat päällä. En ollenkaan heiltä olisi kieltämässä minkäänlaista veronkevennyttä. Mutta tietenkin tässä vaiheessa täytyy myöntää, että on olemassa myös sellaisia hyvätuloisia, joilla on jo aikoja sitten asunnot maksettu, autot maksettu, ehkä kesämökit ja veneetkin maksettu, ja todellakin tämä porukka mielestäni on sitä hyvätuloista väestönosaa, joka välttämättä ei veronalennuksia missään huomattavissa määrin tarvitse, koska tämä väestönosa varmasti kulutuksensa kuluttaa joka tapauksessa nyt. Kun lähdetään siitä, että puhutaan oikeudenmukaisuusnäkökulmasta, minä myös osaltani sanon, että on aika vaikea perustella sosiaalisten tulonsiirtojen leikkauksena sitä, että kaikista hyvätuloisimmat saavat veronalennuksia.

Yksi sellainen asia, mikä mielestäni tässä pitää ottaa kuitenkin huomioon, on työllisyysnäkökulma. Nimittäin on sanomattakin selvää, että sekä näissä veroratkaisuissa että tuloloukkutyöryhmän ratkaisuissa korostuu sen tyyppinen idea, että työnteko halutaan tehdä kannattavaksi. Usein yksi osa siitä on se, että ns. työttömyys tehdään vähemmän kannattavaksi kuin työnteko, mikä taas tarkoittaa sitä, että suhteessa muuhun väestönosaan työttömiltä vietään joitakin etuuksia pois. Se näkyy myös tässä veroratkaisussa, kun heiltä vähenee tai menee pois ansiotulovähennys. Mikäli samaan aikaan ei synny työpaikkoja — eihän näihin mihinkään ratkaisuihin sinänsä sisälly lisää työtä tai työpaikkoja — niin jos ei tätä tapahdu, on aivan selvää, että tuloerot kasvavat. Tähän kehitykseen me emme pyri. Sen takia on mielettömän tärkeätä, että me nyt onnistumme siinä tehtävässä, mitä olemme lähteneet tekemään. Me onnistumme luomaan työtä ja työpaikkoja. Sen vuoksi haluan tässä yhteydessä nyt vielä erikseen korostaa sitä, kuinka tärkeää on äkkiä saada työnjakoratkaisuja lisää.

Muutama sana energiaverotuksen puolesta. Sähköveron aste tulee nousemaan noin 1,1 miljardilla. Kaavailujen mukaan suurin osa tästä noususta menisi tavallisen kuluttajan kukkarolle. Mielestäni tämä ei välttämättä ole kovin hyvä ratkaisu, vaan mielestäni myös teollisuuden pitäisi jonkin verran kantaa omaa korteaan tässä kekoon. Ilahtuen olen pistänyt merkille, että verojaoston puheenjohtaja, ed. Kimmo Sasi on myös julkisuudessa useita kertoja ottanut kantaa kyseiseen asiaan. Sen takia haluan uskoa, että verojaosto tulee tässä yhteydessä tekemään joitakin järkeviä linjanvetoja.

Sitten päästään jokaisen kunnan sosialidemokraatin budjettipuheen pakolliseen osuuteen eli oppositio-osuuteen. Alkuun haluan todeta, että keskustapuolue puhuu asiaa. Olemme saaneet kuulla, että — jos näin voi sanoa — legendaarinen lännenhattupuolueemme Suomen keskusta on huolissaan työttömyydestä ja tuloerojen kasvusta. Se on oikein. Näin täytyy ollakin. Ainoa harmillinen piirre tässä tietenkin on se, että puolue siirtyi puhumaan asiaa vasta silloin, kun jäi oppositioon. Nimittäin me kaikki muistamme, että tuloerojen kasvu sekä soppajonot lähtivät käyntiin silloin, kun keskustapuolue oli johtava hallituspuolue. Sen lisäksi keskustapuolue edesauttoi työttömyyden nousemaan sellaisiin lukemiin, joita me tässä nyt yritämme kovalla työllä puolittaa.

Haluan sanoa sen, että varmasti tämän hallituksen saavutukset työttömyyden puolittamisessa ovat vielä pienet ja meillä varmasti on syytä itsekritiikkiin, mutta haluan myös todeta sen, että mielestäni johtavan oppositioapuolueen linja ei tässä suhteessa ole kovinkaan uskottava ensinnäkään siksi, että näytöt ovat hyvin heikot omalta hallituskaudelta, ja myös siksi, että nyt heidän oppositiossa ollessaan en ole kuullut kovinkaan rakentavia — korostan sanaa rakentavia — ehdotuksia tilanteen parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Budjetin yhteydessä meille esiteltiin myös tuloloukkutyöryhmän raportti. Tästä varmasti tulemme keskustelemaan hyvin paljon tulevien lakiesitysten yhteydessä, joten en tässä yhteydessä puutu kuin muutamaan seikkaan, mitkä siellä pistävät silmiin.

Työryhmän raporttiin liittyy esitys nuorten toimeentulotuesta. Tarkoituksena olisi toimia niin, että kotona asuvan sekä itsenäisesti asuvan alle kaksikymppisen nuoren toimeentulotuki tehdään riippuvaiseksi vanhempien tuloista. Jälleen kerran minun täytyy täältä puhujakorokkeelta sanoa, että asia on hyvin periaatteellinen.

Me nimittäin puhumme täysi-ikäisen ihmisen viimekätisestä perusturvasta. Voidaanko täysi-ikäisen ihmisen viimekätinen toimeentulo tehdä riippuvaiseksi jonkun muun ihmisen tuloista? Tietenkin on aivan normaalia, että vanhemmat voivat tukea nuorta, joka asuu kotona, taloudellisesti. Vanhemmat voivat tukea nuorta, joka opiskelee muualla, taloudellisesti. Aina nämä tilanteet eivät toimi niin ideaalisesti. Entäpä jos vanhempien varallisuus on melko heikko? Entäpä jos kotona eivät oikein asiat luista? Aina kaikki ei mene ihan hyvin. Mielestäni silloin nuorella ihmisellä täytyy olla oikeus itsenäistyä ja täytyy olla oikeus viimekätiseen toimeentulotukeen. Sen takia en missään tapauksessa tule tällaisia esityksiä purematta nielemään. Tuskinpa tulen nielemään ollenkaan.

Toinen asia, mikä nuorten osalta osui silmiin, oli se, että entistä selkeämmin tuloloukkutyöryhmän raportissa mainittiin siitä, että opiskelijalla ei ole oikeutta toimeentulotukeen nostamatta lainaa. Täytyy muistaa, että laina on markkinakorkoista. Tällä hetkellä tosin korko on matalampi kuin vanhoilla opintolainoilla, mutta tilanne ei ole välttämättä pysyvä. Tämä on hyvin epävarma järjestely. Tästä on puhuttu jo vuosia. Mielestäni tulkinnan olisi pitänyt mennä nimenomaan toiseen suuntaan eli siihen suuntaan, että toimeentulotukea olisi ollut mahdollisuus saada. Tästä asiasta olen kyllä jonkin verran pettynyt. Mielestäni vähimmäisvaatimuksena pitää taas kerran toistaa se sama, minkä esitin vuosi sitten, eli opintolainajärjestelmä kokonaisuudessaan täytyisi saada hyvin pian nuorelle ja opiskelijalle turvallisemmaksi.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä minun oli alun perin tarkoitus puhua myös lääneistä ja aluehallinnon uudistuksesta, mutta sekin tulee ruodittua vielä moneen kertaan, joten totean tässä vain maininnalla sen, että mielestäni aluehallinnon uudistus on menossa oikeaan suuntaan. Läänien määrää voidaan vähentää, että palvelut tehostuvat. Se ei suinkaan tarkoita, että hallinto se menisi ihmisestä kauemmaksi, vaan palvelisi ihmistä paremmin. Tosin mielestäni elinkeinokeskuksien määrää saattaisi olla viisaampaa pitää alun perin sovitussa 15:ssä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Viitanen on tunnetusti fiksu ja varmasti tulevaisuuden poliitikko, hänen pitäisi ajatustavassaan ja tarkastelussaan irrottautua sosialidemokraattien yleisistä paatoksista siinä, kun hän arvostelee edellisen hallituksen

aikaansaannoksia. Nimittäin jos hän ryhtyy tustumaan näihin asioihin vähän paremmin, hän varmasti hämmästy ja ottaa tulevissa puheissaan toisen linjan.

Jos katsotaan edellisen hallituksen kautta ja eräitä alueita sieltä, niin kuten olen aikaisemmin täällä salissa todennut, tämä hallitus ei ole missään menestynyt paremmin kuin edellinen hallitus. Jos katsotaan tuotantoa vuoden 95 ensimmäisellä neljänneksellä, se oli yli 6 prosenttia, kun nykyinen hallitus kahlaa 1—2 prosentin suossa. Vienti oli ennätyksellinen Ahon hallituksen loppuaikoina, jolloin se oli saanut maan pyörät kulkemaan. Inflaatio oli saman tasoinen kuin nykyisinkin. Vaihtotase oli muuttunut -20 miljardista markasta +20 miljardiin markkaan. Työttömyys oli kääntynyt huomattavasti selkeämpään laskuun kuin mitä se on tällä hetkellä, jolloin työttömyyttä alennetaan keinotekoisilla toimenpiteillä. Korot ovat ainoa, jossa tämän hallituksen aikana on tapahtunut muutosta, mutta se on Suomen Pankin tiettyjen pakkotoimenpiteiden ansiosta.

Näin ollen, ed. Viitanen, miettikää vähän, kun puhutte! Älkää vanhoja partoja sosialidemokraateissa ja vasemmistoliitossa seuratko, vaan miettikää omilla aivoillanne ja ajatelkaa asioita!

Mitä tulee sitten hyvätuloisten asiaan, on väärin verrata nuoria ja hyvätulaisia, joilla on paljon menoja, ja hyvätulaisia, joilla ei ole menoja. Niitä ei tietenkään verotuksella pystytä tasaamaan. Tasoituksen täytyy tapahtua hyvätuloisten mutta suurimenoisten puolella eri tavoin, esimerkiksi korkovähennysten kautta jne. Se on ainoa tapa, millä saadaan tasoitusta. Verotuksella näitä ei pystytä koskaan hoitamaan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kernaasti yhdyn ed. Aittoniemen tapaan kannustaa ed. Viitasta monessa niistä asioista, korjaustarpeiden tehokkaassa esille tuomisessa, jotka hän täällä jo puheenvuorossaan esille nosti. Mutta pari kommenttia ja huomiota kuitenkin.

Mitä tulee nyt ensinnäkin vielä edellisen hallituksen verolinjaan, minusta verojaoston puheenjohtaja Kimmo Sasi antoi äsken täällä aika hyvän oppitunnin, mitä viime vaalikaudella tapahtui. Me kiristimme suurituloisimpien verotusta kaikkein eniten ja rajusti kiristimme, koska heiltä ei voinut muuten ottaa kansakunnan yhteiseen vyön kiristykseen, ei sosiaaliturvan leikkauksilla sieltä voinut ottaa. Ainoa tapa saada vastuuseen myös suurituloiset, oli kiristää verotusta voimak-

kaasti heidän kohdallaan. Me teimme sen ja olen tyytyväinen siitä, että niin teimme. Mutta nyt, ed. Viitanen, se tie, mitä te kuljette verolinjallanne, on perin toisenlainen tie. 515 000 kappaletta on niitä eläkeläisiä, joiden eläketulo alittaa 51 000 markkaa, ja sellaiset eläkeläiset eivät saa penninkään alennusta verotukseensa, eivät penninkään alennusta. Sen sijaan siitä energiaveron miljardin markan kiristymisestä, mistä te ed. Viitanen puhutte, lankeaa näille eläkeläisille 500—1 000 markan lisälasku.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Pekkarinen, puhukaa tänne päin, jotta puheennee pöytäkirjaan. Jatkakaa, olkaa hyvä!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Otan vaarin neuvostanne.

Eli näin käy näiden eläkeläisten kohdalla. Lisäksi on vielä huomattava, että osa eläkeläisistä ei ole maksanut aiemminkaan veroa. Ei tietysti heille voi verotuksen kautta mitään kädenojennusta antaakaan, mutta heidänkin kohdalleen lankeaa vielä se lisärasite, mikä tulee energiaverosta. Tähän lisäksi ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Pekkarinen!

Ed. Vehkajoki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Viitanen kysyi ja kritisoikin sitä, että nuoret täysi-ikäiset ovat joutuneet tilanteeseen, jossa heidän saamansa tuki riippuu vanhempien tuloista. Haluan kuitenkin tässä palauttaa mieleen, että tällainen linjan muutos alkoi jo edellisen hallituksen aikana, jolloin yhtenä päivänä vain valtioneuvosto ilman eduskunnan mahdollisuuksia puuttua asiaan otti 35 prosenttia pois toimeentulotuesta niiltä nuorilta ja vanhemmiltakin ilman ikärajaa, jotka asuivat vanhempiensa kanssa samassa taloudessa.

Mielestäni tämä on onneton kehitys, koska meidän olemme sosiaaliturvamme perustaneet aika lailla yksilön oikeuksien pohjalle. Reilumpaa olisikin sitten ottaa suoraan keskusteluun täysi-ikäisyyden ikäraja. Tämä tilanne ei voi jatkua, että täysi-ikäisyyden merkitys ikään kuin sisältä päin murennetaan ja erilaisilla lisäehdoilla siirretään jatkuvasti lisää vastuuta nuorten aikuisten elämän rahoittamisesta perheille itselleen.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin vastauspuheenvuorossani palaan ed. Viitasen puheen veropoliittiseen osaan. Todellakin, jos katsotaan oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, mielestäni pahin virhe on jonkinlainen ikärasistinen elementti, joka tässä on ja joka koskee puolimiljoonaista eläkeläisryhmää, joille tulee välillisten verojen korotus, muttei minkäänlaista verohelpotusta.

Mutta vielä tärkeämpi elementti verotuksessa nyt on pyrkiä löytämään työllistävämpi vaihtoehto. Minä hyväksyn tämän kannustavuuden, mikä tässä ratkaisussa on, mutta on todella, ed. Viitanen, niin, että matalapalkka-alat ovat niitä, joille uudet työpaikat syntyvät. Ne ovat paljolti naisvaltaisia aloja myös, mihin kiinnitän huomiota. Tässä mielessä nyt pitäisi voimakkaasti verotuksen liikkumavaraa käyttää matalapalkka-alueilla verokiilan alentamiseksi.

Toinen näkökulma on se, että myös kannustin- ja tuloloukkuongelmat ovat pahimmat tällä sektorilla. Niitä voidaan myös lievittää tässä yhteydessä.

Kolmas näkökohta on se, että tuloerot ovat voimakkaasti kasvussa Suomessa ja verotuksella meidän ei pitäisi enää tuloeroja kasvattaa, vaan pyrkiä tässä suhteessa oikeudenmukaisuuteen.

Ehkä neljäs syy vielä on myös kotimarkkinakulutuksen näkökulma; parhaiten markat tulevat kotimaan kulutukseen, kun ne annetaan matalapalkka-aloille ensi vaiheessa.

Työn verotuksen keventäminen on, tottakai, tärkeää kaikissa tulonsaajaryhmissä, ja siihen päästään kestäväällä tavalla vain paremman työllisyyden kautta. Tämä on keskustan työllistävämpi ja oikeudenmukaisempi verolinja. On hyvä, että sosialidemokraatit ovat edes puheissa sen takana. Käytännön toimia toki odotamme myös.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Viitasen puheenvuoroa ja erityisesti sitä kohtaa, jossa hän veroratkaisua käsitteli. Siltä osin on helppo yhtyä tähän puheenvuoroon, että nyt hallitushan teki todella niin, että niille, joilla tänä päivänä on kaikki hyvin tässä valtakunnassa, velat on maksettu, on työpaikka, on asunnot ja kesämökit, ohjattiin jonkinmoinen verotuksen kevennys. He eivät olisi sitä missään tapauksessa tarvinneet, koska ei tämä joukko säästyvillä veromarkoilla lähde kulutuskysyntää kasvattamaan ja lisäämään, kuten oli hallituksen tarkoitus. Sen sijaan, niin kuin täällä moneen kertaan

on tullut esille, veropaketti olisi pitänyt rakentaa niin, että se olisi ohjattu pienituloisille lapsiperheille ja myös eläkeläisille. Sieltä olisi varmasti lähtenyt markkoja virtaamaan sitten kulutuskysyntään, millä olisi ollut koko kansantalouden kannalta hyvin merkittävä ja myönteinen vaikutus.

Kaiken kaikkiaan veroratkaisuhan on kupla. Se on väärin rakennettu ja se on kupla, joka on jo tavallaan puhjennut. Minä luulen, että lähiviikkoina kansalaiset todella tajuavat, että hallitus toisella kädellä vähän antaa mutta sitten se ottaa monin verroin muun muassa energiaveron ja monen muun lisäveron kautta. Tämä ihmetyttää. Erityisesti ihmetyttää se, miten sosialidemokraatit ovat lähteneet tämmöistä ratkaisumallia veroratkaisujen osalta rakentamaan ja hyväksymään.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia Aittoniemi ja Pekkarinen siitä, että he opastavat minua tielläni eteen päin politiikassa. Minua kehoitettiin olemaan seuraamatta vanhoja partoja, ja täytyy kyllä myöntää, että olen ihan itse huomannut, mitä viime hallitus teki. Nimittäin olin silloin aluksi opiskelijana ja sitten työttömänä ja olin erittäin tyytymätön senhetkisen hallituksen politiikkaan. Ihan omasta elämäntilanteestani sen näin kuulematta puolueemme vanhoja partoja.

Ed. Pekkarinen täällä kovasti oli ylpeä siitä, että edellinen hallitus kiristi hyvätuloisten verotusta. Muistaakseni juuri silloin Suomessa kävi myös niin, että valtion tuloveroaste oli Euroopan korkein mutta samaan aikaan tuloverojen tuotto pysähtyi. Jostain syystä tuloverot eivät enää tuottaneetkaan enempää rahaa siitä huolimatta, että niitä vain kiristettiin ja kiristettiin. En tiedä oikein sitäköän, oliko tämäköän politiikka maailman onnistuneinta.

Kun minua kehoitettiin ottamaan selvää viime hallituksen toimista, niin siinä suhteessa kiitän ed. Vehkaojaa. En olisi tosiaankaan hänen esille tuomaansa epäkohtaa, minkä keskustavetoinen hallitus teki, huomannut. Kiitos siitä, ja sain samalla hyvin opastusta lisäkeskusteluja varten.

On hyvä, että keskustapuolue on huolissaan tuloeroista, kuten muun muassa ed. Ala-Nissilä täällä puhui. Se onkin juuri se asia, mihin meidän sosialidemokraattien perinteinen ideologia perustuu, yksilöiden väliseen tasa-arvoon, ja siinä suhteessa olen iloinen, että myös keskustapuolue näitä asioita kunnioittaa. Tosiaan olen sitä mieltä, että täällä eduskunnassa voitaisiin laajem-

minkin keskustella siitä, miksi tuloerot ovat kasvaneet ja mitä pitäisi tehdä, jotta ne eivät enää kasvaisi.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Kun budjetit keskustelussa käytetään lähes sata puheenvuoroa, ellei ylikin nyt loppukäänteessä, niin varmasti moni asia on kerrottu moneen kertaan. Mutta edustajan tehtävä on totta kai tällaista tärkeää asiakirjaa myös käsitellä täällä salissa.

Hallituksen budjettiesitys on mielestäni, niin kuin on sanottu, hallitukselle nyt näytön paikka. Tämä on toinen budjettiesitys, jonka tämä hallitus rakentaa, ja nyt jos koskaan pitäisi hallituksen tahdon ja linjan tietysti näkyä budjetissa. Myös vastineet puheille oppositiokaudelta, samoin kuin vaali- ja budjettilupauksille olisi nyt budjetissa nähtävä, puhumattakaan työttömyyden puolittamisvaateesta ja -esityksestä ja talouden paremmasta hoidosta.

Jos tätä budjettia ajattelee, niin ainakin itselleni jäi se kuva, että se syntyi hallituksessa näennäisen helposti, oikeastaan periaatteella, että jokaiselle hallituspuolueelle jotakin. Samalla kuitenkin tuli esiin myös se periaate, että ne, joilla jo on oikeastaan kaikki hyvin, saavat lisää, ja ne, joilla on vaikeaa jo tänä päivänä, ovat edelleen maksu-miehen roolissa. Tämä, kuten oikeastaan aivan viimeiset puheenvuorot äskeisessä debatissa osoittivat, on johtanut siihen, että tuloerot entisestään kasvavat, ja kuten olemme oppositiossa todenneet, tämä maa ja yhteiskunta jakautuu tätä kautta entistä kiivaampaa vauhtia kahtia.

Ihan lyhyesti toteaisin tästä tärkeimmästä asiasta eli veroasiasta, että tämä on suurin syy tähän kehitykseen. Vaikka täällä todettiin, että siitä on paljon keskusteltu, niin itse kyllä toteaisin, että varsinkin julkisuus on tähän saakka ollut varsin kriittikön tälle asialle, mutta uskoisin, että kun tietoisuus paremmin tästä etenee kansalaisten keskuuteen, niin myös julkisessa sanassa kritiikki esitystä kohtaan tulee kasvamaan.

Tosiasiasahan verotus ei kuitenkaan kevene. Se suuntautuu uudelleen, eri tavalla, mikä näkyy siinä, että veroaste säilyy oikeastaan ennallaan. (Ed. Elo: Edustajan pitää pitäytyä totuuteen!) — Kyllä, veroaste pitäytyy ennallaan, ja taulukko-veroale, josta täällä nyt on puhuttu, kohdentuu toki vain niihin, jotka sitä maksavat. Vaikka tässä on toistoa, niin toteaisin, että pienituloiset ihmiset jäävät veroalen ulkopuolelle, ja näitä pienituloisia ihmisiä ovat paitsi palkkatulojen myös pienten eläketulojen ja pienten sosiaalitulojen varassa elävät.

Jos asia jäisikin tähän, niin asia olisi selvä. Veroale olisi oikea, ei siinä mitään. Mutta kun se ei jää. Vastaavasti kerätään valtion kassaan rahaa muuta kautta, kohoavan energiaverotuksen kautta, mikä väistämättä johtaa siihen, että myös kohonneiden asumiskustannusten kautta ne, jotka eivät tästä mitään hyödy, joutuvat maksamaan korotettuja kustannuksia.

Vaikka on väitetty, että tällä veroalella olisi kannustava vaikutus, niin minusta ja oikeastaan kyllä hallitusta lähellä olevista piireistäkin on todettu, että paremminkin olisi voitu menetellä. Tämä ei työllisyyttä juurikaan paranna. Oikeastaan myös hallituksen eduskuntaryhmistä on tällaista vastaavaa puhetta käytetty tämän keskustelun aikana. Tästä ei oikeastaan voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että kun meillä on kahdet tärkeät vaalit edessä syksyllä, niin veroasia, sinänsä kiivas, kova asia, on käsitelty niin, että se palvelee tulevaa vaalimenestystä enemmän kuin työllisyydenhoitoa.

Kun työttömyyden hoitamattomuus ja talouden tiukkuus tuntuvat jäytävän hallitusta, se on suunnannut katseen entistä tiiviimmin kuntiin, niin että nyt vaaditaan kunnilta verotuksen helpottamista, samoin kuin sitä, että kuntien pitäisi työllistää entistä enemmän. Tähän ajatukseen oikeastaan yhdyin, että myös kuntien yhteiskunnan osana on kannettava vastuunsa työllisyyden hoitamisessa.

Hallituksen ratkaisut tältä osin kuitenkin joutuvat selvästi toiseen suuntaan. Valtionosuuksien leikkaukset ovat jo tuttua asiaa, mutta nyt tässä budjetissa myös tulopohjan kavennus johtaa aivan samaan lopputulokseen. Ne mahdollisuudet, joita kuntatalouteen oli syntymässä niin veroalen kuin mahdollisen työllisyyden paremman hoidon suhteen, ratkaisevasti menetetään tämän budjetin yhteydessä.

Minä haluan muistuttaa tässä yhteydessä, että kun valtionosuusleikkauksiin lähdettiin, Kuntaliitto esitti silloin neuvotteluja hallitukselle, että leikkausten sijaan kunnat työllistäisivät työttömiä tärkeisiin palvelutehtäviin. Tähän haasteeseen hallitus ei vastannut vaan lähti sille tielle, että teoreettiset budjettisäästöt olivat tärkeämpiä kuin tärkeät palvelutehtävät, joihin kunnat olivat valmiit ihmisiä työllistämään. Kun nämä ratkaisut on nyt tehty tällaisina kuin on tehty, aivan selvää mielestäni on se, että kuntien mahdollisuudet yleisesti ottaen parempaan työllistämiseen ja verotuksen alentamiseen on nyt oikeastaan tällä erää menetetty.

Arvoisa puhemies! Maaseudun ja maatalou-

den osalta budjetti vie selvästi päätökseen sen kuristavan säästölinjan, josta hallitus on jo aiemmin päättänyt. Euroopan unionin jäsenyysneuvotteluissa sovitusta sinänsä äärimmäisen tiukasta raamasta, jolla kansallinen osuus määriteltiin, hallitus välittömästi päätti leikata 750 miljoonaa markkaa pois. Se viedään nyt päätökseen tässä budjetissa. Sen lisäksi on muita pienempiä leikkauksia, jotka johtavat siihen, että leikkausten kokonaismäärä ylittää miljardin markan. On selvää, että tällainen leikkausmäärä ei voi olla näkymättä maaseudun elämässä.

Nämä leikkaukset ja sanotaanko nyt ennen kaikkea tämä iso 750 miljoonan markan leikkaus tehtiin siitäkin huolimatta, että muutamaa kuukautta aikaisemmin sekä ruotsalainen kansanpuolue että kokoomus olivat tätä asiaa sopimassa. Uskon, että tässä asiassa pitkämuistisuus nimenomaan maaseudulla elää. Pitkin matkaa on ollut havaittavissa, että tähän epäoikeudenmukaiseen leikkaukseen kulminoituvat oikeastaan EU-Suomen maatalouden ja maaseudun tulevaisuus ja mahdollisuudet.

Jo nykyisen hallituksen keskuudessa on puhuttu ja laadittu ohjelmiakin maaseudun rakenteen kehittämisestä. Se on sinänsä hyvä asia ja osoittaa, että tähänkin kiinnostusta on, mutta kun todellista vastinetta eli rahaa tähän tarvittaisiin, budjetti näyttää kylmää kättä tälle asialle. Artiklan 141, jolla on tarkoitus EU-sopimuksen mukaan hoitaa vakavat vaikeudet eteläisessä Suomessa, hoitaminen tulee erittäin vaikeaksi, jopa mahdottomaksi ja heijastuu tätä kautta koko EU-Suomen maatalouden harjoittamiseen.

Mielestäni vähintään, mitä hallitus nyt voisi tehdä, on antaa EU-sopimuksen 141 artiklan perusteella tasapuoliset mahdollisuudet koko maan maatalouden harjoittamiseen. Keinotekoiset hinta- ja muut portaat on mielestäni välttämättä purettava, tai muuten edessä on se täydellinen fiasko, jota Suomen Euroopan unionin sopimus maatalouden osalta muutenkin lähinnä edustaa.

Arvoisa puhemies! Alueellisista asioista ja tältä pieneltä yksityiskohdalta laajemminkin annan tunnustusta hallitukselle siitä, että liikenneministeriön pääluokassa on budjettiin kirjattu ensimmäistä kertaa valtakunnan pääsuoni, Järvenpää — Lahti-moottoritiehanke. Sehän on pioneeri-hanke jo rahoituksen osalta siinä mielessä, että rahoitus hoidetaan budjetin ulkopuolista kautta. Nyt on toivottavaa ja olen nyt vakuuttunut siitä, että tosimelessä tämä asia on budjettiin kirjattu.

Sen sijaan perustienpidon rahoituksessa on budjetissa edelleen suuri epäkohta siinä, että lii-

kenteellisesti selvästi vilkkaimman tiepiirin Uudenmaan alueella alemmpitasoinen tieverkko rapautuu koko ajan. Tämä yksinkertaisesti johtuu tiemäärärahojen epäoikeudenmukaisista jakoperusteista, joissa liikennesuoritteiden ja liikennemäärien vaikutusta ei ole riittävästi otettu huomioon.

Edelleen epäkohtana liikenneministeriön puolella näkisin sen, että kiivaan keskustelun viime budjetin yhteydessä aiheuttaneet yksityistiemäärärahat puuttuvat edelleen budjetista. Mutta vaikka nyt oppositiosta päin asiaa katselenkin, antaisin asiassa tunnustusta hallituspuolueitten eduskuntaryhmille siinä, että jo vuosi sitten tämä momentti budjetissa säilytettiin. Nyt olisi sitten vain vastattava aavistus pitemmälle tähän haasteeseen, että eduskuntakäsittelyn aikana tälle momentille olisi saatava sanotaan nyt pienehkökin rahasumma. Varmasti yllätys ei ole se, että jos tähän harrastusta hallituspuolueissa ilmenee, oppositio antaa tälle asialle täyden tuen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, kun budjetin yleislinjaa ja vaikutusta arvioi, ainakin itselle tulee helposti mieleen ajatus siitä, että tämä budjetti on tällaisen rajun yhteiskunnallisen muutoksen hyväksyjä, se on sen kirjaaja eikä edes merkittävästi pyrikään vaikuttamaan murroksen seurausilmiöihin. Parhaiten tämä mielestäni käy ilmi siitä panostuksesta, jonka budjetti antaa suoraan tai välillisesti työllisyyden hoitoon, sekä kovasta keskustelunaiheesta, verotuksen suuntaamisesta, joka johtaa siihen, että se on hyvin epäsosiaalinen. Se myös on mielestäni selvä linjatke sille, että Suomea reivataan EU-sopimuksen mukaisesti ns. Emu-kuntoon. Tämä linja, jos nyt ajattelee nykyistä hallituskokoonpanoa ja muutenkin tuntuu olevan hyvin vallitseva ja jopa niin, että sille ei edes vaihtoehtoja haluta hakea. Se etenee kuin juna radallaan, mutta oma käsitykseni on se, että yhteiskunta tulee muuttumaan ja myös toisenlaiset, inhimillisemmät ajatukset ja taloudenhoitotavat tulevat saamaan sijaa. Toivon, että tämä aika koittaa mahdollisimman nopeasti.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro):
Rouva puhemies! Ed. Mölsä käytti tasapainoisen ja hyvän puheenvuoron. Minulla ei ole sellaiseen sen sisältöä vastaan protestoimista.

Mutta en voi olla lausumatta mielipidettäni siitä, kun hän kiitteli eduskuntaryhmiä, kun budjettiin on jätetty tyhjä momentti odottamaan, jos jostakin tulisi lottovoitto yksityistiemäärärahoille. Minä palaan juuri tähän asiaan ja totean sen,

että eduskuntaryhmiä ei kovin paljon kannata kiitellä. Kun muistellaan yksityisteiden kunnostusmäärärahojen käsittelyä eduskunnassa, liikennevaliokunta aivan oikeudenmukaisesti päätti äänin 15—2 esittää, että hallituksen esitys yksityisteiden määrärahojen osalta hylätään. Käytäväparlamentarismi tarttui kuvaan ja käveli kaikkien eduskuntaryhmien yli tavalla, jota ei ole sanottava parlamentarismille kunniaksi. Tämä asia täytyy vielä tänäkin päivänä tuoda esille. Jos eduskunta olisi toiminut sillä tavalla kuin valiokunta asiassa esitti, yksityisteiden avustussuoraukset olisivat edelleen olemassa ja oikeudenmukainen tila olisi myös olemassa. Tämä eduskuntaryhmien oikeudenmukaisuudesta ja selkärangattaisuudesta.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että meillä asian sisällöstä ei ed. Aittoniemen kanssa ole mitään erimielisyyttä. Asian kulkuhan oli tämän kaltainen kuten ed. Aittoniemi esitti, mutta totta kai on niin, että valiokunta laatii kuten tästäkin asiasta mietinnön ja iso sali asiasta päättää. Tämä on eduskunnan työjärjestys, ja siihen meidän on tyytyminen. Jos ajatellaan, että hallitus olisi silloin jääpäisesti halunnut viedä eteenpäin oman esityksensä, tähänkään ei olisi päästy, missä nyt olemme. Nyt esitinkin toiveen siitä, että kun sama asia palaa nyt tähän budjettiin, mentäisiin askel pitemmälle ja vastattaisiin edelleen liikennevaliokunnan näkemykseen ja ohjattaisiin tähän tärkeään asiaan määräraha.

Ed. K a n t a l a i n e n: Arvoisa puhemies! Kun budjettia on lähdetty käymään läpi, voidaan todeta, että elämme sellaista vaihetta, jossa Suomi on ikään kuin nousemassa koko sen rauhan ajan historian syvimmästä lamasta. Sen seurauksena voidaan nyt huomata selkeästi, että julkisen taloutemme varat eivät enää riitä sellaisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen, johon olemme viime vuosikymmenien aikana tottuneet, ehkäpä valheellisestikin. Näin ollen tilanne on tänä päivänä se, että nyt syömme enemmän kuin tienaamme.

Valtion nettolainanotto ensi vuodelle on budjetoitu noin 29 miljardiksi. Tämä on hirvittävän suuri summa rahaa ja merkitsee, että budjettiesityksen mukaan valtiolla on velkaa ensi vuoden lopussa huikeat 432 miljardia. Vaikka valtion velanotto nyt suunnitelmien mukaan selvästi hidastuu, lisääntyy velkamäärä vielä ensi vuonna noin 0,5 miljardin eli 500 miljoonan markan

viikkovauhdilla. Tiedetään se, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ei enää tällä hetkellä perustukaan tulonjakoon vaan selkeästi velanjakoon.

Valtion velkaongelman vakavuus on ehkä parhaiten ymmärrettävissä sillä, että kun jaetaan valtion ottama velka asukasta kohden, velka on tällä hetkellä yli 80 000 markkaa jokaista suomalaista kohti ja yli 320 000 markkaa nelihenkistä perhettä kohden. Kun huomioidaan se, että kaikki kansalaiset eivät osallistu yhteiskuntatalkoisiin, tulee monelle nelihenkiselle perheelle velkaa verojen kautta hoidettavaksi enemmän kuin tuo mainittu 320 000 markkaa omien velkojensa lisäksi. Onkin aika selvää, että valtio ei voi verovaroja keräämällä sekä hoitaa tätä jatkuvasti kasvavaa jo yli 400 miljardin markan jättivelkaa että sen ohella elättää nykyisen tasoista byrokratiaa ja ylläpitää nykyisen tasoista sosiaaliturvaa.

Työttömyydestä ja työllisyydestä on salissa puhuttu varsin paljon ja varsin aiheellisesti. Sikäli on mielenkiintoista havaita nykyiset suuntaukset, että tuotantoteknologian kehitys on varsin raju, varsin nopea ja että tuotettua hyödykettä kohden tarvitaan yhä vähemmän ihmistyövoimaa. Sellun ja paperin valmistuksessa automaatio valtaa alaa ihmistyöltä kiihtyvällä vauhdilla. Jo nyt tiedetään, että 3 miljardin markan vuosimyyntiä pyörittävä paperitehdas työllistää tänä päivänä vajaat 200 henkeä. Puu kulkee pystymetästä sellukattilaan pienenevällä miestyömäärällä, ja metsäteollisuuden aikaansaama jalostusarvo on kasvussa, mutta työntekijämäärä vähenee. Elektroniikka-alalla tuottavuus kasvaa jopa yli 20 prosenttia vuodessa, eli samalla työvoimalla valmistetaan joka vuosi 20 prosenttia enemmän tuotteita. Bruttokansantuote on tällä hetkellä suurin piirtein samalla tasolla kuin vuosikymmenen vaihteessa, mutta se saadaan aikaan useita satoja tuhansia henkilöitä pienemmällä työntekijämäärällä.

Voidaankin kysyä, eikö tälle kehityksinjalle ole näkyvissä loppua, ja voidaan myös kaikesta vastata, että valitettavasti ei ole. Meillä suurteollisuuden investoinnit ovat mitä suurimmassa määrin henkilötöyövoimaa säästäviä. Ne työllistävät rakennusvaiheessa, mutta valitettavasti eivät enää valmistuttuaan. Tuottavuusvaatimukset nykyään koskettavat jo lähes jokaista. Tietotekniikka ja telekommunikaatio korvaavat rutiinitöitä. Organisaatiot litistyvät ja tehostuvat. Teknologia vapauttaa työvoimaa ennen muuta teollisuudesta, mutta myös palveluista ja alkutuotannosta. Esimerkiksi pankit vähentävät työvoimaa.

maansa lähivuosina nykyisestään varsin runsaasti.

Työllisyyden parantaminen globalisoituvilla markkinoilla, kun olemme mukana tässä kansainvälisessä kilpailussa, ei myöskään ole mikään helppo tehtävä. Se edellyttää työelämän jäykkyyksien perkaamista, eri kokoisten yritysten toimintaedellytysten huomioimista ja työn hinnan kilpailukykyisyyttä muun muassa tekemätömän työn kustannusvaikutusten osalta. Tässä mielessä hallituksen toimenpiteet etenevät valitettavan hitaasti, mikä näkyy muun muassa työhallinnon budjettilinjausten vanhakantaisuudessa.

Jotta päästäisiin aktiiviseen ja tulokselliseen työvoimapolitiikkaan myös käytännössä eikä vain puheissa, meidän tulisi jatkaa työttömyysturvajärjestelmän tervehdyttämistä. Työvoimapolitiikka olisi mielestäni irrotettava työttömyysturvasta niin, että työvoimatoimistoissa voitaisiin valita kulloinkin tehokkain työllistävä toimenpide tarvitsematta miettiä sen vaikutusta asiakkaan työttömyysturvaan. Työhallinnon budjetissa tulisi määritellä kyseisen hallinnon alan tulostavoitteet eikä vain erilaisten koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden volyymia. Nykyisellään järjestelmä johtaa mittavaan resurssien tuhlaukseen, kun päähuomio on kiinnitetty työttömyyden katkaisuun ja tilastojen kaunisteluun todellisten tulosten sijasta. Erilaisiin työllistämistukiin käytetään ensi vuonnakin lähes 3 miljardia markkaa. Näiden menojen todellinen vaikutus työllisyyteen on kyseenalainen.

Hallituksen päätöstä kasvattaa tutkimus- ja kehitystoiminnan määrärahoja 1,5 miljardia suunniteltua enemmän on pidettävä merkittävänä teollisuuspoliittisena linjauksena. Sehän merkitsee, että Suomen panostukset kyseiseen toimintaan nousevat peräti 18 miljardiin vuoteen 99 mennessä. Näin varmistetaan Suomen nousu Euroopan kärkisijoille tutkimus- ja kehitystoimintaan panostavien valtioiden joukossa ja linjaus vahvistaa täten hallituksen tavoitteena olevaa työllisyyden kestävästä kasvun edellytystä. Tässä mielessä hallituksen esittämää tutkimus- ja tuotekehityspanosten merkittävää lisäystä onkin tervehdittävä ilolla.

Mutta työllisyyden parantaminen edellyttää oleellisesti laajempaa vientisektoria. Suomessa rekisteröidyistä yli 196 000 yrityksestä vientiä harjoittaa vain alle 8 000 yritystä ja tilastojen mukaan 90 prosenttia viennistä kertyy vain 500 viejäyrityksen kautta.

Kansantalouden menestyksen ja samalla työl-

lisyyden kohentamisen kannalta vientitoimintamme pohjan laajentaminen onkin ensiarvoisen tärkeää. Erityisesti pienten ja keski suurten yritysten kiinnostusta kansainvälistymiseen tulee rohkaista, mutta samalla pitää muistaa, että viennin käynnistäminen ja kansainvälistyminen on sitä suurempi haaste, mitä pienemmästä yrityksestä on kysymys. Onko osaamista ja resursseja, onko tuote tai palvelu soveliaista, mistä sitten löydämme markkinat.

Onkin tyydytyksellä ja myös kiitoksella huomioitava se työ, mitä Ulkomaankauppaliiton pk-yrityksille kehittämän vientiyhteistyön vientirenkaiden kautta on tehty. Runsaan kolmen vuoden aikana on perustettu kaikkiaan 75 vientirengasta, joissa on mukana ollut lähes 400 pk-yritystä. Tehtyjen selvitysten mukaan toiminta on ollut varsin tuloksekasta. KTM:n ja Ulkomaankauppaliiton seurantatutkimuksen mukaan julkinen vienninedistämispänsäntä on tullut vientirenkaitten kautta takaisin jopa 55-kertaisena vientimarkkamääränä jo kahden ensimmäisen vuoden aikana.

Kun saman selvityksen mukaan vientirengastoiminnalla arvioidaan syntyneen jopa 4 000—5 000 uutta työpaikkaa, tulisi kaiken järjen mukaan pyrkiä mahdollisesti edistämään kyseisenlaista kohdennettua elinkeinotukitoimintaa. Hallitusohjelman mukaisesti ensi vuoden budjetissa elinkeinotukia kuitenkin leikataan lähes 400 miljoonaa kuluvaan vuoteen verrattuna ja 1,2 miljardia viime vuoteen verrattuna. Viennin edistämismäärärahat joutuvat valitettavasti myös tämän juustohöyläleikkurin kynsiin.

Voisi oikeastaan todeta, että ei vaikuta kovin koordinoitulta, jos yhtäältä panostetaan näyttävästi tutkimus- ja kehitystoimintaan, niin kuin edistyksellisessä sivistysvaltiossa, teollisuusvaltiossa tuleekin tehdä, mutta toisaalla kavennetaan mahdollisuuksia mennä markkinoille ja muuttaa osaaminen markoiksi sekä luoda suomalaisen yhteiskuntaan työtä ja vaurautta.

Arvoisa puhemies! Täällä verotuksesta on varsin paljon puhuttu, mutta sanon myös jonkun sanan tästä asiasta. Meidän veroasteemme on kansainvälisesti tarkastellen korkea, vaikka sitä tässä budjettiesityksessä kevennetään peräti 5,6 miljardilla. Meidän suuri valtionvelkamme rajoittaa osaltaan mahdollisuuksia verotuksen radikaaliin keventämiseen, mutta myös kansainvälisen verojärjestelmän kilpailukykyvaatimus rajoittaa veropohjan laajentamisen edellytyksiä. Veropolitiikassamme onkin ongelmana liikumavaran kapeutuminen erityisesti pääomaveron

tuksen ja välillisen verotuksen kohdalla. Viime vuosina verojärjestelmän kilpailukykyä on parannettu yritysverotuksessa ja pääomaverotuksessa, mutta valitettavasti työn verotus on meillä edelleenkin verraten ankaraa. Korkea verokiila etenkin palvelu- ja muissa työvaltaisissa yrityksissä on keskeisiä työllistämisen esteitä.

Verotus vaikuttaa työvoiman tarjontaan ja työllisyyteen monella tavalla. Ensinnäkin työvoimaan kohdistetut verot ja maksut nostavat työvoiman suhteellista hintaa. Hinnannousu puolestaan vähentää työvoiman kysyntää nopeuttamalla tuotannon automatisointiin tähtääviä investointeja. Toiseksi verokiilan kasvu nostaa työvaltaisten tuotteiden ja palveluiden suhteellista hintaa, ja tämä suhteellisten hintojen nousu puolestaan on voimakkainta aloilla, missä on vähiten mahdollisuuksia korvata työtä koneilla. Eli suhteellisten hintojen nousussa näiden tuotteiden ja palveluiden kysyntä laskee tai korvautuu esimerkiksi itsepalvelulla, niin kuin on nähty. Edellä sanotuista syistä johtuen nyt aloitettua veronalennuslinjaa tulee hallitusohjelman mukaisesti jatkaa myöskin tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole kyennyt sopeutumaan näihin kansainvälisen talouden rautaisiin pelisääntöihin. Kyvyttömyys luoda itse uusia menestyksen ehtoja ja tiukka kiinni pitäytyminen menneinä aikoina hankituista eduista ovat sopeutumattomuuden linjoja. Näyttäisi siltä, että meidän nykyiset arvot ja perinteemme eivät suosisi riskinottoa, ja siksi Suomessa tarvitaan rohkeaa uudistushenkeä ja aloitteellisuutta. Julkinen sektori ja korporaatio toimivat valitettavasti pääosin vanhan säilöjinä. Siksi hallituksen tulisi rohkeasti ja ennakkoluulottomasti toimia suunnannäyttäjänä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En niinkään kritisoi, mutta mielelläni hiukan analysoin tätä ed. Kantalaisen puhetta. Hän puuttui tässä työttömyyden ongelmaan, mutta niin kuin yleisesti tehdään, jätti paneutumatta siihen kyllä syvällisemmin. Hän puhui, että kasvava kansantuote toteutetaan vuosi vuodelta yhä pienemmällä työvoimalla. Se on totta, ja siihen on tietysti monta syytä: työn tuottavuus, automaatio ja kaikki tällaiset asiat. Eräänä päivänä saattaa teoriassa olla niin, että meistä vain joka kymmenes on työssä, lopun työn tekee automaatio, ja ihmistyövoimaa ei kerta kaikkiaan tarvita, mutta samanaikaisesti meidän kansantuotteen on saattanut kaksinkertaistua. Siis tuotteita, palveluita, tavaroita ja ruo-

kaa on moninkertaisesti jokaiselle suomalaiselle, mutta siitä huolimatta jotkut savat sitä vähän, jotkut saavat sitä enemmän.

Vaikka työtä ei olisikaan, jos kansantuote on riittävän korkea eli kaikkia varten on olemassa kaikkea mitä ihminen tarvitsee, kysymys on silloin jako-ongelmasta. Miten yhteiskunnassa jaetaan se kansantuote, joka syntyy, niiden kesken, jotka ovat työssä, ja niiden kesken, jotka eivät ole työssä. Jos se oikeudenmukaisesti jaetaan, kaikille on riittävästi.

Tulevaisuudessa yhä nopeammin kuljetaan tämän ratkaisun vaatimiseen ja vaatimuksiin, ja se saattaa olla yhteiskunnallinen törmäys. Tässä on juuri se kahtiajaon ongelma myös. Tavaraa on riittävästi, kaikkea on riittävästi, koska kansantuote kasvaa, mutta me emme keksi, miten jaamme sitä köyhille ja rikkaille. Siinä ei tietysti kokoomus kovin auttavainen ole siinä asiassa, mutta näyttää nykyisen hallituksen pohjalta, ettei siinä ole enää sosialidemokraatit eikä vasemmistoliittokaan. Kaikki ajattelevat kuin kokoomuslaiset ja tätä kansantulon jakamisen ongelmaa ei pyritäkään ratkaisemaan.

Ed. Löf: Värderade talman, arvoisa puhemies! 1997 års budgetförslag återspeglar tron på människan och företagssamheten, som med hjälp av skattesänkningar och eliminerandet av inkomstfällor kan skapa nya arbetsplatser och samtidigt minska på den gråa ekonomin. Denna tro på dynamiska effekter måste för att ge full effekt följas upp med ytterligare åtgärder för att minska på arbetskostnaderna, speciellt för små och medelstora företag. Utformningen av den kommande energiskatten måste innehålla incitament för utveckling och användning av inhemskt bränsle i energiproduktionen. Jordbruket och växthusnäringen måste också i rättvisans namn kommas ihåg vid lindringen av energibeskattningen.

Ekonomisk tillväxt är i en marknadsekonomi grunden för nya bestående arbetsplatser och för ett stabilt välfärdssamhälle. Låga räntor och sänkt skattekil är på sikt mycket effektivare än sysselsättningsprojekt av engångskaraktär. Amerikansk dynamik genomförd med nordiskt samvete och ansvar för alla kan troligen ge fart åt vårt samhälle.

Arvoisa puhemies! Budjettiesityksessä on toki puutteitakin, mitä olisi hyvällä tahdolla voitu korjata. Otan yhden esimerkin. Heikoista, lähinnä suojelun tarpeesta olevista olisi voitu kantaa

enemmän huolta. Eräs työryhmä antoi keväällä hyvän raportin siitä, kuinka olisi voitu huolehtia suurten kustannusten tasauksesta sosiaalihuollossa. Ehdotuksen soveltaminen ei olisi aiheuttanut lisää kustannuksia valtiolle, mutta olisi antanut lisää turvallisuutta monelle uhatulle lapselle. Pienet ja taloudellisesti heikot kunnat eivät pysty riittävästi huolehtimaan lastensuojelulain 11 §:n velvollisuuksista.

Hallitushan on selonteossaan Lastensuojelusta kohti lapsipolitiikkaa todennut seuraavasti: "On tarpeen selvittää, miten turvataan lasten oikeus saada tarvitsemansa erityispalvelut myös pienissä kunnissa. Pidemmällä aikavälillä on tavoitteena kehittää myös kuntien toiminnallista yhteistyötä." Työryhmä ehdottaakin, että kehitettäisiin lastensuojelun tasausjärjestelmä. Sen toteutuessa tasauksen kustannuksista katetaan heidän ehdotuksensa mukaan noin puolet kiinteällä määrärahalla, joka erotetaan valtion talousarviossa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudesta tähän tarkoitukseen. Loppuosa rahoitetaan kuntien maksuin, jotka määräytyvät ensisijassa kuntien asukaslukujen perusteella.

Mitä varten jarrutetaan näin tärkeätä uudistusta? Ministeriössä oli valmis puitelakiehdotus keväällä, mutta ei annettu lupaa viedä sitä eteenpäin. Miten on mahdollista, että näin tärkeässä asiassa hallitus sanoo yhtä, mutta kuitenkin toimii täysin toisin?

Länsförvaltningsreformen med förslaget till fem jättelän är en annan svag punkt i budgetförslaget. Det ökar det fysiska och andliga avståndet i kommunerna, dvs. avståndet direkt och indirekt till kommuninvånarna. I en demokrati skall statliga serviceinrättningar ha en folklig förankring för att upprätthålla identiteten och tron på det allmänna. Med stora enheter som ligger fjärran ökar misstron mot myndigheterna.

Svenska riksdagsgruppen besökte i går länsstyrelsen i Vasa län och träffade personalen. Tvärt emot vad beredningen till reformen säger, framkom det att medborgare tar personlig kontakt till länspersonalen synnerligen ofta när det gäller social- och hälsovårdsservice och vid behandling av trafikillstånd. När det gäller svenskspråkig service får Vasa län många kontakter från övriga delar av landet, där den svenska servicen inte kan ges. Reformen skulle spara endast marginella belopp och inte ens med bästa vilja i världen kan ministerns påstående att servicen inte påverkas stämma. Refor-

men bör alltså begravas vid riksdagsbehandlingen.

För den svenska minoriteten är frågan speciellt viktig, då den svenskspråkiga andelen av länsbefolkningen i södra och västra Finland skulle minska ansevärt, minska under en kritisk punkt så att service inte mera kunde fås på modersmålet. Det är alltså fråga om en grundrätthetsfråga som bör tas på allvar. En saklig bedömning av grundlagsutskottet är alltså av nöden.

Det är nu skäl att ta en paus och ifall en länsreform är av nöden skulle ett slopande av länsförvaltningen helt och hållet vara mera logiskt. Storlänerna skulle ändå upplevas så främmande att en stor del av kontakterna från fältet skulle ske direkt till ministerierna. Slopas länen kan man i stället satsa på större antal näringslivscentraler med bättre geografisk täckning. Landskapen utgör tyvärr inte i sin nuvarande form en naturlig förvaltningsmodell, då de t.ex. i Karlebyregionen delar ett ekonomiskt centrum mitt itu. Landskapen är ändå bättre än mammutlän.

Ännu angående näringslivscentralerna. Landsbygdsnäringsdistrikten, anser jag, bör bibehålla sin självständiga karaktär för att försvara och utveckla en i övrigt hotad landsbygd. Jag hoppas att förnuftet framom politisk makt segrar vid behandlingen av den statliga regionalförvaltningsreformen.

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että työllisyyden edistämiseen asetetaan tavoitteita. Työttömyyden puolittaminen on eräs sellainen. Keinot kuitenkin ratkaisevat tuloksen. Tämän hetken tulokset ovat sangen vähäisiä. Suunta sinänsä lienee ilmeisen oikea, mutta varsinaista läpimurtoa työllisyyden hoitamiseksi ei ole tapahtunut. En ylipäättään usko, että on olemassakaan yhtä ainoata keinoa tai edes muutamia ratkaista työllisyys — työttömyys-ongelma. Keinoja on lukuisia, ja niitä pitää käyttää, jopa kokeilla.

Eduskunta sinällään itse tai edes välillisestikään ei pysty työttömyyttä poistamaan tai siihen voimakkaasti vaikuttamaan. Eduskunta voi vaikuttaa asiaan välillisesti, mutta varsinainen työttömyyden hoitaminen tapahtuu markkinoilla. Eduskunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä. Eräs seikka jää varsin vähälle huomiolle: Eduskunnan tehtävä on pitää huolta siitä, että ei aiheuteta lisää ja turhaa työttömyyttä.

En usko, että suurenkaan talouskasvun aikana syntyy kasvun aiheuttamana pitkälläkään aikavälillä uusia työtilaisuuksia niin paljon, kuin

niitä on esimerkiksi julkiselta sektorilta muuttaman vuoden aikana poistunut. Puhuminen työajan lyhentämisestä, työn jakamisesta ja työmarkkinoiden joustavuudesta on siis sinänsä täysin perusteltua, kun keinovalikoimaa työttömyyden hoitamiseksi etsitään. Tällä hetkellä kuitenkin vaikuttaa siltä, että työttömyyden vähentyminen on toivottoman hidasta.

Mistähän löytyisi sellainen foorumi, jolla voidaan asiasta sopia tai edes keskustella ilman poliittisia tai etupoliittisia ristiriitoja? Kolmikanta sinänsä on varmasti yksi tällainen foorumi, mutta sen heikkoutena on se, että tällä foorumilla ja pöydässä istuvat vain sellaiset, joilla on etujärjestö. Uuden foorumin, jossa voitaisiin keskustella, tehtävänä ei ole — niin kuin tämän perinteisen — etujen jakaminen vaan mitä suurimmassa määrin etujen tasoittaminen ja tasaaminen.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan vieraillessa Uudessa-Seelannissa, johon matkaan jo aikaisemmin ed. Ala-Harja täällä viittasi, minun ainakin teki hyvin suuren vaikutuksen se, että kyseisessä maassa omaehtoisesti oli rakennettu eräänlainen yhteiskuntasopimusmalli. Se oli kaikkien poliittisten puolueiden rakentama, ja siihen oli selkeästi sitouduttu. Sanotaanpa tuosta mallista mitä tahansa, sehän toimi erittäin hyvin. En usko, että Uuden-Seelannin malli sinänsä sopii Suomeen, vaan meille täytyy varmasti luoda aivan oma malli, mutta minusta tällaisen yhteiskuntasopimuksen tarve on tällä hetkellä ilmeinen.

Tietysti sanotaan nyt, että ei tällaista tarvetta ole, koska meillähän näyttää menevän hyvin: talous kasvaa jne. Oma käsitykseni on päinvastainen. Minusta tämän tyyppiset sopimukset ja sopimusmallit pitäisikin rakentaa juuri silloin, kun menee paremmin ja toivottavasti menee paremmin, koska jos ne silloin luodaan, niillä voidaan niitä tulevia huonoja aikoja tasoittaa.

Voiko kolmikanta olla tällaisen yhteiskuntasopimuksen oikea toteuttamistapa, sitä voidaan ja pitää voida kysyä. Se varmasti voi sitä olla, jos vallan ja vastuun suhde on oikea, mutta on tietysti aina tunnustettava kaikissa vaiheissa, että yhteiskuntapoliittisen vastuun näissä kysymyksissä kantavat aina maan hallitus ja eduskunta.

Suomen keskusta puhuu tällä hetkellä kovasti työreformista ja nyt siitä tuntuvat puhuvan muutkin. Kukaan ei oikein minun mielestäni ainakaan tosin tiedä, mikä on tuon työreformin perussisältö. Usein takerrutaan pienen pieniin yksityiskohtiin. Minulle työreformi on ensisijaisesti työn oikeuden jakamista. Työ ei voi olla

vain etuoikeus, vaan työn käsitettä pitää voida laajentaa ja miettiä tässä tilanteessa varmasti aivan uudesta näkökulmasta. Toivon, että maan hallitus pyrkii tähän ajattelutapaan vilpittömästi, mutta totuuden nimissä on sanottava, että tällä hetkellä kaikki tapahtuu toivottoman hitaasti ja siihen nopeutukseen minun mielestäni tarvittaisiin eräänlaista uutta yhteiskuntasopimuksen avausta. Kukahan sen mahtaisi tehdä?

Arvoisa puhemies! Otan myös kantaa hieman valtionyhtiöihin ja valtionyhtiöpolitiikkaan. Sekin on minusta asia, johon pitää puuttua juuri nyt, kun näillä yhtiöillä näyttää menevän aika hyvin.

On minusta ollut aivan oikein, että valtionyhtiöiden toimintaa on vapautettu ja myös omistusoikeutta jaettu säännellysti markkinoille. Tämä ei mielestäni ole ainakaan vielä mitenkään vaikeuttanut näiden yhtiöiden toimintaa.

Sen sijaan valtionyhtiöiden tai liikelaitosten toiminnan sisällöstä ja tulevaisuuden tehtävästä yhteiskuntapoliittisesti ei juurikaan ole keskusteltu, vaan sitä on ilmeisen tietoisesti vältelty. Jokainen kuitenkin meistä tietää sen, että näille yhtiöille, kun niitä on aikanaan perustettu, on annettu tietyt yhteiskuntapoliittiset tehtävät, jotka eivät ole mitään puoluepoliittisia tehtäviä. Ne ovat olleet alueellisia, työllistämiseen liittyviä vastuita ja osaltaan myös kehittämisvastuita.

Minä pidän erinomaisena sitä päätöstä, jonka hallitus teki, kun osakemyyntituloja nimenomaan Valmetin osalta suunnattiin nyt kehittämistukeen Tekesin ym. järjestelmien kautta. Uskon, että tällä toimenpiteellä luodaan varmasti tulevaisuutta.

Käytännön yrityskentässä puhutaan kuitenkin myös yleensä yritysten ketjuuntumisesta ja alihankintatyön edistämisestä. Myös tässä kehittämistyössä minusta valtionyhtiöillä voisi olla huomattavasti nykyistä merkittävämpi rooli. Ne voisivat olla tässä asiassa suorastaan strategisia linjanvetäjiä. Pienet ja keskisuuret yritykset varmasti odottavat tällä hetkellä isommilta yrityksiltä yleensä parempaa yhteistyötä. Voi sanoa, että oikeastaan pienten, keskisuurten ja suurten yritysten välille voisi syntyä niin haluttaessa eräänlainen oppisopimussuhde. Pitäisiköhän tämän tyyppinen ajattelu ja jatkojalostus suoraan antaa valtionyhtiöiden erääksi perustehtäväksi, jopa riskilläkin? En väitä, etteikö tällaista työtä ja toimintaa jo olisi. Kyllä sitä on, mutta minusta se kaipaisi vauhdittamista ja ennen muuta siitä syystä jälleen kerran, että jos ja kun se lama tai notkahdus taas joskus tulee, tämmöisel-

lä ketjuuntumisella voidaan sitä merkittäväällä tavalla tasoittaa.

Arvoisa puhemies! Maatalouspääluokkaan en malta olla puuttumatta, vaikka aika on jo hiukan venähtänytkin. Totean kuitenkin, että maan hallitus toteuttaa maatalouden osalta hallitusohjelmaa erittäin tarkoin ja maan hallitus on asettanut erääksi pääasiaksi maaseutupolitiikan osalta rakennemuutoksen.

Se näkyy jo tällä hetkellä selkeästi numeroina. Se näkyy niin, että viimeisien vuosien aikana on elintarviketalouden piiristä hävinnyt noin 40 000 työpaikkaa. Tämä näkyy tietysti työttömyytenä, mutta se näkyy myös maan sisällä tapahtuvana muuttoaaltona, joka omalta osaltaan muistuttaa aika tavalla sitä muuttoaaltoa, joka meiltä aikoinaan oli Ruotsiin, vieläpä niin, että samat maakunnat — Pohjois-Karjala ja Kainuu — näyttävät olevan tämän muuttoaallon kärjessä.

Elintarviketalous, joka koki jo melkoisen rakennemuutoksen EU-ratkaisun myötä, saa nyt oheensa siis voimakkaan muuttoaallon. Maataloudesta tämä kaikki ei suinkaan johdu, sen tiedän, mutta alkuunpanija ja välillinen vaikuttaja maatalous ilman muuta on. Nyt näyttää myös siltä, että metsätalous on kokemassa saman kaltaista muutosta. Laskin viime vuoden vastaavaa budjettipuheenvuoroa varten, että jo silloin hallituksen linjaamat säästötoimet kaventavat maa- ja metsätalousministeriön budjettia vuonna 1999 noin 3 000 miljoonalla markalla. Silloin tuo summa yhteenlaskettuna vaikutti hieman ylimateututulta ja monet meistäkin pitivät sitä täysin mahdottomana. Näin kuitenkin nyt näyttää käyvän ja toteutuvan ja ilmeisesti hieman lyhyemmässä ajassa.

Asian vakava puoli on siinä, että vaikka näistä säästöistä sinänsä ehkä selvittäisiinkin ja selvitäinkin, kun on pakko selvittää, ne aiheuttavat välillisesti rahankierron vähentymistä maaseudulla kaiken kaikkiaan moninkertaisesti budjetisäästöihin verrattuna. Tätä kautta näkyy myös merkittävä koko yhteiskuntaa koskeva vaikutus.

Maaseudun rakenteen kehittäminen on mielestäni monella tapaa vähän samanlainen hokema kuin työmarkkinoiden joustavoittaminen. Muutoksen suunta ja nopeuskin näyttää jäävän markkinoiden hoidettavaksi. Se tuskin näin tapahtuessaan on yhteiskuntapoliittisesti kenenkään etu. Rakennemuutoksen sielu on tärkeä asia. Siinä ei pelkkä suuruuden filosofia riitä, vaan parhain kokonaisuus syntyy yrittäjistä, yrittävistä ihmisistä, luonnosta ja alueellisesta

tahdosta käsin. Jokainen turhaan menetetty yritys, työpaikka, on usein ja nimenomaan maataloudessa lopullisesti menetetty työpaikka. Se on meidän vastuumme rakennemuutoksesta.

Aivan viime aikoina on keskusteltu kovasti ns. vakavista vaikeuksista Etelä-Suomessa ja artiklasta 141. Niiden kaavailujen ja tietojen mukaan, joita tästä tukipaketista ennen muuta investointien osalta olen kuullut ja saanut, minua etukäteen jo hiukan pelottaa se, että siitäkin on tulossa vain rakennepolitiikan, rakennemuutoksen väline.

Meille muodostuu oman käsitykseni mukaan hyvin helposti ja hyvin herkästi ensin kahdenlaisen maatalouspolitiikka Etelä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa ja sen lisäksi myös Etelä-Suomessa kahdenlainen investointipolitiikka viljelijöiden kesken. Rakennepolitiikan ja investointipolitiikan osalta meillä on aivan erinomainen työväline olemassa. Se on Maatilatalouden kehittämisrahasto. Se on siitä erikoinen rahasto, että sillä on myös rahaa näinä aikoina.

Maatilatalouden kehittämisrahastoa pitäisi oman ymmärrykseni mukaan kehittää nyt tavoitteena nimenomaan se, että se voisi toimia maaseudun "Kerana" eli että se olisi tulosvastuullinen yksikkö, jonka tehtävä on ohjata rakennepolitiikkaa. Sillä on siihen nyt taloudelliset edellytykset ja oman käsitykseni mukaan järkevästi taloudellisesti hoidettuna se myös siihen kykenisi, totta kai, yhdessä olemassa olevien pankkilaitosten kanssa. Mutta tämän tyyppinen maatalouden ja maaseudun "Kera", minusta voimakkaampana kuin nykyisin, tarvittaisiin ja väline meillä itse asiassa on olemassa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi esitän ihmettelyni eräästä asiasta, ja se koskettaa metsätaloutta. Metsätalouden säästöjä budjetissa jatketaan, mutta en ole missään nähnyt perusteita sille, minä takia niin tehdään. Metsätalouden osuus maa- ja metsätalousministeriön budjetista on luokkaa 10—15 prosenttia, ja menot ovat lähes kokonaan erilaisia organisaatiokuluja ja jonkin verran metsänparannukseen liittyviä toimia.

Nyt metsänparannustoimet on parin viime vuoden aikana viety, voi sanoa, minimiin, mutta myös muut määrärahat suunnittelun ym. osalta niin, että tällä hetkellä metsälautakunnissa, jota nimeä mielelläni itse käytän, on tilanne, että henkilöstöä lomautetaan, joku kolme viikkoa, joku kaksi kuukautta vuodessa, mutta joka tapauksessa kaikissa lautakunnissa on lomautettu. Minä en tahdo ymmärtää, millä aiomme jatkossa velkamme maksaa, jos nyt vaikeutamme tässä

tilanteessa metsätalouden asioiden hoitoa. En minä halua olla minkään organisaatioiden puolustaja, mutta organisaatioiden tehtävien puolustaja haluan olla.

Ed. Nikula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Tämä vuoden 1997 tulo- ja menoarvioesitys noudattaa keskeisesti hallitusohjelmaan kirjattuja talouspoliittisia linjauksia niin kuin pitääkin.

Täällä eduskunnassa näyttää ehkä eniten huomiota kansanedustajien taholta saavan veropoliittiset painotukset, mutta ehkä olennaisempaa kuin se on mielestäni huomion kiinnittäminen siihen, että valtion velkaantumiskierre on kyetty tyrehdyttämään ja usko parempaan tulevaisuuteen on kyetty tähän valtakuntaan myös ainakin jossain määrin palauttamaan. Jos pääministeri Lipposen hallitusta ja sen ansioita voisi kuvailla, niin ehkä oikean raidevälin ja raidesuunnan löytyminen on tässä vaiheessa se, jonka ansion haluan todeta.

Talouspolitiikan linja on siis valittu, sitä on jatkettava ja kaikkein keskeisimmin sitä tulisi jatkaa oikeammanpainotteisen työllisyyspolitiikan löytämiseksi. Tiedetään, että budjetin kautta kohdentuvat työvoimapolitiittiset toimet vaikuttavat keskimäärin vain noin 5 prosenttiin työvoimasta, ja tämä tietäen on erityisen tärkeää, että maan hallitus ja eduskunta toimivat siihen suuntaan, joka voi laukaista koko yhteiskunnassa nykyistä myönteisemmän kehityksen.

Työllisyyspolitiikan osalta budjettiin liittyy kiistämättä arvostelua. Tavoite työttömyyden vähentämiseksi ei ole vielä alkanut toteutua. Tavoite vaatii tehoimia ja erityisesti talouspolitiikan valjastaminen tehokkaammin työllisyyspolitiikkaa tukeväksi on jatkossakin se keinovalinta, jota on käytettävä.

Eri keskusteluyhteyksissä on ollut puhetta myös ns. työllistämismallin käyttöönotosta uudelleen. Kuulun niihin edustajiin, jotka tähän taloon tullessaan peräänkuuluttivat sitä, että niissä tapauksissa, yksittäisten ihmisten kohtaloissa, erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta, joilla ei valoa tulevaisuuteen näy ja joilla kuitenkin on työvoimaansa tarjottavanaan valtion ja kuntien tai kuntayhtymien tehtäväalueille, tämä mahdollisuus voitaisiin ns. työllistämismallin kautta ainakin vaikeimman laakson ylittämiseksi tarjota.

Mielestäni on jollakin tavalla paikallistettavissa, että tämä veropoliittinen keskustelu, kuten jo viittasin, on ikään kuin viemässä huomion pois tältä yhteiskuntapolitiikan keskeisimmältä alueelta eduskunnan työtäkin ajatellen, työttömyyden vähentämiseltä. Tarkoitin, että kaikki toimenpiteet pitäisi nykyistekin tehokkaammin kohdentaa nimenomaan työttömyyden vähentämiseen.

Arvoisa puhemies! Budjettiin sisältyy myös esityksiä, jotka eivät kestä kaikkien meidän arviointia. Keskisuomalaisena kansanedustajana aluehallintoesitys ja puuttuminen nykyisen lääninhallitusjärjestelmän olemassaoloon vähentämällä nykyisten läänien määrää viideksi suurlääniksi on esitys, josta toivoisin eduskunnan voivan käydä kunnollisen keskustelun. Nimittäin kaikinensa aluehallintoesitys on historiallisesti tarkastellen suuruusluokkaa, jota ei pitäisi käsitellä ikään kuin budjettimomenttikohtaisena kysymyksenä, vaan erillisenä kansanvaltaisen periaatteen huomioon ottavana keskusteluna.

On nimittäin selvästi nähtävissä, että hallinto, joka on tarkoitettu asioimisen välineeksi, tässä tapauksessa eräillä alueilla kuten Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Vaasan läänin alueella ei toimisi siten kuin sen pitäisi. Se erkaantuisi kansalaisistaan ja se keskittäisi hallintoa sellaisiin kohtiin, joihin ei pitäisi hallinnon keskittyä, esimerkiksi etäisyyden osalta. Siksi todella toivon, että tämä kysymys voisi myös herättää kansanedustajien kiinnostusta.

Jos taas budjetista haetaan myönteisiä painotuksia, eittämättä sellaisia löytyy myös koulutuksen ja tutkimuksen alueelta. Korkeakoulujen kehittämislaki ja sen 3 § takaavat vuosille 1997—2000 korkeakoulujen tasaisen määrärahakehityksen. Tuo korkeakoulujen kehittämislaki on ollut voimassa vuosina 1986—1996, mutta voimavarat taannut lain 3 § kumottiin vuosien 93 ja 94 osalta. Vuosien 1995 ja 1996 osalta pykälä on, kiitos hallituksen, ollut jälleen voimassa.

Tutkimusmäärärahojen osalta on todettava myös erittäin myönteisenä hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätös perjantaina 6.9.1996, jolloin Suomen Akatemian ja Tekesin sekä eräiden muidenkin tutkimusta ja kehittämistoimintaa edistävien yksiköiden taloudellinen resurssointi nostettiin kansainvälisesti merkittävälle tasolle, ja samalla myös se periaate, että Tekesin myöntämismallia budjetissa on lisätty 500 miljoonaan markkaan ensi vuodelle, tarjoaa aivan uudenlaisia liikkuma-alueita tällä alueella.

Suomi tulee vuosien 97 ja 99 välillä tuolla hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksellä kohottamaan tutkimuksen ja kehittämistoiminnan osuuden bruttokansantuotteesta 2,5 prosentista 2,9 prosenttiin, mikä merkitsee kansainvälisen vertailun osalta sitä, että Suomi kohoaa Saksan, Sveitsin ja Ruotsin vastaavaan suhteelliseen tasoon sekä Oecd-maita ajatellen Yhdysvaltojen ja Japanin tutkimuksen ja kehittämistoiminnan panostustasoille.

Tuo päätös on siis historiallinen. Ilmeisesti koskaan Suomen itsenäisyyden aikana ei ole tehty näin merkittävää tutkimus- ja kehittämistoiminnan voimavaroisyydestä, ja siksi se ansaitsee myönteisen huomionsa myös tänään ja tässä puheenvuorossa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Me varmasti kaikki tiedämme, että on melkoinen joukko Suomen kansalaisia, jotka seuraavat suurella mielenkiinnolla, mitä parhaillaan käsittelyssä oleva talousarvioesitys itse kullekin ja tälle kansakunnalle merkitsee. Palautteesta voi helposti vetää sen johtopäätöksen, että ainakin tavallisen kansan keskuudessa tarkimmin seurattuja asiakohtia ovat, pystyykö budjetti vastaamaan ja jos, niin kuinka pitkälle, hallituksen kuluvalle eduskuntakaudelle asettaman päättävöiden työttömyyden puolittamisen kunnianhimoisen, mutta kunniaakaan tavoitteen saavuttamisperäisyyksiin.

Toinen suurta mielenkiintoa herättävä kohta on tietysti esitetyt tuloveronalennukset.

Uskon, että monet, jotka ovat kaivanneet kiihkeästi työttömyyden nopeaa lieventymistä budjetin kautta, tuntevat pettymystä. Valitettavasti ehdotukseen ei ole ollut löydettävissä niitä elementtejä, jotka mahdollistaisivat tämän taudin nopean lääkittämisen. On luonnollista, että työttömyyden ongelmista kärsivät kuuluvat etenässä tähän pettäneitten joukkoon.

Toki on sanottava, että runsas on myös niiden joukko, jotka ovat oivaltaneet, ettei viime eduskuntakauden aikana käsiin räjähtäneen työttömyyden hoito ole mikään pikku juttu eikä nopeasti hoidettava asia, vaan se vaatii pitkän ja määrätietoisuuden työn romuttuneen valtiontalouden perustan kuntoon saattamiseksi, josta työstä voidaan hyvällä syyllä sanoa, että siinä on kysy-

mys mitä suurimmassa määrin todellisesta kestävyyslajista.

Viimeistään nyt on jokaiselle selvinnyt, että niin kansalle kuin myös yksityistalouksille niin äärettömän tärkeää työllisyyden oleellinen parantuminen on laskettava selvästi vaikeampaa. Vaikeutta ei ole ollut ainakaan helpottamassa tärkeiden talousmaiden kuten Saksan, Englannin, Japanin ja Yhdysvaltain odotettua hitaampi taloudellinen elpyminen kuin ei myöskään aikanaan Neuvostoliiton aikaisen kauppavolyymien menettäminen.

Vaikka edellä kuvattu tilanne ei juuri ketään naurata, en ole valmis kuitenkaan yhtymään niihin tuomiopäivän pasuunan soittajiin, jotka katsovat kaiken budjetissa esitetyn menneen täysin pieleen myös työllisyydenhoidon osalta. Kun tilanne näiden muskanttien kohdalla on vielä niin, että heidän omatkin eväänsä tuntuvat olevan täysin hakuisassa ja jo ennakkoonkin monilta osin koetellut ja tosi kehnoiksi havaitut, todellisen avun löytymistä sieltä suunnalta pitäisin täysin kuviteltuna.

Rehellisesti tarkasteltuna talousarvioesitys luo kuitenkin pohjaa sille talouden vakaalle perustalle, jonka avulla velkaantumismme hidastuu, tosin liian hitaasti mutta hidastuu kuitenkin, minkä turvin investoinneille tärkeä elementti korkotaso on mahdollista pitää alhaisella tasolla, mikä edesauttaa inflaation matalana pysymisen jne. jne. Eikä vähäteltävää ole sekään, että suunnitelmallisen vaikkakin vaikeuksia kokevan etenemisen kautta saamme vahvistettua taloudenhoitoon liittyvää uskottavuuttamme edellisen hallituskauden aikana menetetyntä tilalle, jolla seikalla on välitön ja toivottavasti myönteinen vaikutus työllisyyteen.

Mutta vaikka tuon peruslinjauksen hyväksyisimme, se ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö meidän kansanedustajien, kuuluimmepa hallituspuolueen riveihin tai oppositioon, pidä kiinnittää juuri tässä keskustelussa huomiottaamme niihin epäkohdiksi katsomiimme asioihin, joita näinkin suureen kokonaisuuteen väkisin jätetään, vaikka esityksen tekijöillä olisi ollut kuinka paljon tahansa pyrkimystä ja halua päästä mahdollisimman hyvään ja oikeudenmukaiseen lopputulokseen.

Katson kansanedustajan oikeudeksi arvioida työn tulosta myös kriittisesti siitäkin huolimatta, että olen hyvin tietoinen siitä, että merkittävien muutosten aikaansaaminen tässä vaiheessa on äärettömän vaikeaa ellei suorastaan mahdotonta, ja varmasti monissa tapauksissa ymmärrettä-

vistä, jopa pakottavista syistä. Enemminkin katson sillä olevan merkitystä tulevaisuuteen ja siihen jälkiseurantaan, mitä budjettilakienkin osalta on välttämätöntä tehdä. Lähtökohtana on kuitenkin pidettävä sitä, että esitetyt vaihtoehdot, jos niitä tulee, ovat laadultaan toteuttamiskelpoisia. Lisäksi kritiikin olisi oltava siinä määrin rakentavaa, että rakennuspalikat ja sillat objektiiviseen tilannetarkasteluun tulevaisuuden suhteen jäisivät polttamatta.

Hyvin monet kansalaiset ovat ihmetelleet sitä, minkä vuoksi juuri heidän alueensa pärjäsivät talousarvioesityksessä niin huonosti esimerkiksi investointien suhteen. Näitä kysymyksiä on esitetty myös Mikkelin läänin kuin koko Itä-Suomen alueelta. Tässä suhteessa on kuitenkin hyvä muistaa, että nykyinen talousarvioesitys on rakenteeltaan sen kaltainen, että se ei kerro jokaisen markan liikettä erikseen ja alueittain ollen näin ainakin osittain harhauttamassa lukijaansa. Nimetyiksi kohteiksi pääsivät lähinnä suuret hankkeet. Pienemmät sen sijaan ovat ikäänkuin piilotettuina maakuntiin suuntautuvien eri hallintokuntien kokonaismäärärahojen sisään.

Tämä rakenne pitää sisällään sekä myönteistä että kielteistä. Kielteistä siten, että demokraattisen päättäjärjestelmän, kuten eduskunnan, ote ikään kuin hukkuu tällaisiin kokonaisuuksiin. Myönteistä taas, että kun näiden määrärahojen jaosta voidaan pitkälti päättää maakuntien sisällä, paikallisten painopistealueiden tuntemus on varmasti huomattavasti vankempaa.

Paljon on arvioitu sitä, onko esitetty tuloverojen alennusmalli kritiikin kestävä. Sitä on pidetty esillä runsaasti tässäkin salissa. On pakko todeta, että kyllä on erittäin vaikea perustella taloudellisessa ahdingossa elävälle ihmiselle sitä, että hyvätuloisten katsotaan hyötävän uudistuksesta markoilla mitaten pienituloisia huomattavasti paremmin. Vaikea on saattaa uudistuksen oikeutusta perille myöskään kertomalla hänelle, että alemmilla tulotasoilla suhteellinen veronalennus on merkittävästi suurempi kuin ylemmillä tulotasoilla, mutta että veron markkamääräinen alennus on suurempi ylemmillä kuin alemmilla tulotasoilla. (Ed. Ryhänen: Tosi on!) — Totta, mutta tavallinen ihminen vähät välittää mielestäni tämänkaltaisista suhteellisuuksista. Ne eivät kyllä kelpaa maksuvälineeksi kauppialle, hän ajattelee, eikö totta. Rahaa kauppias vaatii, ja sitä esitetty verohelpotus takaa korkeapalkkaisille pienipalkkaista absoluuttisesti katsoen rutkasti enemmän, ja se seikka varmasti hyvin monia pienituloisia kiinnostaa.

Se, että osa lähimmäisistämme, kuten eläkeläiset ja työttömät, eivät pääse osallisiksi veroalasta, aiheuttaa varmasti paljon kysymyksiä, eivätkä vastaukset ole helppoja varsinkaan, kun asia koetaan niin, että veroalen osahintana energian hinta nousee, johon vähempiosainenkin joutuu osallistumaan suorassa suhteessa kulutukseensa. Näiden arvostelua herättävien epäkohtien kartoittaminen on saatava välittömästi käyntiin, ja todetut epäkohdat on otettava pikaisesti uudelleen tarkisteluun. Eikä sitäkään, että eläkkeensaajilta peritään sairausvakuutusmaksua 3 penniä enemmän kunnallisveroäyryltä, voida pitää kaikkien oikeudenmukaisuusnormikäsitteistöön kuuluvana.

Vaikka rakentaminen on saanut tämän hallituksen aikana osakseen enemmän huomiota kuin edellisenä nelivuotiskautena, ei sitä kuitenkaan voida pitää riittävänä. Valitettavasti eväämme eivät tällä erää ole vielä kyllin tuhteja. Rakentamista niin saneeraamisen kuin asuntotuotannonkin kohdalla tässä maassa kyllä riittäisi yllin kyllin.

Kun puhumme niistä keinoista, joilla työllisyyttä voitaisiin lisätä, pitäisin huomion arvoisena myös sitä, että pienten, palveluita tuottavien yritysten arvonlisävero otettaisiin pikaiseen uudelleenarviointiin, niin kuin täällä salissa on muutamaan otteeseen vaadittu. Monissa tapauksissa pääosin omasta katteesta kustannettavalla veromuodolla on tarpeetonta ajaa tilannetta lisätyöttömyyttä ja hyvin epätervettä kilpailua kohti johtavaan suuntaan. Mahdolliset väliaikaissratkaisutkin pitäisi tutkia huolella ja niitä olisi uskallettava tässä tilanteessa käyttää.

Meillä itäsuomalaisilla kansanedustajilla oli tiettyjä odotuksia ns. Itä-Suomi-työryhmän ansiokkaan väliraportin ja siinä esitettyjen toimenpiteiden toteutumisen suhteen. Monet meistä lähtivät siitä, että lukuisilla mittareilla mitattuna heikosti pärjäävä alueemme saisi jo tämän talousarvion kautta kipeästi kaipaamaamme helpotusta. Valitettavasti emme vielä päässeet tavoitteeseemme. Sen vuoksi me Itä-Suomea edustavat kansanedustajat, näin uskon, tulemme kiinnittämään vakavaa huomiota toivottavasti pian esiteltävään lisätalousarvioon, jossa asiaan voitaisiin toden teolla palata sen jälkeen, kun työryhmän loppuraportti on meillä käsissämme.

Samaisessa lisätalousarviossa on pystyttävä lisäämään varoja työllistävään rakentamiseen, jonka myönteiset kerrannaisvaikutukset ovat meille jokaiselle tuttuja.

Murheellista on se, että kansalliset voimava-

ramme eivät tunnu riittävän rataverkostomme kunnossa pitämiseen. Siitä seuraa, että jatkossa niiden kunnostaminen tulee monin verroin kalliimmaksi. Toivon todella hartaasti, etteivät tämänhetkiset Etelä-Suomi-painotteiset liikenneinvestoinnit rassaisi liiaksi yhteisiä voimavarojamme, vaan meillä pärevalovyöhykkeelläkin asuvien kulkureittienä olisivat kelvolliset tiet ja turvalliset radat jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Kuten täällä on jo moneen kertaan kautta salin todettu, työttömyys jää meille edelleenkin pahimmaksi ongelmaksemme. Tukiopetusta asiassa antavia tuntuu riittävän. Opettajien pätevytydessä on kuitenkin toivomisen varaa. Annetuista neuvoista puuttuu liian usein uskottavuus.

Ratkaisuksi nostetusta työelämän joustosta puhuminen on valitettavasti muuttunut pääsääntöisesti ilman älyllistä sisältöä olevaksi hokemaksi, josta tuntuu puuttuvan käytännön opettama todellisuudentaju. Lieneekö tavoitteenä järjestäytyneisyyden ja sitä kautta työehtosopimusjärjestelmän ja keskeisten työlaainsäädännön säännösten romuttaminen, sillä tuskin kukaan vakavasti uskoo, että pelkistä joustoista olisi lopulliseksi lääkkeeksi työttömyydelle? Tällaisten ajatusten esittäjiä tuntuu löytyvän kuitenkin hyvinkin laajasti oikeiston piiristä.

Sanomani ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö myös työelämän pelisääntöjä pidä tarkastella siinä mielessä, vastaavatko ne tämän päivän todellisuutta, mutta haluan korostaa sitä, että sen on tapahduttava lujassa yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan kanssa.

Vaikka lienemmekin laajasti sitä mieltä, että pk-sektori on juuri tällä hetkellä se osa-alue, josta työttömyyden lääkkeitä on haettava, emme voi unohtaa lukuisten työryhmien lopputulemaa siitä, että elintärkeän taloudellisen kasvun vauhdittamisen yhteydessä on teollisuuden osuus nousevasta bruttokansantuotteesta nostettava 40 prosentin tuntumaan. Siitä olisi löydettävissä se pitopinta, jota kautta pystyisimme ylläpitämään vakavampaa työllisyyttä.

Meidän syvälle luotaavat ja pitkän juoksun perusergiaratkaisumme ovat tällä erää lähes pattitilanteessa. Suomalaisen perusteollisuuden toimintaedellytyksiä sävyttää epätietoisuus sähköenergian saatavuudesta kansainvälisesti kilpailukykyiseen hintaan. Lisäksi meillä esiintyy melkoisesti harrastusta rajoittaa voimakkaasti metsäteollisuutemme raaka-aineen saantia monien mielestä ylimitoitetuilla luonnonsuojelutoimilla.

Itse luonnon kanssa paljon tekemisissä olevana ihmisenä pidän periaatteessa noita toimia erittäin hyvänä asiana, mutta kohtuusnäkökohdissa on meidän kansantaloutemme sietokyky ja työllisyys otettava riittävässä määrin huomioon. Tällainen olympialainen kultamitali on varmasti tavoittelemisen arvoinen asia, mutta tulee kysyneeksi, kuinka suuri etumatka meidän on kilpailijoihimme nähden saavutettava esimerkiksi metsiensuojelukysymyksissä. Sen sijaan meillä on kyllä varaa taloudellisesti ja tuotannollisesti sekä teknologisen osaamisen ja taitamisen kautta olla etunenässä teollistamistotimissa.

Meidän pitäisi pikaisesti paneutua energiakykyymykseen ja tehdä nopeat päätökset perusergiatarpeemme saannin turvaamiseksi. Keskustelun olisi oltava avointa ja siinä olisi huomioitava ennakkoluulottomasti, joskin kriittisesti, niin ydin- kuin vesivoimankin lisäämismahdollisuudet unohtamatta kotimaisia energiamuotoja, joista muun muassa puuenergiankäytön lisäämisellä olisi hyvinkin ratkaisevaa laatua oleva merkitys muun muassa työllisyydelle. Kotimaisesta energiasta tuskin sentään on pitkän päälle aineksia ns. perusergiatarpeidemme tyydyttämiseksi, mutta paikallisesti sillä olisi erittäin suuri merkitys.

Nopeista ja määrätietoisista energiapäätöksistä saattaisi hyvinkin olla löydettävissä se perusavain, jonka avulla pääsisimme tämänhetkistä vakaampaan työllisyyteen. Näen, että silmien sulkeminen ja tosiasioiden näkemättä jättäminen on vastuun pakoilemista ja tulevaisuuden kieltämistä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että kaikesta kritiikistä huolimatta katson talousarvion olevan melkoisesti paremman, kuin mitä sen on väitetty olevan ja millaiseksi itse sen pelkäsin pahimmillaan tulevan.

Ed. P a r t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Täällä on esitetty hyvin voimakkaitakin linjauksia siitä, millä tavalla tämä hallitus on suhtautunut ensi vuoden talousarvion antamisen yhteydessä ja käsitelty niitä asioita, jotka meille tavalliselle kansalle on tärkeitä, tavalla, joka jakaa kansan kahtia. Minusta ed. Vuorensola käytti varsin hyvän puheenvuoron pari puheenvuoroa aikaisemmin siinä mielessä, että kansakunnalla on etsikkoaikansa löytää yhteishenki niihin vaikeisiin kysymyksiin, jotka meillä on edessä. Tämähän tarkoittaa sitä, että se ei tule yksin hallituspuolueiden voimin eikä se tule yk-

sin opposition voimin. Palaan niihin muihin hiukan myöhemmin.

Täällä keskusta ja kokoomus linjauksissaan ovat määritelleet meidän olotilaamme tavalla, josta ovat unohtuneet edellisen hallituskauden aikaiset saavutukset ja saavuttamatta jääneet tulokset. Kun ed. Vuorensola peräsi työreformin vaikutusta ja sisältöä sille, olikohan se edellinen työreformi tämän sisältöinen? Kun Ahon hallitus aloitti toimenpiteet, valtion velka oli noin 100 miljardia, ja kun hallitus lopetti toimenpiteet, se oli hiukan yli 300 miljardia. Työttömyys oli alle 200 000:n pitkästi, ja kun hallitus lopetti, oli 350 000 työtöntä. Kyllä työlle tapahtui melkoinen "reformi" tänä aikana. (Ed. Aittoniemi: Entäs muut tunnusluvut?) — Muita tunnuslukuja voidaan kertoa vielä paljon enemmän. (Ed. Aittoniemi: Niin, mutta positiivisesti!) — Eräs tunnusluku on sekin, ed. Aittoniemi, että 50–60 miljardia, mikä meni pankkipelissä, on tämän päivän reformin tekemisestä pois.

Budjettiesitykseen liittyy myöskin positiivista, vaikka sitä arvostellaan. Valtion velkaantumisen on joka tapauksessa vähenemässä. Tämän päivän aamu-uutisissa oli tietoa siitä, että myös tämä kehitys on antanut mahdollisuuden jo kunnissa positiivisempaan suuntaan. Siellä ovat verokertymät olleet 4–6 prosenttia kasvussa, ja tällä puolella myös on näkyvissä jo parempaa tulevaisuutta.

Hallituksen veropäätös tuloverojen alentamiseksi on minusta myös oikean suuntainen ratkaisu, vaikka, niin kuin useat edustajatoverit ovat täällä sanoneet, kahden pääryhmän kohdalla, eläkeläisten ja työttömien kohdalla, tämä kyllä kaivertaa myös allekirjoittaneen näkemyksissä. Mutta ratkaisua ei voi peilata tätä päivää eikä tätä vuotta kohti. Minusta tällä on pitempikantoinen merkitys, ja sen vaikutukset tulevat esille erityisesti seuraavan tuloratkaisun yhteydessä. Tällä tarkoitan sitä, että sillä varmasti on käteen jäävän tulon osalta merkitystä myös palkankorotusvaatimuksia ja muita vaatimuksia asetettaessa. Tämä tietysti edellyttää sitä, että meillä on maassa vakaa korko- ja hintakehitys ja inflaatio pysyy ilmoitetuissa rajoissa.

Myös merkittävä lisäpanostus tuotekehitykseen antaa pitkällä aikavälillä meille turvallisen ja hyvän mahdollisuuden kehittää tuotteita ja rakentaa uutta tuotantoa ja toimeliaisuutta teollisuuden alueella ja yhteiskunnassa näillä markeilla.

Sitten pieni episodi, joka varmasti kiinnostaa ed. Aittoniemeä. Huomasin, että myös lineaari-

kiihdyttimestä on hiukan puhuttu. Vauhtia siihen! Tämä on sellainen asia, joka ei varmasti syviä kansanrivejä tällä hetkellä hirveästi hakeuta, mutta toteutuessaan se on valtakunnallisesti kuitenkin suurin investointi, mitä tähän maahan on sotien jälkeen tehty, jos se tänne tulee.

Tässä budjetissa ja tulevilla budjeteilla on rahoituksen osalta varmasti vielä aukkoja, koska velkaa otetaan 29 miljardia markkaa. Valtiovarainministeri Niinistön suulla on todettu, että valtionyhtiöitten myynnistä saatavia tuloja voidaan käyttää näitten aukkojen täyttämiseen. Tämä malli ei ole minusta hyvä, jos ajatellaan sitä, millä tavalla tämä kansallisuusomaisuus on meille muodostunut ja millä tavalla se on kehittynyt.

Minä en tiedä, kuinka moni on perehtynyt siihen aikaan, kun tähän maahan valtionyhtiöt muodostettiin. Viittaan tässä Ensoon, Veitsiluotoon, sähkövoimayhtiöihin, Nesteeseen, Rautaruukkiin, Valmetiin, Outokumpuun ym. Silloin kun näitä yhtiöitä on maahan suunniteltu, tasavaltaa johti melko itsenäisesti päämiehenä Kekkonen. Uskallan kyllä arvella, ja varmasti toisillakin on sellainen käsitys, että valtionyhtiöt ovat tavallaan Kekkonen perintö suomalaisille — käytän nyt tässä yhteydessä tällaista sanontaa. Minusta tämä Kekkonen perinnön tuhlaminen syömävelkoihin on suurin kansallinen muinaus, joka tullaan tekemään, jos näin menetellään.

Tällä hetkellä näitten yhtiöitten markkina-arvo, niinkin kuin meillä on olemassa päätökset, että omistusosuus- ja päätösvaltaa on valtiolla käytettävissä, tämän päivän kurssiin on lähes 50 miljardia markkaa. Jos tällainen määrä otetaan näistä yhtiöistä ulos ja se käytetään hetkellisessä hurauksessa niin, että näyttää vähän aikaa hyvältä, niin me olemme tuhonneet tärkeimmän kansallisen varamme. Sen vuoksi tämän rakennelman sisällä pitää kyllä myös eduskunnan painottaa valtionyhtiöiden osakkeiden myynnistä tulevien tulojen käyttämistä niin, että sillä muodostetaan vastaavia järjestelmiä ja vastaavaa teollisuutta, joista nämä tulevat. Osa siitä pitää sijoittaa tuotekehitykseen, mutta pääpainon pitää olla uuden työllistävän teollisuuden rakentamisessa.

Mitä tällä muun muassa saisi? Kaikki eivät varmaan tykkää tästä, mutta alustavasti voisi ajatella kahta, kolmea ydinvoimalaa. Täällä on moni puheenvuorossaan ottanut kantaa perusenergian puolesta. Perusenergia ei ole kyllä pe-

rusenergiaa, ellei se ole ydinvoimaa. Se on todellista perusenergiaa. (Ed. Laitinen: Ainakin yksi täytyy olla!) — Tästä on hyvä vähentää, jos tuntuu pahalta!

Minä olen myös ajatellut sellaista toimeliaisuutta, kun yleensä ajatellaan meidän metsätalouttamme kansallisesti, mutta ajatellaan myös meidän rajanaapurimme metsätaloutta. On suostaan hölmöä, että hoitamattomina annetaan mennä niin paljon raaka-ainetta ja materiaalia pilalle kuin rajanaapurissa menee. Vaikka omakin metsät kestävät sen, että tänne voidaan kaksi kolme sellutehdasta vielä rakentaa, yhteistyössä naapurin kanssa se on varmasti mahdollista. Näitten rakenteiden sisällä voidaan sijoittaa myös 3—5 paperikonetta sellutehdasta kohti.

Tällaisen perusteellisuuden rakentaminen joka tapauksessa on se osa, joka tuottaa tähän yhteiskuntaan niin suuria määriä voimavaroja ja markkoja, että niillä voidaan tämä muu hoitaa, minkä ympärillä me täällä päätöksiä teemme.

Sen lisäksi meille tulee, niin kuin ed. Mähönenkin totesi, rata. Tällä puolella tulee erinomaisia vaikeuksia, tai ne ovat olemassa jo kansallisesti. Tähän liittyy silloin, kun puhutaan kokonaisuudessaan erilaisten kuljetusjärjestelmien ja sitä hyödyttävien palvelusten tuomisesta yhteiskunnan käyttöön, eivät yksin rautatiet, vaan yhtä lailla maantiet, kanavat ja kokonaiset kuljetusjärjestelmät. Näiden ympärillä täällä pitäisi, hyvät edustajat, askaretta olla, että me kykenisimme suurempia avauksia tekemään. Nimittäin hyvin on nappikauppaa kuitenkin ollut aloituksen puolella se, mitä olemme käyneet läpi.

Mitä tulee aloitteellisuuteen näissä asioissa, palaan ed. Vuorensolan käyttämään puheenvuoroon. Siinä oli minusta ainekset löytää tavalla tai toisella pohja sille uudelle ajattelulle, jonka pitäisi meille joka tapauksessa täällä tulevan syksyn ja kevään aikana kristallisoitua. Jos eduskunnalla esimerkiksi olisi suurissa, merkittävässä asioissa sellainen yhteinen tahto, kuin meillä on muutamissa lääneissä yli poliittisten rajojen, niin minä kyllä uskon, että tulisivat laivatkin suoraan tänne, ei tarvitsisi väylää vielä tehdä niille. Se tahdonvoima olisi niin iso. Mutta mistä se löytyy ja kuka kykenee, niin kuin ed. Vuorensola totesi, keräämään tällaisen näköalan meille ja osoittamaan myös, että me suurissa peruskysymyksissä voisimme olla yhtä mieltä?

Minä luen näihin suurimpiin peruskysymyksiin sen, että lisätalousarviossa ja seuraavassa talousarviossa on todella suuria kansallisia avauksia tuotannollisen toiminnan ja yhteiskunnan

toimeliaisuuden lisäämiseksi. Ellei näin ole, kaikki se, mitä on puhuttu, on ollut tyhjää.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Elämä on monimuotoista. Tarvitaan myös monimuotoisia palveluja, ihmisen mittaisia, jotta ihmiset arkipäivässään niistä todella hyötyisivät. Yhden mallin ratkaisuja on turha etsiä, ja usean puoleen kuvaan sopivatkin erityisen hyvin ennakoluulottomat ja moniarvoisetkin ratkaisut. Budjetissa on varattu rahaa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukemiseen 25 miljona. Hyvä näin. Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien kannustamiseksi esitettyjä hyvitysjärjestelmävaihtoehtoja selvitetään, ja valittu järjestelmä toteutetaan selvitysten valmistuttua. Tällainen teksti löytyy, ja tähän hallitus on päätenyt budjettiriihessään.

Ilmottelen kuitenkin, miksi hallitus etsii yhtä ainutta oikeata mallia. Jos kotitalouksien laajat mahdollisuudet työllistää halutaan hyödyntää, pitäisi yhtä aikaa etsiä monia malleja. Kysynkin, miksi samanaikaisesti ei voitaisi kokeilla ja nimenomaan, kun on kyse kokeilusta, vaihtoehtoisesti kotitalouksien saamaa verohelpotusta ja työosuuskuntien tai työpalvelukeskusten saamaa tukea. Perhe voisi päättää, ottaako se verohelpotuksen vai ostaako se tuettuja palveluja ja verohelpotuksen silloin, kun itse toimii työnantajana.

Ainakin se etu monimuotoisuudesta olisi, että niin lyhyet ja pienet tehtävät kuin jatkuva ja isompikin kotitalouden tarvitsema työ tulisivat molemmat tietyllä lailla tuen piiriin. Myönnän, että kotitalouksien työnantajan roolia kehitteässä on varsin monia periaatteellisia asioita pohdittavana, mutta liian pitkään ne pohdiskelut eivät kuitenkaan saisi kestää, sillä nopeilla ratkaisuilla on selvästi odotettavissa kaksi etua: Syntyy työtä, ja toisaalta harmaata taloutta saadaan verotuksen piiriin.

Tutkija Raija Julkunen esittää kysymyksen erään lehden kolumnissa: "Onko kodeissa tapahtuva hoito ja huolto alentavampaa kuin siivominen, ruoanlaitto ja hoito laitoksissa? On se ainakin erilaista. Laitos suojelee ammatillisuutta paremmin. Toisaalta koti voi suojella asiakkaan oikeuksia paremmin kuin laitos." Ainakin itse kuvittelen, että vanhetessani mieluiten asuisin niin pitkään omassa kodissani kuin suinkin mahdollista ja ottaisin sinne hoiva- ja huoltopalveluita, joita tarvitsen.

Työosuuskunnat ja kuntien työpalvelukeskukset, joissa tarjotaan pitkäaikaistyöttömille

työmahdollisuus, ovat todellakin myös keino antaa kodeille palveluita. Kolmen viime vuoden aikana Suomeen on syntynyt yli sata uutta työosuuskuntaa, joiden avulla määräraikaista työtä on järjestynyt noin 1 500 henkilölle, ja osuustoiminta on eräs ratkaisumalli työttömyyden hoidossa. Uudet osuuskunnat ovat voineet saada valtiolta toimintansa aloittamiseen 50 000 markkaa, eli suhteellisen halvalla syntyy työpaikkoja. Ensi vuoden budjettiin on kirjattu 10 miljoonaa markkaa osuuskuntien perustamisen tukemiseen. Eniten osuuskunnat ovat tarjonneet rakennus- ja toimistotöitä.

Arvoisa puhemies! Monimuotoisuutta kuultaan tälläkin työllistämisen saralla.

Sitten jokunen sana mielenterveyspalveluista ja psykiatrisista potilaista. Ongelmia on. Tärkeimmät ovat avopalvelujen puute, laatu ja myös potilasmaksujen korkeus. Kun laitospaikkoja on muutaman viime vuoden aikana vähennetty 20 000:sta vajaaseen 7 000:een, ovat odotukset luonnollisesti olleet laadukkaissa ja riittävässä avopalveluissa. Kaikki tiedämme, että näin ei kunnissa ole tapahtunut. Keskustelu asiasta tässä salissa loppuu usein siihen, että kunnillahan on vastuu. Kyllä, niin on, mutta ongelmallisuus on tiedostettava joka tasolla. Eräässä äskettäin ilmestyneessä väitöskirjassa todettiin, että avohoidon laatu on kyseenalaista. Samat alistamis-, hallinto- ja syrjäytymismekanismit, joita laitoshoidossa joskus käytettiin, ovat siirtyneet avohoitoon.

Minusta on erinomaista, että tämä hallitus on ollut kiinnostunut mielenterveyspalveluista ja mielenterveysalueesta. Stakesin selvitys mielenterveyspalvelujen tilasta on tänä vuonna valmistunut. Mutta nyt alkaa olla myös johtopäätösten teon aika.

Eräs korjattava asia on psykiatristen potilaiden potilasmaksujen korkeus. Mielisairaalahoitosta peritty yli 100 markan hoitomaksu per vuorokausi ylittää puolitoista kertaisesti nuoren skitsofreenikkopotilaan saaman kansaneläkkeen tason. Tällaisia henkilöitä meillä on noin 50 000. Olisi inhimillistä, että maksuasetuksella psykiatristen potilaiden hoitomaksut tehtäisiin joko tulosisännäisiksi tai niihin määrättäisiin sellainen katto, joka huomioisi kansaneläketasoon. Pohjoismaainen käytäntö on joko 50 markan tasoa tai jopa ilmaishoitoa.

Sairaalakassojen useimmille väistämättä tulee, ja ne eivät ole muutaman päivän vaan vähintään viikkojen ja kuukausien jaksoja. Sairaalaosasto-ajanakin on asunnon vuokrat ym. kiinteät kulut

maksettava. Kuntoutuksella on myös se, että on kohtuullinen käyttövara käytössä, vaikka onkin psykiatrinen potilas.

Jos kunnat eivät ymmärrä pienten erityisryhmien asiaa inhimillisesti hoitaa, maksuasetusta säätelämällä, mikä minusta ei tietenkään ole sinänsä budjettikysymys mutta myös kysymys, miten rahaa, joka on yhteisesti käytössä, käytetään, siihen on valtakunnallinen keino käytössä.

Merkittävää on myös psykiatrisen avohoidon psykoterapia- ja muiden hoitomahdollisuuksien lisääminen. Mielenterveyskuntoutuksen kehitystarpeita selvitettyä on korostettu avohoidon kokeilutoiminnan tärkeyttä sekä asiakaslähtöisyyden ja normaaliuden periaatteita. Palveluita tulisi tarjota ihmisille joustavasti ja matalalla kynnyksellä ilman tarpeetonta leimautumista.

Suomen Psykologiliitto on esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle sekä Kelalle kokeilun aloittamista psykologisen hoidon saamiseksi sairausvakuutuksen piiriin. Ministeri Mönkäre on vastannut eduskuntakyselyyni psykologien antaman hoidon sv-korvattavuudesta 2.5.1996 muun muassa näin: Mielenterveyspalvelujen resurssit ja kysyntä eivät tällä hetkellä kohtaa toisiaan. Toiseksi STM selvittää esityksen eli sv-korvattavuuden toteuttamismahdollisuuksia.

Eduskuntaryhmät ovat laajasti kannattaneet psykologien antaman hoidon sv-korvattavuutta. Vastauksena Suomen Psykologiliiton kyselyyn useat eduskuntaryhmät pitivät järkevänä arvioida hankkeen vaikutuksia ja kustannuksia Kelan puitteissa tapahtuvana kokeiluna.

Kansanterveydellisesti kokeilu olisi erittäin merkittävä, sillä riittävän varhainen asiakkaan tarpeiden mukainen psykologinen hoito ehkäisee vakavampien sairauksien puhkeamista ja kehittymistä ja tätä kautta vähentää sairaus- ja eläkemenoja. Rajatun kokeilun kustannuksiksi on arvioitu runsas 2 miljoonaa markkaa vuodessa, mikä merkitsisi noin 12 000:ta käyntikertaa.

Minkään aivan uuden hoitomuodon sv-korvattavuudesta ei ole kyse. Psykkisiin ongelmiin liittyvä neuvonta, ohjaus ja psykoterapia on ollut sv-korvausten piirissä vuodesta 1964 lähtien, nimittäin lääkärin antamana hoitona. Kyseessä olisi nyt vain palvelutarjonnan resurssin laajentaminen ja monipuolistaminen, ehkä myös hie- man edullisemmin tuotetut palvelut tämän ammattiryhmän mukaan ottamisella. Asia ei tässä vaiheessa ole varsinainen budjettikysymys, mutta toivon mukaan onnistuneiden kokeilujen jälkeen asiassa edetään.

Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomio-

ta myös tiettyyn eläkeläisiin kohdistuvaan epäoikeudenmukaisuuteen, joka on useassa puheenvuorossa jo tullut esillekin. Ahon hallituksen aikana eläkeläiset saivat maksettavakseen 3 pennin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun. Lipposen hallituksen velvollisuus on laatia aikataulu, jolla tästä epäoikeudenmukaisuudesta taloudellisen tilanteen parantuessa päästään irti, sillä millään moraalilla ei veroja voida periä enemmän niiltä, jotka sairastavat enemmän. Se on aika käsittämätön aiheuttamisperiaate.

Arvoisa puhemies! Lopuksi mielipiteeni suur-lääniuudistukseen. Hyvin toimivia kokonaisuuksia, kuten Keski-Suomen lääni, jossa maakuntaliiton, merkittävien kuntayhtymien, esimerkiksi sairaanhoitopiirien ja valtion piirihallintoviranomaisten toimintaratat ovat yhteneväiset, ei tule hävittää. Jos lääniuudistusta on kokeiltava, kokeiltakoon sitä alueilla, joilla lääninrajat ovat alueiden kehittymisen esteinä, esimerkiksi kuulemani mukaan Savon ja Kuopion alueella halkoessaan epätarkoituksenmukaisesti talousalueita. Silloin uudistus toisi lisäarvoa alueilla. Mutta ei ole mitään mieltä rikkoo hyvin toimivia kokonaisuuksia, silloin usein kuvitellut säästöt muuttuvat menoiksi.

Ed. Filatov: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Eräässä sarjakuvassa kaksi nuorta naista keskusteli keskenään, ja toinen heistä huokaisi masentuneena, että en enää viitsi vaivata aivojani, koska töitä ei kuitenkaan löydy. Hän jatkoi kysymällä, onko missään muualla tällaista työttömyyttä. Ystävänsä vastasi, että päässäsi on pian 12 miljardia työtöntä aivosolua, jos nyt annat periksi. Näin pohtivat maailmanmenoa henkilöt nimeltä Pusu-Anna ja Siviä.

Oppositio on kritisoinut budjettiesitystä työttömyyden unohtamisesta, mutta se ei ole juuri esittänyt vaihtoehtoja, joissa budjetin kautta työttömyyttä parannettaisiin enemmän. Työllisyyden lisäämiseksi on hyvä aina vaatia lisää ja lisää toimia. Ongelmana on vain se, että vaatimukset pitää konkretisoida toimiksi. Aivosolut on siis hyvä pitää työssä.

Itse keskityn puheenvuorossani kuitenkin ministeri Alhon budjetin yhteydessä esittelemään loukkutyöryhmän raporttiin. Ministeri Alhon kannustinloukkutyöryhmän loppuraportti esittää juuri niitä työhön kannustamisen keinoja, joita tässä salissa on useasti peräänkuulutettu. Raportin perustana on hyvä periaate, jossa työn pitää aina kannattaa enemmän kuin tukijärjestelmien varassa olemisen. Eri asia on se, toimi-

vatko esitykset aina niin kuin on tarkoitus ja onko annetuissa raameissa nollasummapelinä edes mahdollista kehittää sellaista järjestelmää, jotta se toimisi yksinkertaisemmin, oikeudenmukaisemmin ja samalla kannustavammin.

Mielestäni työ on ollut lähes mahdoton. Siihen mahtuu paljon hyvää, esimerkiksi alle 20-vuotiaiden opintotuen korottaminen ja se että osa-aikainen työ tulee työttömyysturvan rinnalla kannattavamaksi, mutta kritisoitavaakin löytyy. Ministeri Alho kysyi puheenvuoronsa alussa, onko oikein, että 100 markan palkankorotus johtaa 300 markan käytettävissä olevien tulojen vähenemiseen. Ei tietenkään ole, mutta koko työhönkannustamiskeskustelussa on esitettävä lisäkysymys, joka kuuluu: Entä jos työtä ei ole, mihin kannustustoimenpiteemme silloin osuvat?

Kannustinloukkuraporttia ja sen esityksiä on luonnollisesti tarkasteltava kokonaisuutena. Yksittäisinä toimenpiteinä voidaan asettaa vastakain monia toimia ja saada tulonjaollisesti hyvin kyseenalaisia tilanteita. Esimerkiksi raportista voidaan napsia tilanteita, joissa köyhiltä otetaan ja rikkaille annetaan; päivähoitomaksun muutos voisi olla tällainen esimerkki. Mutta tarkemman perehtymisen kautta ja kokonaisuutta katsoen olen tullut siihen tulokseen, että pienituloiset osittain hyötyvät raportin kokonaisuudesta, samoin suurituloiset, ja keskelle jää häviäjien joukko, pelaammehan nollasummapeliä. Ongelmakohtaksi muodostuu noin 20 000 markan molemmilla puolilla olevat kaksilapsiset perheet, jotka ovat kokonaisuuden nettöhäviäjiä. Mielestäni juuri nämä perheet olisivat olleet niitä, jotka kannustusta tarvitsisivat enemmän kuin varakkaammat perheet.

Koko suuri-, keski- ja pienituloisten ryhmien rajaaminen on hyvin ongelmallista. Jos puhumme päivähoitomaksuista, suurituloisiksi ilmeisesti pitää luokitella perheet, jotka ansaitsevat yli 40 000 markkaa kuukaudessa, koska silloin on mahdollista päästä tähän ns. turbomaksuluokkaan, jos kunnat sen ottavat käyttöön. Opintotuen tarveharkinta määrittelee tuloajat hieman toisin. Suurituloisia vanhempia ovatkin jo noin 15 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevat perheet, koska silloin opintotuen tarveharkintaleikkuri vie kokonaan kotona asuvan nuoren opintorahan.

Kannustinloukkutyöryhmän loppuraportissa on sisäankirjoitettu ajatus, jonka mukaan alle 20-vuotias, mutta kuitenkin täysi-ikäinen, ainakin kotona asuva nuori, ei saisi ollenkaan viimesijaista toimeentuloa, mikäli hänen vanhempien-

sa tulot ylittävät tietyn rajan. Paljonkohan aikuisen lapsen vanhempien tulee tienata, että he tässä tilanteessa olisivat hyvätuloisia? Järjestelyä perustellaan opintorahan tarveharkinnalla, mutta toivottavasti tulorajaa ei aseteta samalle tasolle, vaan liikumme lähempänä päivähoitomaksujen suuruusluokkia.

Tiedän, että esitys ei koske kovin montaa nuorta ja että tämän esityksen pohja kulkee siinä, että hyvätuloisten perheiden lapset pitävät toimeentulotukea perusoikeutenaan ja hakevat "karkkirahaa" luukulta, mutta väittäisin kuitenkin, että yhä ainakin pääkaupunkiseudun ulkopuolella on olemassa aika suuri kynnys lähteä toimeentulotukiasiakkaaksi. Ei sitä tukea ihan pilanpäiten haeta.

Aikanaan naisten tasa-arvon perustana pidettiin oikeutta omaan rahaan. Itsenäisyyden mittarina on ollut oma raha. Työmarkkinatuen puolison tulositoksen kevennystä perusteltiin puolisoiden itsenäisyydellä, mutta minne tämä taloudellisen itsenäisyyden ja riippumattomuuden vaatiminen häviää täysi-ikäisen nuoren kohdalla? Nuorelta poistuu oikeus toimeentulotukeen, mutta tuleeko vanhemmille jotakin kautta velvoite elättää tätä nuorta?

Olemme mielestäni kulkemassa kohti perheidonnaista tukimuotoa, vaikka olemme sitä keski-eurooppalaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä kritisoineet. Minä näen tämän nuorten toimeentulotuen epäämisen periaatteellisenä kysymyksenä. Ovatto seuraavana listalla naiset, joiden tuki on riippuvaista miesten tuloista? Toimeentulotuki ei ole mitään erikoisrahaa, niin kuin esimerkiksi opintotuki, vaikka sitäkin pääasiassa eläimeen, syömiseen ja asumiseen käytetään. Se on viimesijainen toimeentulon muoto.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että valiokunnissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota tähän periaatteelliseen puoleen. Kyse ei ole vain maksurajojen siirtämisestä ylös tai alas. Kyse on isosta periaatteellisesta ratkaisusta. Kyse on nuoren ihmisen oikeudesta itsenäiseen elämään juuri siinä vaiheessa, kun irtiottoa vanhemmista itsenäisyyden nimissä tehdään. Kaikki me tiedämme vanhan sanonnan, että kenen leipää syöt, sen lauluja laulat. Hyvätuloisuus ei takaa hyviä ihmissuhteita vanhempien ja lasten välillä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Budjettiesityksen pitäisi heijastaa hyvin pitkälti aina myös yksityiskohdissaan muutamia keskeisiä tavoitteita. Ensinnäkin tietysti tällaisena aikana työllisyshallituksen työllisyystavoitetta ja toi-

saalta eduskunnan aikaisempien talousarvioiden käsittelyn yhteydessä linjaamia kannanottoja. Tältä osin meillä ei riittävästi vielä heijastu myöskään eri pääluokkien osalta eduskunnan lausumat tässäkin budjettiesityksessä ja toinen ongelma on se, että valtiovarainministeriön ylivertainen rooli budjetin yksityiskohtaisessa valmistelussa pyrkii myös substanssi- ja sisältöpuolelle liian paljon vielä tänäkin päivänä. Autonominen hallinto, hallituksesta huolimatta jatkuva valmistelu valtiovarainministeriön roolin kautta on häiritsevä piirre edelleenkin tänä päivänä, niin kuin se on ollut edellistenkin hallitusten aikana.

Talouspolitiikan osalta on tietysti myönteistä se, että hallitus on uskottavalla talouspolitiikalla pystynyt vakauttamaan, velkakierrettä pysäyttämään ja on saanut aikaiseksi alhaisen korkotason ja vakaan markan. Voidaan puhua oltavan ehkä liiankin korkealla markan arvon tasolla varsinkin, jos ajattelemme sen kiinnittämistä. Emuun tässä suhteessa, jossa henkilökohtaisesti olen hyvin kriittinen siihen. Jos Suomi jättää markan arvoonsa Ruotsin suhteen esimerkiksi rakenteellisia heikennyksiä oman markan kilpailukyyn kannalta, niin sillä on suuret uhkakuvat meidän metsäteollisuutemme ja metalliteollisuuttemekin osalta. Velkaantuneisuus on kuitenkin vielä erittäin voimakasta. Onhan budjetin loppusummasta 15 prosenttia eli 30 miljardia markkaa pelkästään korkojen hoitoa ja näin ollen tilanne ei ollenkaan ole vielä hallinnassa.

Täällä on paljon puhuttu työttömyyden ki-roista ja sen hinnasta tässä yhteiskunnassa. Nimenomaan tältä osin ei riittävästi ole arvioitu sitä, mikä on tilanne tänä päivänä sosiaalisella puolella inhimillisesti ja taloudellisesti, minkälaista hintaa tämä yhteiskunta on alkanut jo maksaa ja tulee pitkälle maksamaan tästä pitkäaikaistyöttömyydestä. Itsemurhat, psykiatristen sairauksien kasvut, jopa psykiatristen lasten jonojen mieleton kasvaminen eri puolilta maata saatujen tietojen mukaan ovat asioita, joiden pitää nyt hälyttää siihen, että enemmän kuin tässäkin budjettiesityksessä on työllisyystoimien tehostuttava. Kaiken kaikkiaan tässäkin budjettiesityksessä ei riittävästi eri toimenpiteiden osalta ole työllisyysvaikutusten arviointia, joka työllisyshallituksen osalta tietysti pitäisi olla keskeistä. Eli kaikkien toimenpiteiden työllisyysvaikutukset, tai työttömyysvaikutukset, joita niitäkin tietysti on, pitäisi pystyä arvioimaan.

Ed. Filatov edellä käytti erittäin hyvän puheenvuoron tästä kannustusloukkukysymyksestä. Meillä on mieluummin tänä päivänä vallalla

köyhyysloukkuvaara sen takia, että työtä ei ole juurikaan tarjolla. Ensinnäkään esimerkiksi iäkäämmät pitkäaikaistyöttömät eivät pysty esimerkiksi jatkossa ilman muuta itse työllistämään itseään edes siihen 10 kuukauden jaksoon 24 kuukauden aikana 6 kuukauden työllistämistukityön lisäksi, jolla ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan päästäisiin. Tältä osin olisin sitä mieltä, että meidän on myös kuntien ja valtion yhteistyöllä mietittävä, millä tavalla voitaisiin tulla mukaan järjestelyihin käytännössä. Toisaalta meillä on myös ongelmia lyhytkestoisten työsuhteiden vastaanottamisessa maksujärjestelmähäiriöiden tai maksatuksen keskeytyksen takia, ja kaikki tällaiset asiat täytyisi myös käydä läpi. Ei ole työttömän vika, jos hän ei pysty kerta kaikkiaan taloudellisesti riskeeraamaan kuukauden maksukatkoksella viikon työn takia.

Yksi asia on jäänyt liian vähälle mielestäni kannustinloukku- ja yleensäkin näissä tarkasteleissa, ja se on verotuksen vaikutus. Tutkija Rönkkö Tampereen yliopistosta on aivan aiheellisesti tuonut esille verotuksen vaikutuksen, että meillä on liian kova verotus jo pienistä tuloista. Varsinkin kunnallisvero jakoverona iskee vemmalla kädellä pienituloisiin ihmisiin ja sitten ajaa heidät toimeentuloluukulle. Tällä hetkellähän arvioidaan 1/4 perheistämme olevan toimeentulovaikeuksissa.

Verotuksen tulisi myös palvella työllisyystavoitetta ja oikeudenmukaisuustavoitteita tietysti. Tältä osin verotustietojen tulee ehdottomasti säilyä julkisina. Päinvastoin eri rekistereiden tietoja pitäisi pystyä yhteensovittamaan, jotta voitaisiin arvioida eri sosiaalietuuksien suuntaamista tarpeen mukaan paremmin kuin nykyään tehdään. Tällä hetkellä on tässä suhteessa ongelmia. Tietysti poliittisia ja ideologisia ongelmia on siinä, että pääomatuloja esimerkiksi ei oteta huomioon sosiaalietuuksien määrittämisessä. Näin kuitenkin pitäisi käydä. Kyllä se metsämarkka on leivän ostossa ihan samanlainen kuin pienestä työeläkkeestä tai työttömyysturvasta tulevan markka. Näitä asioita täytyisi pystyä avoimesti tänä velkaantumaisaikana miettimään. Eli sosiaalisesti oikeudenmukaista politiikkaa ei voida harjoittaa pimeässä. Siksi verotustietojen salassapito on tuomittava.

Palkansaajien verotuksen keventäminen Euroopan korkeimmassa verotusmaassa on paikallaan. Mutta tässä yhteydessä yhdyin myös niihin puhujiin, jotka sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesäkokouksen kannanoton mukaisesti ovat peräänkuuluttaneet pientä työeläkettä

saavien ja eläkeläisten verotuksen keventämistä varsinkin siltä osin kuin viime eduskuntakaudella eläkeläisten verotus ajautui neljä prosenttia korkeammaksi Kelan ja savamaksujen yhteisvaikutuksesta verrattuna vastaavaan palkkatuloon. Kela-maksunhan tämä hallitus on poistanut, mutta edelleen on tämä sairausvakuutusmaksun kolme prosenttia korkeampi verotus. Hallituksen on sitouduttava tässä asiassa aikatauluun, kuten täällä on vaadittu myös ja lähdettävä pienentämään.

Arvonlisäverotus on ostovoiman kannalta liian kova palvelus- ja elintarvikkeissa, ja varsinkin kun elintarvikkeisiin saattaa liittyä korotuspaineita erinäisistä syistä, maatalouspoliittisista syistä, niin olisi hyvä tässä yhteydessä arvonlisäverokantaa laskea myös osana tulopoliittista ratkaisua.

Sitten työllisyyden kannalta ehkä keskeisimminkin vaikuttavat energiaverotuslinjaukset. Meilähän otettiin muutama vuosi sitten käyttöön ympäristöperusteinen energiavero, jolla ohjattiin juuri oikealla tavalla energian tuotantoa fossiilisesta kohti uusiutuvia energialähteitä. Ja nyt sähköveroa pohtinut toimikunta on ehdottanut fossiilisten polttoaineiden verojen poistamista ja koko verorakenteen muuttamista niin, ettei verotuksella enää ohjattaisikaan energian tuotantoa uusiutuvia lähteitä kohti. Tämä olisi käsittämätöntä, jos Suomi nyt takaperin peruuttaisi asiassa, jossa sen päinvastoin pitäisi mennä johdonmukaisesti eteenpäin myös kansainvälisten ilmastopöytäkirjojen suuntaan.

Mutta ennen kaikkea puun ja kotimaisten raaka-aineiden käyttöä puoltaa työllisyysnäkökohdat. Puun korjuu, haketus ja kuljetus on erittäin työllistävää juuri meidän suurten työttömyyksiensä haja-asutusalueilla ja toisaalta metsien kunto ja tuotto paranevat, kun harvennushakkuut tehdään ajallaan ja nimenomaan päätehakkuiden yhteydessä otetaan myös energiaraaka-ainetta. Tältä osin myös tuleva metsälainsäädäntö varmasti korostaa juuri tämän tyyppisiä sovellutuksia. Energiahuollon varmuus paranee, kun polttoaine on kotimaista ja tuotanto hajautettua. Joka tapauksessa me säästämme myös valuuttaa tässä suhteessa.

On erittäin suuri välillinen työllisyysvaikutus tällä energiaklusterilla siinä, että meillä on erittäin hyvää polttoteknologiaa, Pyroflow- ym. sovellutuksia. Jollei meillä energiaverotuksella suositaisi tämän tyyppisen teknologian kehittämistä, niin miten sitä voidaan kaupata ulkomaille, jos katsotaan, ettei tässä maassa edes niitä pystytä

käyttämään verotus- ym. syistä. Tällä on erittäin suuri alue- ja myös teknologiavaikutus työllisyyden kannalta. Sen takia tässä asiassa ei ole nyt varaa tehdä uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiselle ja säilymiselle estettä verotuksellisilla tavoilla.

Arvoisa puhemies! Työllisyysvaikutteisuus siis pitäisi monilla tavoilla arvioida. Hallituksen uskottavuus tavoitteissaan voidaan arvioida vain sen konkreettisten toimien osalta, millä se tätä tavoitetta, työllisyyden puolittamistavoitetta lähestyy. Tässä asiassa hallituksen ei ole tyytyminen pistesijoihin, vaan kyllä tämä uskottavuus lähtee juuri onnistumisen mukaan aikanaan arviotavaksi.

Budjetissa pystyttiin välttämään metsähallituksen koneellistamistavoitteet ja 620 henkilön työttömyys, mutta tämän kaltaisia esimerkkejä on varsin paljon täällä, jossa ei ole arvioitu työllisyysvaikutuksia, kuten aikaisemmin olen todennut. Yksi on metsäkeskusten ja metsäviranomaisten resurssien heikentäminen, joka merkitsee noin 250 henkilön työttömyyttä. Samaan aikaan kun Suomessa tulee myös valvontaa ja täytäntönpänoa korostava uusi metsälainsäädäntö ensi vuoden alusta voimaan, niin resursseja heikennetään. Maa- ja metsätalousministeriössä muutoin lisätään resursseja, mutta metsäpuolta viedään alas. Maa, jonka hyvinvointi on kiinni keskeisesti metsätaloudesta ja joka puolet vientituloistaan hankkii muun muassa tätä kautta, niin siellä heikennetään resursseja kannattavassa osassa. Tämän takia eduskunnassa on, valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa, kuten olemme jo alustavasti keskustelleetkin, pyrittävä löytämään maa- ja metsätalousministeriön pääluokan sisältä mahdollisuus siirtää vähintään 10 miljoonaa markkaa metsäpuolelle, jotta tässä asiassa voidaan jotain pelastaa.

Sitten ihan lyhyesti näistä infrahankkeista. On erittäin surullista katsoa edelleen perustienpidon kehittämishankkeiden ja myös ratakallinnan määrärahoja. Tällä tavalla murennamme kestävä perusinfraa, jota pitkien etäisyyksien ja kalliiden kuljetuskustannusten maassa tarvitaan. Emme me muutoin pysty myöskään aluepoliittisesti Itä- ja Pohjois-Suomen teollista pohjaa pitämään yllä, jolleivät nämä asiat ole kunnossa. Onhan meidän tuotteidemme hinnoissa 15 prosenttia kuljetuskustannuksia, kun kilpailijamailamme vain 10.

Suomihan laiminlöi EU-jäsenyysneuvotteiluissa nämä infrakysymykset ja me emme niissä asioissa pitäneet esillä näiden pitkien kuljetusten

vaatimia erityispanostuksia. Nyt me saamme tänä vuonna ehkä noin 70 miljoonaa markkaa Ten-verkkorahoitukseen EU:lta, kun Irlanti tosiaan, kuten aikaisemmin täällä olen todennut, hoiti nämä jäsenyysneuvottelunsa 72 toisin. He saavat puolet investoinneistaan eli miljardeja eucja Euroopan unionilta, niin että EU:n infratuki vastaa Irlannin bruttokansantuotteessa 2:ta prosenttia. Suomen on pyrittävä neuvottelemaan näistä asioista. Olen sanonut, että valitettavasti meillä infra-asiat hukkuivat kauralaarin alle jäsenyysneuvotteluissa valtiovarainministeriön ja ulkoasiainministeriön toimesta. Mutta nämä on hyvin tärkeää pitää jatkossa esillä.

Oli ihan hyvä, että erityisesti nyt valtionyhtiöiden omaisuuden myyntituloja käytetään tutkimus- ja kehityspanoksiin, Tekesin panostuksiin. Niillä voidaan luoda kestävä pohjaa työllisyydelle ja osaamiselle Suomessa. Mutta kyllä myöskin nämä infra-asiat vaativat jo seuraavassa lisäbudjetissa lisää rahoituksia ratakallintopuolelle. Vientiteollisuuden keskeiset rataosat paino- ja nopeusrajoitusten piirissä eivät voi olla tämän maan työllisyyden kehittämisen tosiasioiden, vaan päinvastoin tässä massatyöttömyydessä on myöskin nämä asiat hoidettava. On tässä maassa kanavia ja ratoja rakennettu heikkoina vuosina ennenkin ja nimenomaan työllisyyttä myös hoidettu sitä kautta mieluummin kuin maksettu kottiin.

Itä-Suomen tilanne erityisesti vaatii panostuksia. Haluan tässä vain viitata Oecd:n talouskatsauksen maaraporttiin, jossa nimenomaan todettiin, että Itä- ja Pohjois-Suomen työpaikkojen ja yritysten lisääminen tulee vaatimaan aluepoliittisia panostuksia. Meillä on päinvastoin nyt viety KTM:n, liikenneministeriön, työministeriön ja muiden ministeriöiden elinkeinotukia alas 500 miljoonaa markkaa. Meidän on löydettävä esimerkiksi Itä-Suomi-työryhmän esittämiä erityisiä määräaikaista poisto- tai muita elinkeinotukijärjestelmiä yrityksille, jotta me voimme pysäyttää tällä hetkellä hyvin uhkaavan kehityskulun, mikä näkyy muun muassa nuorten muuttona etelään.

Tässä yhteydessä on myöskin otettava esille maatalouteen liittyvät järjestelyt. Suomihan neuvotteli 141 artiklan pohjalta EU:n kanssa eteläisen Suomen tukijärjestelyistä. Nyt on maa- ja metsätalousministeriöjohtoisesti ja tiiviissä yhteistyössä maatalousneuvottelijoiden ja etujärjestöjen kanssa rakenneltu kansallista investointitukiesitystä, johon sisältyy mielestäni monia epäkohtia.

Etelä-Suomen investointien käynnistäminen sinällään on perusteltua, koska sillä on niitä anomuksia vain noin tuhat tällä hetkellä, kun C-alueella ilmeisesti 4 000—5 000, mutta esitykset, joita nyt on ministeriössä valmisteltu, ovat tarpeettoman korkealla, jopa 70 prosentin tuki- ja avustustasolla. Ne vääristäisivät tilannetta, ja toisaalta, totta kai, näin korkeat tukiprosentit rajaisivat tuettavien tilojen määrän Etelä-Suomessa myöskin liian pieneksi. Tämä käytännössä merkitsisi sitä, että miljoonan markan navettainvestointiin EU:n luvalla Suomi on saanut käyttää vero- ja velkarahaansa 700 000 markkaa per navetta. On se hienoa! Ei tässä nyt EU:ta ole kiittäminen. Meidän pitää itse katsoa, onko meillä varaa tällaisten tukitasojen käyttöön, ja ennen kaikkea myöskin ne kriteerit, joilla tukea suunnataan, tulisi tarkemmin pohtia, myöskin se, mikä on ikäraja, kun tuetaan jnp.

Mutta maaseudun asuttavuuden keskeinen ongelma kuitenkin jatkossakin tulee olemaan harvaan asutussa Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tämän vuoksi on ehdottomasti sovellettavia tukirajoja joustavoitettava. Kynnys pohjoisen ja eteläisen Suomen investointitukihommissa ei voi olla näin iso, kuin on ministeriössä valmisteltu, nimenomaan jotta pienten ja monitulotilojen elinkelpoisuusinvestointeja mahdollistavat tuet turvataan. Tällä hetkellä on tehty pohjoisen C-alueen osalta nämä normit Hemilän ja ministeriön virkamiesten toimesta niin joustamattomiksi — esimerkiksi 25 lypsävän lehmän uudisrakennus, 10 lehmän laajennus ym. kriteerit — että niitä tiloja ei kerta kaikkiaan löydy. Me saamme ostaa Kainuun juustoleipää Mustasaaresta jatkossa, jos tällä tavalla jatketaan.

Sen takia viime torstaina käydyssä keskustelussa olen omalta osaltani esittänyt sosialidemokraattisen kannan siitä, että ministeriön ja ministerin on tarkistettava tukitasoja Etelä-Suomessa alemmaksi ja toisaalta myöskin kavennettava eroa Pohjois-Suomen osalta ja nimenomaan tehtävä joustavammaksi tukien suuntaaminen pohjoisen investointeihin. Muistetaan, että tietysti osa näistä ongelmista johtuu siitä, että edellinen hallitus teki maitokiintiöt vapaan kaupan kohteeksi, mikä on estänyt myös tilojen resurssien lisäämisen.

On aivan selvä, että Suomen neuvottelijat ovat lähteneet Euroopan unionin kanssa neuvottelemaan ilman erityisiä perusteluja ja ilman asiallisia tutkimus- tai tarvetietoja liian korkeista investointi- ja tukitasoista ja ovat nyt ajautuneet niiden vangiksi ja ikään kuin haluavat säilyttää

option keskustella vuonna 99 myös näin korkeista tukitasoista, mutta se ei ole perusteltua nyt eikä silloin.

Arvoisa puhemies! Tältä osin on erittäin isoja ratkaisuja, jotka budjettikirjasta eivät näy, mutta jotka ovat parhaillaan hallituksen ja muussa poliittisessa valmistelussa ja joihin on myös kiinnitettävä vakavaa huomiota.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki pystyi puhumaan maataloudesta, taisi sanoa jotakin siihen suuntaan, että kauralaatikko oli ikään kuin pahasta. Minun mielestäni nimenomaan kauralaatikko on hyvä. Jos se on vielä omasta takaa, olisi vielä parempi. (Ed. Rajamäki: Jos rekka jää alle, se on paha!) — Kauraa voidaan syödä, muttei sitä rekkaa.

Tätä puheenvuoroa olen viikonvaihteen tai oikeastaan viikon verran jo odotellut, ja tuntuu siltä, kun se kaksi kertaa on mennyt jo hukkaan, että tässä on laimentunut into melkoisesti, mutta kai tämä kansalaisvelvollisuus tulee täyttää, koska tärkein asia, mitä eduskunnassa käsittelemme, on esillä. Aivan erikoista olisi, jos jokin erikoista uutta osaisi löytää. Puhujan kannalta on tietenkin suhtkoht onnekasta — en sano, että välttäisin millään tapaa vastuuta oppositiossa ollen — että puhuu mitä tahansa, tuntuu aina olevansa itse oikeassa ja voi ehkä vähän moittia hallitusta, jos sellainen tapa hyvästä on. En oikein hyvänä sitä pidä, koska silloin pitäisi antaa arvoa ja arvostusta hallitukselle, kun se hyviä tekoja tekee. Yritän kiteyttää kuitenkin sanomani 10 minuuttiin ja käsitellen kolme asiaa: työllisyyttä, sotiemme veteraaneja ja verotusta, hyvin tuttuja aiheita kaikki.

Työllisyys on Suomessa tärkein asia, mutta sitä ei ratkaise suurteollisuus millään muotoa. Oulussa esimerkiksi Veitsiluoto Oy vai liekö se tällä erää Enso Oy — nimi vaihtuu jatkuvasti — investoi 2 miljardia, 2 000 miljoonaa, markkaa ja vain 70 uutta työpaikkaa. Toki rakentamisvaiheessa on tullut tietenkin satoja ja tuhansia mies-työvuosia, mutta kuitenkin pysyviä työpaikkoja tulee olemaan vain 70. (Ed. Savela: Välittömiä, välillisiä vaikka kuinka paljon!) — Joka tapauksessa 2 miljardia kun laitetaan siihen, paljon menee rahaa eikä tuon enempää työpaikkoja tule. Jos siellä on sata, hyvää on sitten. (Ed. Tiuri: Rahaa tulee maahan!) — Se on hyvä myöskin.

Meidän työllistämistemme pelastus on pelkästään ja vain pienyritystoiminta ja palveluelinkeinot. Sieltä meillä täytyy työpaikkoja löytyä. Mutta sitten kysyisin, miksi pienyritykset työllis-

täisivät. On ihka varmaa, että pienyritys, joka haluaa laajentaa toimintaansa, haluaa laajenuksesta jotain itsekkin hyötyä. Mikään yritys ei työllistä ketään vain työllistämisen vuoksi. Takavuosina oli sellaisia yrittäjiä, jotka halusivat työllistää lähinaapureitaan, yleensä oman seudun työläisiä. Liiketoiminta sujui jonkin aikaa hyvin, mutta aika usein suksi tökkäsi. Ei ole vaikea kuvitella, miltä tuntui sanoa irti hyviä ystäviä ja kylänmiehiä, jotka olivat uskoneet, että työpaikka säilyy vuodesta toiseen. Kylässä syntyi katkeruutta. Yrittäjä, joka oli rohkeasti pyrkinyt saamaan työllisyyttä ja yrittäjyyttä kylälleen, huomasi olevansa paikkakunnan konna. Miten uskottavaa on, että tällainen yrittäjä pyrkii laajentamaan yritystään tällä erää, jos hänellä on tällaisia kokemuksia? Miksi hän haluaa tulla paikkakunnalla epäsuositukseksi, koska hän yritystään luodessaan ajatteli niin työntekeijöidensä kuin itsensäkin parasta?

Keskustapuolueen ajama työreformi on yksi pelastus asiassa. Se on tietenkin vain yksi. Ei se ratkaise kaikkea. On varmasti oikein ja kohtuullista, että pienessä yrityksessä niin työnantaja kuin työntekijä keskenään sopivat, mitä, koska ja millä tavalla tehdään. Ed. Kuisma sanoi täällä — se taisi olla viime viikolla — aivan oikein, että meidän on aivan turha eduskunnassa sanoa ja päättää, että pienyrittäjien työsuhteasiat ovat kunnossa, kun pienyrittäjä on asiasta eri mieltä. Eduskunnassa olevat ammattiyhdistysmiehet edustavat aivan liian suuria yrityksiä ymmärtääkseen, että pienen yrityksen laajentamisesta päättää pelkästään ja yksistään yksittäinen yrittäjä. Ei siihen kukaan muu voi mitään sanoa.

Työllistämistä tapahtuisi myös ottamalla paremmin käyttöön kotimaiset energialähteet. Sekään ei yksinään ratkaise mitään, mutta kuitenkin — täällä ed. Rajamäki varmasti samasta asiasta puhuikin. Kotimaiseen energiaan kuuluisi myöskin ehdottomasti atomivoima. Yksi atomivoimala meillä pitäisi laittaa alulle. Ilman sitä ei tulla toimeen.

Nyt kuitenkin hallitus näyttää tekevän energiaratkaisuissaan aivan erilaisen päätöksen tukeksaan hiiltä turpeeseen ja puuhun nähden. Se on aivan hämmästyttävää. On erikoista, että Ruotsi pystyy käyttämään 20 kertaa enemmän haketta kuin Suomi, vaikka sillä on kustannus aivan yhtä suuri. Tällä erää esimerkiksi Oulu voimaloissaan käyttää turpeen joukossa haketta noin 10—15 prosenttia ja pärjää taloudellisesti hyvin. Jos ja kun verotusta muutetaan huonompaan suuntaan niin turpeen kuin puunkin osalta,

kannatus tietenkin heikkenee ja voi käydä niin, että haketta ei kannata sen jälkeen käyttää ollenkaan. Tämän tyyppistä muutosta on vaikea ymmärtää. Melkein epäilisi, että suurimpana syynä on se, ettei Erottajalla kasva riittävästi hakepuuta. Päätökset ovat viime aikoina olleet kovin eteläkeskeisiä.

Hyvää budjetissa on sotiemme veteraanien huomioiminen. He tarvitsisivat vielä enemmänkin huomiota osakseen. Nyt pitäisi jokaista veteraania käsitellä siten, kuin hän olisi sotainvalidien avustuksista annetun lain piirissä. Vaikka jokainen sotilaamme ei haavoittunut sodassa fyysisesti, saivat he varmaan vamman sieluunsa. Heidän keski-ikänsä alkaa jo olla yli 75 vuotta, joten jokaisen halukkaan tulisi päästä vuosittain esimerkiksi kuntoutukseen.

Täällä on paljon moitittu veroratkaisua. Olen tietenkin aivan samaa mieltä ryhmäni kanssa siitä, ettei veroratkaisu ole suinkaan solidaarinen kaikkia kohtaan. Parempituloiset pärjäsivät. He pärjäsivät muuten aina, tehdään minkälaisia päätöksiä tahansa. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tuloveroja pitikin laskea ja sitä pitäisi tehdä vielä enemmän. Se, että se ei onnistunut kaikkien osalta aivan hyvin, on toisen saarnan aihe. Mielestäni tänään meidän kaikkien pitäisi sanoa: oli hyvä, että veroja laskettiin, eikä sitten mitään mutta, mutta, mutta. Siitä aiheutuvat huonot asiat pitäisi puhua vallan eri päivänä. Kyllä veronmaksajan pitäisi edes yhden päivän saada olla onnellinen, ilman että me senkin päivän heiltä pilaisimme.

Ed. P e s ä l ä : Arvoisa puhemies! Hiukan aikaisemmin ed. Filatov totesi, että tulisi opposition esittää, miten työttömyys puolitetaan, näin budjetin yhteydessä. Kuitenkin on syytä muistaa, että vaalithan käytiin hyvin vahvasti sillä teemalla, että työttömyys on mahdollista puolittaa ja se puolitetaan, jos kansa kaikkivaltias niin sanoo. Minusta ed. Rajamäki oikaisi tilanteen heti päälle ja totesi, että budjetti ei palvelekaan työttömyyden poistamista ja puolittamista. Hän sen hyvin yksiselitteisesti sanoi. Se on pöytäkirjassa.

Minusta koko keskustelu aika pitkälti osoittaa omalta osaltaan sitä, että ongelmat ovat niin syvällä, että pitäisi avoimesti myös tunnustaa määrätty tosiasiat, joita ei haluta julkisuudessa esittää, ei sitten millään. Jos julkisuudessa sanoo, että työttömiä on yhtä paljon tai kukaties, jos otetaan tilastojeikut huomioon, jopa enemmän kuin pari vuotta sitten, tämän sanotaan olevan

kikkailua. Minusta, jollei ole muuta vastausta, kuin että se on kikkailua, kyllä varmasti moni miettii, miten on, kun työttömyys ei ole puolittunutkaan.

Pari päivää sitten uutisissa aika pitkälti todettiin ja todisteltiin, että nyt on kansakunnalla siinä aikaa vakava kahtiajako. Aivan suoraan ja numeroin todisteltiin, että meillä, jotka olemme työelämässä, liekö koskaan mennyt näin hyvin ja näin kovaa ja kun kasvua nyt on näköpiirissä — toivon mukaan — entistä paremmin menee meillä. Mutta työttömät, joita nyt on ainakin 500 000, eivät pääse tästä kasvusta osallisiksi, vaan päinvastoin heidän on koko ajan tiukennettava johtuen siitä, että työssä olevilla, meillä, on myös muutamia etuja, joita on tullut vastaan: Inflaatio on alhainen, korot ovat alaiset, ja me pystymme hyödyntämään näitä. Näin ollen meidän, jotka olemme työelämässä, kyllä pitäisi uskaltaa puhua avoimesti. Sitä vain ei jostain syystä tehdä. Ei puhuta avoimesti siitä, miten todella syväksi alkaa käydä se kahtiajako, joka tällä hetkellä jo näkyy.

On mielenkiintoista kuulla, että myös edellisissä puheissa esimerkiksi ed. Partanen teki muutamia selviä ja minusta niitä harvoja selviä esityksiä siitä, miten voitaisiin lähteä tilannetta korjaamaan, jos budjettia ajatellaan. Niinpä hän käytti erästä termiä, joka nyt näkyy meillä tietyllä tavalla rappiona. Se on perusinvestoinnit. Meillä nimittäin perusinvestoinnit ovat nyt yhteiskunnan taholta samalla tasolla kuin joskus viitisentoista vuotta sitten, ja se alkaa näkyä. Ed. Rajamäki myös todisti sitä puheen- vuorossaan, mainitsi rautatiet, mainitsi tieverkoston. Ed. Partanen käytti esimerkkinä kanavaa. Ne ovat perusinvestointeja, puhumattaakaan sitten kouluista, sairaaloista jne. Aivan selvästi näkyy siellä rappio. Se tuo tullessaan myös melkoisia ongelmia, jos niihin ei yritetäkään puuttua.

Perusvoima on mielenkiintoinen asia, jonka myös ed. Partanen mainitsi. Erään asian hän sanoi suoraan kyllä niin päin näköä kuin voi sanoa. Ei voida puhua perusvoimasta, jos puhumme esimerkiksi verotuksessa sellaisista kysymyksistä, jotka suosivat kivihiiltä. Miten silloin puhutaan perusvoimaratkaisista? Halutaan väistää joitakin sellaisia kysymyksiä, jotka auttamattomasti on osattava nähdä niin, että niiden todellinen tausta ja pohja voidaan sanoa. Millä muuten saadaan kasvua aikaan, jollei meillä ole halpaa perusvoimaa? Ilman kasvua ei voida lähteä esimerkiksi muita perusinvestointeja suorit-

tamaan. Minusta se oli aika selkeästi häneltä tuotu esiin.

Muutama sana myös maataloudesta. Silloin kun käytiin neuvotteluja, olin valtioneuvoston jäsen. Käytiin neuvotteluja Suomen kokonaisratkaisusta ja siihen liittyvistä osasista, joista se nyt sitten koostuu. Silloin ei jäänyt mitään epäselvää artiklasta 141. Se oli selvä asia. Kyllä siellä tunnustettiin jo silloin, että Suomen ilmasto ja olosuhteet ovat erilaiset. Summasta ei ollut epäselvyyttä. Se oli kaikissa tilastoissa, joita esitettiin, tuollainen 1,4 miljardia, 141 artikla. Se, mikä tuli uutta, on myönnettävä, on myös ed. Rajamäen mainitsemat investointituet. Niistä ei puhuttu silloin mitään. Se oli uusi asia ja voi olla, että sen kohdalla on joitakin virheitä, en tunne yksityiskohtia sen paremmin.

Meille todellinen ongelma on siinä, että koko kansallinen paketti purettiin kohta sen jälkeen, kun se oli sovittu. Siitä päätettiin ottaa 750 miljoonaa markkaa, mikä hyvin ratkaisevasti vaikuttaa maatalouden kohtaloon. Silloin oli kokoomus mukana, RKP mukana. Yksimielisesti sovimme asiasta, ja kun siitä, kun asiat oli sovittu, oli eletty muutamia viikkoja ja kun vaalit oli käyty, sen jälkeen myös kokoomus ja RKP muuttivat mielensä. Minusta se oli varsinainen puhallus ja haluan sen tässä pöytäkirjaan sanoa.

Eräs asia, joka on tullut ongelmana vastaan ja jossa vanhempi lainsäädäntö alkaa näkyä, on maanpuolustuksessa. Nyt on asepalveluksen keskeyttäneitä tavalla tai toisella noin 8 prosenttia. Jos ajatellaan Suomen kokoista maata puolustusvoimeen, se tietää 20 vuoden aikana reserviin 8 prikaatin aukkoa. Ajatelkaa, mistä on kysymys! Reservistä poistuu nuoria miehiä sen tähden, että meillä lainsäädäntö tehtiin väärin. Se pitää korjata. Nimittäin nyt ei tarvitse asevelvollisuudessa muuta kuin vetää rasti ruutuun, jossa toteaa, ettei tykkää hommasta, niin siitä vaan, sen kuin lähtee pois. Eihän näin voi olla.

Joku kysyy, mitä sellaisilla miehillä siellä tekee. Se on uskottavuuden kannalta erittäin suuri kysymys, jos meillä rasti ruutuun -menetelmällä voi 20 vuoden reservistä poistua 8 prikaatia. Se on liian paljon, ja se lainsäädäntö tulee muuttaa. Mitä se tekee nuorelle miehelle, jos hän lähtee sen vuoksi, ettei tykkää, ja muut jäävät? Olisi moraalisesti myös tälle nuorelle miehelle kasvattavaa olla muiden mukana.

Valtionyhtiöistä muutama sana myös. On aivan totta, että jos lähdetään maksamaan syömävelkaa valtionyhtiöitä myymällä, niin sehän on mahdoton tilanne. Eihän sellaista voi ajatella-

kaan, että syömävelkaa maksettaisiin kansallisuusomaisuudella, joka on luotu. Se ei voi tulla kysymykseen.

Tämän päivän keskustelu verokevennyksistä osoittaa myös, että aika laajasti on näissä peruskysymyksissä myös verotuksen kohdalla ristivetoa. Se tuli keskustelussa esiin enkä sen yksityiskohtiin sen enempää puutunut. Mutta se selvästi osoitti, että verotuksen painopiste on mennyt sellaiseen suuntaan, joka ei ole tervettä, ja tämä on kysymys, joka tietysti on mielenkiintoista panna merkeille. Kunnallis- ja eurovaalit ovat tulossa, ja näiden vaalien alla on liikku, josta hallitusryhmien edustajat sanovat täällä pöytäkirjaan, että he eivät tienneet mitään. Aika merkillinen asetelma, sekin on pöytäkirjassa. Tulee mieleen Mikko Pilven pieni aforismi, jota meihin päättäjiin voisi tietysti hyvin soveltaa, kun hän sanoo, että olisi hyvä olla tikka. Silloin voisi hankkia elantonsa hakkaamalla päätä puuhun.

Ed. Kiljunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Savela: Rouva puhemies! Monissa asioissa minä lähdän saman ajoneuvon kyytiin, jota ed. Pesälä ajaa. On myös monia asioita, jotka täällä on tuotu selkeästi esille ja joita pitäisi rohkeammin tuoda eduskunnassa esille aivan niiden oikeilla nimillä. Siihen kuuluvat ed. Pesälän muutamat tässä edellä mainitsemat kysymykset, jotka kaivertavat pitkän aikaa meidän kansaamme. Varmasti on näin. Sitä en halua kiistää ja itse olen valmis siihen, että silloin kun tunnustusta pitää antaa tahi pitää epäkohtiin puuttua, olkoon se sitten vasemmalta tai oikealta, olkoon se oppositiosta tahi hallituksesta, niin näin pitää uskaltaa tehdä.

Ensi vuoden budjetti perustuu kolmeen pilariin: keventyvään tuloverotukseen, jonka yksityiskohtiin en tässä kovin pitkälle halua lähteä — siitä on puhuttu niin paljon — alhaiseen inflaatioon ja kotimarkkinoiden toipumiseen. Nämä kolme pilaria muodostavat budjettimme lähtökohdan ensi vuodelle. Tällä periaatteella pitäisi bruttokansantuotteen kasvaa liki 4 prosenttia. Vanhat vaivat haittaavat kuitenkin. Niistä ei näytä päästävän irti. Valtiontalous on jatkossakin alijäämäinen ja työttömyys yli 15 prosenttia. Ne ovat todellisia ongelmia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Myönteistä velanotossa voidaan sanoa olevan

ainoastaan sen, että uutta velkaa tarvitsee ottaa enää vain vanhojen velkojen korkoja vastaava määrä, jos tämä nyt voidaan myönteisenä tässä asiassa todeta. Toiveet työllisyystilanteen parantamisesta pohjautuvat pitkälti taas kahteen tekijään: kulutuksen kasvuun ja investointien selkeään lisääntymiseen.

Edelliseen keventyvä tuloverotus, näin toivotaan ainakin, luo myönteistä odotusta sitä suurommalla syyllä, jos verotusta voidaan jatkossakin alentaa niin, että päästään hallituskauden aikana tavoiteltuun vuoden 1991 tasoon. Tätä kautta tietysti saataisiin usko talouteen lisääntymään ja työttömyyskin alkaisi vihdoinkin hellittää. Jos näissä onnistutaan, virkistää se osaltaan kotimarkkinoita.

Mutta edellä olevan lisäksi tarvitaan myös muita toimenpiteitä, muun muassa sopuisia päätöksiä työmarkkinapuolella. Tässä minä olen hyvin pitkälle samaa mieltä kuin ed. Partanen, että päätösten pitää olla sopuisia. Ne eivät saa olla sellaisia, että niillä lisätään ristiriitaa kansan keskuudessa. Tarvitaan sopuisat päätökset. Mutta suunnan tulisi olla selvä. Muun muassa työmarkkinoiden päätösvallan siirtämistä pitäisi ohjata paikallistasolle, koska siellä parhaiten tunnetaan tilanne. Työlainsäädännön uudistamista tulee meidän kehittää. Työttömyydestä irti pääsy edellyttää ennakkoluulotonta lähestymistä kyseessä olevissa asioissa.

Yritystoiminta on viime aikoina vahvistanut asemiaan ja rakenteitaan. Piilevä investointitarve näyttää nyt olevan olemassa. Ratkaisevaa investointien suuntautumiseksi on, miten turvattu tuotannon tarvitsemien perustekijöiden saatavuus maassamme on. Yritysten strategiset päätökset riippuvat pitkälti niistä päätöksistä, joita esimerkiksi tässä salissa tehdään.

Gordionin solmun muodostaa energia. Minä olen iloinen siitä, että täällä on puhuttu myös tänä päivänä energiakysymyksestä, sillä se on todellinen ongelma tulevaisuudessa — riittävän kilpailukykyisen energian saanti. Niin kauan kuin meidän kilpailukykyinen energian saatavuutemme muodostaa nyt avoinna olevia kysymyksiä, ovat myös merkittävät investointipäätökset avoimia. Tämä on tosiasia, jonka pitäisi olla meille tuttu.

Julkisen hallinnon investoinnit ovat tarpeen. Rakenteellisia investointejakin joudutaan suorittamaan, mutta niillä on se taipumus, että ne eivät tuo yhtään pysyvää työpaikkaa. Pysyvät työpaikat syntyvät vain kannattavan yritystoiminnan kautta. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, on tämän-

kin budjetin käsittelyn yhteydessä puhuttava erityisesti myös energiasta.

Arvoisa puhemies! Jo tehdyt ja nyt budjetoidut, tosin ei vielä päätetyt toimenpiteet ovat herättäneet kansalaisten luottamusta huomiseen. Tämäkin on selvästi havaittavissa yhteiskunnassamme. (Ed. Manninen: Ketkä luottavat keihin?) Sama luottamus ilmenee myös kansainvälisellä tasolla. Kyllä se on, ed. Manninen, ihan tosiasia, luottamustakin on meidän yhteiskuntaamme kohtaan edelleenkin olemassa.

Kotoiset kivut ovat kuitenkin olemassa. Se tuntuu aina perhe- ja yksilötasolle asti. Aivan ilmeisesti tässä joudutaan kipulääkkeitten syötiin vielä useitten vuosien ajaksi. Uudet vaatimukset lisäävät taudin oireita, siksi niistä on syytä pidättäytyä tässä vaiheessa ja pyrkiä säilyttämään kohtuulliset elämisen mahdollisuudet ja ehdot kaikille kansalaisille. Palaan tähän asiaan vähän myöhemmin.

Budjetti sisältää monia myönteisiä avauksia, mutta myös avauksia, jotka nostattavat poliittisia intohimoja. Tällaisia ovat muun muassa esitykset hallintojen uudistamiseksi. Minä olen jo jonkin aikaa mietiskellyt sitä ja välillä on tuntunut siltä, että meillä ei ole kohta muita ongelmia kuin hallinnolliset jako-ongelmat. Ne ovat kuitenkin epäolennaisia kysymyksiä silloin, kun on kyse perusongelmista, velan- ja työttömyyden hoidosta.

Arvoisa puhemies! Toivon budjetin 1997, joka on eräällä tavalla toivon ja tulevaisuuden budjetti, johtavan ajatusten, päätösten ja toimenpiteiden siirtymiseen niiden kysymysten syvällisempään tarkasteluun, joilla nyt vallitsevista perusongelmistamme voidaan siirtyä parempaan tilanteeseen. Näitä peruskysymyksiä ovat työnteon kannattavuus, johon tietysti verotus liittyy omalta osaltaan, yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen, työn tekemisen ehdoista päättäminen, etuuksien oikeudenmukainen jako — tässä viitataan siihen, mitä edellä sanoin, että palaan vielä tähän oikeudenmukaisuuskysymyseen — työn, tapahtukoon se kotona tai muualla, täysimääräinen arvostaminen, riittävän koulutuksen säilyttäminen sekä kansalaisten turvallisuuden takaaminen. Siinä ovat olennaiset kysymykset, jotka meidän pitäisi hoitaa, ja vasta sen jälkeen puuttua niihin kysymyksiin, jotka esimerkiksi hallinnollisella alueella ovat meillä nousseet hyvinkin vahvasti esille.

Rouva puhemies! Sitten vielä yksi asia, joka liittyy hallitustyöhön ja siitä aikoinaan sopimiseen. Hallitusohjelmasta sopiessaan nykyko-

koonpano lähti alueellisen tasapuolisuuden periaatteelta. Näin varmasti voidaan monien ratkaisujen osalta todetakin. Hetki sitten on kuitenkin tehty päätös, jossa alueiden tasapuolinen kehitys sekä lyhyellä mutta aivan erityisesti pitemmällä tähtäyksellä kyseenalaistuu.

Oulun yliopisto on pääosin vastannut puolen Suomen korkeamman rakennusteknisen koulutuksen tarpeesta. Samalla sille on tullut erityistä osaamista arktisen rakentamisen alueella. Kun ratkaisu rakennusteknisen koulutuksen lopettamisesta Oulussa tehtiin, nousi välittömästi huoli myöskin muun alaa palvelevan koulutuksen olemassaolosta, ei vähiten arkkitehtikoulutuksen. Mahdollinen kompensatio jollakin toisella alueella ei välttämättä tasapainota alueellista yhdenmukaisuutta, sillä pohjoisilla alueilla on aivan omiakin, nimenomaan kylmäalueiden rakentamistarpeita. Myöskin rajojen yli yltävä konsultaatiotarve on jo nyt todellisuutta. Tässä yhteydessä olisikin perusteltua odottaa hallitukselta nopeasti ratkaisuja siitä, miten kompensatio hoidetaan.

Kun budjetin kokonaisuutta tarkastellaan, niin kaiken kaikkiaan voitaneen sanoa, että budjetti vastaa hyvin pitkälle tämän päivän tilannetta ja sitä, mikä huomispäivänä on meidän tarpeemme. Tosin on eräitä alueita, kysymyksiä, joihin budjetin tulisi johtaa syvällisemmän tarkastelun muodossa, ja ne alueet ovat nimenomaan niitä alueita, joilla velka- ja työttömyyskysymyksemme saataisiin mahdollisimman hyvin ratkaistua.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi kiittää hallituksen talousarviota siitä, että siinä on taas ryhdytty nostamaan tutkimuksen ja tuotekehityksen osuutta. Tietenkin erikoisen miellyttävää on se, että hallitus on tehnyt päätöksen siitä, että valtionyritysten myyntituloja käytetään tutkimukseen ja tuotekehityksen sekä koulutuksen ratkaisevaan kehittämiseen Suomessa. Näistä asioista olen puhunut täällä budjettien yhteydessä, tämä on ehkä jo neljästoista kerta. Nyt on hyvä todeta, että asiat näyttävät vähitellen tulevan järjestykseen.

Varsinaisesti haluan puhua verotuksesta ja erityisesti ympäristöveroista, koska niissä on paljon väärinkäsityksiä. Ensin tietenkin voisin todeta, että kun täällä on moitittu sitä, että nyt esitetty veronalennus on epäoikeudenmukaista, niin kyllä se minusta on aika oikeudenmukaista, jos prosentuaalisesti suurin piirtein saman verran veroja alennetaan jokaiselta. Meidän täytyy

muistaa, että kansakunnan menestys riippuu siitä, kuinka vaikeata työtä pystytään Suomessa tekemään, kuinka vaativia työtehtäviä verrattuna muihin maihin, ja ne jotka pystyvät niihin työtehtäviin, yleensä saavat kunnon korvauksen siitä. Jos heitä ruvetaan verottamaan paljon enemmän kuin muissa maissa, niin lopputuloksena on ennen pitkää, että nämä häviävät Suomesta. Sen jälkeen ei suurituloisia ole, on vain niitä, joilla on hyvin pienet tulot, koska rahaa ei sitten enää Suomeen niin paljon saada.

Tästähän on hyviä varoittavia esimerkkejä. Tämän päivän Helsingin Sanomissakin on selvitys siitä, mitä Philips on tehnyt hankkimalla Suomesta päteviä ihmisiä matkapuhelimia suunnittelemaan, ja houkutuksia tulee Kaliforniasta ja muualta. Ei meillä ole varaa sellaiseen verotukseen, joka on liian suuri suurituloisillekin. Tietenkin se on yhtä mahdollon myöskin keskituloisille, koska sielläkin verotus on aivan liian korkea. Niitä on alennettava joka kohdassa ja aika pian.

Mutta sitten energiaveroista. Ympäristöveron pitäisi olla tutkimusten mukaan aika suuri, jotta se todella tehoaisi. Tarkoituksenahan on saada hiilidioksidipäästöt alenemaan, koska suuri ongelma maapallolla on, että hiilidioksidipäästöt aiheuttavat ilmastomuutoksen. Mutta kaikki selvitykset osoittavat, että vaikka kivihiilelle pannaan kaksinkertainen hinta verotuksen avulla ja maakaasulle 60 prosenttia lisää jnp., niin ei sillä tavalla kuitenkaan saada hiilidioksidipäästöjä edes laskemaan. Ne saadaan kyllä hieman alemmaksi kuin ilman veroa, mutta ne ovat edelleen suuremmat kuin tänä päivänä. Vaatimuksenahan on, että ne alenevat yli 50 prosenttia muutamassa kymmenessä vuodessa. Tähän ei ole muuta keinoa kuin ydinvoima tällä hetkellä, ja siitä syystä olisi korkea aika saada uudestaan ydinvoima Suomen energiaohjelmaan. Se on, niin kuin täällä on edellä todettu, myöskin työllisyyskysymys. Jos meillä on edullista energiaa, niin työpaikkoja tulee paljon enemmän investointien ja muitten ansiosta.

Energiaverot ovat kerta kaikkiaan vain vihreiden keino panna pää pensaaseen niin, että on tehty muka jotakin hyvää ympäristön parantamiseksi, vaikka käytännössä sillä ei ole mitään tulosta. Onhan sillä tietenkin se tulos, että ne, jotka eivät mitään veroa maksa, joutuvat sitten maksamaan ympäristöverot, niin että se on aika epäoikeudenmukainenkin, mutta kun aate määrittää sen, niin ilmeisesti se sitten niin tehdään.

Kaiken lisäksi ympäristöverot ovat epäoikeudenmukaisia sovellettaviksi niissä maissa, joissa

energiaa jo säästetään vimmatusti. Esimerkiksi Suomessa polttoaineiden hyötysuhde voimaloissa on 70 prosenttia, kun Keski-Euroopassa ja useimmissa EU-maissa se on vain 40 prosenttia. Se johtuu siitä, että meillä on jo kaukolämpö, sähkön ja lämmön yhteistuotanto. Sillä lailla on säästetty paljon energiaa, kun ei lämmintä vettä päästetä hukkaan.

Muissa maissa voidaan ympäristöveroja välttää rakentamalla, investoimalla näihin, Suomessa se on jo tehty. Kun vihreät ottavat mallia jostakin Yhdysvalloista, miten energiaverot muka vähentävät energiaa, niin se on täysin harhaanjohtavaa. Suomi on tehnyt parhaansa, kaikki yritykset ja insinöörit jo vuosikymmeniä, että energiaa voitaisiin säästää, koska meillä sitä pyrkii kulumaan paljon, kun metsäteollisuus sitä tarvitsee ja lämmitys vie energiaa. Minusta pitäisi tosiasiat ottaa selville eikä vain näitä maailman muoteja yrittää seurata.

Valitettavasti kuitenkin meillä energiaveroja on yritetty ottaa käyttöön, ja siitähän on saatu se tulos, että Suomeen tuodaan tällä hetkellä kivihiilisähköä Tanskasta. Siellähän tuottajat eivät maksa veroa, vaan kuluttajat. Sekin on muuten aika omituinen käsitys, kuulee täällä eduskunnassakin kansanedustajien puhuvan, että jokin joutuu kuluttajien maksettavaksi. Kun mikä hyvänsä vero pannaan pystyyn, niin kuluttajathan sen lopulta maksavat. Eihän teollisuus voi veroja maksaa, vaan se kerää ne verot kuluttajilta. Se on vain tilapäinen temppu, että se ensin otetaan teollisuudelta, jos sille veroja pannaan. Kaikki, mitä vaaditaan tehtäväksi paremmin yrityselämässä, tulee aina kuluttajien maksettavaksi. Se pitäisi nyt jo viimeinkin tajuta eikä kuvitella, että kuluttaja pääsee kuin koira veräjästä.

Nyt meillä hiilivoimalat seisovat ja työpaikkoja ja työpalkkoja häviää. Niitten, jotka ovat huolestuneita työllisyydestä, olisi tosiaan korkea aika syventyä energiapolitiikkaan ja huomata, kuinka pielessä se on Suomen työllisyyden parantamisen kannalta sekä sen suhteen, että ydinvoimaa ei saada, että sen suhteen, että veroja säädetään väärin niin, että ne Suomessa ovat korkeammat kuin muualla.

Kaiken lisäksi meillä ympäristöministeriö vielä yrittää johdattaa kansanedustajia harhaan tilaamalla tutkimuksen, joka on selvästi tarkoitussuhteessa tehty. Ihmettelen, että Turun kauppa- ja korkeakoulussa sellaiseen suostutaan. Siellähän on tehty tutkimus, jonka mukaan Suomessa energiaverot ovat alhaisimmat Pohjoismaissa. Se tutkimus on suurin piirtein nollan arvoinen, kos-

ka lähtökohtana on ollut vertailtaessa esimerkiksi metsäteollisuuden yrityksiä, että Ruotsissa vastaava teollisuus saisi sähkönsä ja energiansa samalla tavalla kuin sen saa Suomessa eli kivihiilestä ja ydinenergiasta ja vesivoimasta. Suomessa valitettavasti, kun eduskunta on estänyt ydinvoiman rakentamisen, niin meillä teollisuus joutuu yhä enemmän turvautumaan kivihiileen. Kun kivihiilelle pannaan korkea vero, niin sehän tulee tietenkin ensimmäiseksi teollisuuden maksettavaksi.

Kuluttajat sen maksavat lopulta, jos maksavat. Mutta teollisuuden tapauksessa ne eivät sitä tee, koska kuluttajat ovat ulkomailla. Ei voi ajatella, että Suomessa metsäteollisuus nostaa paperin hintaa energiaveron verran ja kuvittelee, että saksalaisethan sen sitten maksavat. Eiväthän ne maksa, jos ne saavat muualta metsäteollisuudelta, jossa sitä veroa ei ole, halvemmalla paperia. On aivan turha kuvitella, että me voisimme saksalaisilta kuluttajilta ottaa omat veromme. Kyllä meidän täytyy ne itse maksaa. Tämä vain merkitsee sitä, että paperia ei tehdä niin paljon Suomessa ja työpaikkoja tulee vähemmän suoraan ja välillisesti.

Kaiken kaikkiaan tämä politiikka siis kerta kaikkiaan on sen vastaista, kun haluttaisiin, että työpaikkoja tulisi lisää.

Minusta ei kerta kaikkiaan pitäisi levittää tuontapaisia tutkimuksia, jotka siis johtavat harhaan niitä ihmisiä, jotka eivät ole perillä asioista. Ruotsissa teollisuus ei tarvitse hiilivoimaa lainkaan. Ruotsissa ei yleensä ole kivihiilellä mitään osuutta, mutta teollisuus ei sitä missään nimessä tarvitse, koska teollisuus saa sähkönsä vesivoimasta ja ydinvoimasta. Siellä on 12 ydinvoimalaa, ja noin puolet sähköstä tulee sieltä ja toinen puoli vesivoimasta. Pannaan kivihiilelle kuinka suuri vero hyvänsä Ruotsissa, niin se ei teollisuutta häiritse.

Mehän voisimme aivan hyvin ajatella, että Suomessa pannaan valtava vero ananaksen viljelijöille. Jos Havaijilla tehdään sama temppu, niin kyllä siellä muristaan eikä uskota sitä, että Suomessa on vielä korkeampi vero niillä. Eihän sillä mitään merkitystä Suomessa ole, että ananaksen viljelijöille vero pannaan. Tämä Turun kauppa- ja korkeakoulun tutkimus on suurin piirtein samaa tasoa.

Lämmöntuotannossahan Ruotsissa kivihiilen vero on suuri, ja siitä syystä siellä käytetäänkin haketta. Täällä monet puhujat ovat vaatineet, että Suomessa kivihiilelle pitäisi panna vero juuri siitä syystä, että saataisiin hake

kannattavaksi, jotta puuta menisi enemmän. Lopputulos siitä tietenkin on, että puuta menee hyvin vähän, koska sen jälkeen, jos metsäteollisuus joutuu tuon veron maksamaan, se ei pysty enää paperia tekemään niin paljon eikä osta puuta metsästä, niin että sitten sitä todella riittää haketettavaksi.

Energiaverot ovat siis aika monimutkainen asia, eikä minusta niistä pitäisi noin vain hihasta vetämällä yhtäkkiä jossakin keskiyöllä päättää, että nyt tehdään taas näin, vaan tässä täytyy todella järkevästi toimia.

Kerta kaikkiaan ympäristövero ei ratkaise asioita, vaan ne ratkaisee vain järkevä energiapolitiikka, joka edellyttää ydinvoimaa.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Aluksi ed. Tiurille yksi kommentti yrityksen pyörimisestä. Käsitykseni mukaan ne pyörivät kuluttajien voimin ja ihmisten työpanos on ne saanut aikaiseksi, jotenka kyllä niiden osansa tästä täytyy ehdottomasti myös maksaa. (Ed. Tiuri: Kuluttajat ne maksavat!)

Suomessa jako työtätekeviin ja työttömiin on syvenemässä. Osalla on työtä yllin kyllin, jopa kestokyvyn rajalle. Osa taas joutuu olemaan vaila työtä kokonaan. Pitkäaikaistyöttömyys on myös syvenemässä. Työttömätkin näyttävät olevan jakautumassa kahteen luokkaan: Osa työttömistä ihmisistä työllistyy suhteellisen lyhyen ajan kuluessa, osaa työttömistä ihmisistä uhkaa syrjäytyminen kokonaan työelämästä. Ilolla on kuitenkin todettava, että Suomessa on myös hyvin toimeentulevia ja jopa yltäkyläisyydessä eläviä ihmisiä.

Hallituksen budjettiesityksessä on mittava veromuutos, joka tuo lisää rahaa käteen työssä raataville. Monelle pienituloiselle helpotus saatetaan kuluja pakollisiin sairasmenoihin. Onhan työn kiristyminen varsinkin hoiva- ja sosiaalialalla ylittämässä kaikki inhimillisen sietokyvyn rajat. Pienituloisille jokainen lisämarkka on tarpeen, se ei jää makaamaan pankkitilille. Suurituloisille verohelpotukset eivät tunnu juuri heidän elämisen laadussaan. Toivoo sopii, että jokainen lisämarkka menisi kotimaisen kulutukseen ja siten kotimaisen kysynnän lisäämiseen.

Ministeri Alho ylisti täällä salissa sitä, miten viimeaikaiset ratkaisut vaikuttavat lyhyiden työsuhteiden vastaanottamiseen innostavasti. Toisin sanoen lyhyestä työsuhteesta on Alhon laskelmien mukaan taloudellisesti enemmän hyötyä kuin haittaa. Omat laskelmani kuitenkin kumoavat osittain ministerin esityksen. Samalla kun

purettiin loukkuja, synnytetttiin uusia väliinputojen joukkoja. Esitän kolme esimerkkiä.

Vaikka meistä täällä olevista tietysti tuntuvat hyvin pieniltä 1 000, 2 000 ja 3 000 markan tulot, niin joka tapauksessa työttömälle ihmiselle ne ovat suuria rahoja. Jos työn saa osa-aikatyöstä 2 900 markkaa tänä vuonna ja hänen soviteltu päivärahansa on työttömyyspäiviltä 3 225 markkaa, yhteensä hän saa 6 125. Tässä tapauksessa on päiväraha 4 945 markkaa, ja hän saa 230 markkaa työttömyyskorvausta päivässä. Työnteon osuus on 1 180 markkaa per kuukausi. Ensi vuonna samansuuruisen palkan ja samansuuruisen työttömyyspäivärahan saava henkilö saa 296 markkaa enemmän kuukaudessa, eli ihminen, joka on ottanut osa-aikatyötä vastaan 2 900 markalla, saa ensi vuonna 296 markkaa enemmän käteen. Jos saman päivärahan omaava ihminen menee 1 700 markalla töihin, joita on tuhansia, hänen kuukausiansionsa tippuvat 88 markkaa kuukaudessa. Vastaavasti jos ihminen menee 1 000 markalla kuukaudessa osa-aikatyöhön, hänen kuukausitulonsa tippuvat 277 markkaa.

Tällä todistan sen, että ei varmuudella osa-aikatyö kiinnosta, koska käteen jäävä tulo on noin paljon vähemmän. Se on prosenteissa hirveä summa, ja varmuudella se on omiaan lisäämään harmaata taloutta, varmuudella.

Näillä esimerkeillä haluan osoittaa, että uudistukset eivät kohdistu oikeudenmukaisesti kaikkiin ryhmiin. Pelkään, että päinvastaisesta tarkoituksesta huolimatta innostus ottaa vastaan lyhyitä työsuhteita ei kasva, koska käteen jäävä tulo pienenee osalla työttömistä. Samaan aikaan myös pienten työttömyyskorvausten verotus kiristyy, ja esimerkkinä 40 000 markan työttömyyskorvauksista joutuu maksamaan yli 200 markkaa enemmän veroa kuukaudessa. Suurituloisen näkökulmasta summat saattavat näyttää vähäpätöisiltä, mutta pienellä työttömyyskorvauksella elävälle jokainen kymppi on elintärkeä.

Minusta olisi korkea aika valtion rahatilanteen korjaukseen hakea ratkaisuja, joissa eivät ensimmäisinä tulilinjalla ole työttömät ja vähäosaiset. Automaation hyödyistä tulee mitata myös yhteiseen kassaan eikä vain osakkeenomistajille. Automaatio on ihmisten rakentama. Heidän tulee siitä myös hyötyä eikä tulla heitetyksi ulos.

Haluan tässä yhteydessä muistuttaa työttömien ihmisten arjesta. Keskustelut "kannattaako työttömyys liian hyvin" -tyyppiä ovat tulleet muodiksi julkisuudessa, jopa tutkijainkin piirissä

keskeisiksi. Näillä puheenvuoroilla pyritään kääntämään suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan solidaariset arviot pääläelleen, ja paljon siinä on onnistuttukin. Vaikka kysymys on työttömiäkin kohdalla täysivaltaisten kansalaisten sosiaalisista oikeuksista, ei työttömille käytännössä sallita jokaiselle kuuluvaa oikeutta neuvotella, puhumattakaan päättämisestä tarjotun työn ehdoista ja tarjouksen sopivuudesta omiin intresseihin.

Suuri sisäinen ristiriita mennä tarjottuun työhön on, kun mennessään tietää, että sosiaalitoimisto saa uuden asiakkaan tai vanhemmat tai isovanhemmat joutuvat ottamaan lapsen päivähoitoon monesti omien sairautsiensa keskellä, maksutta tietysti. Tai mikäli kieltäydyt, sinut leimataan työtä vieroksuvaksi, luikuriksi, toisten siivellä eläjäksi. Lopuksi työvoimatoimisto katsoo, ettei sinua kiinnosta yleensääkään palkattu työ. Tämä kaikki syystä, että sinulla on tarve hoitaa yhteiskunnan velvoitteet. Ajattelemisen omilla aivoilla on kielletty taloudellisesti työvoimapolitiittisilla keinoilla.

Mitä taas yleiseen työttömien kohteluun tulee, hyvä esimerkki on työttömien ulkomaanmatkailun kieltäminen menettämättä päiväkorvauksia. Muistutan, mitä esimerkiksi me kansanedustajat saamme ulkomaille matkustamisesta. Työttömyys ja taloudellinen riippuvuus työttömyysturvasta katsotaan hallinnon taholla tekijäksi, joka mahdollistaa yksilöiden holhouksen, hallinnollisen sanelun, simputuksen, yksilöllisten toiveiden, työkokemuksen ja koulutuksen syrjäyttämisen ja pakottamisen karenssien ja muiden taloudellisten kiristyskeinojen uhalla hakemaan ja hyväksymään tarjotun työn tai pysymään työsuhteessa lähes millä ehdoilla tahansa.

Seuraavaksi haluan kommentoida täälläkin salissa käytyä joustokeskustelua. Keskustan reformipuheet ja kokoomuksen joustopuheet helskyttelevät samoja kieliä. Tavoitteena tuntuu olevan työntekijän aseman nujertaminen ja isäntävallan lisääminen työpaikoilla. Kysyn kokoomuksen innokkaimmilla joustojen ajajilta ja keskustan reformipuheiden pitäjiltä: Orjatyövoimaako te haluatte työpaikoille?

Voimakkaasti on ajettu myös pienyritysten sulkemista yleissitovuuden piiristä. Tämä oli isku vasten työntekijöiden kasvoja. Tätä eivät tunnu ymmärtävän kokoomuslaiset eivätkä keskustalaiset. Pienyritysten ongelmiin haetaan ratkaisua aivan väärästä osoitteesta. Jo nyt pienillä työpaikoilla esiintyy mitä härskeintä isäntävaltaa. Työntekijöitä alistetaan niin palkkoja leikkaa-

malla, uhkailemalla työstä lähdöllä kuin teettämällä palkatonta ylityötä. Monilla työpaikoilla esimerkiksi liike- ja rakennusallalla ei ole luottamusmiestä. Jos sopimusturva sen lisäksi notkauttaa, on työmarkkinoilla todellinen villi länsi lähellä.

Työntekijöiden turvaa työpaikoilla on lisättävä vahvistamalla työpaikkojen luottamusmiesten asemaa. Joustot, sopimiset, eivät voi koskaan olla yksipuolista saneluvaltaa. Paikallista sopimista on vain se, että todella sovitaan yhteisesti työntekijäpuolta ja heidän luottamusmiesjärjestelmäänsä osapuolena kunnioittaen. Näin voi työyhteisön sisäinen toimintakyky parantua ja todellisiin ongelmiin löytyä ratkaisu.

Jousto-sana saa työmarkkinakeskustelussa erilaisia tulkintoja. Joillekin se on kirosana, joillekin onnen avain. Asian vierestä puhuminen on enemmän kuin yleistä. Miten joustoon ja paikalliseen työehtosopimiseen tulisi suhtautua? Silloin kun puhutaan töiden joustavasta organisoinnista, tiedonkulusta työpaikoilla, ylimalkaan siitä, että hommat luontevasti käyvät, ei joustossa lie mitään kummasteltavaa. On järkevää yhdessä sopia paikallisesti työjutuista ja tarpeista, jotka tunnetaan. Patruunajohtamisen aika on ohi. Avoin ilmapiiri lisää motivaatiota ja työn mielekkyyttä. Nykyinen työehtosopimusrakenne antaa tällaiseen paikalliseen sopimiseen mahdollisuuden, ja sillä on sopimisen yleistäsoa voitu myös parantaa. Tätä ei kokoomuksen ryhmäpuheen-vuorossa ainakaan tiedetty.

Käytännössä näyttää valitettavan usein siltä, että työnantajapuoli käyttää joustoja naamioina ansioiden, sopimusten ja työehtojen minimiturvan murentamiseen. Työpaikkakohtainen sopiminen nähdään tällöin siten, että työehtosopimuksen miltei kaikista määräyksistä voitaisiin poiketa ja esimerkiksi palkoista tai työajoista säädetty minimiturva alittaa. Erityisesti työaika on paikallista sopimista koskevassa keskustelussa ollut työnantajien riepoteltavana. Töitä teetetään miten sattuu eikä perheiden ajankäyttöä ajatella. Henkilöstö on ikään kuin kurituksen kohteena eikä sitä nähdä voimavarana. Ihmetellään yleisesti ottaen, mistä johtuvat suuret avioerojen määrät, perhevähäkaltaisuudet jne. Tässä lieene siihen vastaus.

Työnantajaliitot halusivat murentaa sopimusten yleissitovuuden periaatteen, ja tämä paine ulottuu maan hallitukseen saakka. Tavoitetta ei aina voida sanoa suoraan julki, vaikka valtiovarainministeri Niinistön vanhan "uuden" idean ns. kevyemmästä sarjasta lähinnä nuorten osalle

työsuhteen pitävyydestä haluttiin myllertävän työmarkkinat. Kabinettiesitys, jolla ei ole elävää yhteyttä työelämään, saa kumminkin asiaa tuntemattomat ihmiset miettimään tavalla, miksi kaikkia vastustetaan. Siksi se on esitettykin. En todella usko, että valtion varojen kahvassa on tosissaan näin ajatteleva mies.

Avointa poliittista tukea suitsuttaa muun muassa keskusta, joka ns. työreformillaan ajaa yleissitovuudesta luopumista alle viiden työntekijän yrityksissä. Pienyritysten ongelmiin haetaan ratkaisua aivan väärästä osoitteesta. Työmaakokemuksesta tiedän, että tämä johtaa erityisesti pienillä työpaikoilla, joissa työntekijät eivät esiinny rintamana, mitä härskeimpään työntekijöiden alistamiseen, palkoilla, työhönotolla ja työstälähdöllä pelaamiseen sekä ilmapiirin tulehtumiseen.

Keskustan mainitsemia 1—4 työntekijän työpaikkoja oli maassamme vuonna 1994 159 465 kappaletta, mikä on 80 prosenttia kaikista yrityksistä, joten kyseessä olisi merkittävä määrä ja samalla päänavaus, josta on helppo jatkaa sopimusehtojen ja ostovoiman kynimistä. Keskikokoinen yritys voidaan myös jakaa sopivasti palasiin, jotta sopimusvelvoitteilta vältyttäisiin.

Monilla pienillä työpaikoilla ei ole luottamusmiestä. Jos onkin, mikä on hänen vaikutusmahdollisuutensa, jos työnantajan sanelua kutsutaan paikalliseksi sopimiseksi? Työnantajat haluavat myös eriaikaistaa sopimuskierrroksia yhteisten esiintymisten hankaloittamiseksi. Tänään työnantajapuoli haluaa saada yhä suuremman määrän yrityksistä valvonnan ulkopuolelle sellaisiksi, joissa luottamusmiestä ei ole ja joissa työehdot määräytyvät enemmän tai vähemmän villisti eli työnantajapuolella on saneluvalta. Yksinkertaisesti, kun ei ole luottamusmiestä, ei ole sopijapuolta työntekijöiden osalta. Väkeä pestataan yksitellen. Häädästä tulijoita on tarjolla.

Epämääräisellä tiellä ei voida saavuttaa tervettä sopimusmenettelyä, työehtoturvaa eikä luottamusta. Riitapauksissa työntekijä on suojaton. Hän saa lähteä, otetaan uusi. Luottamusmiestenkin asemaan on nykyisellään helppo puuttua. Siksi tarvitaan laki luottamusmiesten turvaksi. Se on paras tae terveille joustoille, ryhdikkäälle toiminnalle työmailla. Sillä turvataan palkka ja ihmisarvoinen elämä parhaiten myös niille, jotka tekevät työn ja ovat tuottavuuden elimellinen osa. Se on myös paras tae tuottavuuden tasaiselle jatkumiselle. Ihmisten alistaminen johtaa väistämättä avoimeen konfliktiin, ja siinä seuraukset ovat ikäviä.

Toivon, että kokoomuksen ja keskustan terveet voimat suhtautuisivat kansalaisiin ihmisiä eikä, kuten esitetään, pelinappuloina ja vaalikarjana. Joustot eivät voi olla yksipuolisia. Paikallista sopimista on vain se, että todella sovitaan yhteisesti työntekijäpuolta ja heidän luottamusmiesjärjestelmäänsä osapuolena kunnioittaen ja niin, että ehdot ja pelisäännöt on molemmin puolin tunnustettu. Näin voi työyhteisön sisäinen toimintakyky parantua ja todellisiin ongelmiin löytyä kipeästi tarvittavat ratkaisut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. Roos: Arvoisa puhemies! Tämänkin tulo- ja menoarvion käsittelyn ja tarkastelun yhteydessä joutuu väistämättä huomaamaan sen tosiasian, että oikeastaan hallituksista riippumatta maan ongelmat ovat sen verran mittavia, että helppoja tai nopeita ratkaisuja ei ole löydetävissä ja ongelmien ratkaisu on todella vaikeaa. Tämäkään hallitus ei ole pystynyt, johtuu se sitten kokoonpanosta tai mistä hyvänsä, tekemään sellaista todellista talouspoliittista käännettä maahamme, jolla tosiasiallisesti saataisiin aikaan sellainen noususuhdanne, joka toteuttaisi sitä tavoitetta, joka hallituksen kokoonpanon yhteydessä todettiin, eli lähinnä työttömyyden puolittaminen toteutuisi.

Ehkä minun hallituspuolueen kansanedustajana on vielä jollakin tavoin ongelmallistakin sanoa tämä, koska mielestäni se, mikä tuli viime viikon tiistaina esille, että tavoitteesta on periaatteessa luovuttu, tuntui tavallaan hiukan hankalalta eikä kovin vähänkään, koska on aivan totta, mitä muun muassa ed. Pesälä sanoi, että tämä aika kiistatta johtaa hyvin kovaan politiikkaan. Ne, joilla on töitä, pärjäävät, ja ne, joilla ei ole töitä, entisestään syrjäytyvät ja joutuvat huonompaan tilanteeseen.

On tietysti näin, että kun ei ole pystytty tekemään selviä ratkaisuja, jotakinhan pitää tehdä. Tämä hallitus on päätenyt tavallaan kansalaisia hyvittävään linjaan eli on lähtenyt veroaletielle. Kiistatta minunkin mielestäni tuntuu hyvältä usean miljardin veroale. Ainakin näin ensi tuntuulta se on ihan hieno asia, mutta kolikolla on toinenkin puoli, ja jos sitä tarkastelee, ehkä voi päätyä toisenlaiseenkin tulokseen. Tietysti, kun veroale rahoitetaan jakoveron omaisella sähköveron nostamisella, jakoverohan kohdistuu aina

raskaimmalla kädellä juuri pienituloisia ihmisiä kohtaan. Mielestäni tällä usean miljardin veroalella tehtiin todellinen tulonsiirto pienituloisilta ihmisiltä hyvätuloisille.

Veroalea on perusteltu työllisyyttä edistävänä, koska kansalaisten kulutusmahdollisuus lisääntyisi. Mielestäni tämä pitää sisällään tietynlaisen kuplan, koska veroale tuo lisää tuloa niille, joilla sitä kulutusmahdollisuutta olisi jo nykyin ollut tässä vaiheessa. Toisaalta se lyö korville myös työllisyyttä, koska sähkömarkkinoiden vapautumisen myötä nyt esitettävä sähköveron korotus tulee tuplatan oikeastaan pienen ja keski-suuren sektorin syliin, sillä suurkuluttajat ja suuret tehtaajat ja yhtiöt pystyvät neuvottelemaan sähköön myyjien kanssa todelliset alennussopimukset. Näin alennussopimuksen kompensaatina pienkuluttajien sähkön hinta tulee nousemaan.

Vielä työttömyyteen liittyen oli jollakin tavalla huolestuttavaa kuunnella viime viikon tiistaina, kun toisen päähallituspuolueen eli kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja totesi puheenvuorossaan, että veroale mahdollistettiin, kun valtion menopuolelle pystyttiin tekemään suuret lisä säästöt. Tämä on varmasti totta, mutta tämä puhe on tietysti sitä, että tämän voi lukea myös toisella tavalla, kun me tiedämme, minne nämä suuret säästöt tulivat. Ne tulivat sosiaalipuolelle, työttömyysturvaan. Oikeastaan tulee sellaiseen ajatukseen, että ei kovin merkittävää huolta siellä kannata näistä ihmisistä, jotka äsken mainitsin, jotka ovat syrjäytymässä.

En minä tosiaankaan tiedä, mietittiinkö hallituksen sisällä veroalehuumassa ollenkaan sitä, jos nämä 3 miljardia markkaa olisi sijoitettu konkreettisiin valtion uudelleenrakennustoihin, paljonko se olisi edistänyt suoraan työllisyyttä ja viime kädessä tuonut lisää tuloja valtion kassaan. Ainakin minusta tuntuu, että se olisi vähintään kaksinkertaisen määrän helposti tuonut, jos nämä veroalerahat olisi panostettu suoraan työllisyyteen.

Toivottavasti olen väärässä, kun sanon, että työttömiä on tulossa lisää, mikäli veroale johtaa siihen, että valtion kassanvartijat toteavat, ettei meillä ole mahdollisuutta esimerkiksi jatkaa telakkatukea. Tiedän erittäin hyvin, että nyt on tehty eräs päätös, joka sen mahdollistaa jossakin määrin. Tämä päätös, mikäli se tulisi olemaan kielteinen, on hyvin kohtalokas telakoille niin Turussa, Helsingissä kuin Raumallakin, sillä jos Suomella ei ole samanlaista telakkatukea kuin kilpailijamailla, eivät ostajat neuvottele meidän

kanssamme tosimelessä. Ostajat käyttävät suomalaisia telakoita hintapuskurina suhteessa niihin maihin, joilla telakkatuki tulisi säilyttää. Meidän telakoittemme kanssa neuvotellaan pohjahinta, ja varustamot, jotka ovat hankkimassa uusia laivoja, menevät sitten niiden maiden telakoiden kanssa neuvottelemaan, joilla telakkatuki on. He käyttävät Suomen telakoiden kanssa saatua puskurihintaa pohjana ja vaativat siihen vielä telakkatuen 9 prosentin alennuksen.

Vaikka olenkin sitä mieltä, että telakkatukijärjestely sinänsä ei ole kovin järkevä, se on kuitenkin tässä tilanteessa välttämätön paha, jos aiotaan pitää telakoilla työllisyyttä ja ihmisiä siellä töissä. Meitä on nyt paikalla vähän, mutta varmaan aika harva tässäkin salissa tietää, mitä muiden maiden telakkatuet tällä hetkellä ovat. Esimerkin valossa voi sanoa, että Ranska maksaa telakkatukea vielä oman päätöksensä mukaan ainakin kahden vuoden ajan noin miljardi frangia vuodessa. Se on lähes 25 prosenttia telakoiden liikevaihdesta. Espanjan valtio on sitoutunut kattamaan oman budjettinsa kautta telakateollisuuden vuositappiot. Mikä tuntuu aika uskomattomalta, ainakin niitten tietojen valossa, jotka minä olen saanut, Saksassa on edelleen telakoita, joiden tuki nousee 36 prosenttiin aluksen hinnasta. Mielestäni on selvää, että hallituksen tulee ilmoittaa aika selvästi, että telakkatuen maksatusta tässäkin tapauksessa jatketaan.

Myös hallituksen on mielestäni sitouduttava siihen, ettei lisästästöjä eikä leikkauksia sosiaali- ja työttömyysturvaan enää suoriteta. Vasta näitten sitoumusten jälkeen on jotenkin hyväksyttävissä tässä veroale, vaikka totesinkin, että sen painopiste on kohtalaisen väärä.

Jokin sellainen vimma, josta minä en tiedä, en osaa sanoa, mikä se on, onko se sitten porvarillinen ideologia tai mikä se on, näkyy mielestäni selvästi myös niissä asioissa, joita ed. Partanenkin otti esille, eli työskentelyssä valtionyhtiöiden kimpussa. Se on hirvittävä myyntivimma, joka minunkin mielestäni johtaa entistä pahempaan kierteeseen, mikäli näistä luovutaan.

Oikeastaan voisi odottaa hallitukselta sellaista selkeää periaatepäätöstä, että valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamisesta tuleva lisävarallisuus ohjattaisiin yksin ja ainoastaan teollisuuden toimintaedellytysten ja teollisuuden monipuolistamiseen sekä teollisuuden pohjan laajentamiseen. Minä jälleen kerran sanon ja olen ed. Pesälän kanssa samaa mieltä, että ei kruunun jalokivimyynnillä pidä syömävelkaa kattaa. Olen täysin tietoinen siitä, että valtiovarainmi-

nisteriöllä ja ministeri Niinistöllä on varmasti budjetissa pohjaton aukko, johon kaikki valtionyhtiöiden myynnistä tulevat tulot hyvin menisivät, eikä varmasti kaikki riittäisikään, mutta joka tapauksessa näissä asioissa pitäisi käyttää selvää harkintaa.

Puutun vielä oikeastaan kahteen asiaan, en ilkeilläkseni mutta pohdiskellakseni asiaa toisella tavoin. Hallitusohjelman yhtenä keskeisenä toimintaperiaatteena korostettiin yhteistyötä etujärjestöjen kanssa, eli kolmikanta nostettiin Ahon hallituksen jälkeen jälleen pyhäksi toimintatavaksi maassamme. Tuloksia siitä on tullut, onhan meillä nyt voimassa pitkä talous-, työllisyys- ja tulopoliittinen sopimus, joka lisää Suomen vakautta ja on myös meille todellinen kilpailuvaltti. Siitä mielestäni ministeriemmekin kannattaisi joskus Brysselissä kertoa, miten meidän systeemimme täällä toimivat.

Olen kuunnellut salissa jo aika pitkään keskusteluja ja sitä keskustelua, jota käydään työelämän lainsäädännön joustojen ja muiden rinnalla. En usko siihen, että millään palkka-alella ratkaistaan mitään asioita. Muun muassa edellisen eli Ahon hallituksen aikana viime kaudella mahdollistettiin sellainen sopimus, että paikallisesti sopien voidaan palkata nuoria alle työehtosopimusmääräysten. Olin yhteydessä työministeriöön ja kysyin, moniko yritys on käyttänyt tätä mahdollisuutta. Työministeriön tutkimuksen mukaan, jossa haastateltiin 150:tä yritystä, kaksi oli käyttänyt nuorten palkka-alea hyväkseen palkkaamalla nuoren henkilön töihin. Molempien yritysten omistajat ilmoittivat rehellisesti, että he olisivat palkanneet muutenkin. En usko, että palkka-alella tai työeläinsäädännön määräysten helpottamisella tullaan palkkaamaan maassamme mitään merkittäviä määriä ihmisiä kuitenkaan töihin.

Arvoisa puhemies! Olen tänäänkin kummastellut käytyä keskustelua. Minkä takia Suomessa haluttaisiin vakaat, hyvät työmarkkinaolot romuttaa ja joku niin hirveästi kaipaa sellaista mallia, että kaikki olisi romutettu? Aika monessa maassa, esimerkiksi Saksassa, Ranskassa on nähty, mihin se johtaa. Siellä on laajaa lakkoliik ehdintää ja levottomat työmarkkinat tällä hetkellä. Uskon, että ammattiyhdistysliike kestäisi Suomessakin jonkin näköistä lakkoliik ehdintää, mutta kansantaloutemme ei sitä kestä, se on varma asia.

Olen oikein tyytyväisyydellä tänään kuunnellut keskustelua. Saattaa olla, että salissa on tänä iltana istunut, loukkaamatta ketään, ns. ri-

vipoliitikkoja, joille on ehkä asioiden hoito tärkeämpää kuin hirveän kova väittely, ja tämä keskustelu on ollut minusta aika hyvää ja hedelmällistä yli kaiken maailman puoluerajojen. Ihmiset ovat tunteneet todellista halua löytää joitakin ratkaisuja, ja niin minusta tässä salissa pitäisi tehdäkin. Meidän ongelmamme ovat niin mittavia, että ne vaativat kohtalaisen hyvää yhteistoimintaa.

Olen myös katsellut, miten meillä on panostettu eri asioihin. Eräs merkittävä asia, johon olen ollut kovin tyytyväinen, on budjetin ongelmista huolimatta se, että muun muassa joukkoliikenteeseen, maanteihin, Valtionrautateihin ja muihin panostettu, vaikka siellä on ollut leikkauksia. Ne ovat mielestäni sellaista perustyötä, josta meidän pitää huolehtia ja hoitaa. On erittäin hyvä asia, että ne ovat saaneet sellaista kohtelua. Se on ainakin minun mielestäni oikea tapa hoitaa tämänkin tapaista kansallisuusaisuutta. Tämän enempää en viitsi tätä iltaa venyttää.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on sananvapaus ja se varmasti koskee myös kansanedustajia, ed. Roosia niin kuin meitä kaikkia muitakin. En haluaisi pilata sitä tunnelmaa, jota ed. Roos puheenvuoronsa lopuksi totesi tästä keskustelusta ja sen yksimielisyydestä. Mutta hämmästelen kuitenkin tässä vaiheessa sitä, että täällä hallituspuolueiden kansanedustajat toinen toisensa jälkeen moittivat hallitusta ja arvosteleivat hallituksen budjettiesitystä ja osoittavat tietynlaista epäluottamusta hallitusta ja sen talouspoliittista linjaa ja näitä arvovalintoja kohtaan, joita budjetti runsaasti sisältää.

Totta kai siihen on oikeus, sitä en kiistä. Mutta harmittelen tässäkin yhteydessä, niin kuin jo viime viikolla, että täällä ei ole yhtään hallituksen ministeriä kuuntelemassa ja ottamassa kantaa näihin mielipiteisiin, joita hallituksen sisältäkin hallitusta vastaan esitetään. Olisi tärkeää, että täällä kansanedustajien kautta tuleva kritiikki menisi hallituksen tietoon ja siitä voitaisiin saada myös jonkinlaista palautetta eduskuntaan ja tähän keskusteluun. Tämä talohan edustaa kansaa ja me edustamme täällä kansalaisten mielipiteitä.

Olisi myös tärkeää politiikan moraalin ja uskottavuuden kannalta, että meidän kansanedustajien puheet ja teot olisivat niin sanotusti samasta puusta, eli kun on epäluottamusta hallitusta kohtaan, se sopivassa vaiheessa myös osoitettaisiin äänestämällä hallitusta vastaan.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen samaa mieltä ed. Alarannan kanssa siitä, että olisi tietenkin toivottavaa, että hallituksen ministerit olisivat paikalla. Ennen kaikkea veroministerin olisi ollut syytä kuulla puheenvuoro, jonka ed. Roos käytti, koska veroministeri edelleenkin kiistää sen ilmiselvän totuuden, etteivätkö ne verohelpotukset, joita hallitus nyt on antamassa, suosi nimenomaan suurituloisia.

Laskelmathan osoittavat hyvin yksiselitteisesti, että se tapa, millä hallitus on tekemässä nämä verohelpotukset, merkitsee juuri sitä, että palkansaajista ne, joilla on eniten palkkatuloja, hyötyvät myös eniten. Esimerkiksi niille, jotka saavat 500 000 markkaa vuodessa palkkatuloja, nettotulomuutos on heidän hyväkseen 3,9 prosenttia, joka markkoissa on yli 9 000 markkaa vuodessa. Sen sijaan ne, joiden tulot ovat noin 75 000 markkaa vuodessa, saavat vain 1,9 prosenttia verokevennystä, noin 1 000 markkaa vuodessa.

Ja mikä tärkeintä, hallitus on tuomassa verotukseen uuden periaatteen. Se on se, että esimerkiksi työttömyysturvan varassa elävien verotusta kiristetään samanaikaisesti, kun palkkatulojen varassa elävien verotusta kevennetään. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi ne, jotka saavat pelkkää työmarkkinatukea ja pelkkää peruspäivärahaa, heidän verotuksensa kiristyy selvästi sen tuloksena, että ns. kannustinväennys ei enää koske lainkaan työttömiä.

Ed. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedän varmasti, että ed. Alaranta kokeneena kansanedustajana tietää tämän talon tavat toimia, miksi hallituspuolueen kansanedustajat toimivat niin kuin toimivat hallituksessa ollessaan. Siitä huolimatta mielestäni meillä, hallituspuolueiden kansanedustajilla pitää olla jonkin näköinen mahdollisuus tarkastella näitä asioita, koska me emme juurikaan ole olleet sopimassa näistä ratkaisuista silloin, kun ne on tehty, esimerkiksi hallitus pistetty kasaan tai muuta. Minusta silloin, kun tulemme näihin tilanteisiin, että asiat tulevat eduskuntaan, meillä on oikeus itse pohdiskella ja arvioida tilannetta, miten ne vaikuttavat mihinkin väestöryhmään, mikä tämä on ja myöskin sanoa kantamme, koska käsittääkseni se on oikeastaan meidän tehtävämme näin edetä.

Minä en naulaa tässä itseäni mitenkään kiinni siinä, miten tulen ratkaisuissa tekemään, mutta olen kuitenkin eduskuntaryhmässäni sanonut, että jos on sellaisia asioita, jotka minusta selkeäs-

ti heikentävät nyt jo hyvin vaikeassa asemassa olevien ihmisten asemaa, niin totta kai joudun pohdiskelemaan, mikä on minun tilanteeni silloin, kun lopullinen ratkaisu tehdään. Minä olen toiminut täällä niin aiemminkin ja aion toimia nytkin mitenkään taistelematta omiani tai hallituspuoluetta vastaan tässä asiassa. Minusta minulla kansanedustajana on perustuslain suoma oikeus toimia siten kuin itse hyväksi koen.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Budgetförslaget för nästa år innehåller flera glädjemen, bl.a. förslagen om skattesänkningar. Men också när det gäller social- och hälsovårdssektorn, som jag i huvudsak kommer att koncentrera mig på i detta inlägg, finns det en hel del positivt att notera. En huvuduppgift för oss i riksdagen är nu att noggrant pröva vad de olika förslagen i praktiken innebär för olika grupper i samhället och, vid behov, komma med förslag om ändringar och eventuella om-disponeringar av anslagen. På den här punkten är jag av samma åsikt som riksdagsman Roos för en stund sedan.

Rouva puhemies! Tulen tässä esityksessä keskittymään sosiaali- ja terveyssektorin talousarvioesityksiin.

Tervetullut on kirjaus, jonka mukaan erityistä huomiota kiinnitetään avohoitoon siirtyneiden mielenterveyspotilaiden asemaan ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin palvelun ja hoidon tason ja tasapuolisuuden turvaamiseksi. Odotan, että tavoite konkretisoidaan ohjaamalla enemmän resursseja avohoitoon muun muassa siellä työskentelevänä asiantuntevana henkilöstönä. Selvää kuitenkin on, että myös sairaalahoidon on toimittava. Maallemme on mielestäni häpeätahra, että lehtitietojen mukaan lapset saattavat joutua jonottamaan kokonaisen vuoden psykiatriseen hoitoon pääsemistä.

Anslagen för Folkpensionsanstaltens behovsprovade rehabilitering är 426 miljoner. Av denna summa är 40 miljoner öronmärkta för en utredning om äldre långtidsarbetslösas rehabiliteringsmöjligheter. Enligt uppgift är det totala anslaget så mycket lägre än beräknat, att detta kan betyda en minskning av bl.a. planerade rehabiliteringskurser och psykoterapi. Det är tyvärr ett faktum att speciellt barn med lindrigare handikapp och försenad utveckling har drabbats redan tidigare av sparåtgärder, som bl.a. minskat deras möjlighet att få stöd för nödvändig talterapi.

Ilahduttavaa talousarvioesityksessä on sairausvakuutuksen muuttaminen siten, että keskos- ja adoptiolasten vanhempien asemaa parannetaan. Tähän tarkoitukseen on budjetissa 4 miljoonan markan lisäys. Keskoslapsia koskeva lakiehdotus on valmisteltu viime keväänä asiaa koskevan lakialoitteeni pohjalta ja se olikin mukana ministeriön omassa budjettiehdotuksessa. Ehdotus annetaan eduskunnalle 4.10. Edellytän lain tulevan voimaan ensi vuoden alusta ja määrärahan korottamista tarvittaessa budjetissa. Ministeriöstä saadun tiedon mukaan lakiehdotus merkitsisi 8 miljoonan markan kustannuksia, mutta budjettiriihen jälkeen määräraha jäi 4 miljoonaan. Huhu kertoo, että myös näiden 4 miljoonan markan puolustaminen vaati kovaa taistelua.

Tuntuu hyvin hämmästyttävältä, ettei lapsiasiavaltuutettua ole budjettiehdotuksessa. Haluan muistuttaa, että yksimielinen eduskunta kannatti lapsiasiavaltuutetun viran perustamista tämän vuoden maaliskuussa eduskunnassa käsitellyn lapsipoliittisen selonteon yhteydessä. En voi tyytyä siihen, että nyt on päätetty selvittää, voitaisiinko lapsiasiavaltuutetun tehtävät hoitaa mahdollisen toisen oikeusasiamiehen virkatehtävien yhteydessä. Tästä vaihtoehdosta keskusteltiin jo lapsipoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä ja päädyttiin, kuten asiantuntijavaliokunnissakin, sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja sivistysvaliokunnassa, hyvin perustein lapsiasiavaltuutettua koskevaan vaihtoehtoon. Eräs valtionhallinnon työryhmä on tänä kesänä tullut samaan päätelmään: Lapsiasiavaltuutettua tarvitaan. Toivon eduskunnan harkitsevan asiaa uudelleen oman talousarvioaloitteeni pohjalta.

Tänä kesänä on tullut päivänvaloon kaksi mieltä kuohuttavaa, raakaa, vammaisiin lapsiin kohdistunutta pahoinpitelytapausta harjoituskouluissa. Meidän velvollisuutemme on kaikin tavoin työskennellä sen puolesta, että mitään vastaavaa ei saisi enää koskaan päästä toistumaan. Muuten katson, että hallituksen tulisi antaa eduskunnalle ensi vuonna vammaispoliittinen ohjelma, joka toimisi kokonaissuunnitelmana ja parantaisi konkreettisesti vammaisten oloja kaikilla tasoilla.

De lagförslag, som behandlar flitfällorna, måste utformas så rättvist som möjligt. Jag är inte beredd att godkänna en modell, som när det gäller dagvården begränsar föräldrarnas reella valmöjligheter av ekonomiska skäl. Om slutmodellen är att den alltför ensidigt gynnar enbart de

kommunala daghemmen, så att t.ex. vården där blir 50 procent billigare för familjen än i privata vårdalternativ, är vi inne på fel väg. Huvudstadsregionens kommuner har redan hunnit reagera i frågan under sommaren och stadsdirektörerna i berörda kommuner har vänt sig till statsrådet i frågan. Det är skäl att påpeka att det ur kommunal synvinkel inte enbart är fråga om valfrihet eller inte för kommuninvånarna, utan också en stor ekonomisk fråga. Många av de privata dagvårdsformerna är fullgoda men billigare alternativ. När det gäller hemvårdsstödet har det visat sig att besparingar har gjorts. Därför finns det, förutom rättviseskäl, också ekonomiska möjligheter att höja vårdbidraget för barn under 3 år till hemvårdsstödet nivå. Detta bör också göras.

Puheenvuoroni alussa puutuvin veronalennuksiin. Toistan, että ne ovat tervetulleita. Eläkeläiset kuitenkin katsovat, etteivät veronalennukset hyödytä eläkeläisiä samassa laajuudessa kuin palkansaajia. Olen heidän kanssaan samaa mieltä siitä, että viimeistään seuraavan veronalennuksen yhteydessä on kevennettävä sairausvakuutusmaksun korotusta, jota eläkeläiset nyt maksavat.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin aloitan puheeni esittämällä hallitukselle ja erityisesti valtiovarainministeri Sauli Niinistölle kiitokseni olosuhteisiin nähden varsin mittavasta veronkevennyksestä. Toimenpide vahvistaa tulevaisuudenukkoa. Samalla se viestittää, että Suomi on hiljalleen selviämässä laman joistakin kurjimuksista. Toivottavasti, niin kuin uskon, kansalaisten lisääntyvä ostovoima suuntautuu suomalaisiin tuotteisiin ja siten parantaa työllisyyttä. Tässä suhteessa olen suurin piirtein täysin eri mieltä kuin ed. Roos noin parikymmentä minuuttia sitten pitämässään puheessa.

Toinen myös työllisyyden parantamiseen vaikuttava talousarvioehdotuksen positiivinen esitys on tutkimus- ja kehitystoimintaan osoitettavien määrärahojen voimakas kasvattaminen. Valtion panostuksen kasvattamisella varmistetaan, että Suomi nousee vuosituuhannen loppuun mennessä bkt-osuudella mitattuna Euroopan merkittävimpien tutkimustoimintaan panostavien maiden rinnalle. Suomi on tällöin samalla tasolla Saksan, Sveitsin ja Ruotsin kanssa.

Alueiden kehittämiseksi maakunnan kehittämistä esitetään saman verran kuin tänäkin vuonna eli 104,5 miljoonaa markkaa. Siitä on 70 miljoonaa markkaa varattu EU-hankkeiden

kansalliseen osarahoitukseen. Pidän tärkeänä, että lopuista 34,5 miljoonasta markasta varataan osa osaamiskeskusten valtionrahoitukseen. Ehkäpä 20 miljoonaa olisi sopiva määrä, mutta vähintään saman suuruinen summa kuin kuluva vuonna. Osaamiskeskusten rahoituksen turvaamisen vaikutus kulkee käsi kädessä tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisääntyvien panostusten kanssa. Niillä on sama päämäärä: Lisätään tietoa, lisätään taitoa ja lisätään osaamista. Lopputuloksena parannetaan työllisyyttä.

Edellä esittämäni talousarvion joidenkin positiivisten asioiden vastapainoksi esitän kielteisen suhtautumiseni läänien yhdistämiseen. Vuonna 1997 uudistuksen laskennallinen säästö on vain 2,5 miljoonaa markkaa. Sen vuoksi ei ole syytä näin oleellisesti heikentää alueiden ja niiden kuntien sekä asukkaiden palveluja. Uudistuksen puolestapuhujat vetoavat siihen, että tavallisella kansalaisella on tuiki harvoin asiaa lääninhallitukseen.

Asia ei kuitenkaan ole likikään näin yksioikoinen. Esimerkiksi Vaasan lääninhallituksessa pelkästään yksityisiä liikennelupakysymyksiä käsitellään vuodessa noin 2 000. Mutta ennen kaikkea kuntien ja maakuntien työssä lääninhallituksella on edelleen roolinsa eikä ollenkaan vähäinen ja väheksyttävä. Kuinka esimerkiksi hahmotellun Länsi-Suomen yli 200 kunnan ja 2,1 miljoonan asukkaan tarvitsemat yhteis- ja avustamistyöt pystytään säädylisessä ajassa ja säädylisellä tavalla hoitamaan? On varmaa, että yli 500 kilometrin etäisyydellä hallintokeskuksesta olevat kunnat jäävät siirtomaa-alueiden kaltaiseksi toisarvoisiksi seuduiksi.

Ilmestelen suuresti, miksei ennen läänin uudistuksen tekemistä ole selvitetty kokonaisuutta ja tehty ratkaisua valtion keskushallinnosta ja virastoista lääneihin siirrettävistä tehtävistä. Vasta, kun meillä on kokonaiskuva lääninhallituksen tulevista tehtävistä ja vastuista, voimme perustellusti keskustella ja ratkaista läänin uudistuksen. Mielestäni aluepoliittisesti näin tärkeää asiaa ei saa ratkaista budjettitilakina. Eduskunnalle on varattava riittävästi aikaa keskustella asiasta ja tehdä ratkaisut asiapohjalta.

Vaasan läänissä on keskusteltu kiikkeästi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Työryhmän ehdotus oli, että läänin tulee kaksi keskusta. Joistakin ainakin minulle avautumattomista seikoista johtuen hallitus esittää vain yhtä keskusta läänimme. Kun edellinen hallitus käsittämättömässä viisaudessaan jakoi Vaasan läänin kolmeen maakuntaan, olisi tosiasiat tunnustaen ainut oi-

kea ratkaisu perustaa läänin vähintään kaksi työvoima- ja elinkeinokeskusta. Näin vältettäisiin myös läänin ja sen maakuntia uhkaava repivä ja entisiä arpia aukova sijaintipaikkariita. Se ei ole eduksi Vaasan läänille eikä koko valtakunnalle.

Ed. Kiviniemi: Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Niinistö nimesi valtion ensi vuoden talousarvion toivon ja luottamuksen budjetiksi. Kunnan pohjoiskorealaiseen tapaan kehuttu budjetti on kuitenkin lähemmässä tarkastelussa paljastunut yhtä katteettomaksi kuin vuosikymmenien saatossa muutkin ideologisissa hengessä esitetyt sloganit.

Täällä on hyvin monessa puheenvuorossa aivan oikeutetusti arvosteltu veronkevennysten kohdentamista. Onhan selvää, kun edelleen ensi vuonna valtio ottaa uutta lainaa lähes 30 miljardia markkaa ja työttömyys on huippulukemissa, että nyt jos koskaan pitäisi olla äärimmäisen huolellinen tällaisten kevennysten suuntaamisessa. Nyt tätä tarkkuutta ei ole noudatettu, sillä veronkevennysten arvioidaan tuovan lähinnä psykologista hyötyä eikä yhtään laskettua uutta työpaikkaa. Kun veronkevennykset eivät työllistä, ovat ne kaiken lisäksi myös epäoikeudenmukaisia jättäessään osan kansalaisista lähes kokonaan niiden ulkopuolelle.

Enemmistö puheenvuoron käyttäjistä on jo toistanut tosiasian, että paras kotimaista kulutusta ja siten myös työllisyyttä lisäävä tapa alentaa verotusta on tuloveron kevennysten suuntaaminen selkeästi pieni- ja keskituloisille. Sitten kun työllisyystilanne antaa myöten, myös suurituloiset aivan oikeutetusti saisivat itselleen kuuluvat helpotukset. Parin vuoden selkeä suunnitelma edellä mainitun toteuttamiseksi olisi ollut parempi tapa kuin roiskaista kevennykset nyt harkitsemattomasti.

Paitsi kevennysten suuntaamisessa myös muissa toimenpiteissään hallitus on täysin unohtanut työttömyyden vähentämispyrkimykset. Budjetti ei sisällä ainoatakaan uutta yksittäistä toimenpidettä asian korjaamiseksi. Hallitus jatkaa keinotekoisia toimiaan työttömyyden vähentämisessä. Työvoimapolitiittiset erityistoimet ja koulutus ovat olleet hallituksen ratkaisuja siivota kortistoa. Uusimmat työttömyystilastot vahvistavat tämän. Todellinen työttömyyshän väheni vain 6 000 hengellä viime vuoden elokuusta tähän vuoteen; loput 16 000 siivottiin kortistosta työvoimapolitiittisilla erityistoimilla ja koulutuksella.

Edelleenkin hallituksella ei ole uskallusta eikä näköjään haluaakaan tarttua työttömyysongelmaan toden teolla. Päivä päivältä käy kaikille yhä selvemmäksi, ettei ilman suuria rakenteellisia uudistuksia esimerkiksi työmarkkinoilla välillisissä työvoimakustannuksissa ja sosiaaliturvassa, kuten keskustan työreformissa esitetään, tästä suurtyöttömyydestä selvitä.

Arvoisa puhemies! Hallitus on osoittanut olemassaolonsa aikana tekemillään päätöksillä nuiivan suhtautumisensa nuoriin ja opiskelijoihin. Viime vuonnahan leikattiin ennestään pientä opintotukea 125 miljoonaa markkaa. Leikkaukset lisäsivät opiskelijoiden velkaantumista ja loivat paineita kuntien toimeentulotukeen. Ne myös vähensivät koulutukseen hakeutumisen kannustusta, koska työttömyysturvan ja opintorahan ero suureni. Samoin opiskelijoita pudotettiin sairauspäiväraha-oikeuden ulkopuolelle eli pois perusturvan piiristä. Työttömyysturvaan kohdistuneet leikkaukset poistivat ensin alle 20-vuotiailta ja ensi vuoden alusta lähtien alle 25-vuotiailta kouluttamattomilta nuorilta oikeuden työmarkkinatukeen. Nämä toimenpiteet ovat aiheuttaneet paitsi ongelmia nuorille myös menoja kunnille toimeentulotukimenojen kasvuna. Nuorisotyöttömyyden edessä hallitus on myös ollut voimaton.

Tämän kaiken jälkeen 19-vuotiaiden ja vuodesta 98 lähtien myös 18-vuotiaiden, kotoa pois asuvien opiskelijoiden opintotuen korotus 20 vuotta täyttäneiden tasolle on hyvin laiha lohtu. Keskustan eduskuntaryhmä on useaan otteeseen esittänyt Ahon hallituksen aloittaman opintotukiudistuksen loppuun saattamista eli opintotuen ikärajan keinotekoisista poistamista. Mutta opintotuen korotuksen pitää koskea myös kotona asuvia, ja lisäksi on palattava Lipposen hallituksen tekemiä leikkauksia edeltävälle opintorahan tasolle. Tämän toimenpiteen kustannus, kun 19-vuotiaat saavat saman opintotuen kuin 20 vuotta täyttäneet, on noin 90 miljoonaa markkaa. Kyllä tämä raha edes kaksinkertaisena on hyvin pientä 5 miljardin verohelpotusten rinnalla, varsinkin kun tiedetään, että pienituloisilla opiskelijoilla jos keillä rahat menevät taatusti välttämättömään koulutukseen ja hyödyntävät siten koko kansantaloutta ja työllisyyttä.

Varoja opintotukijärjestelmän kehittämiseen saataisiin myös säästyvistä vanhojen opintolainojen korkotukimäärärahoista. Kun vuonna 95 valtio maksoi opiskelijoiden lainojen korkotukena ja avustuksina sekä takausmaksuina noin 400 miljoonaa markkaa, vuonna 98 tämä määräraha

on noin 180 miljoonaa markkaa. Säästöä vuoteen 95 verrattuna on siis noin 220 miljoonaa markkaa. Lisäksi opintolainajärjestelmän muuttaminen on tuonut säästöön yli 100 miljoonaa markkaa.

Kun Lipposen hallitus tarjoaa opiskelijoille tämän laihan lohdun eli 19 vuotta täyttäneiden opintoraha nousee, on siinä väkisinkin äänten oston makua. Mutta tuskin kukaan menee näin helpolla halpaan, sillä tämä pieni korjausliike opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi ei riitä ohjaamaan hallitusta yhtään nuorisomyönteisemmälle raiteelle, varsinkaan kun budjetista löytyy 300 miljoonaa markkaa koulutusvakuutukseen, jonka kehittämisen lähtökohtana valittavasti näyttää olevan nuorten ja jo työelämässä olleiden selvästi eritasoinen koulutuksen aikainen toimeentuloturva. Tämä lähtökohta on ilman muuta nuorten kannalta epäoikeudenmukainen. Nytkin jo nuorten opintoraha on yleensä huomattavasti alhaisempi kuin omaehtoisen aikuiskoulutuksen ja erityisesti työvoimapolitiittisen koulutuksen tuet. Opintolaina puolestaan kuuluu osana vain omaehtoisesti koulutukseen hakeutuvien toimeentuloon. Sinänsä koulutusvakuutus saattaa olla hyvä asia ja hyvä vaihtoehto, mutta sen toteuttamisessa pitää olla äärimmäisen huolellinen, että tasa-arvo eri-ikäisten opiskelijoiden osalta tulisi aikaisempaa paremmaksi.

Myös tuloloukkutyöryhmän raportissa puututaan nuorten asemaan ja joissakin yksityiskohdissa valitettavasti nuorten asemaa huonontavasti. Tuossa esityksessä todetaan, että toimeentulotuen myöntämisperusteita tarkistetaan siten, että sekä kotona että itsenäisesti asuvalle nuorelle toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon vanhempien mahdollisuus tukea lastaan. Tämän esityksen toki ymmärtää niiden nuorten osalta, jotka asuvat kotona, mutta niiden nuorten osalta, jotka eivät kotona asu, esitys on äärimmäisen huono. Karrikoiden voisi sanoa, että tämä merkitsee täysi-ikäisyyden rajan nostamista 20 vuoteen. Nuorilla pitää olla oikeus itsenäistyä eikä tukijärjestelmään pidä sorvailla lisää tällaisia keinotekoisia ikärajoja edes säästämismielessä.

Nuortenkin suurin pettymys ensi vuoden budjetissa johtuu samasta syystä kuin muunkin ikäisien, eli työttömyyden vähentämiseksi hallitus ei uusia konkreettisia toimia esitä. Ellei rakenteellisiin muutoksiin ryhdytä nopeasti, menetetään suuri joukko nuoria työelämästä. Tästä on jo selviä merkkejä. Nimittäin teollisuuden työvoim-

man ikärakenteessa on viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tiedot osoittavat, että teollisuuden työvoiman ikärakenne on merkittävästi vanhentunut ja nuorten määrä pudonnut huolestuttavan alhaiseksi. Teollisuudessa tunnustetaan, että tämä aiheuttaa suuria ongelmia lähivuosina. Panostusta nuoriin on lisättävä nopeasti ja tehokkaasti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan puuttua myös hallituksen esitykseen suurläänien muodostamisesta ja ainoastaan 13 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisesta. Kokonaisuudessa hanke on minusta tuntunut huonosti valmistellulta ja perusteet sen toteuttamiseksi ovat melko vähäiset. Erityisen kielteisesti suhtaudun työvoima- ja elinkeinokeskusten suunniteltuun lukumäärään. Loogisinta ja perustelluinta olisi perustaa keskus jokaiseen maakuntaan. Muuten on vaarana, että hanke vie pohjaa maakunnalliselta kehittämiseltä, johon alueiden ihmiset, yritykset ja kunnat ovat hyvin lähteneet mukaan. Muutenkin vasta maakuntahallinnon samanaikainen vahvistaminen loisi pohjaa suurläänien perustamiselle, mutta hallituksen esityksen pohjalta tuota perustaa ei nyt synny.

Aluehallinto 2000 -hankehan esitti näiden keskusten lukumääräksi 15:tä. Tämäkin luku kuulostaa jo jonkin verran paremmalta kuin 13, sillä 13 merkitsisi muun muassa sitä, ettei Etelä-Pohjanmaa saisi omaa keskusta. Kuitenkin Etelä-Pohjanmaan itsenäinen keskus olisi erittäin perusteltu. Maakunnassa on nimittäin väestöön suhteutettuna Suomen maakunnista eniten niin yrityksiä kuin maatilojakin. Maatilojen lukumäärä on absoluuttisena lukunakin valtakunnan suurin. Kaikista esitetyistä 15 keskuksesta Etelä-Pohjanmaan keskus olisi EU:n ja myös valtion varojen käyttäjänä suurin. Pienten ja keskisuurten yritysten kaikinpuolinen kehittäminen on maakunnalle äärimmäisen tärkeää, kun samaan aikaan yritetään selvittää maatalouden rakenne-
muutoksesta.

Keskusten lukumäärän vähentämistä 13:een on perusteltu hyvin vähän. Oikeastaan ainoa huomaamani syy on se, että valtion henkilöstömenoja näin säästyisi. Kuitenkin pystytään osoittamaan, ettei Etelä-Pohjanmaan keskuksen perustaminen vaatisi valtiolta merkittävästi lisähenkilöstöä. Asia on melko puhtaasti järjestelykysymys ja poliittinen kysymys. Yleensäkin valtionhallintoa järjestettäessä pitäisi ensisijaisesti pohtia hallinnon toimivuutta ja toimenpiteiden vaikutusta laajemmin. Säästöt, joita kenties hen-

kilöstömenoissa saataisiin, voivat poikia isoja tappioita palvelujen ja maakunnan oman kehittämisroolin heikentyessä.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Mari Kiviniemen puheenvuorossa oli ilmeinen ristiriita. Kun hän nuorisolle suunnattavien määrärahojen kohdalla mainitsi, että jos niitä lisättäisiin, se lisäisi nuorison ostovoimaa ja tätä kautta työpaikkoja, mutta puheensa alussa mainitsi, että verohelpotukset, jotka lisäävät selkeästi ihmisten ostovoimaa, eivät lisää kuitenkaan työpaikkoja, tämä on mielestäni aivan selvä ristiriita.

Siinä mielessä olen ed. Mari Kiviniemen kanssa aivan samaa mieltä, että verohelpotukset eivät sinänsä lisää työpaikkoja, mutta niiden seurausvaikutukset. Tässä mielessä olen myös yllättynyt, että ed. Kiviniemi ei nähnyt budjetissa yhtäkään positiivista esitystä, joka lisäisi joko suoraan tai välillisesti työpaikkoja. Tässä viitataan vain nimienomaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan lisättyihin määrärahoihin, jotka ilman muuta tulevat ajan oloon lisäämään kilpailukykyämme ja sitä kautta työpaikkoja.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En halua ed. Kiviniemen tapaan arvioida, onko vaalitaktiikka syy siihen, että hallitus on päättänyt korottaa ensi vuoden elokuusta alkaen alle 20-vuotiaiden opintotukea. Oma käsitykseni kuitenkin on se, että tämä ratkaisu sinänsä on myönteinen. Nyt on saatu konkreettinen aikataulu aikaan sille, että sekä 19 vuotta täyttäneiden että myöhemmin 18 vuotta täyttäneiden opintotukea nostetaan. Tätä aikatauluaan me emme ponnistuksistamme huolimatta saaneet aikaan viime hallituksen kaudella.

Olen samaa mieltä ed. Kiviniemen kanssa siitä, että kaikkein räikein epäkohta, joka opintotukeen jää, on kotona asuvien alle 20-vuotiaiden opintorahatilanne. Muissa kuin korkeakouluissa opiskelevat alle 20-vuotiaathan saavat opintorahaa vain 130 markkaa kuukaudesta asuessaan kotona. Luulisin, että sekä opposition että hallituspuolueiden kansanedustajien, jotka ovat huolissaan näistä peräti 64 000:sta tällaisesta opiskelijasta, pitäisi työskennellä siihen suuntaan, että me saisimme vielä tämän hallituksen aikana vahvistetuksi aikataulun myös sille, koska näiden 130 markkaa kuukaudessa opintotukea saavien opintorahaa kyetään korottamaan.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. H. Koskiselle vastaisin veronkevennysten työllisyysvaikutuksista, että on valtiovarainministeriön oma arvio, ettei pystytä osoittamaan veronkevennysten suoranaisesti luovan uusia työpaikkoja. Perustin puheenvuoroni valtiovarainministeriön omaan arvioon. Näin sanottiin eikä tarvitse olla ekonomisti tietääkseen, että jos veronkevennykset suunnataan pienituloisille, ne menevät varmemmin kulutukseen kuin silloin, jos ne suunnataan suurituloisille. Silloin niitä menee huomattavasti enemmän säästöön, niitä suuntautuu myös ulkomaille. Kun ne menevät pienituloisille, ne varmimmin menevät silloin oman kansantalouden kiertoon.

Ed. Laaksolle opintorahan korottamisesta: Niin kuin sanoin puheenvuorossani, olen todella sitä mieltä, että on hyvä asia, että 19-vuotiaat, edes he, nyt saavat tämän korotetun opintorahan, mutta väkisinkin tulee mieleen se, että kyseessä on vaalitaktiikka, kun tarkastelee opintorahan pientä korotusta ja pientä 90 miljoonan määrärahaa suhteessa hallituksen puolentoista vuoden taipaleen aikana tekemiin opiskelijoihin kohdistuviin leikkauksiin.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jukka Mikkola puhui viime viikolla demokratiavajeesta liittyen käsiteltävänä olevan budjetin valmisteluun. Kun kysymyksessä on niinkin arvovaltainen ja kokenut kansanedustaja kuin Mikkola, uskallan yhtyä hänen mielipiteeseensä täysin. Yksittäisen kansanedustajan vaikutusmahdollisuudet budjettia valmisteltaessa ovat näköjään varsin rajalliset.

Hallituspuolueen edustajanakin katson oikeudekseni kriittisesti, mutta rakentavasti arvostella budjettia. Siinä on sekä hyviä että huonoja puolia. Niinpä haluan nostaa esille muutamia myönteisiä ja myös muutamia kielteisiä asioita, siis sekä ruusuja että risuja. Ensinnäkin lääninhallinnon ja aluehallinnon uudistukseen.

Haluan ensiksi nostaa todellakin esille lääninhallinnon ja aluehallinnon uudistuksen, joka on kytketty tähän budjettiin. Läänien vähentäminen nykyisestä viiteen on mielestäni täysin mieleton ajatus. Ei ole kysymys vain maaherran tai osastopäälliköiden työpaikkojen puolustamisesta, vaikka niin onkin annettu ymmärtää. Kyse on paljon laajemmasta kokonaisuudesta, joka liittyy eri alueiden tasavertaiseen kehittymiseen ja kehittämismahdollisuuksiin. Lääninhallinnolla on edelleenkin runsaasti kehittämis-, lupa- ja valvontatehtäviä, joiden hoitamista ei helpota lää-

nin keskuspaikan siirtyminen satojen kilometrien päähän. Se on ristiriitaista jo läheisyysperiaatekin huomioiden.

Olen ihmetellyt sitä, että rintamailta käsin tiedetään, mikä esimerkiksi meille itäsuomalaisille on tärkeää ja minkälainen lääninhallinto meillä pitäisi olla. Jos läänien määrää halutaan välttämättä vähentää, niin mietittäkään koko lääniasia uudelleen ja poistettakoon läänit kokonaan. Se ei liene kovin realistinen, mutta yksi vaihtoehto kuitenkin.

On nimittäin väitetty, ettei lääninhallituksissa tarvitsisi nykyisin enää asioida, puhumattakaan tulevaisuudesta. Toinen vaihtoehto olisi, että läänien määrä vähennettäisiin yhteen. Siitä saataisiin suuret säästöt ja Jyväskylä olisi läänin pääkaupungiksi erittäin keskeinen paikka. Tähän olisin varmaan saanut kannatuksen ed. Kariolalta, mutta hän ei nyt satu olemaan paikalla. (Ed. Kuosmanen: Kerrotaan ed. Kariolalle!) — Hän tietää jo sen!

Valtion aluehallinnon kokoaminen työvoimaja elinkeinopiireihin on eräin tarkennuksin hyvä asia eikä ole mitään syytä vastustaa tervettä kehitystä, mutta tähän ei olekaan riippuvainen mitenkään läänien määrästä. Päinvastoin olisi selvintä ja järkevintä koota valtion aluehallinto kokonaan nykyisten lääninhallitusten yhteyteen. Ei lääninhallinnon koko maassa tarvitse olla nykyisen kaltainen, mutta asiaa täytyy tarkkailla eri alueiden vahvuudet ja erilaisuudet huomioiden. Jos lääneillä ei täällä etelässä ole merkitystä, emme toki kiellä näiltä osin uudelleentarkastelua.

Sitten verohelpotuksista. Luottamuksen ja toivon budjetti antaa ensimmäisen kerran useisiin vuosiin positiivisen viestin siitä, että olemme selviämässä pahimmasta talouden syöksykierrosta ja näemme jo valoa putken päässä, tosin hyvin kaukana. Budjetin sisältämät verohelpotukset elvyttävät kotimarkkinoita ja antavat toivoa paremmasta työllisyyden kehittymisestä, joskin hitaasta sellaisesta.

Pienituloisia toki hyödyttää se, että entinen ansiotulovähennys eli nykyinen kannustinvähennys ollaan nostamassa 2 000 markasta 5 500 markkaan palkka- ja yrittäjätulosta. Siinä on mukana porrastus. Se on hyvä asia. Mutta kuitenkin prosentuaalisesti annettavat verohelpotukset hyödyttävät, kuten täällä on jo useita kertoja todettu, nimenomaan hyvätuloisia. Tähänkin olemme saaneet selvitykset, miksi näin on, mutta ne selvitykset eivät mielestäni ole olleet riittäviä. Korostan vielä, että hallituspuolueen-

kin edustajana haluan kritisoida, ja viittaan alussa toteamaani demokratiavajeeseen.

Jos verohelpotuksia olisi kohdennettu markkamääräisinä pienituloisille ihmisille, mukaan lukien työttömät ja pieneläkeläiset, olisivat verohelpotukset varmimmin tulleet kulutukseen ja samalla kotimarkkinoiden voimakkaampaan elvyttämiseen. Olisi voitu myös poistaa eläkeläisiä epäoikeudenmukaisesti kohteleva muita korkeampi sosiaaliturvamaksu tai ainakin aloittaa sen jaksoittainen pienentäminen.

Kun muistaa keväiset keskustelut ja äänestykset työttömyysturvalainsäädännöstä ja sen uudistamisesta, ihmetyttää, mistä sitten löytyi varaa 5 miljardin verohelpotuksille. Toisaalta ristiriitaisia tunteita herättää myös se, että hävittäjiin ollaan satsaamassa edelleenkin, joskaan tältä osin päätösten peruminen ei todellakaan liene enää mahdollista ilman sanktioita.

Arvoisa rouva puhemies! Seuraavana kuntien valtionosuuksista. Kuntien valtionosuusuudistus sisältää monia arveluttavia piirteitä ja vaikeuttaa monien kuntien pitkäjänteistä taloussuunnittelua. Palvelujen tuottamisen kustannukset ovat eri puolilla maata hyvin erilaisia riippuen monista tekijöistä, joita nyt en ala eritellä.

Julkisuudessa on ainakin Pohjois-Karjalassa esitetty väitteitä, että Heikki Kosken selvityksestä poiketen valtionosuuksia olisi vähentämässä vanhusvoittainen väestöpohja. Tälle ei ole tullut julkisuudessa oikaisua. Niinkö väitteet olisivatkin sitten totta? Jos olisivat, se olisi turmiollista haja-asutusalueiden kunnille, joissa vanhusväestön osuus on suhteellisesti suuri. Myös muutokset maatalouden lomitusta- ja sijaisapujärjestelmissä, sikäli kuin ne eivät liity lomitustarpeen vähentämiseen, aiheuttavat lisää työttömyyttä ja alueellista eriarvoisuutta.

Sitten rivi, pari energiaerotuksesta. Energiaerotusta ollaan muuttamassa tuotannon erotuksesta kulutuksen erotukseen. Mielestäni muutos merkitsee kotimaisten energialähteiden eli puun ja turpeen aseman heikkenemistä ja ympäristön kannalta huonoimman vaihtoehdon eli hiilen osuuden kasvattamista. Se on myös vaihdotaseen kannalta huono asia puhumattakaan, että se heikentää kotitalouksien ja pienten yritysten asemaa. Puun ja turpeen asemaa energialähteenä on suosittava jo työllisyysnäkökulmatkin huomioiden puhumattakaan aluepoliittisista näkökulmista. Jatkossa on aivan välttämätöntä keskustella myös energiapolitiisesta ratkaisusta laajemmin, kuten täällä aiemmin ed. Partanen puheenvuorossaan totesi.

Sitten muutamia ruusuja. Positiivistakin budjetissa toki kriittisistä näkökannoistani huolimatta on. Ed. Mähönen jo totesi, että alueille suuntautuu eri tavoin esimerkiksi EU-ohjelmien myötä varoja, jotka ovat ohjelmakohtaisia eivätkä näy selvästi eriteltyinä tässä budjetissa.

Yliopistoihin, korkeakouluihin ja ammatti- korkeakouluihin on budjetissa entisen tasoiset tai jopa eräiltä osin nousevat määrärahat. Tietotaitoon, teknologiaan ja tutkimukseen ja kehittämiseen suunnatut varat ovat myös satsauksia tulevaisuuteen ja työllisyyteen.

Erinomainen asia on, että budjettikirjaan on selvästi kirjattu, että hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteiset pyrkimykset ovat vakautta taloudelliselle kehitykselle luovia asioita. Näin onkin, sillä esimerkiksi syksyllä 95 tehty kolmikanneen perustuva työmarkkinaratkaisu on luonut osaltaan mahdollisuuden vakaalle taloudelliselle kehitykselle.

Olin varautunut puhumaan myös tielaitoksen jakamisesta kahtia, mutta ryhmämme otettua viime torstaina tielaitoksen jakamiseen kielteisen kannan, en tällä kertaa kommentoi sitä.

Lämmöllä kuuntelin ed. Viljamaan puhetta mielenterveyspotilaiden liian korkeista potilasmaksuista. Hän tarttui vakavaan ongelmaan. Potilasmaksujen porrastaminen tulosidonnaisesti toisi oikeudenmukaisuutta ja ehkäisisi monia mielenterveyspotilaita joutumasta ulosottopainneiden takia uudelleen hoitoon.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi: Markkinoiden luottamus hallitukseen näkyy laskeneissa koroissa ja niiden pysymisessä alhaisella tasolla, joskin pitkät reaalikorot ovat inflaatio huomioiden vieläkin liian korkeat. Kymmenet tuhannet velkavaikkeuksiin joutuneet ihmiset ”hyötyvät” matalista koroista. On olemassa vielä tosin runsaasti kotitalouksia, joilla rahat menevät vielä pitkään velkojen hoitoon, eivätkä ne ole elvyttämässä kotimarkkinoita.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Holopainen kritisoi eräällä tavalla aluehallinto- ja lääninhallintouudistusta ja antoi ymmärtää, että jako maassa kulkisi jotenkin etelän ja pohjoisen välillä, niin näinhän se ei suinkaan ole. Teidän edustajatoverinne, ministeri Backman, on aivan naapuriläänistänne, ja hänhän on tätä asiaa ajamassa.

Itse olen suhtautunut hyvin varauksellisesti läänien määrän supistamiseen, mutta ihmettelen kyllä, että keskusta niin voimakkaasti sitä täällä on kritisoinut, koska keskusta itse, edellinen hal-

litus laittoi liikkeelle maakuntahallintouudistuksen, jolle tämä itse asiassa on eräällä tavalla selkeätä jatkoa. Valitettavasti näin on. Se on silloin jo sitä uudistusta, mutta nyt on tavallaan annettu pirulle pikkusormi.

Edelleen toteaisin, kun verohelpotuksesta täällä on niin tavattomasti puhuttu, vain sen, että vasemmistoliitolle sopii erittäin hyvin se, että jatkossa pidetään tiukasti kiinni hallitusohjelmasta, siitä, että verohelpotukset kohdistetaan pieni- ja keskituloisille. Näin olisi voitu tehdä jo budjetinneuvotteluissa, mutta valitettavasti tässäkin ei äänemme kuulunut riittävästi.

Nyt nimenomaan tiedämme ja allekirjoitan sen, mitä ed. Holopainen sanoi, että pieni- ja keskituloisten osalta verohelpotukset todella näkyisivät heti kulutuskysyntänä, kun ostovoima paranisi. Sillä tavoin myös maan työllisyytilanne paranisi huomattavasti paremmin kuin nyt kuitenkin hyvätuloisia suosiva verohelpotus merkitsee.

Toisaalta ne muutokset, mitkä tehtiin budjettiriihessä viime vaiheessa, kun yli 2 miljardia markkaa löytyi lisää verohelpotuksiin, nimenomaan kohdistuivat pieni- ja keskituloisille eli budjettiriihen viime vaiheessa tilanne kyllä korjaantui joiltakin osin.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En aivan tarkkaan tiedä, mikä on keskustan kanta lääniasianssa tänä päivänä. Se on kai korvieni heikkoutta, kun en ole saanut sitä selville. Todennäköisesti se on samanlainen kuin ed. Holopaisella eli kielteinen lääninudistukseen nähden.

Mitä tulee lääneihin, niin meillähän on kehitys jo mennyt tässä vaiheessa siihen, että lääninhallituksista on tehtäviä otettu pois. Eduskunnalla on lakivaliokunnassakin käsiteltävänä hallituksen esityksiä, joissa edelleen vähennetään lääninhallitusten tehtäviä. Toisin sanoen lääninhallitukset ovat jo tänä päivänä eläviä ruumiita. Ei niille enää jää oikein mitään tekemistä, kun tätä vauhtia jatketaan. Toisin sanoen on ihan luonnollinen seuraus, että lääninhallitukset poistuvat nykyisessä muodossa, niin hankalaa kuin se onkin. Sehän muuttaa paljolti myös historiallista alueellista jakautumaa, jolla ei tietysti taloudellisesti ole mitään merkitystä, mutta joka on merkityksellinen kuitenkin.

Mitä tulee puun asemaan, josta ed. Holopainen puhui, niin se on sama kaikissa puheissa, aina puun asemaa pitää korostaa. Sanoisin näin, että itselläni on henkilökohtaista kokemusta juu-

ri nyt, kun on pienessä pienessä metsässä pieni pieni leimikko, josta on 50 mottia polttopuuta tulossa. Minun ei kannata tuoda sitä tienvarteen, koska en saa lähellekään korjuukustannuksia siitä myydessäni sen tienvarressa. On aivan mahdollisuus ajatellakaan, että nykysysteemeillä polttopuuta tuotaisiin tienvarteen. Kaiken lisäksi Ikaalisten suunnassakin suuri osa polttopuista, jotka on aikanaan tiettyä hakesiiloa varten koottu, on myymättä ja mädäntynyt siellä. Puun käyttö energiana on samanlaista kuin pyrkiminen täystyöllisyyteen. Siihen eivät riitä verohelpotukset. Silloin täytyy tulla valtiolta selvää hintatukea, jos aiotaan puuta käyttää suuremmassa määrin energiataloudessa.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan hieman korjata ed. Holopaisen läänikantaa. Hän sanoi, että se mahdollisuus, että lääneistä luovuttaisiin kokonaan, on epärealistinen. Saattaa olla sellainen tänään, mutta ei enää ehkä huomenna. Mitä vähemmän läänejä, sen parempi kunnille ja maakunnille. Kun tämä ajatus ymmärretään, luulen, että tämä sinänsä hyvä ajatus tulee hyvin realistiseksi.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Saanen puuttua vielä täällä käytyyn verokeskusteluun. Olen tietenkin ed. Holopaisen kanssa samaa mieltä siitä, että sosiaaliturvamaksu, joka kohdistuu eläkeläisiin suurempana kuin muihin väestöryhmiin, on epäoikeudenmukainen. Ongelma vain tässä budjettikeskustelussa on ollut se, että kansanedustajat eivät tunnu tietävän sitä, että budjettiesitykseen sisältyy eläkeläisten veronkorotus, ei tosin niiden veronkorotus, jotka ovat tällä hetkellä eläkkeellä, mutta niiden eläkeläisten veronkorotus, jotka jäävät tulevaisuudessa eläkkeelle ja jotka ovat naimisissa.

Tällä hetkellä tilanne on se, että eläketulovähennys ei pienene silloin, kun ensimmäinen puoliso jää eläkkeelle. Eläketulovähennys pienenee hänen osaltaan vasta sen jälkeen, kun toinenkin puoliso jää eläkkeelle. Nyt hallitus esittää tässä periaatteellisesti erittäin isoa muutosta, jonka mukaan välittömästi, kun ensimmäinen puoliso jää eläkkeelle, eläketulovähennys pieneneekin sen suuruiseksi, mitä se tulee olemaan, kun toinenkin puoliso jää eläkkeelle.

Tämä merkitsee, että kaikkien niiden tulevien eläkeläisten, joiden eläke on 35 000—75 000 markkaa vuodessa, verotus tulee kiristymään ensi vuoden alusta. Samalla tämä merkitsee sitä, että korkeimmillaan tuleva eläkeläinen menettä

jopa 200 markkaa kuukaudessa tämän uuden veronkiristytksen tuloksena.

Eli, kun me olemme täällä jo todenneet, että veronalennukset eivät ulotu työttömiin, niin on sanottava, että veronalennukset eivät ulotu myöskään niihin pieni- ja keskituloisiin eläkeläisiin, jotka jäävät ensi vuonna eläkkeelle.

Ed. Holopainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei varmaankaan olisi tarvetta enää puhua lääniasiaa. Olemme varmasti aidosti eri mieltä. Minä pelkään keskittämistä, sitä, että keskittymisen myötä maakuntien eli nykyisten läänien kilpailu negatiivisesti kiristyy ja yhteistyön sijasta tulee negatiivista kilpailua, esimerkiksi jo tällä hetkellä se, että Mikkeli on ilmoittautunut itäisen alueen pääkaupungiksi. Miten keskeinen paikka Mikkeli on? Jos puhutaan läänittömästä Suomesta, sitten voidaanakin jo olla asiasta toista mieltä. On kysymys valintatilanteesta.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarvioesitys tukee kotimarkkinoiden elpymistä ja tuotannon kasvua aiemmin päätettyä suuremmalla tuloveron keventämisellä. Mielestäni esitetty tuloveron kevennys on valtion velkaongelmat huomioon ottaen realistisella pohjalla. Myönteisenä voidaan pitää sitä, että menot supistuvat reaalisesti kuluva vuodesta.

Valtion ensi vuoden talousarvio tuo mukanaan palkansaajille tuntuva verokevennyksen. Yhdessä tulopoliittisen ratkaisun palkankorotusten kanssa verokevennykset turvaavat sen, että palkansaajien käytettävissä oleva tulo kasvaa selvästi. Verokevennykset merkitsevät selvää piristystä kotimarkkinoille, mikä on hyvin tärkeää työllisyyden kannalta. Silti kevennyspäästösten jälkeenkin työn teettämisen verokiila on mielestäni liian korkea. Lähes 60 prosenttia työntekijän palkasta aiheutuvista työvoimakustannuksista kuluu työnantajan sosiaalivakuutusmaksuihin, työntekijän veroihin ja kulutusveroihin, vain noin 40 prosenttia kasvattaa työntekijän ostovoimaa. Verokiilan alentamista onkin jatkettava myös tulevina vuosina.

Hallituksen alkuperäinen 3 miljardin markan tulokevennys nousi runsaaseen 5,5 miljardiin markkaan. Uudistusta rahoitetaan lisäämällä energian käytön verotusta. Energiaveroja on tarkoitettu kerätä ensi vuonna lähes 1,1 miljardia markkaa lisää. Energiaverotuksen sisältö on kuitenkin vielä tällä hetkellä auki.

Talousarvioesityksen loppusumma on 191 miljardia markkaa. Budjettitalouden menot supistuvat näin ollen reaalisesti noin 3,5 prosenttia vuoden 1996 arvioituihin menoihin verrattuna. Siirtomenot vähenevät reaalisesti noin 6 prosenttia, kulutusmenot 1,5 prosenttia ja sijoitusmenot yli viidenneksen. Menojen vähennykset perustuvat säästöpäätöksiin, jotka hallitus teki hallitusneuvottelujen yhteydessä vuonna 1995. Hallitus uskoo talouskasvun vauhdittuvan ensi vuonna niin, että kokonaistuotanto kasvaa lähes 4 prosenttia, kun kuluvan vuoden kasvu jää alle 3 prosenttiin. Kasvutavoite on mielestäni kohtuullisen realistinen.

Suomen inflaatio on pysynyt Euroopan hitaimpana. Kuluvana vuonna kuluttajahintaindeksin nousu jää arviolta noin 0,8 prosenttiin, ja ensi vuonna kuluttajahinnat nousevat todennäköisesti noin 1,5 prosenttia. Teollisuuden hintakilpailukyvyyn oletetaan säilyvän edelleen vahvana. Vaihrotaseen ylijäämän oletetaan kasvavan ensi vuonna 21 miljardiin markkaan, kun se tänä vuonna on todennäköisesti 20 miljardia markkaa.

Korot ovat alentuneet Suomessa, mikä puolestaan on luonut edellytyksiä kotimaisen kysynnän vahvistumiselle. Kotimainen kysyntä onkin koetun syvän laman ja taantumien jälkeen vihdoin elpynyt. Hallitus uskoo, että kotimainen kysyntä kasvaa ensi vuonna 4 prosenttia kuten tänä vuonna.

Työttömyys on alentunut erittäin hitaasti. Työttömyysaste alenee kuluvana vuonna vajaan prosenttiyksikön eli 16,4 prosenttiin. Vuonna 1997 työttömyysasteen oletetaan alenevan 15,4 prosenttiin.

Tuloverotusta kevennetään kuluvasta vuodesta selvästi. Verokiila kapenee hieman. Keskimääräinen tuloveroaste alenee noin 1,5 prosenttiyksikköä kuluvasta vuodesta. Esimerkiksi teollisuustyöntekijän tulotasolla, noin 145 000 markkaa vuodessa, (Ed. Laakso: Entä puhujan tulotasolla?) tuloveroaste laskee 34,5 prosentista 32,9 prosenttiin. Akateemisen henkilön tulotasolla, arvio noin 285 000 markkaa vuodessa, tuloverotusta alennetaan 44,4 prosentista 42,8 prosenttiin. Tuloveroalennukset kasvattavat ostovoimaa noin 3 prosenttia. Valtion tuloveroasteikon tuloarvoja korotetaan 4 prosentilla ja lisäksi marginaaliveroa alennetaan kaikilla tulotasolla 1 prosenttiyksiköllä.

Tulonhankkimisvähennyksen ylärajaa korotetaan 1 500 markasta 1 800 markkaan. Palkkaja yrittäjätulojen kunnallisverotusta kevenne-

tään. Uusi ns. kunnallisverotuksen kannustinvähenhys, joka juontaa juurensa ns. loukkutyöryhmän esityksestä, on ensi vuonna enimmillään 5 000 markkaa. Vähennyksen piiriin pääsee, kun verotettavat tulot ovat yli 15 000 markkaa.

Vakuutetun sairausvakuutusmaksun yli 80 000 markan tuloihin kohdistuva korotus alenee 1,45 markasta 0,45 markkaan. Sairausvakuutusmaksun alennus perustuu hallitusohjelmassa tehtyihin veropäätöksiin. Sairausvakuutusmaksun perustaso säilyy kuitenkin ennallaan 1,9 penniä.

Yrittäjien verotusta kevennetään yleisen ansiotulojen verotuksen alentamisen lisäksi muuttamalla yritystulon, maatalouden tulon ja henkilötyötiöiden tulon pääomatulon osuuden määrätymisperusteita. Esityksen yksityiskohdat ovat vielä toistaiseksi auki.

Myös monet maamme kunnat voivat alentaa äyrin hintaa ja siten tukea alueensa taloudellista kehitystä. Vaikka talousarviossa kasvatetaan kuntalaisten verovähennyksiä ja leikataan kuntien valtionosuuksia, on kuntien vuosikate ensi vuonna vielä yli 5 miljardia markkaa. Kate kestää hyvin kuntalaisten verorasituksen alentamisen.

Valtio velkaantuu jälleen. Vaikka velanoton kasvu hidastuu, kasvaa valtion velka edelleenkin varsin voimakasta vauhtia. Tehdyistä säästöpäätöksistä huolimatta valtion velan kasvuvauhti on EU:n nopeimpia. Budjetti perustuu 29 miljardin markan nettolainanottoon. Yhtä suomalaista kohti otetaan uutta velkaa noin 5 700 markkaa. Ensi vuoden lopussa valtiontalouden velan arvioidaan olevan 435 miljardia markkaa eli yli 85 000 markkaa jokaista suomalaista kohti.

Arvoisa puhemies! Myönteistä tällä hetkellä taloudellisessa tilanteessa on se, että inflaatio on täysin hallinnassa, vaihtotase tukevasti ylijäämäinen ja korkojen oletetaan yhä laskevan lievästi. Suhdannäkymät ovat parantuneet. Teollisuus on saanut uusia tilauksia aiempaa enemmän ja odotustensa mukaisesti. Valtion tiukka budjettilinja ja odotettua tuntuvasi tuloveron kevennys tukee ensi vuonna kotimaista kysyntää. Kotitalouksien halukkuus lainanottoon on piristynyt. Pankkikriisi on vähitellen lievenemässä.

Kielteistä tällä hetkellä on suurena jatkunut työttömyys, suuri valtion velka ja velkaantumisen vauhti. Teollisuusyritysten kannattavuus on heikentynyt. Markan vahvistuminen heikentää kilpailukykyä. Sosiaaliturvan ja työelämän välttämätön uudistaminen kangertelee pahasti. Yri-

tykset ovat investoinneissaan ja kotitaloudet kulutuksessaan turhankin varovaisia.

Arvoisa rouva puhemies! Mitä hallituksen talouspolitiikalta edellytetään? Hallitusohjelman joustavaa sekä jämäkkää toteuttamista, jotta vientitulojen kasvu jatkuu ja piristyy, vaihtotase pysyy ylijäämäisenä, inflaatio hitaana, valtiontalouden alijäämä systemaattisesti pienenee ja reaalikorot yhä laskevat, sosiaaliturvan ja työelämän lainsäädännön uudistamista kannustamaan työntekeä ja yrittämistä, tuloverotuksen johdonmukaista alentamista ja kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukemista. Yritysten investointeja Suomeen ei pidä vaikeuttaa tiukentamalla poistosääntöjä tai kansainvälistä käytäntöä kireämmällä energiaverotuksella. Kotitalouksia pitää rohkaista kuluttamaan erityisesti kotimaisia tuotteita ja palveluja sekä ostamaan asuntoja rakennustuotannon elvyttämiseksi. Rahapolitiikan keventämistä on edelleen jatkettava. Lisäksi edellytetään markan liittämistä ermiin kilpailukykyisellä ja kestäväällä kursilla sekä valmistautumista Emu-liittäntään heti sen toteutuessa. Säästölinjan on jatkuttava myös tulevana vuosina. Valtionhallinnon tehostamisessa, tulonsiirtojen kohdistamisessa ja julkisen vallan investointien arvioinnissa on vielä paljon parantamisen varaa. Uusia valtiontalouden säästöjä tarvitaan tulevien vuosien veronkevennysten rahoittamiseksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ymmärrän kyllä hyvin, että ed. Kuosmanen on tyytyväinen hallituksen veroratkaisuun. Kuitenkin, kun me täällä vasemmalla toteamme, että hallituksen veroratkaisu suosii suurituloisia ja jopa kiristää työttömien ja ensi vuonna myös eläkkeelle pääsevien verotusta, eikö tasapuolisuuden nimissä myös oikealta olisi syytä todeta tämä sama?

Ymmärrän, että ed. Kuosmanen on tyytyväinen hallituksen veroratkaisuun muun muassa juuri siksi, että todellakin suurituloiset hyötyvät tästä veroratkaisusta huomattavasti enemmän kuin työssä olevat pieni- tai keskituloiset. Esimerkiksi 500 000 markan vuosituloja saava yritysjohtaja nettoaa noin 3,9 prosenttia tästä hallituksen verosityksestä eli kuukausitulo kasvaa lähes 800 markalla. Sen sijaan keskituloisen palkansaajan nettotulot kasvavat vain runsaat 2 prosenttia.

Mutta ennen kaikkea se, mikä keskustelussa on jäänyt täysin huomiotta, mihin ed. Kuosmanen kyllä viittasi, on se, että hallituksen esitys

sisältää omistajayrittäjille lisähelpotuksia. Saat- taan olla, että pienomistajien osalta nämä verohelpotukset ovat perusteltujakin, mutta hallitus ei tee eroa pienten ja suurten välillä. Kun hallitus on ottamassa nyt omistajayrittäjien verohelpotukset huomioon, se tapahtuu tavalla, jolla myös vanhat kuuluisat omistajasuvut ja ne, jotka omistavat tällaiset osakesalkut, hyötyvät tavattoman paljon, muun muassa Alhströmit ja mitä laulu 20 perheestä nyt luetteleekaan näitä nimiä. Eli tässäkin suhteessa on kysyttävä, onko juuri nykyinen hetki paras siihen, että näiden suurten omistajayrittäjien verotusta tällä tavalla kevennetään.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen hyvin voimakkaasti toi esille sen, että Suomen talouden näkymät ovat parantuneet huomattavasti, näyttävät valoisilta ja optimistisia odotuksia on virinnyt myös kansalaisten parissa ja kansalaisten lainanotto on myös lisääntynyt. Tästähän me tietenkin voimme kaikki olla iloisia, että näin on. Se, että saamme nostettua Suomen suosta, johon se on nyt viime vuosina joutunut, on tietysti tärkeä ponnistus meille kaikille.

Sen sijaan en voi ollenkaan ymmärtää ed. Kuosmanen näkemyksiä siitä, että hän edelleenkin laulaa tätä vanhaa laulua, jota oikealta on laulettu pitkään, että edelleen pitää jatkaa säästölinjaa ja että nimenomaan edelleen pitäisi käydä tulonsiirtojen kimppuun ja että vielä sosiaaliturvan uudistaminen vaatisi joitakin uusia toimenpiteitä — ymmärrän niin, että se tarkoittaisi säästöjä ja leikkauksia sieltä.

Kyllä niin on, että ne kipeät leikkaukset on tehty, mitkä hallitusohjelmassa sovittiin. Mikäli taloudelliset ennusteet näyttävät toteutuvan niin positiivisina kuin nyt näyttävät, ei ole mitään syytä enää salin oikealta laidalta vaatia lisää leikkauksia. Kyllä tosiasia on se, että hyvin monet työttömät, hyvin monet pienituloiset ovat tosi tiukoilla tänä päivänä. Silloin heille juuri tulonsiirroilla on suuri merkitys elämässä selviytymisen kannalle. Ei ole mitään syytä enää lietsoa sellaista mielialaa, että vielä lisää leikkauksia heiltä voitaisiin odottaa.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laaksolle toteaisin, että sateenkaarihallitus on yksimielisesti hyväksynyt tämän verokevennysohjelman, pari miljardia suuremman, mitä alun perin oli. Kyllä minä henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että se on hyvä ratkaisu kansantalouden kannalta. Se

lisää todella ostovoimaa ja kulutuskysyntää, ja se tasapuolisesti todella kohtelee kaikkia veronmaksajia.

Ed. P o l v i : Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen puheenvuorossaan käsitteli veronalennusta ja myös kunnallisverotuksen alennusmahdollisuuksia. Hän totesi kuntien taloustilanteen olevan edelleen hyvä ja katteen noin viisi miljardia markkaa vielä ensi vuonna.

On oikeastaan aika vaarallista käyttää yleensä joitain summalukuja samaten kuin keskiarvolukuja. Pääosin niillä pyritään harhauttamaan ja kätkemään se todellisuus, mikä lukujen sisälle tai taakse kätkeytyy. On huomattava se, että kunnallistalous on kehittynyt verrattain hajanaisesti. Monissa kunnissa on tilanne se, että joko äyrin hintaa korotetaan tai väkeä vähennetään. Se, että kate on mahdollisesti viisi miljardia, ei kovinkaan paljon kuvaa välttämättä todellisuutta.

Tähän mennessä lähete keskustelu, jota talousarviosta on käyty, noudattelee pääsääntöisesti tutuiksi tulleita kuvioita. Opposition edustajien puheenvuoroissa hallituksen esityksestä ei yleensä löydetä oikeastaan mitään myönteistä. Toisaalta hallituspuolueiden edustajat pyrkivät heikkojakin ratkaisuja perustelemaan myönteisinä valintoina.

Valtionverojen tulorajojen tarkistaminen, as-teikkotarkistus, alentaa työn verotusta, se on tietty tosiasia. Sama vaikutus on myös kuntien sosiaaliturvamaksun alentamisella yksityissektorin sosiaaliturvamaksua vastaavalle tasolle. Sillä on myös joitakin muita myönteisiä vaikutuksia. Sehän saattaa kuntien työn samaan kilpailuasetelmaan yksityiseen sektoriin verrattuna, jota sinänsä aikaisemmin on aivan perusteettomasti suosittu kuntien kustannuksella.

Kannustavuutta, jonka lisäämistä monet ovat vaatineet, parannetaan kannustinvähennyksen avulla jne. Eli talousarvioesitykseen sisältyy monia niitä elementtejä, joita oppositio esimerkiksi on aikaisemmin vaatinut, mutta nyt ne eivät kelpaakaan. Toinen kysymys on kokonaan se, ovatko esitetyt ratkaisut oikeudenmukaisia vai eivät. Itse en pidä niitä läheskään kaikilta osin oikeudenmukaisina.

Oikeastaan ainut myönteinen piirre esitetyssä veronalennuksessa, josta on paljon jo aikaisemmin puhuttu, on se, että se kyetään toteuttamaan ilman niitä leikkauksia, joita vähän ennen budjettiriihtä muun muassa työnantajajärjestöjen ja myös eräiden kokoomuksen edustajien taholta vaadittiin.

Oikeudenmukaisempi ja myös työllisyyttä ajatellen parempi ratkaisu olisi ollut suunnata veronalennukset erityisesti vähätuloiseen väestönsaahan, alentaa arvonlisäveroa erityisesti palvelusektorille ja myös asuntorakentamiseen, joita esityksiä vasemmistoliitto on pitkään esitellyt. Niillä ratkaisuilla olisi väistämättä lisätty kulutuskysyntää ja vaikutettu myös myönteisesti työllisyyskehitykseen. Valitettavasti niissä ei ole onnistuttu. On myönnettävä voimiemme rajallisuus.

Joissakin aikaisemmissa puheenvuoroissa erityisesti kokoomuksen edustajain taholta on veroratkaisua pidetty oikeudenmukaisena ja perusteltu sillä, että kaikkien verotus alenee. Alkupäivinä, kun tämä keskustelu alkoi, se oli useamassa puheenvuorossa automaattisena lähtökohtana. Keskustelussa on kuitenkin jo moneen kertaan tähän mennessä osoitettu, että kaikkien verotus ei suinkaan alene, vaan alhaisen työttömyysturvan ja pienten eläkkeiden varassa elävien verotus kiristyy vähennysjärjestelmien muutosten seurauksena.

Verokeskustelussa on minusta aivan liian yksipuolisesti painotettu valtion tuloverotusta ja siinä tapahtuvia muutoksia. Ymmärrän kyllä hyvin, että sillä on sitä suurempi markkamääräinen merkitys, mitä suuremmat ovat verotettavat tulot. Valtion tulovero kuitenkin on hyvin pieni osa kokonaisverotuksesta ja tuloveron kokonaisuudestakin vain eräs osa eikä lainkaan merkittävin, mutta siitä on kuitenkin pääasiasa puhuttu.

On syytä muistaa, että esimerkiksi 100 000 markkaa verotettavaa ansiotuloa saava maksaa siitä valtionveroa nyt esitettyjen taulukkojen mukaan 8 210 markkaa, mutta maksaa samasta tulosta jakoveroa erinäisten vakuutusmaksujen ja kunnallisveron muodossa riippuen äyrin hinnasta noin 25 000 markkaa. Eli jakoverojen osuus on noin kolminkertainen valtion tuloveroon verrattuna siinä tuloluokassa, ja alemmilla tulotasoilla suhde on vielä epäedullisempi. Sen sijaan suuremmissa tuloluokissa päädytään päinvastaiseen järjestykseen. Näin ollen valtion tuloveroasteikon alentaminen samanaikaisesti, kun jakoveroaste säilyy entisellään, siirtää aina verotuksen painopistettä entistä enemmän pientuloisten suuntaan. Niin tapahtuu tässäkin yhteydessä. Siinä mielessä en voi pitää ratkaisua oikeudenmukaisena.

Lähetekeskustelussa on tähän mennessä käyty puheenvuoroja niin paljon, että on vaikea löytää oikeastaan mitään koluamatonta kohtaa

koko budjetista. Muutamia asioita kuitenkin tavallaan kertauksen vuoksi.

Hallituksen esitykseen sisältyy monia valtion hallinto- ja tehtäväorganisaation kehittämiseen liittyviä linjauksia. On aivan perusteltua tarkistaa tehtäväjakoa eri hallintotasojen välillä ja koota eri viranomaisien hoitamia yhteensopivia tehtäviä yhden viranomaisen hoidettavaksi. Sillä voidaan keventää hallintoa, tehostaa toimintoja ja samalla säilyttää ja jopa parantaa palvelutasoa, kun ne ratkaisut oikein suunnitellaan.

Kun tämän hallituksen eräänä keskeisimpänä tavoitteena on kuitenkin työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana, pidän kyseenalaisena sellaista hallinnonuudistusta, jolla lisätään työttömien määrää. Sen vuoksi en myöskään näe mitään perusteluja tielaitoksen uudelleenorganisoinnille siinä muodossa, kuin talousarvion linjauksiin sisältyy. Esitys aiheuttaa jo tässä vaiheessa suurta epävarmuutta, ja sen toteuttaminen johtaisi väistämättä työpaikkojen vähennyksiin, joihin nykyisessä työllisyysstilanteessa ei ole perusteita. Kun hallitus siltä osin ei ole vielä lopullista ratkaisuaan tehnyt, on syytä uskoa, että se päättyy viisaaseen lopputulokseen ja vähintäänkin lykkää tuota hanketta.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös linjaus aluehallinnon muuttamiseksi, 13 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustaminen ja läänien yhdistäminen viideksi lääniksi manneralueen osalta. Aluehallinnon keskeinen tehtävä on tukea yleensä alueellista omaleimaisuutta kehittämis-työssä ja samalla edistää valtakunnallisten tavoitteiden toteuttamista alueellaan. Yleensä aluehallinnon rakentaminen lähtee siitä perustelusta ajatuksesta, että aluehallintoviranomaiset tulevat oman hallintoalueensa tarpeet ja tekemiensä ratkaisujen vaikutukset paremmin kuin etäämpänä toimiva keskushallinto. Myös asianajopäätöksen teon aluehallinnossa edellytetään yleensä olevan nopeampaa ja yhteydenpidon helpompaa kuin etäämpänä olevaan keskushallintoon.

Suurlääniä toteuttaminen kaavaillussa muodossa lääninhallituksen sijoituspaikkoineen vaikeuttaisi kaikkien niiden tavoitteiden saavuttamista, joihin aluehallinnon rakentamisella yleisesti pyritään, eli ratkaisulla periaatteessa vaikeutetaan toimintoja.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisella tehtäviä voidaan koota jossakin määrin yhteen ja samalla yhdenmukaistaa aluejakoa tavalla, joka mahdollistaa alueiden omaleimaisuuden huomioon ottamisen, niin kuin hallitusohjel-

maan on hallinnonuudistuksen tavoitteeksi asetettukin. Sen sijaan suurlääniä perustamisella luodaan kokonaan uusi suuraluejako, mikä vaikeuttaa eri hallintoyksiköiden välistä yhteistyötä ja myös tarkoituksenmukaista päätösvalan delegointia aluetasolle keskushallinnolta. Parempaan lopputulokseen kokonaisuuden kannalta päästäisiin kokoamalla valtion aluehallinto lääninhallinnon yhteyteen.

Vaikka hallinnon uudistus on määritelty budjettilaiksi, toivottavasti se kyetään lykkäämään. Maan eri alueilla tällä hetkellä kehitys eriytyy verrattain nopeasti ja muuttoliike kasvaa. Kansantalouden kannalta muuttoliike aiheuttaa tarpeettomia kustannuksia ja johtaa vähäisten pääomien vajaakäyttöön ja yhteiskuntatalouden kannalta moniin kielteisiin seurannaisvaikutuksiin. Sen vuoksi sen pysäyttämiseen tulisi panostaa. Se olisi kokonaisuuden etu.

Vuosi sitten pääministeri Lipponen esitti huolensa erityisesti Itä-Suomen muuta maata huonommasta kehityksestä. Sen seurauksena asetettiin myös ns. Itä-Suomi-työryhmä, jonka tuli tehdä pikaisesti esityksiä vuoden 97 talousarvioon. Tuo työryhmä tekikin ansiokkaita esityksiä, mutta niistä ei budjetissa näy tällä hetkellä jälkeäkään, mitä on pidettävä sinänsä pettymyksenä.

Vielä tekemättä olevalla energiaveroratkaisulla on tietenkin koko maan ja erityisesti Itä-Suomen kannalta keskeinen merkitys. Toivottavasti hallitus siinä pääsee viisaaseen ratkaisuun, jolla tuetaan kotimaisuutta ja tuetaan samalla työllisyyttä.

Vielä eräs yksityiskohta. Budjettiesitykseen liittyen esiteltiin myös tuloloukkutyöryhmän linjaukset. Siinä aivan ansiokkaasti toistuvat termit "tuloloukut", "työttömyysloukut", "kannustineloukut" jne. Tuloloukkutyöryhmän raporttia lukiessa tulee väistämättä mieleen, että raportin valmistelijoilla on ollut melko hallitsevana lähtökohtana se, että työttömyys johtuu heikosta työvoiman tarjonnasta, kun sosiaaliturvan varassa voi saada lähes saman toimeentulon kuin ansiotyössä, jolloin sosiaaliturva heikentää työhön hakeutumista ja työn vastaanottoa. Minusta näkökulmaa olisi ollut syytä jonkin verran laajentaa siihen suuntaan, mikä on oltava vähintään se sosiaaliturvan taso, jolla yleensä tulee toimeen.

Kaiken kaikkiaan, kun työryhmän esitystä lukee, siitä välittyy tavallaan se kuva, että se on tehty hyvin pitkälle valtiovarainministeriön johdon alla. Toivottavasti lopullisia esityksiä tehtäessä asianomaiset substanssiministeriöt löytävät

sisältöä enemmän, jolloin siitä on mahdollista saada jopa toimiva ratkaisu.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Minulla on kolme aihepiiriä: verotuksen ja sosiaaliturvan yhteensaattaminen, kannustinloukut ja kolmantena verostrategia, joka hallituksella on tai sitten sitä ei ole.

Progressiivinen tulovero on tehtävänsä tehnyt ja saa mennä. Tulonjako on vaikeasti hoidettava asia, joka on hoidettava jollakin muulla tavoin. Lausumani ajatus on reipas ja radikaali, ja olen itse sen takana edellyttäen, että pieniä tuloja ei veroteta lainkaan. Ajatus ei kuitenkaan ole minun itseni. Se on lainaus erään merkittävän sosiaalidemokraattisen talousajattelijan tekstistä.

Mielestäni se, että jopa demareiden piiristä kuuluu ääniä, joiden mukaan verotuksen rakennetta ja tasoa on rankasti muutettava, kieli siitä, että verotuksen rakennetta ja tasoa on rankasti muutettava. Valitettavaa vain on se, että nykyinen hallitus ei ole näitä ajatuksia kuunnellut.

Nykyiseen budjettiin kuuluvassa verotaulukossa on kuusi eri veroprosenttia. Niiden lisäksi verotaulukossa on kokonaan veroton osuus. Sitteen meillä on kunnallisverotus ja siinä oma liukuva veroton osuus. Jos laskemme yhteen nämä veroportaat, olemme päässeet yhdeksään, emmekä ole vielä edes alkaneet keskustella erilaisista vähennyksistä.

Suomen verojärjestelmä on liian monimutkainen. Se on sitä sekä absoluuttisesti että kansainvälisesti vertaillen. Jopa Ruotsi on tässä asiassa meitä edellä. Siellä on siirrytty kahden portaan veromalliin. Monissa muissa maissa, Saksassa, Yhdysvalloissa keskustellaan koko verojärjestelmän uusimisesta. Suomessa näin ei tehdä. Me otamme olemassa olevan veromallin muuttumattomana suureena, jonka perusrakenteisiin ei saa puuttua. Kuitenkin ongelma on juuri rakenteellinen.

Ongelma on rakenteellinen siksi, että moniportainen progressio estää sosiaaliturvan ja verotuksen tehokkaan yhteensovittamisen. Toisin sanoen, niin kauan kuin meillä on nykyinen monimutkainen verojärjestelmä, meillä ei ole toivoakaan kannustin- ja työttömyysloukkujen purkamisesta. Parhaimmillaankin voidaan päästä vain pieniin helpotuksiin.

Pienet helpotukset ovatkin hallituksen kannustinloukkutyöryhmän loppuraportin leimallisin sisältö. Siinä siirretään palikoita paikasta toiseen ilman, että perusongelmaan, liian monimutkaiseen ja mitoitukseltaan vääriin sosiaalitur-

vaan ja verotukseen, päästään edes käsiksi. Työ on siis torso, mutta en syytä siitä raportin tekijöitä. Syytän siitä toimeksiantoa, sen suppeutta. Toimeksiannosta oli rajattu pois verotuksen tasoon puuttuminen sekä sosiaaliturvan rakenteiden merkittävä uudistaminen. Kuitenkin nämä ovat ainoat keinot, joilla voidaan päästä eteenpäin.

Ed. Polven kanssa olen muuten samaa mieltä siitä, että yleinen sävy tuossa raportissa näytti olevan kovin sen kaltainen, että lintsarit kuriin.

Kannustinloukkutyöryhmä näyttää tajunneen, missä mennään rakenteellisten ongelmien kohdalla. Se toteaa, että vaihtoehtoina oli kokonaan uudenlaisten järjestelmien kuten negatiivisen tuloveron tai perustulomallin luominen tai nykyisten verotus- ja tulonsiirtojärjestelmien tarkastelu "kannustavuustavoitteiden näkökulmasta". Kuten arvata saattaa, työryhmä valitsi jälkimmäisen tien. Itse asiassa se oli tehtävänannossa siihen pakotettu. Silti on hatunnoston arvoista, että perustulo ja negatiivinen tulovero edes mainitaan loppuraportissa. Tämä tarkoittaa sitä, että liikahdus todellisen remontin suuntaan on otettu. Siitä ruusuja Alhon ryhmälle.

Jos ruusuja, niin myös risuja. Niitä tulee rutkasti perheturvasta ja päivähoitopolitiikasta. Kaikkein pahin asia raportissa on se, että siinä tapetaan ajatus päivähoidon palvelusetelistä. Kun näin tehdään, tapetaan samalla myös yksityiset päiväkodit. En kannata päivähoidon yksityistämistä. Kannatan valinnanvapautta ja keskenään kilpailevien yksityisten, kunnallisten, osuustoiminnallisten ja perheiden keskenään järjestämien päivähoitovaihtoehtojen mahdollistamista. Tässä asiassa olen siis raportin kanssa täysin toista mieltä.

Kunnallisen päivähoitojärjestelmän ongelma on, että se on perin joustamaton järjestely. Se on virka-aikaan sidottu, ja kun lapsi sairastuu, häntä ei voi viedä päiväkotiin vaan vanhempien on usein jätävä pois työstä. Mielestäni vähintään, mitä kunnallisen päivähoidon rinnalle pitäisi luoda, on järjestelmä, jossa kriisin sattuessa joku tulisi kotiin hoitamaan lapsia. Kaikilla nimittäin ei ole isovanhempia, joihin voi turvautua. Se päivähoidon yksityiskohdista.

Aatteellinen linjaus on kuitenkin se, jota kaikkien kiivaimmin vastustan. Raportin aatteellinen linjaus päivähoidon osalta on nimittäin se, että hallitus haluaa lapsemme kunnalliseen päivähoitoon, maksoi mitä maksoi. Kun sanon: "maksoi mitä maksoi", tarkoitan sekä henkistä että taloudellista hintaa. Henkisellä hinnalla tarkoitan

sitä, että kunnalliset päivähoitajat ovat tällä hetkellä täysin ylityöllistettyjä, päiväkodeissa on keskimäärin 20 alle 3-vuotiaasta sullottuina neljän hoitajan kera tilaan, jossa neliöitä mittaamalla mietittään, mahtuisiko kenties vielä yksi lapsi lisää. Tällä linjalla ei voida enää jatkaa. Ratkaisu ei voi olla se, että kaikki lapset ohjataan kunnalliseen päivähoitoon, johon resursseja ei saada lisää.

Taloudellisella hinnalla tarkoitan puolestaan sitä, että kunnallinen päivähoito on kovin kallis järjestelmä. Keskimäärin päivähoidon nettokustannukset kunnallisessa päivähoidossa ovat yli 3 000 markkaa kuukaudessa per lapsi. Palveluseleihin siirtymällä säästettäisiin tuosta summasta ainoastaan, ainakin tuhat markkaa. Toisin sanoen palveluseteli on erinomainen väline. Se mahdollistaa sekä suuremman valinnanvapauden perheille että alhaisemman verokannan kuntalaisille. Tällaisen välineen työryhmä tappaa. Sitä en voi hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, jota aion käsitellä, on budjetin yleinen luonne ja henki. Pääministeri Lipponen on kutsunut budjettia luottamuksen budjetiksi. Mielestäni tämän budjetin henki ei ole luottamuksen henki vaan luovuttamisen henki. Sanon näin siksi, että hallitus on nostonut kädet pystyyn aikamme suurimman ongelman, työttömyyden, edessä.

Kun työttömyyttä ei ole saatu laskuun, on huomio kiinnitetty muihin seikkoihin. Eräät näistä seikoista ovat aitoja edistysaskelia, eräät pelkkää silmänkääntöä. Yksi edistysaskelista on valtionvelan hoito. Tässä salissa on kuultu, että valtionvelka on saatu hallintaan. Tämä ei ole aivan totta. Velkaantuminen jatkuu kovaa vauhtia, mutta suunta valtionvelan hoidossa on sentään oikea. Siitä hallitus voi ottaa itselleen täyden ansion.

Toinen seikka, johon hallitus on halunnut kiinnittää suomalaisten huomion, kuuluukin sitten silmänkääntötemppejen sarjaan. Tarkoitan tällä paljon puhuttua veronalennusta. On tietysti hienoa, että hallitus on ensimmäistä kertaa hienan löysännyt veroruuvia, mutta mikä on veronkevennyksen todellinen vaikutus. Sen vaikutus on kuin silmänkääntötempulla. Se kiinnittää huomion pois sellaisista asioista, joita ei haluta ihmisten huomaavan. Tässä tapauksessa hallitus ei halua ihmisten huomaavan sitä, että työttömyys ei korjaannu. Siksi palkansaajille annetaan veronkevennys. Sitä ei anneta siksi, että sen avulla työttömyys vähenisi oleellisesti.

Miksi väitän näin, miksi sanon näin? Siksi,

että hallituksen verostrategia on mielestäni väärä ja siksi, että sen tekemän veronalennuksen mittasuhteet ovat liian pienet. Hallituksen verostrategia on väärä siksi, että se pyrkii saamaan Suomen suosta kuluttamalla, kulutusta lisäämällä. Ajatuksena on, että kun saadaan kansalaiset ostamaan, tuhlaamaan ja investoimaan, niin Suomi nousee. Tätä yritettiin 80-luvulla. Se ei onnistunut silloin, eikä se tule onnistumaan nyt. Silloin ongelmana oli, että rahaa oli liikaa liikkeellä. Nyt ongelmana on, että sitä ei ole tämänkään veronkevennyksen jälkeen likimainkaan tarpeeksi, jota sillä olisi mitään työllistävää merkitystä.

Oikea verostrategia lähtisi siitä, että työn hinta painettaisiin mahdollisimman alas. Tähän päästäisiin merkittävällä veronkevennyksellä. Sellaisella, jota verokopla on aiemmin tänä vuonna esittänyt. Tällaisen veronkevennyksen logiikka kulkisi seuraavasti: Pienentämällä työn verotusta oleellisesti pienennetään työn kokonaishintaa. Tämä puolestaan mahdollistaa sen, että nimellispalkkoja voidaan laskea ilman, että käteen jäävät tulot pienenevät. Tämä puolestaan mahdollistaa sen, että työnantajalle yhden työpanoksen ostaminen on halvempaa ja sen vuoksi hän voi ostaa niitä useampia samalla hinnalla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvioesitys on hallituksen harjoittaman talouspolitiikan konkreettinen ilmaus. Tuo talouspolitiikka ansaitsee kohtuullisen hyvän arvosanan valtiontalouden hoidosta. Työttömyyden hoidosta arvossana on todella heikko.

Sitten lopuksi tekisin rakentavan ehdotuksen siitä, miten täällä voitaisiin näitä istuntoja ehkä hieman lyhentää. Suurlähettiläs Enckell aikoo YK:n istunnossa teki ehdotuksen. Se ei ollut ehkä aivan virallinen ehdotus mutta se oli kuitenkin se, että jos pöytästä pitää koko puheen, niin siitä julkaistaan ainoastaan lyhennelmä; jos pitää lyhennelmän, julkaistaan asiakirjoissa koko puhe.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! Niin se on. Media on portinvartija ja sellaiseksi se on tullut tämän salin aikana, ehkä tämän salin avustamana. Me emme ole sitä enää. Ero on tietysti vielä siinä, että meidät valitaan demokraattisesti, heitä ei.

Pitkään jatkuneet hallituksen tulonsiirtojen leikkaukset sekä pieni- ja keskituloisten tulojen leikkaukset alkavat kyllä olla kestokyvyn rajalla. Tämä tarkoittaa sitä, että hallitus noudattaa linjaansa sivuilleen vilkuilematta. Sillä on tärkeä päämäärä: valtiontalouden tasapainon saavutta-

minen ja Emu-kriteerien täyttäminen, jotka ovat komeita tarkoituksia mutta eivät varsinaisia kansakunnan päämääriä. Ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota siihen, mitä työttömyys lopulta maksaa.

Me otamme kahdella tavalla luottoa, ensin valtiontalouden tasapainottamiseen ja sen menoihin ja toisaalta työttömyyden, köyhyyden kautta. Se syrjäytyminen ja ne ongelmat, jotka tästä vääjäämättä seuraavat, ovat hinnaltaan sitä luokkaa, että niitä on vaikea arvioida tänä päivänä. On siis kaksi lainahanaa auki, mutta toista ekonomistit eivät laske. Se on sosiaalispoliittinen ja yhteiskunnallinen laina, jota nyt otetaan, ja sen maksuaika tulee ehkä vuosikymmenten päästä.

Millä tavalla tällainen velka näkyy? Yhdysvalloissa jokaisessa suuressa kaupungissa on slummi, jopa useita. Mikä on slummi? Se käy selville, jos otan esille slummin vastakohtan. Slummin vastakohta on esimerkiksi kehityskeskus. Sellainen voi olla tuossa Dipolissa, lähellä. Kehityskeskus toimii uusien ajatusten, tuotteiden, yritysten ja työpaikkojen hautomona ja luojana. Se säteilee ympäristöön positiivista toimintaa ja taloudellista sekä kulttuurista aktiviteettia. Se on veturi ympäristöönsä nähden.

Slummi toimii juuri päinvastoin. Se säteilee ympäristöönsä ongelmia ja levottomuutta ja sen sisässä, ytimessä ongelmat pahenevat, pahenevat jopa niin paljon, että maailman rikkain maa ei enää näekään voivan näitä ongelmia ratkaista. Slummit ovat siis jokapäivää siellä. Niitä on siirtymässä suureen Britanniaan ja sieltä manner-Eurooppaan. Ehkä Marseillesista voisi ottaa esimerkin.

Kysymys on siitä, kuinka pitkälle me tämän paljon hullun lehmän tautia vaarallisemman yhteiskunnallisen sairauden päästämme. Kun me tiedämme, että hinta on niin suuri, että vauraatkaan eivät voi sitä maksaa, kun se menee tiettyyn vaiheeseen, niin miksi me uskallamme ottaa tätä velkaa? Tämä keskustelu on meillä käymättä ja se tulisi käydä nyt, kun pitkäaikaistyöttömyys on saavuttanut niin tavattoman korkean tason ilman merkittävää toivoa sen poistumisesta.

Tässä me tulemme myös Euroopan yhdentymisen problematiikkaan. Saman tyyppisiä ongelmia eri syvyysasteiltaan on jokaisessa unionin jäsenvaltiossa. Kaikki hallitukset miettivät, miten sosiaalista jakautumaa voitaisiin lieventää. Kysymys kuuluukin: Yhdentyykö sisäisesti ja kautuva Eurooppa? Vastaus on: Yhdentyy kuoreltaan mutta ei sisältä, jos tätä rotkoa ei saada kohtuudella kurottua umpeen. Uskon, että tämä

on kuitenkin niin Suomen hallituksen kuin Euroopan unionin suurten voimien päämäärä sen parlamentissa varsinkin sen jälkeen, kun ymmärrämme tämän ongelman syvän merkityksen.

Olemme koko syksyn kuulleet paatosta elinikäisen oppimisen juhluvuodesta. Olen nähnyt useita seminaareja, joissa esitelmöivät ihmiset, jotka minusta eivät ole esimerkkejä elinikäisestä oppimisesta. He lyhyesti sanottuna eroavat sillä tavalla, että se, joka itse oppii, on oppinut, mutta nämä ovat opetettuja. Missä ovat siis teot? Miten se ikäluokka otetaan huomioon, joka on tämän maan nöyränä veronmaksajana ollut luomassa nykyisen hyvinvoinnin pohjaa? Meillä ei ollut ilmaisia kieliopintoja. Lukioihin ja yliopistoihin tarvittiin yksityistä rahaa. Ei ollut "eskareita", eikä musiikkiopistoja, ei leirikouluja, ei multimedialia.

Suuri joukko vanhaa kansakoulua käyneistä on nyt siirretty ennen aikaisesta eläkkeelle. Työttömyys-, työkyvyttömyys- tai osa-aikaeläkkeelle. Vain yksi kymmenestä pystyy jatkamaan 65-vuotiaaksi nykyisissä ankarissa työoloissa. Nyt miltei kaikilta vaaditaan kieli- tai tietokonetaitoja, halukkuutta ylitöihin ja rajojensa ylittämiseen.

Työelämän toisessa päässä on joukko nuoria ihmisiä. Heitä painostetaan istumaan koulujen penkeillä yhtäjaksoisesti peräti 20 vuotta nuoruudesta vanhempien tuloilla ja veroilla, ilman mahdollisuuksia osallistua toiminnalliseen ja omaehtoiseen elämiseen. Miten me päättäjät kuvittelemme, että pulpetinkulutus, koulukuljetukset jne., voisivat täyttää jokaisen suomalaisen nuoren viriketarpeen? On selvää, että osalle heistä tämä on pakkopaita, varsinkin, jos menestys opinnoissa jää heikoksi ja niin heikoksi, että todistuksesta tulee este työnhaulle. Heillekään ei pystytä tarjoamaan mitään muuta kuin työttömyysrahaa tai pikemminkin -eläkettä, koska paremmasta ei ole tietoa.

Opetusalan palkkaratkaisuissa elinikäisestä oppimisesta varsinaista vastuuta kantavat opettajat ovat puolestaan yrittäneet saada sapattitaitoja oman itsensä kehittämiseen ja uusien tietotaitojen omaksumiseen, mutta huonolla menestyksellä. Koulujen säästöt ovat viime vuosina nakertaneet syvän kolon kokeneiden opettajien motivaatioon. Monet opettajat ovat siirtyneet pois levottomista luokista ennen aikaisesta eläkkeelle tai lisääntyneisiin hallintotehtäviin byrokratian palvelukseen.

Koulu- ja ammattikasvatushallitusta, läänin kouluvirastoja ja oppikirkkotoimintaa on purettu

ja byrokratiaa siirretty astetta alemmas eli kouluhin, joiden kekseliäisyyttä kiitellään todellista seurauksista piittaamatta. Koneilla korvataan aivan välttämätöntä kasvatustyötä tänä päivänä. Jopa lastentarhanopettajien määrä muutama vuosi sitten puolitettiin päiväkodeissa, joihin nyt ollaan kovalla kiireellä hankkimassa tietokoneita, siis lastentarhoihin.

Ei ihme, että elinikäisen oppimisen teema elää parhaiten näissä juhlapuheissa ja seminaareissa, joissa eivät elinikäiset oppijat esiinny. Elinikäisen oppimisen pitäisi kuitenkin näkyä kehittyvän yhteiskunnan järkevänä toimintana, siksi tähän talousarvioon tulisi tehdä tarkennuksia, kuten:

1) Kaikille 6-vuotiaille olisi annettava koulutushaastavuus, ei siis vain psykologien tarkastamille.

2) Kouluihin kyllästyneille hyvin ohjattua nuoris- tai oppisopimuskoulutusta, josta vastuu täytyy osoittaa selkeästi myös työnantajalle.

3) Samoin työnantajien täytyy osallistua koko työelämän suurten uudistusten vaatimiin koulutuskustannuksiin. Ei työttömyys- ja täydennyskoulutuksen kertakustannuksia tule maksattaa yksin veronmaksajilla eli toisilla työntekijöillä. Työnantajathan saavat hyödyn osaavasta, motivoituneesta ja ammattitaitoisesta palkansaajasta.

4) Tämä koskee myös kouluttajia. Opettajien koulutukseen, viransijaisten palkkaamiseen ja alan kehitys- ja tutkimustyöhön tulee löytyä rahat opettajien työnantajilta, siis kunnilta ja valtiolta.

5) Elinikäinen oppiminen vaatii purkamaan myös sellaiset apuraha-, tutkimus- ja koulutusrajoitukset, joita nykyisin näkee korkeakoulujen ja valtionhallinnon harrastavan. Tukea voivat hakea näet vain alle 35-vuotiaat. Onko elinikäinen oppiminen ja elämä jo silloin ohi, niin kuin näistä voisi päätellä. Myös tämä on opettajien ja muiden kokemusta saaneiden asiantuntijoiden omaehtoiselle kehittämiselle suoranainen este. Ikärasismi ei sovi elinikäiseen oppimiseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Näyttää siltä, että talousarvioehdotus tukee taloudellista kasvua. Budjetin toimenpiteillä on kuitenkin yllättävän vähän tekemistä työllisyyden edistämisen kanssa, mikäli uskotaan siihen, mitä hallitus itse esittää työllisyyskehityksestä

tässä yhteydessä. Vain yhden prosenttiyksikön vähennys työttömyydessä on niukka palkinto tämän budjetin toteuttamisesta. Hallitus ei siis usko veroremontinkaan kysyntää ja työllisyyttä vauhdittaviin vaikutuksiin. Budjetin viesti näyttääkin olevan, että Suomi aikoo sopeutua suurtyöttömyyteen.

Verotuksen painopistettä siirretään henkilökohtaisesta verotuksesta välillisiin veroihin. Jos verotuksen vaikutusten arviointi eri väestöryhmien tulonjakoon on nytkin ollut vaikeaa, vähenevät edellytykset entisestään saada selvää siitä, ketkä verot tässä maassa lopulta maksavat. Välillisten verojen osuuden lisäämisen tiedetään jo nyt olevan sitä epäedullisempaa, mitä useampi suu kotitaloudella on huollettavanaan.

Suomen valtiontalouden tila ei valitettavasti vielä anna aihetta vähentää kansainvälisesti korkeaa kokonaisveroastettamme. Näin ollen tuloverotuksen huojennukset joudutaan korvaamaan energiaveroilla. Esitetyillä muutoksilla tulee eri väestöryhmien väliseen tulonjakoon muutoksia, mutta kuinka merkittäviä, siitä emme ole saaneet riittäviä laskelmia, ja täällä käyty kiistelykin tulonjaollisista vaikutuksista osoittaa tämän.

Valtion saamat tuloverot siis laskevat. Täällä on paljon keskusteltu siitä, ovatko nämä vaikutukset sosiaalisesti oikeudenmukaisia vai epäoikeudenmukaisia. Ed. Immosen täällä tuomat esimerkit minusta kannattaisi panna korvan taakse ja vielä tarkempaan arviointiin, koska siinä tuli harvinaista yksityiskohtiin paneutumista jo tässä vaiheessa.

Työn kannustavuus on avainsana tässä hallituksen esityksessä, ja sillä perusteellahan kunnallisveron ansiotulovähennyksen lisääminen aiotaan toteuttaa. On kuitenkin hirveän vaikea ymmärtää, että eläkeläiset on tässä ratkaisussa niputettu samaan ryhmään työttömyysturvaa saavien kanssa. Eihän eläkeläisiä enää tarvitse kannustaa työhön. Koska eläkeläisillä ja työn kannustavuudella ei ole tekemistä toistensa kanssa, olisi mielestäni eläkeläisille tullut kompensoida palkansaajien ylimääräinen veronhuojennus.

Koska esimerkiksi sairausvakuutusmaksu on pakollinen veronluonteinen maksu, voitaisiin tämän alentamista käyttää eläkeläisten tasavertaisemman kohtelun turvaamiseen. Kun eläkeläisille vuonna 1993 sälytettiin ylimääräinen 3 pennin sairausvakuutusmaksu, perusteena oli eri väestöryhmien oikeudenmukainen kohtelu. Tämä maksukorotus vastasi silloin palkansaajilta perittyä uutta 3 prosentin työeläkemaksua. Nyt

kun palkansaajien suunnassa käytetään peruu-
tusvaihdetta, sitä pitäisi käyttää mielestäni myös
eläkkeensaajien kohdalla. Yhdyn mielihyvin ed.
Paasion täällä esittämään kantaan, että hallitus
ilmoittaisi tuota pikaa, missä aikataulussa yli-
määräisen sairausvakuutusmaksun periminen
eläkeläisiltä voidaan lopettaa. Mikäli eläkeläis-
ten käteen jäävä tulo uhkaa vuonna 1997 kään-
tyä miinusmerkkiseksi — niin kuin täällä on pu-
heenvuoroissakin jo arvioitu — valtion budjetis-
sa tehtyjen ratkaisujen johdosta samaan aikaan,
kun palkansaajat saavat lisää, olisi mielestäni
sairausvakuutusmaksun helpotusta harkittava
käytettävän niin, että edes saavutetaan tilanne
plus miinus nolla.

Sitten haluaisin siirtyä hieman tarkastelemaan
kannustinloukkuasiaa, koska se tämän budjetin
yhteydessä esiteltiin.

Ihmettelin hieman, että ministeri Alho pöimi
koko budjetin suuresta kokonaisuudesta puheen-
sa ainoaksi aiheeksi kannustinloukut. Olen tutus-
tunut kannustinloukkutyöryhmän loppuraport-
tiin ja olen lähinnä tyrmistynyt siitä ihmiskäsityk-
sestä, joka tulee tekstistä läpi arvioitaessa nykyti-
lannetta. Keskeisen tärkeistä aiheista esitetään
sivulauseissa ajatuksia, joista ei ole käyty poliittis-
ta keskustelua tai jotka voidaan hyvällä syyllä
kyseenalaistaa. Nimenomaan tekstin perusteella
olen valmis väittämään, että siinä jätetään jäähy-
väisiä monelle hyvinvointiyhteiskunnan periaat-
teelle ja tilalle tuodaan oikeistolaisia painotuksia.
Kun esittää kovia väittämiä on varmaan kohtuul-
lista esittää myös joitakin esimerkkejä väitteitten-
sä tueksi, ja olen joitakin poiminut. Lista ei ole
täydellinen, mutta silti se on liian pitkä.

Vähimmäisturvan tason sanotaan olevan kor-
kea työmarkkinoilla maksettaviin pienempiin
palkkoihin nähden. Olisikohan kuitenkin niin,
että palkat ovat välttämättömään toimeentuloon
tarvittavaan rahaan nähden liian pieniä? Erityi-
sesti lapsiperheitten vähimmäisturvaa moititaan
tekstissä suureksi! Toimeentulotuen saantiehtoja
pidetään tekstissä liian väljinä; siinä mielenkiin-
toinen asenteellinen ohje kunnille, joissa tukea
jaetaan.

Nuorten itsenäisestä oikeudesta sosiaali-
etuuksiin sanotaan, että se alkaa ja vanhempien
tukemisedellytysten huomioon ottaminen päät-
tyy liian varhain. Tästä on paljon puhuttu, ja olen
puhujien kanssa todella samaa mieltä siitä, että
olisi rehellisempää nostaa täysi-ikäisyysrajaa
kuin hiipien tehdä tällaisia perusteellisia muu-
toksia meidän omaan systeemiimme.

Asumistuessa asumisväljyyden ja asumistason

korottamista ei pitäisi työryhmän mielestä tukea
niin hyvin kuin nykyisin, vaikka Suomessa asu-
taan Pohjoismaista kaikkein ahtaimmin. Asumi-
sen omavastuun sisällyttäminen toimeentulotu-
keen siten, että ns. informaatiomenot siirretään
harkinnanvaraisiksi, käytännössä riisuu kaik-
kein pienituloisimpien mahdollisuuksia ihmisar-
voisen elämän ylläpitämiseen. Oikeus informa-
tioon heikkenee, koska harkintaa käytetään, mi-
ten tahdotaan.

Uusien ehtojen asettaminen toimeentulotuen
saajille, niin kuin ehdotetaan, on myös uskomat-
on juttu. Siellä esitetään, että toimeentulotuen
ehdoksi pitäisi asettaa työnhaku, ja jos työhar-
joittelusta tai työstä kieltäydytään, sanktioitai-
siin tämän viimesijaisen turvan saanti. Tämä on
aivan järkyttävä ajatus. Se on suuri periaatteelli-
nen kysymys. Kuka huolehtisi lopulta niistä nis-
kuroitsijoista? Kyllä yhteiskunnalla pitää olla sii-
henkin vastaus. Kuka sitten tästä ryhmästä, jon-
ka merkitys on näin suureksi nostettu, kantaa
vastuun?

Enpä nyt jatka sitä suurta listaa sen pitem-
mälle: huomasin, että se vain jatkuu ja jatkuu,
mutta niin kuin huomasitte, en ollut vielä puuttu-
nut ainoankaan ehdotuspuolen kysymykseen,
näihin vastaus. Kuka sitten tästä ryhmästä, jon-
ka merkitys on näin suureksi nostettu, kantaa
vastuun?

Enpä nyt jatka sitä suurta listaa sen pitem-
mälle: huomasin, että se vain jatkuu ja jatkuu,
mutta niin kuin huomasitte, en ollut vielä puuttu-
nut ainoankaan ehdotuspuolen kysymykseen,
näihin vastaus. Kuka sitten tästä ryhmästä, jon-
ka merkitys on näin suureksi nostettu, kantaa
vastuun?

Arvoisa puhemies! Sitten haluan puhua lääni-
kysymyksestä.
Sanon heti kärkeen, että vastustan hallituksen
esitystä suurläänien perustamisesta. Näen ensin-
näkin, että läänit ovat asukkaalleen enemmän
kuin lääninhallitukset. Perusteluni lähtevät kui-
tenkin ennen kaikkea valtion tehtävistä ja valtion
intressistä. Lisäksi näen, että ehdotus on vain
yksi lisäehdotus epävarmuutta kielivässä aluepo-
liitikassa.

Kansanedustajat ovat jo kiirehtineet ilmaise-
maan kantojaan läänikysymyksessä. Helposti
tulee mieleen, että oman nykyläänin tai läänin
pääkaupungin kohtalo lähinnä säätelee suhtau-
tumista. Olisi mielenkiintoista nähdä, millaisin
perusteluin esimerkiksi Oulun ja Lapin läänin
edustajat olisivat liikkeellä, jos hallitus olisi esi-
tänyt näiden läänien yhdistämistä. Ehkä sitten
saataisiin esiin sisällöllisiä syitä ja olisi helpompi
käydä keskusteluun meidän muiden kanssa, jot-
ka joutuvat pohtimaan näitä asioita nyt pakosta
tällaisessa ehdinkotilanteessa ehkä monipuoli-
semmin.

Mitään loogista linjausta ei vielääkään ole nä-
kyvillä näissä hallintoratkaisuissa. Jos kerran

lääninhallitusten lukumäärä voidaan supistaa viiteen ja hoitaa tarpeelliset tehtävät muilta osin sivupisteistä, miksi näin ei sitten oikeastaan voitaisi menetellä myös työvoima- ja elinkeinopiirien kohdalla? Näenkin, että palvelupisteet ja päätösvalta on iloisesti sekoitettu keskenään. En pidä rehtinä sitä, että kaksi toisiinsa kuulumatonta asiaa sitä paitsi kytketään toisiinsa. Läänien alasajo ikään kuin myydään perustamalla pienemmällä verkolla nämä uudet elinkeino- ja työvoimapiirit.

Lääniuudistuksen pohdiskelu olisi ehdottomasti pitänyt aloittaa valtion keskushallinnon päästä. Kenties löytyisi vaikka kuinka monia tehtäviä, joista päättäminen olisi mielekästä siirtää aluetasolle. On käsittämätöntä, miten vähän tämä on kiinnostanut alueiden edustajia, edustivatpa he valtion tai kunnan hallintoa.

Suurläänijaolla tehtäviä ei voida hoitaa enää entiseen tapaan. Sivupisteet näivettyvät vähitellen, jolloin yhä useamman tehtävän hoito asiallisestikin siirtyisi suurläänin konttoriin. Tällöin työstä menetettäisiin se lisäarvo, joka nyt perustuu omakohtaiseen alueiden tuntemukseen, henkilökohtaiseen tuntemukseen ja silmähavaintoihin. On kerrassaan lapsellista ajatella, että nämä kontaktit voidaan korvata nykyaikaisella tiedonvälityksellä. Jos näin on, ei suurläänejäkään tarvita. Näen suurläänejä koskevan ehdotuksen taustalla keskitetyn vallankäytön lisäämisen tavoitteen. Tähän valtiolla ei pitäisi mielestäni olla varaa. Ennen kaikkea kansalaiset eivät saisi päästää valtiota näin helpolla ja vähällä.

Perusoikeusuudistus lisäsi kansalaisten taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia perusoikeuksia. Valtion ja kuntien tulisi yhdessä olla näiden oikeuksien takuumiehiä. Käytännössä valtiota halutaan kuitenkin syrjäyttää tästä tehtävästä. Kunnat jäisivät yksin valvomaan oman toimintansa asianmukaisuutta. Kunnalliset luotamuselimet eivät nimittäin ole ulkopuolisia valvojia. Kansalaisten oikeusturva jää tämän ohella riippumaan kantelujen ja valitusten menestymisestä.

Rakennelma mielestäni ontuu sitä selvemmin, mitä enemmän on kyse välttämättömistä palveluista ja toimeentulosta. Vuosien päästä saaduilla päätöksillä ei ole oikeastaan enää mitään merkitystä. Kärsimykset on jo eletty. Ei ole myöskään varmaa, että päätöksiä käytettäisiin kunnassa ennakkopäätöksen tarkoittamalla tavalla tulevaa toimintaa ohjaavina. Tästä on paljon meillä esimerkkejä tänäkin päivänä, että tämä ei toimi.

Valtion valvontavalta ei ole enää aikoihin ollut kuntien käskytystä, vaan alakohtaista ns. pehmeää ohjausta, jota ainakin monien kuntien alan ammattilaiset ovat arvostaneet. Lääninhallitus on voinut antaa säännöksiin muun muassa tulkintatukea, jolloin on pyritty ehkäisemään ennalta selvästi väärin päätösten syntyä. Matkan varrella on unohtunut, että valtion tehtävänä on ollut kansalaisten laillisten oikeuksien turvaaminen. Kunnat eivät ole olleet läänien toiminnan vastapuoli. On hälyttävää, jos kunnat näkevät asian kuitenkin toisin. Eikö kunnillekin ole tärkeää, että kansalaisten oikeudet toteutuvat?

Kun Suomi on kerrallaan vain yhden totuuden maa, ymmärrän, että se tie haluttaisiin kulkea loppuun ja lopettaa tässä yhteydessä valtion rooli alueilla. Tosiasiassa eduskunta on jatkuvasi myös lisännyt lääninhallitusten tehtäviä, ed. Aittoniemi. Esimerkiksi otan heti tässä yhden tuntemani asian esille: yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnan. (Ed. Aittoniemi: Ei yksi pääsky kesää tee!) — Niin ja sen olenkin tuossa jo maininnut.

Ruotsissa vapaakuntakokeilun kokemukset ovat muistissa, ja siellä on lisätty valtion valvontaa. 13.6.96 hyväksyttiin tätä tarkoittava laki, ja se astuu ensi vuoden alussa voimaan. Ruotsalaisessa valtion harjoittamassa valvonnassa on kolme muotoa. Sen pääasiallinen tavoite on kuitenkin ongelmien ennaltaehkäisy. Sitten sen tavoitteena on myös tukea paikallista päätöksentekoa. Kontrolli on kyllä myös siinä mukana ja ennen kaikkea väärinkäytösten paljastaminen. Tavoitteena Ruotsissa siis on riskien ehkäiseminen ennalta. Ruotsin trendimuutos on minusta vähintäänkin mielenkiintoinen. Ehdotan, että perehdymme Suomessa tähän muutokseen vakavissamme. Tasapuolinen kohtelu ja oikeudenmukaisuus kiinnostaisivat kansalaisia myös omassa maassamme. On ikävää, että lääniuudistusta puolustettaessa on eksytty kosiskelemaan väkeä puolelle jälleen kerran ns. kateuspykälää käyttäen. Jätetään herroista ja autonkuljettajista puhuminen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi hammashuollosta.

Järjestelmällisen hammashuollon korvaaminen oli tarkoitus saada koskemaan koko aikuisväestöä 1.7.92 lähtien siinä yhteydessä, kun Ahon hallitus luopui sairauskuluvähennyksestä verotuksessa. Valtiontaloudellisten vaikeuksien takia lain voimaantuloa on vuosittain lykätty väliaikaisilla erityislacilla.

Kun lykkäyksestä viimeksi vuonna 95 päätettiin, eduskunta edellytti yksimielisesti: "Hallitus tekee vuoden 97 talousarvioesitykseen liittyen ehdotuksen aikuisväestön hammashuollon järjestämistä, sitä koskevasta korvaus- ja maksujärjestelmästä sekä uudistuksen toteuttamisaikataulusta." Ponnesta huolimatta emme ole saaneet esitystä. Eduskunnan kannanottoa asiassa ei siis ole otettu vakavasti. Ministeriön työryhmä on kyllä selvittänyt asiaa ja teki kolme ehdotusta, joista kaksi vaihtoehtoa olisi voitu toteuttaa ilman lisäkustannuksia. Olemme kuulleet, että selvityksiä jatketaan ja muun muassa kuntien järjestämisvelvollisuuden laajentamismahdollisuutta tutkitaan.

Arvoisa puhemies! Pidän edelleen tärkeänä sitä, että hallitus kuitenkin perääntyy ja ottaa eduskunnan mainitun ponnin huomioon ja tuo eduskunnalle talousarvioaloitteen siinä muodossa, että voidaan ryhtyä tähän uudistukseen jo vuonna 97, ilman että lisäkuluja siitä laisinkaan koituisi.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ollut äärimmäisen vaikean tehtävän edessä. Monipuoluehallitus on mielestäni onnistunut kuitenkin kokoamaan budjetin, joka edelleen vahvistaa luotamusta Suomen talouden hoitoon. Budjettikirja sisältää varsin paljon toimenpiteitä, jotka tähtäävät parempaan tulevaisuuteen. Suuri kirja ei voi eikä sen pidäkään läpäistä eduskuntaa kritiikitä. Toivon, että monet huomautukset ehditään ja halutaan ottaa vielä vastaan ennen lopullista päätöksentekoa.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki edellytti puheenvuorossaan tänään iltapäivällä, että talousarvioesityksessä tulisi näkyä toimenpiteiden työllisyysvaikutukset. Itse arvioin tätä samaa asiaa toteamalla, että pientä parannusta on toki tapahtunut viimekertaisen ja tämänkertaisen budjettikirjan välillä. Esitin vuosi sitten, että budjettikirjaan merkittäisiin jokaiselle ministeriölle ja sen toimintojen osa-alueelle kussakin kohdin käytettävissä olevien määrärahojen avulla syntyvien uusien työpaikkojen lukumäärä. (Ed. Laakso: Tai katoavien!) Siis välittömästi valtion hallintoon tai välillisesti muualle julkishallintoon ja yksityiselle sektorille syntyvien työpaikkojen määrä voisi ministeriöittäin ja eri hallinnonaloittain näkyä selkeänä tulostavoitteena. Toki taustatietoina näkyisi sitten budjettikirjan liiteosassa, mitä rakenteellisia muutoksia yhteiskunnassa on tapahtumassa ja minkälaisia työpaikkoja myös häviää.

Tämä lähetekeskustelu on mielestäni selkeästi osoittanut, että tarvitsemme täsmällisiä tulostavoitteita siten, että kaikki eri hallinnonaloilla työskentelevät joutuisivat sitoutumaan käytännöllisiin toimenpiteisiin, joilla työttömyyden poistaminen olisi todella toiminnan keskeisenä ohjaavana tekijänä. Samalla ministeriöille ja näiden alaisille organisaatioille toki annettaisiin velvoitteiden ja vastuun lisäksi myös lisää itsenäisyyttä uusien ratkaisujen ideoinnissa ja toteuttamisessa.

Tässä budjettikeskustelussa on oppositionkin edustajista muutama etsinyt myönteisiä linjauksia tulevaisuuteen. Samalla voi olla sekä kriittinen että rakentava. Otan esimerkin. Ed. Karjulan puheenvuoron voin summeerata hänen omilla sanoillaan: "Me edelleen ajamme niillä samoilla raiteilla, millä on edetty vuosikaudet tiedostamatta niitä murrosajan vaatimuksia, jotka meillä on käsillä ja jotka todella edellyttävät sitä, että olemme valmiit uudelleenarviointiin todella peruskysymyksissä". Mitä sitten pitäisi tehdä? On uskallettava mennä harppoen tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Nyt käsitellyssä oleva talousarvioesitys on kokonaisuutena arvioiden hyvä, sillä se luo myönteiset edellytykset toivotulle kehitykselle. Toimenpiteitä on tällä linjalla jatkettava. Mistä ja miten uusia työpaikkoja on synnyttävissä? Näen välttämättömiksi erityisesti seuraavat kuusi linjausta.

Ensinnäkin työelämän rakenteellista uudistamista on jatkettava. Ratkaisujen nopeuttamiseksi tavoitteena ovat ensi vaiheena määräaikaikaiset kokeilut, joilla työelämän joustavuutta lisätään.

Toiseksi työnteon kannattavuutta on tuntuvasti lisättävä, verokiilaa on merkittävästi alennettava, harmaita markkinoita on oleellisesti vähennettävä. Näiden toimenpiteiden mahdollistamiseksi on laadittava yksityiskohtaiset laskelmat eri tekijöiden keskinäisistä vaikutussuhteista ja eri toimenpidemallien seurauksista. Hyvä esimerkki oikeasta tiestä on budjetin yhteydessä ministeri Alhon esittelemä kannustinloukkutyöryhmän loppuraportti. Vaikka siinä toki sisältöä voisi olla vielä enemmän, niin suunta on kuitenkin oikea. On perustettava toimenpiteet todelliseen tilanteeseen, elämäntilanteeseen, todellisiin faktoihin. Toimenpiteet vain ovat vielä riittämättömiä.

Kolmantena toimenpidelinjauksena totean, että kansallista innovaatiojärjestelmää on vahvistettava lisäämällä tutkimus- ja kehitystoiminnan panostuksia yhteistyössä yritysten kanssa. Erittäin merkittävä tulevaisuuspoliittinen linja-

päätös tältä osin oli valtioneuvoston ratkaisu runsas viikko sitten, kun päätettiin nostaa tutkimus- ja kehitystoiminnan panostusta aina 2,9 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuonna 1999. Tämä päätös merkitsee konkreettisesti vuositason 1,5 miljardin markan lisärahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan valtion toimesta ja samaa suuruusluokkaa olevaa lisärahoituspanosta yksityisen sektorin toimesta.

Jo suoritettujen teollisuuspoliittisten toimenpiteiden lisäksi on erityisesti pantava täytäntöön suunnitelmat luoda Tekesin yhteyteen rahasto, joka hoitaa kehityksen alkuvaiheessa olevien korkean teknologian pk-yritysten oman pääoman ehtoista rahoitusta.

Neljäntenä linjauksena totean, että tiedon valtatien kehitystoimenpiteissä on korostettava sisältötuotantoa ja käyttäjän näkökulmaa tähänastista enemmän. Kansallisen tietostrategian täytäntöönpanoa on nopeutettava lisäämällä erityisesti opetusministeriön hallinnonalan resursseja tarpeellisten investointien ja kehityshankkeiden osarahoittamiseksi.

Suomi tietoyhteiskunnaksi -hanke on opetusministeriön painopiste ja määrärahoja tähän toimintaan tässä budjettiesityksessä on varattu kaikkiaan noin 250 miljoonaa markkaa. Tämä on kuitenkin suhteessa tarpeeseen ja siihen, mitä tietoyhteiskunta kansalaisilta kaiken kaikkiaan edellyttää, jotta myönteinen elämäntapa etenee, liian vähän. Esimerkkinä toteaisin tietoyhteiskuntaohjelmasta kirjastojen keskeisen roolin kansalaisille tasa-arvoisesti tietopalveluja tarjoavana tahona. Kirjastotoiminnan kehittämiseen ensi vuoden budjetissa on varauduttu kaiken kaikkiaan 12 miljoonan markan panostuksella. Jos tämän jakaa suuruusluokan saamiseksi vaikkapa tasan Suomen kuntien lukumäärällä, panostus on vain hieman runsaat 20 000 markkaa per kunta. Toki päävastuu kirjastotoiminnan kehittamisestä on kunnilla, mutta silti tuo laskelma osoittaa, että tietoyhteiskuntamäärärahat ovat selkeästi alimitoitettuja.

Viidentenä linjauksena toteaisin, että verkostomaisesti toimivien sekä tuotanto- ja palveluketjujen eri osiin erikoistuvien pk-yritysten syntymistä ja kasvua on edistettävä. Toimialakohtaisesta ajattelu- ja toimintatavasta on siirryttävä määrätietoisesti synnytettyihin klustereihin, jotka muodostuvat toisiaan synergisesti tukevista yrityksistä ja myös julkishallinnon yksiköistä. Merkittävää on edistää tuontia korvaavien yritysten tarvitsemää tiedonvälitystä ja yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Kuudentena linjauksena koulutusrakenteiden uudistamista on vauhditettava korostamalla elinikäisen oppimisen periaatteen käytännöllistämistä niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin koulutuksessa. Työvoimapolitiittisen koulutuksen keskeisimmäksi kriteeriksi on nostettava kaikissa tilanteissa koulutuksen laatu ja koulutuksen hyödynnettävyys uusia työpaikkoja luovana tekijänä. Opetusministeriön hallinnonalan vastuuta suhteessa työministeriöön on lisättävä sekä oppilaitostason roolia koulutusjärjestelmän ylläpidossa ja kehittämisessä on korostettava.

Arvoisa puhemies! Haluan näiden edellä esittämäni kuuden linjauksen valossa kommentoida lyhyesti myös työministeri Jaakonsaaren tässä budjetin lähetekeskustelussa esittämiä toteamuksia Oecd:n tekemistä Suomea koskevista arvioista.

Ministeri Jaakonsaaren myönteisinä pitämät Oecd:n suosittelemat toimenpiteet kuuluvat ryhmään osaaminen, koulutus, tutkimus, verkostoituminen, elinikäinen oppiminen. Hyvä näin. Tarpeellisiin muutoksiin — korostan — myös asenteellisten jäykkyyksien purkuun on kuitenkin saatava lisää vauhtia. Ministeri Jaakonsaaren mukaan toiset Oecd:n raportit vaativat työsuhteturvan keventämistä, osa-aikatyön lisäämistä, työaikajoustoja, työehtosopimusten yleissitovuuden purkamista ja muita vastaavia toimenpiteitä.

Ministeri Jaakonsaari luonnollisesti ideologisen taustansa mukaisesti vastustaa tällaisia uudistuksia. Mitä sitten tämän sijasta? Ministeri Jaakonsaari totesi viime tiistaina, että meillä ensi marraskuussa astuu voimaan uusi työaikalaki, joka mahdollistaa työajoissa mitä mielikuvituksellisimmat joustot. Hän voisikin nyt näyttää kyntensä ja saada työelämän todella ottamaan käyttöön ne mielikuvitukselliset joustot, joilla syntyy kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! Myös kaikkien kansanedustajien tulisi uskoa, että uudet innovatiiviset työpaikat ovat Suomen kohtalonkysymys. Puheet eivät riitä. Kansallisen innovaatiojärjestelmän merkitystä uusien työpaikkojen syntymiselle on viime vuosina korostettu. Näin on työttömyydestä ja yhteiskunnassa vallitsevasta yleisestä passiivisuudesta huolimatta luotu myönteistä ilmapiiiriä aloitteellisuudelle ja ideoiden jatkojalostamiselle. Mitä sitten voisimme tehdä?

Merkittävää roolia kansallisessa innovaatiojärjestelmässämme hoitaa Keksintösaatiö. Siltä kysytään nykyisin vuosittain neuvoja noin 7 000 kertaa ja keksintöjen kehittämisrahoitusta hae-

taan noin 1 200 kertaa. Määrärahojen niukkuudesta johtuen säätiö rahoittaa kuitenkin vain noin 300 pienyrityksen tai yksityishenkilön tekemän keksinnön kehittämistä. Tarvetta olisi huomattavasti laajempaan toimintaan ja myös suurempiin rahoituspanostuksiin. Keksintötoiminnan tukemisessa on kyse paitsi yksityishenkilöiden kannustamisesta innovatiivisuuteen myös tuhansien innovatiivisten pk-yritysten kasvun tukemisesta. Täten kyse on tuhansien, jopa kymmenientuhansien uusien työpaikkojen syntymisestä kansainvälisesti tärkeille vientimarkkinoille ja myös tuontia korvaavien tuotteiden muodossa kotimarkkinoille. Kauppa- ja teollisuusministeriön määrärahoja keksintö- ja innovaatio toiminnan tukemiseen tulisi nopeasti lisätä. Näin nopeutettaisiin uusien työpaikkojen syntymistä.

Hyvä esimerkki osaamisalueesta, jolla meillä suomalaisilla olisi mahdollisuus moninkertaistaa vientiä, on ympäristöteknologia ja sen hyväksikäyttö. Perusteellisen selvityksen tuloksena on laskelmissa päädytty seuraaviin lukuihin. Ekovienti laajalti ymmärrettynä tällä hetkellä kattaa noin 20 prosenttia Suomen vientitoiminnasta ja markoissa mitattuna noin 25 miljardia markkaa. Nämä ovat viime vuoden lukuja. Suomalaisella osaamisella eri teknologioiden ja niiden soveltamisen aloilla ekoviennissä olisi mahdollista nostaa vientitoiminta viisinkertaiseksi, jolloin tuo toiminta voisi kattaa jopa lähes puolet Suomen viennistä vuonna 2010. Tämä olisi tyypillistä suomalaista osaamista.

Liian usein julkisessa keskustelussa nähdään vastakkainasetteluna uusien työpaikkojen syntyminen korkean teknologian alalle ja perinteisten tuotannonalojen ja palvelutyöpaikkojen häviäminen. Nähtävissä oleva kehitys mahdollistaa kuitenkin myös vanhojen työpaikkojen kehittymisen ja muuttumisen tiedon ja osaamisen avulla kansainvälisesti kilpailukykyisiksi. On kyettävä hyödyntämään samanaikaisesti useita eri osaamisalueita. Leimaa-antavaa lähivuosien kehitykselle on uskoakseni, että yhä useammin palvelujen kysyntä ja tarjonta kohtaavat tietoverkoissa. Palvelusektori muodostaakin Suomessa ja myös muissa kehittyneissä teollisuusmaissa ylivoimaisesti suurimman osan kansantuotteesta ja työllisyydestä. Palvelut ovat myös pitkällä aikavälillä olleet kansantalouden ainoa tuotanto-osuuttaan ja työllisyyttään kasvattanut sektori. Korkeatasoiseen osaamiseen perustuvat palvelut ovat myös nopeasti kansainvälistymässä ja niiden kansainvälinen kauppa kasvaa tavarakauppaa nopeammin.

Suomen työttömyys- ja talousongelmia ei voida ratkaista ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä. Osaamisintensiiviset palvelut suuntautuvat yleensä yrityksille ja niiden vientimarkkinat ovat maailman laajuiset. Ne vaikuttavat kansantalouden tehokkuuteen ja tuottavuuteen edistämällä tuotanto- ja hallintoprosessien erikoistumismahdollisuuksia sekä tuottavuutta. Kansainvälinen kilpailu vaatii erikoistumista ja kansallisten painopisteiden valintaa myös palvelualoilla. Elinkeinopolitiikan tulee ottaa kantaa niihin palvelusektorin avainalueisiin, joilla suomalaisista lähtökohdista ja suomalaisten osaamisen pohjalta olisi parhaat edellytykset menestyä kansainvälisessä kilpailussa.

Suomen nykyiset avainalat kansainvälisessä palvelukilpailussa ovat tekninen suunnittelu, matkailu sekä telekommunikaatio ja tietotekniikkapalvelut. Tulevaisuudessa myös hyvinvointipalveluista, siis koulutuksesta, terveydenhuollosta ja muista, voidaan kehittää merkittäviä vientialoja. Näille palvelualoille on tyypillistä, että kansainvälisen kilpailun ja tietoteknisen kehityksen myötä myös työn käsitys ja työsuhteet muuttuvat erittäin nopeasti. Osaava henkilö tekee samanaikaisesti työtä, siis eräänlaisia toimeksiantoja, useille työnantajille, ja tyypillisimmillään ihmisellä on elämänsä aikana kymmeniä eri työpaikkoja. Työssäolo perustuu yksilön kykyyn ylläpitää ja jatkuvasti uudistaa ammattitaitoaan sekä kykyyn vaihtaa joustavasti työnantajaa ja myös työllistää itse itsensä.

On erittäin tärkeää, että koulutusta uudistetaan elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Uudistumisen perusorientaatio syntyy tahdosta oppia, sillä kukaan ei voi oppia toisen puolesta.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus on julkaisut toivon ja luottamuksen budjetin. Näin kadunnies kun tätä kuuntelee, ei voi välttyä ajatukselta, että tässä olisi hivenen käytetty poliittista liturgiaa. Ei sen puoleen, kun elämme maassa, Suomessa, jolla oli aikoinaan vielä suurempi veli kuin tänä päivänä, Neuvostoliitto, kyllä siinäkin maassa liturgia osattiin ja liturgian tuotokset nähtiin. Jollakin tavalla tuntuu, että liturgiasta pitäisi pikku hiljaa siirtyä asioiden todelliselle tasolle ja puhumaan oikeilla sanoilla oikeista asioista eikä niin, että erilaisten sateenkaarien väreillä maalataan sitten erilaisia kauniita asioita ja lauseita, jotka ovat tyhjää täynnä.

Minua ilahdutti ja lämmitti äsken kuunnella ed. Markkulaa. Sanoinkin tuossa penkissä istuessani, että tämä ed. Markkula on yksi niitä harvoja kokoomuksen edustajia, jotka ymmärtävät todella, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan tietoyhteiskunnasta taikka innovaatioyhteiskunnasta, yksi niitä harvoja, jotka ymmärtävät sitä, ja silti tätä sanahelinää me kuulemme päivittäin eri tuuteista ja eri asiantuntijoilta ilman, että se jäsentyy tai hahmottuu millään tavalla. Se on kuitenkin yksi painopistealue sivistys- ja koulutuspolitiikassamme tänä päivänä, painopistealue, mitä ei hahmoteta. Valitettavasti vain ed. Markkulan poliittinen kokemus on vielä niin lyhyt, hän ei ole tarpeeksi pitkään tässä talossa istunut, että hän ei pääse omia visioitaan käytäntöön esittämään ja joutuu tyytymään monen muun tavoin riviedustajan rooliin. Jähkapa se aika koittaa, kun on uskollinen ja kuuliainen, voi saada varavaltaa, joka lopulta johtaa todelliseen valtaan.

Joka tapauksessa pitäisi päästä sanoista tekoihin. Pitäisi miettiä sitä, millä tavalla budjetti todellakin herättäisi toivoa ja luottamusta tulevaisuuteen. Kun puhutaan toivosta ja luottamuksesta, näissä kahdessa sanassa on jo sellainen hienosti sanottuna visionäärinen ote, futuristinen ote, tulevaisuussuuntautunut ote. Kun katsotaan budjettia, niin todellisuus on kuitenkin sitä, että valtion velkaantuminen jatkuu ja yhä niukkenevien resurssien keskellä, kun talouskasvua ei ole saatu aikaan eikä ole voitu ylläpitää, taistellaan vähäisistä markoista, mihin niitä voidaan saada, ja puhutaan toivosta ja luottamuksesta.

Eikö voi rehellisesti kertoa ja nostaa esille sen, missä ollaan? Nyt tulevaisuussuuntautuneisuus on jo jouduttu jättämään taka-alalle. Nyt taistellaan siitä, että jollakin tavalla selviydytään näiden vaikeiden vuosien yli ja sitä kautta luodaan oikeanlaista tietoa, oikeanlaista kuvaa myös ihmisille, että he tietävät, millä tavalla tässä taloudellisessa tilanteessa, tässä velkaantumiskierteessä, tässä talouskasvuttomassa ajassa tulisi toimia niin, että saataisiin talous oikealle uralle ja sitä kautta myös todellista toivoa ja luottamusta syntymään siihen, että Suomi selviää ja Suomella on myös eväitä tulevaisuuden varalle.

Täällä on paljon ihasteltu ja toisaalta kyllä hallituksen puolelta vähän vihasteltukin tätä pientä viilausta, mikä verotuksessa on tapahtunut, sitä, kuinka suurituloiset nyt ovat saamassa verohelpotusta. Tämä on ollut joillekin riemunaihe ja vasemmistoon enemmän tai vähemmän

surullinen uutinen. Joka tapauksessa koko hallitus sen takana on, tai itse asiassa äänestyksessä sitten nähdään, millä tavalla kukakin minkäkin takana on, mutta näin minä uskoisin.

Tämä on kuitenkin hyvin pieni viilaus. Loppujen lopuksi me toimimme edelleen vanhalla akselilla, siis vanhojen keinojen varassa, kun pitäisi miettiä jotakin uutta. Pitäisi miettiä verotuksen rakenteellista muuttamista. Me vain viilailemme vähän jostakin pois ja johonkin lisää. Jollakin tavalla tässäkin visionäärisyys puuttuu, rohkeus tarttua todellisiin ongelmiin. Kyllä tänäänkin on puhuttu työllistämisen kynnyksen alentamista, verokiilan kaventamisesta jne., mutta konkreettiset toimet ovat vähissä.

On tietenkin selvää, että suurituloisia se ilahduttaa, että heidän tulotasonsa hiukan kohenee. Tätä on perusteltu sillä, että se menisi kulutukseen, mutta yhtä hyvin voidaan kysyä taas tämänkin budjetin valossa, tarvitseeko Suomi rahaa lisää kulutukseen. Tuleeko kulutuksen kautta työpaikkoja? Mehän velkaannumme jatkuvasti. Ei voida enää tässä kansainvälisessä taloudessa ohjata sitä kulutusta niin, että se tukisi ainoastaan ja vain suomalaista työtä.

Sen vuoksi pitäisi uudella tavalla katsoa työn verotusta ja helpottaa työllistämistä ja lähteä tätä kautta liikenteeseen eikä niin, että vanhassa akselissa pysytään ja pieni viilaus ja sitten jostain muualta pois. Sama meno jatkuu ainoastaan sillä vaikutuksella, että pieni- ja keskituloiset ihmiset, eläkeläiset kokevat, että tämä toivon ja luottamuksen budjetti on toivoa ja luottamusta niille, joiden tilipussi on tarpeeksi vahva ja jotka ovat voineet sitä kautta itse omasta toivostaan ja luottamuksestaan huolehtia.

Arvoisa puhemies! Jottei tämä nyt menisi aivan arvostelun puolelle, niin minun täytyy ilolla todeta, että on täällä jotakin hyvääkin. Se hyvä asia on se, että alle 20-vuotiaiden opintotukea nostetaan. Kun minä olen kuunnellut tätä keskustelua, olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että tämä on vasemmistoliiton ansiota. Vasemmistoliitto on tätä ainakin omien sanojensa mukaan hyvin voimakkaasti ajanut. Keskusta tätä esitti varjobudjetissaan vuosi sitten. Uskon varmasti, että tässä näköalattomassa ilmapiirissä ja tässä ajassa myös niitä lehtiä ja lehdyköitä on luettu tarkkaan ja sieltä otettu neuvoa ja viisautta. Mutta me olemme valmiit luovuttamaan kyllä, emme halua ansiota tästä itsellemme, vaan vasemmistoliitolle tai hallituspuolueille ihan sen vuoksi, että se kohdistuu kuitenkin suomalaisen opiskelijan hyväksi, ja tämä alle 20-vuotias opis-

kelija, jos kuka, on tämän ansainnut. Siinä mielessä kiitos kuuluu tästä hallitukselle, että hallitus tällä tavalla on voimakkaiden keskustelujen jälkeen huomannut, että tämä epäkohta on pikaisesti korjattava, jotta jonkinlainen pieni häivähdys luottamuksesta tulevaisuuteen voisi säilyä.

Kun sitten miettii näitä talousarvioesityksiä, niin, niin kuin jo tässä totesin, tulevaisuussuuntautuneisuus on melko hakoteillä ja yhä niukkeiden resurssien kanssa taistellaan. Näyttää siltä, että yksi asia kuitenkin on, mistä halutaan pitää kiinni, säästämisen kierre silläkin tavoin, että säästäminen on minimaalista ja aiheuttaa toisaalta valtiolle lisämenoja.

Läänihanke on yksi, mikä täällä on noussut esille, ja on puhuttu, että säästön nimessä läänejä pitäisi alas ajaa, ja on perusteltu sillä, että vain hyvin harva tavallinen ihminen, hyvin harva kansalainen vierailee lääninhallituksissa. Minä uskallan väittää, että hyvin harva tavallinen kansalainen vierailee myöskään Maakuntien liitossa.

Näin ollen puhutaan työllistämisestä ja siitä, kuinka edullista olisi säilyttää jo olemassaolevat mielekkäät työpaikat. Ne ovat paljon halvempia yhteiskunnalle kuin uusien luominen, mutta siitä huolimatta toisella kädellä toimitaan toisin. Mikäpä sen paremmin kuin näin sisään leivottuna budjettilaiksi tämä koko lääninuudistus, sieltähän se tulla napsahtaa sitten kuin Manulle illallinen, viisi lääniä ja kenties sitten lopulta siitäkin vielä karsitaan. Tällainen työllisyyden ja yhteisvastuun kannalta ei-toivottava ratkaisu taas aikaansaadaan.

Lääninhallituksilla on merkitystä. Sen opettajana tiedän. Ne valvovat sitä, että se keskittäminen, mitä nyt on vain voimistettu ja voimistettu, ei johtaisi siihen, että haja-asutusseudulla koulutuspalvelut heikkenisivät. Lääninhallitukset pyrkivät hyvin pitkälle kontrolloimaan sitä, että joka puolella tätä maata, joka niemessä, notkossa ja saarelmassa olevilla lapsilla ja ihmisillä ylipäätään olisi kutakuinkin tasavertainen mahdollisuus elää ja toimia ja tätä kautta tasa-arvoisuuden periaate voisi toteutua.

Toivon, että tässä asiassa järki voittaa ja myös kuunnellaan maakuntien ääntä eikä niin, että me täällä kansanedustajina ja päättäjinä, ministereinä kasvamme niin suuriksi, että meillä ei ole enää korvaa eikä aikaa kuunnella ihmisiä ja maakuntaa.

Arvoisa puhemies! Koulutuksesta tulevaisuuden perustana ed. Markkula puhui hyvin ansiok-

kaasti äskettäin. Valitettavasti vain ed. Markkulan edustama puolue kokoomus, joka nyt melko pitkälle viitoittaa meidän koulutuksemme suuntaa, ei ole vielä ed. Markkulan oppeja omaksunut eikä omakseen ottanut. Mutta kuten jo aikaisemmin sanoin, jottei tämä nyt aivan mene yhden miehen ylistämiseksi, niin toivon mukaan tällainen oppi siellä leviää voimakkaammin ja voittaa alaa.

Kun mietimme tässä muuttuvassa maailmassa, missä siis muutos on ainut pysyvä olotila, sitä, mitkä ovat ne avainalat ja painopistealueet kansainvälisessä kilpailussa, joilla pieni Suomi voisi menestyä ja pärjätä, niin koulutus on yksi sellainen, mikä ehdottomasti muodostaa sen kivijalan, sen perustan, minkä päälle hyvinvointia, toivoa ja luottamusta voidaan myös tulevaisuudessa rakentaa.

Nyt kuitenkin, kun budjettikirjaa katselee, on nähtävissä, että siellä yleissivistävän koulutuksen osalta lähtee rapiat 2,5 miljardia pois. Myös maakunnissa on nähty, millä tavalla yleissivistävää koulutusta on koeteltu ja millä tavalla ovat alkaneet kasvaa myös erot eri koulujen ja eri alueiden välillä. Nyt on se aika, jolloin kysytään, haluammeko myös jatkossa turvata peruskoulujärjestelmän tai sellaisen koulujärjestelmän, jossa jokaisella lapsella ja nuorella on tasavertaiset oikeudet ja mahdollisuudet saada koulutusta ja edetä omien kykyjensä ja lahjojensa mukaan. Näyttää siltä, että jotkut ovat valmiita luopumaan tästä periaatteesta ja sitä kautta tekemään koulutuksesta joidenkin etuoikeutta enemmän kuin toisten.

Kun katsotaan koulutuksen ja kulttuurin sektoria, on tietenkin myönteistä todeta, että kulttuurille on tullut vähän lisää rahaa. Mutta valitettavasti se on osittain tullut myös koulutuksen kustannuksella. Siinä mielessä se on hyvä liike, että jos ajatellaan tätä päivää, niin kulttuurista tasa-arvoa ei tässä maassa ole pystytty enää moniin vuosiin toteuttamaan. Ei tarvitse ottaa kuin musiikkioppilaitokset ja muut. Te tiedätte sen keskityksen, mikä niissä on tapahtunut etelään tiettyihin kasvukeskuksiin. Pohjois- ja Itä-Suomessa elävien lasten ja nuorten tai muiden musiikin harrastajien matkat ja opiskelumahdollisuudet ovat huomattavasti vaikeammat.

Muutenkin tämä budjetti on yhä edelleen ja yhä enenevässä määrin keskittämässä erilaisia palveluja, keskittämässä erilaisia hankkeita tiettyihin kasvukeskuksiin ja etelään. Tuntuu, että vanhalle aluepoliittiselle ajattelulle ja ajalle heitetään nyt hyvästit ja katsotaan, että Salpausselän

eteläpuoli on se, mitä kehitetään ja muu joutaa pakettiin erilaisten ekomerkkien ja muiden toiveissa.

Arvoisa puhemies! Viimeksi eilen, kun Lapis- ympäristövaliokunnan kanssa vierailimme, tuli vähän se ajatus, kun kuunteli joitakin puheita, että kaikki ne mahdollisuudet, mitä meillä on, siis puhutaan sadoista miljardeista tässä taloudellisessa tilanteessa, ollaan valmiita sosialisimaan ja museoimaan maan poveen, ilman että niitä otetaan ylös, jatkojalostetaan niitä, kehitetään ja sen päälle rakennetaan tulevaisuutta, toivoa ja luottamusta siihen, että Suomi selviää tästä velkaantumisesta ja Suomi tulevaisuudessakin pystyy hoitamaan omat asiansa.

Vanhojen metsien suojelu, uusi luonnonsuojelulaki, joka mahdollisena superlakina estää siellä terveen taloudellisen toiminnan, on valtava uhka koko tälle maalle ja kansakunnalle. Sen vuoksi toivoisi, että hallitus myös katsoisi tätä kautta tulevaisuutta ja toivoa sanojen varsinaisessa merkityksessä eikä vain, että ne laitetaan budjetikirjaan ikään kuin sitaatiksi ja ajatukseksi, niin kuin vanhassa Neuvostoliitossa tehtiin.

Arvoisa puhemies! On tietenkin monia pienempiä asioita, mihin voisi puuttua, pieniä asioita, joista on puhuttu vuodesta toiseen, valitettavasti joskus jopa vuosikymmenestä toiseen. Hallitukset ovat vaihtuneet ja päättäjät ovat vaihtuneet. Lupauksia ja lupauksia lupauksen perään. Jollakin tavalla tuntuu, että jos me edes pikkuisen haluaisimme palauttaa uskottavuutta poliittiseen päätöksentekoon, meidän tulisi myös pala palalta alkaa lunastaa niitä lupauksia.

Yksi sellainen on nytkin talousarvioesitykseen jättämäni aloite Martin — Tulppion tiehankkeesta, mikä jo silloin, kun UKK-puisto aikanaan perustettiin 83, luvattiin hoitaa. Voitte arvata, kun sitä ei vielä tänäkään päivänä ole hoidettu, vaikka sen kompensatiohankkeena piti tulla, kuinka paljon siihen luotetaan. Samaan aikaan meiltä paketoitaan vanhojen metsien suojelun nimissä metsiä ja sanotaan, että kompensatioita tulee, kompensatioita tulee. Kuka siihen uskoo, kun niitä kompensatioita ei näy tulevan, jos vain valtiontalous velkaantuu ja velkaantuu eikä talouskasvu saada aikaan? Niin kuin sanoin, tällaista pientä hiplausta saadaan sitten aikaan verotukseen eikä rakenteellisia muutoksia, mitä pitäisi tulla. Tässä on tehtävää meillä. Uskon, että muutkin kokoomuksessa kuin "lumikenttien ruiskukka" näkevät sen mahdollisuuden, mikä on tällä hetkellä tässä maassa, kun niitä otetaan käyttöön ja hyödynnetään mal-

mien, metallin, puun ja niiden jatkojalostamisen kautta.

Lupasin tuoda savukoskelaisen mummon terveiset Martin — Tulppion tiestä. Hän sanoi, että se on tällä hetkellä niin huonossa kunnossa, että kun häntä siinä tyttärenpoika kuskaa, niin puhuakaan ei kestä sillä matkalla, koska tekohammas kuulemma meinaa tippua suusta, tärinä on sen tyylistä. Jotenka jollakin tavalla, kun on luvattu ja luvattu, voitaisiin pitää huolta.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia. Huomaan, että suositukset ovat hieman tulleet osaltani ylitettyä, tämä 10 minuuttia, mutta näin kun on monta päivää odotettu ja lopulta päässyt puhumaan ja kun tuolta peräkylistä tullaan, niin ehkä nämä terveiset sitä Savukosken mummoa myöten voidaan tässä tuoda, vaikkeivät arvot ministerit paikalla ole niitä kuulemassakaan, mutta onhan täällä hallituspuolueiden edustajia kuitenkin.

Painopistealueista koulutuksessa omaleimaisuus ja tulevaisuussuuntautuneisuus puuttuvat kokonaan tästä budjetista. Tulevaisuussuuntaus on yhtä kuin että siirretään vastuu muille. Siirretään vastuu kunnille tai kuntayhtymille, sanotaan, että hoitakaa te, sanoudutaan irti kaikesta. Se näkyy melko pahasti.

Aivan niin kuin puhuin Martin — Tulppion tiestä ja lunastamattomista lupauksista, voi tänä päivänä ottaa esiin sen, että meillä valiokunnassa kiertävät kertomassa ihmiset, kuinka koulutukseen satsataan, kuinka Suomella on omaleimaisia hankkeita arktisilla alueilla ja koulutuksen kehittämisessä siellä. Onpa siellä puhuttu sellaisestakin kuin arktisesta rakentamisesta. Samaan aikaan kun näistä puhutaan ja näitä visioidaan, OPM lähettää press-tiedotetta, että rakennusalan yliopistotasoinen koulutus lopetetaan Oulussa. Eli tässä on todellinen vastaus arktiseen rakentamiseen tai ylipäätään siihen, että pohjoinen Suomi haluttaisiin pitää kiinni kehityksessä tältä osin. Puurakentaminen ja siihen liittyvät asiat, mitkä Oulun yliopistossa olivat kohtuullisen vahvoja, mitä olisi pystytty edelleen siellä hyödyntämään heidän vahvan arkkitehtiosaamisensa myötä ja vahvan arkkitehtikoulutuksen myötä, halutaan pala palalta murtaa pois. Tässä on kaksi korkeakoulua, Tampere ja Helsinki, yhtä lähellä kuin Posio on Rovaniemeä. Ei oikein järkeen käy, että jos kahta koulua maassa pidetään, ne alueellisesti näin etelään sijoittuvat.

Olisi hyvä myös nähdä se, että koko maa on pidettävä mukana kehityksessä, nähdä ja lukea myös niitä tutkimuksia, mitkä liittyvät tulevai-

suuden tutkimiseen ja tulevaisuuden suunnitelmiin, esimerkiksi Barentsin alueen yhteistyö ja sitä kautta Kuolan — Barentsin korridor jne., joilla on nähty olevan enemmän positiivista, myönteistä vaikutusta kuin joillakin etelän koridoreilla.

Mainittakoon nyt vielä, niin kuin tässä moni on nähnyt, tämä E 18 -hanke. Minun mielestäni sitä voidaan markkinoida sillä, että Helsinki-Turku-väliä halutaan parantaa. Mutta on se aivan kestävä peruste, että Keski-Euroopasta tai Italiasta lähtisi tätä kautta viemään tavaraa Venäjälle, ikään kuin tätä tarvittaisiin yhteydeksi Venäjälle ja Pietariin asti. Joka vähänkään tuntee alaa ja on kuorma-auton ratissa ollut, pystyy sanomaan, että jos Italiasta lähdetään heidän kesärenkaillaan ja valosäänöillä, niin kyllä paljon viisaampaa on Travemündestä laivata kontit autoon ja purkaa ne Tallinnassa tai Pietarissa kuin ajaa Tanskan salmien yli, jatkaa siitä laivaaminen Ruotsiin ja ajaa Ruotsin läpi ja laivata taas Suomeen ja sitten tällä lipsutella pakka-sissa ja liukkailla keleillä. Nämä ovat aivan naurrettavia perusteita. Pitäisi puhua taasen oikeilla nimillä oikeista asioista.

Mutta toinen asia on, kun puhutaan Kuolan korridorista, puhutaan Barentsin yhteistyöstä, niistä mahdollisuuksista, mitä siellä lepää. Mutta jos on valittu linjaksi se, että se omaisuus, mitä siellä on, ne sadat miljardit, mitä on malmien muodossa siellä, halutaan jättää sinne ja museoida, sosialisoida alue, silloin on tietenkin selvää, että etelän ihmisten kulkemista kylässä Turun ja Helsingin taikka Pietarin välillä halutaan kehittää ja painopiste siirtyy tänne.

Mutta jotta me tästä velkaantumisesta selviämme, jotta meillä säilyy tulevaisuuden ja toivon näköala, on myöskin nähtävä ne mahdollisuudet, mitä tänä päivänä on, eikä niitä tarvitse huutaa Brysselistä käsin, vaan niitä löytyy myöskin Suomen Lapista, niitä löytyy Itä-Suomesta, tästä maasta. Meillä on vielä ihmisiä, joilla on kykyä ja halua tehdä työtä, kun heidät vapautetaan sitä tekemään.

Arvoisa puhemies! Tämä tästä budjetista. Uskon ja toivon, että sana kiirii täältä myöskin ministereiden korviin ja jonkinlaista rakentavaa keskustelua voitaisiin saada aikaan näidenkin asioiden ympärillä tämän meidän isänmaamme parhaaksi.

Ed. Kurola: Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen eduskuntaesitteen kansilehdellä toteaa puolue tavoitteenaan olevan ”vastuuta

koko Suomesta”, ja sateenkaarihallituksen ohjelmassa korostetaan valtakunnan kaikinpuolista ja tasaista sekä tasapuolista kehitystä. Kokoomuksen lappilaisena edustajana ja ed. Takkulan äsken mainitsemana ”lumikenttien ainoana ruiskaunokkina” haluaisin tarkastella syntyntä budjettiesitystä noiden toteamusten perusteella.

Missään tapauksessa budjetti ei ole tyhjä asiakirja Lapinkaan kannalta. Ilonaiheita ovat muun muassa pitkälti yksilöity 10 miljoonan markan määräraha malminetsintään, 49 miljoonaa markkaa kompensatorahoja vanhojen metsien suojelusta, Kemin — Tornion-moottoritien töiden aloittamiseen 9 miljoonaa markkaa, rahoja Rovaniemi — Laurila-rataosuuden perustamiseksi sekä Keminseudun vesihuollon parantamiseen oma määräraha. Yksittäisiä ja erittäin merkittäviä kohteita Lapille ja lappilaisille.

Kuitenkin budjettikirjasta puuttuu Sallan — Kellovälän ylityspaikkaan määräraha. Valtionosuusjärjestelmän leikkaukset kohdistuvat kipeästi Lapin kuntiin. Tielaitoksen muuhun tienpitoon kohdennetut määrärahat vähenevät 10 miljoonalla. Metsäkeskukselta viedään enemmän kuin pelättiin. Jäänmurtajalaivastokaan ei vahvistu, ja vielä puuttuu ed. Takkulan mainitsema Martti — Tulppio-tie.

Arvoisa puhemies! Muutama näistä kohdista vaatii tarkempaa tarkastelua.

Ensinnäkin Sallan rajanylityspaikka. Eri lappilaiset viranomaiset ja osin myös venäläiset ja alustavan tiedon mukaan myös EU:n virkamiehet ovat pitäneet kohdetta tärkeänä ja mahdollisimman pian toteutettavana. Itsessään Sallan kunta ja sen naapurikunnat ovat aina olleet kovan työttömyyden runteleimia. Metsätalous ei ole lähiaikoina, ottaen huomioon muun muassa vanhojen metsien suojelupäätöksen, luomassa uusia työpaikkoja. Salla nykyisenä pussinperänä ei myöskään houkuttele laajempia matkailijamääriä. Kauppakin on pitkälti kauppaa omien asukkaiden kanssa. Näin ollen rajan avaaminen mielestäni kaikkein nopeimmin vaikuttaisi työllisyyden parantamiseen tuolla Koilliskairan alueella.

Kuolan talousalueelta tulisi suora yhteys Perämeren satamiin, ja mielestäni väkkyvät niin rekkojen kuin junienkin transitorahdit Kemi-Tornio-seudulle. Vastavuoroisesti tavarantoimitukset esimerkiksi Keski-Euroopasta Kuolan mittaamattomien luonnonvarojen ja ennen kaikkea energialähteiden hyödyntämistyömaille. Rajan avaus olisi piristys matkailulle ja kaupalle. Se toisi Kuolan raaka-aineet teollisuutemme hyö-

dynnettäväksi. Kemi — Salla-ratayhteyttä ruvettaisiin entistä ripeämmin perusparantamaan. Sähköistyskin olisi mahdollista muuallekin kuin Ouluun. Kemin ja Tornion satamat voisivat laajeta, syväväylät ainakin kunnostettaisiin, ja telakat kotimaassa saisivat ehkä uuden jäänmurtajatilauksen. Esimerkkieni valossa rajan aukaisu olisi alkuna laajalle taloudelliselle aktiviteetille, joka toisi uusia mahdollisuuksia Lapille ja lappilaisille.

Sitten tämä malmikysymys. Maamme kohtaloihin ovat malmit vaikuttaneet. Saksan sotakoneisto varustautui paljolti aseilla ja ajoneuvoilla, mitkä oli valmistettu Ruotsin Kiirunan rautamalmista, Petsamon nikkelistä ja suomalaisesta koboltista. Liityttyämme nyt EU:hun on ainakin minulle ollut epäselvää Euroopan raaka-aine- ja malmistrategia. Taloudellinen hyvinvointi kuitenkin nojaa paljolti perusraaka-aineisiin. Tarkasteltaessa malmikysymystä ei pidä tuijottaa vain Lemmenjoen suojelualueella tapahtuvaa koneelliseen kullankaivuuseen. Malmikysymys on nähtävä laaja-alaisena kokonaisuutena.

Timo Lindborg on tänä keväänä ilmestyneessä väitöskirjassaan todennut: ”Kaivostoiminta on osa toimintaketjua, johon kuuluvat malminetsintä, kaivostoiminta, rikastustoiminta, metalliteollisuus, kalkki- ja sementtiteollisuus ja tuotteiden valmistus. Lisäksi kaivosteollisuus on hyvin lähellä mineraalitutkimusta ja ympäristöalaa, jotka tuottavat myös korkeasti palkattuja työtehtäviä. Kaivosteollisuus edesauttaa toiminnallaan kehittyneen teknologian hyödyntämistä. Malminetsintä ja tutkimus ovat riippuvaisia geofysikaalisesta tietotaidosta, elektromagneettisista radio- ja graviometrisistä mittalaitteista, satelliittipaikantamisesta sekä maan magneettikentän ilmasta ja satelliiteista suoritetuista mittauksista sekä geologisesta ja malmigeologisesta mallinnuksesta. Tieto, jota malminetsinnässä ja malmitutkimuksessa kerätään, käsitellään erilaisissa tietokoneympäristöissä. Kaivostoiminnassa käytetään ja kehitetään louhinta- ja rikastustekniikkaa. Malmin käsittely vaatii osaltaan korkeatasoista hydrometallurgista tekniikkaa ja osaamista. Sulatot käyttävät usein uusimpia liekikisulatus- ja sähköisiä menetelmiä. Kaivosteollisuuteen ja malminetsintään liittyvillä ympäristöteknologian osa-alueilla tarvitaan luonnonsuojelutieteellistä osaamista. Kaivosteollisuus onkin perustana laajalle teknologian viennille, tuotannolle ja tuotekehitykselle.”

Tämän kaiken pitäisi olla selvää istuvalle Lipposen hallitukselle, ovathan pääministeri Lippo-

nen, kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki, ympäristöministeri Haavisto, valtiovarainministeri Niinistö sekä oikeusministeri Häkämies tustuneet paikan päällä Suomen uusimpaan, tänä vuonna toimintansa aloittaneeseen Pahtavaaran kultakaivokseen Sodankylän kunnassa. Siellä vieraili nyt maanantaina ympäristövaliokunta.

Samalla, kun iloitsen Lappiin ohjatusta tutkimukseen varatusta 10 miljoonan määrärahasta, totean kuitenkin: Veitsiluoto-fuusion asian yhteydessä sovittiin mainitun suuruudesta usean vuoden määrärahasta. Näin ollen kyseessä on pikemminkin sovittu lunastaminen, joka sekin on ensiarvoisen tärkeää. Samalla kuitenkin totean, että budjetista on pudotettu pois vuosina 95 ja 96 olleet määrärahat ”teollisuuden ja sitä palvelevan tutkimuksen edistämiseen”. Tuossa osassa oli nimenomaan varattu määräraha kaivosteollisuuteen ja sen tutkimukseen.

Nyt keskitytään budjetissa vain raakaan poraamiseen. Hyvä niinkin. Tämäkään ei ole ongelmatonta, kun totean, että poraus on monopoli-soitu ja näin ollen sitä ei kilpailuteta riittävässä määrin. Joidenkin asiantuntijoiden mielestä metoditkin ovat vanhentuneita ja teettävät turhaa päällekkäistä työtä.

On aivan ilmeistä, että malminetsintää ja kaivostoimintaa käsittelevä hallinnonala nukkuu prinsessa Ruusunen unta. Aivan liian voimakkaasti tulevat ympäristönsuojelliset kysymykset esiin. Suojelualueet ja vanhojen metsien alueet menevät pahasti päällekkäin Lapin ja Itä-Suomen malmikriittisten alueiden kanssa, nimenomaan niiden alueiden, joilla työttömyys on ankaraa ja uudet teollisuudenalat ja työpaikat kiven takana tai paremminkin kiven alla. Valitettavasti en voi esitellä teille, arvoisat kollegani, laadittamaani karttaa malmikriittisistä alueista ja luonnonsuojelu- sekä muista rajoitusalueista. Täältä puhujan paikaltahan ei selventäviä kuvia voida esittää.

Ympäristövaliokunnan vierailuun maanantaina liittyy lisäksi se uusi tieto, että nyt ollaan selvillä tai saamassa selville, mitä alueita Natura 2000 -suojeluohjelma käsittää. Uudessa luonnonsuojelulaissa sitten vahvistetaan tälle Natura 2000 -ohjelmalle omat oikeusvaikutuksensa. Kun se lähtee Suomesta esityksenä Brysseliin ja se siellä vahvistetaan, siihen tulevat sovellettaviksi Brysselin normit. Olen hieman huolestuneena kuunnellut niitä äänenpainoja, jotka toteavat, että tämän jälkeen tutkimustoiminta, malmien hyödyntäminen, jopa metsästyksen ja monet muut

asiat ovat vaarassa näillä suojelualueilla. Sen jälkeen tulevat koko laajuudessaan eurooppalaiset direktiivit sovellettaviksi tällä vahvistetulla Natura 2000 -alueella.

Vähintä, mitä tässä vaiheessa myös uuden luonnonsuojelulain käsittelyn yhteydessä voidaan tehdä, on se, että meille kerrotaan, mitä ovat Natura 2000 -alueet, minkälaiset lopulliset oikeusvaikutukset sieltä meille tulevat, jotta me päätöksestä tiedämme, että emme ainakaan mene tekemään hätäkoityjä ja myöhemmin kaduttavia päätöksiä. Esimerkiksi seuraamuksena ovat suoja-alueet. Jos nykyisille Etelä-Suomen kunnan kokoisille suojelualueille tulee vielä ympäristöön suoja-alue, epäilen, että meidän luke-mattomat malmiomme jäävät unholaan maaperään eikä niitä myöhemmin voida hyödyntää.

Esimerkkinä malmeihin sisältyvistä taloudellisista arvoista esitän tietoa Koitelaisen kromiesiintymästä. Tämä on geologisen tutkimuslaitoksen toimesta inventoitu malmio, ja se on luovutettu hyödynnettäväksi kauppa- ja teollisuusministeriölle 1979, lähes 20 vuotta sitten. Mitään ei ole tapahtunut. Ei ole edes yritetty käynnistää kaivostoimintaa. Miksi ei? En tiedä. Kuitenkin alueella on inventoinnin mukaan 360 miljoonaa tonnia malmia, jonka pitoisuus on 20 prosenttia. Siitä saataisiin noin 72 miljoonaa tonnia kromioksidirikastetta, jonka hinta on 240 markkaa tonnilla. Näin ollen inventoidun malmion eräänä arvona voidaan pitää 17,2:ta miljardia markkaa. Jos rikasteesta tehdään kromimettallia, sen kilohinta on 30 markkaa, joten sen lopullinen arvo olisi satakertainen. Sen vieressä on 30 kilometrin päässä Kevitsan tunnetumpi monimalmio, joka sisältää nikkeliä ja kuparia sekä muita arvometalleja. Edelleen idässä Savukosken Akanvaarassa on ainakin yhtä laaja prosessissa energiaystävällinen kromimalmio kuin mainitsemani ensimmäinen Koitelaisen kromi. Kevitsan läheisyydessä on sitten jo avattu ja aikaisemmin kuvaamani Pahtavaaran kultakaivos.

Näyttöjä mahdollisuuksista pitäisi olla, ja koko malmitutkimus ja koko toimintasektori tulisi käydä kokonaisuuksissaan läpi, tehdä valtakunnallinen malmistrategia. Kuitenkin vanhoista metsistä jo kesällä päätettiin vaivautumatta selvittää maaperän rikkauksia, ja virkamiesportaassa haluttaisiin sivukivi kaivosteollisuudessa luokitella jätteeksi ja verottaa sitä jätteenä, tuho-ta siis orastava vaurauden sampo. Toivoisin hallituksen vakavasti paneutuvan kysymykseen ja soisin lisäpanostusta alan kehittämiseen. Nyt

budjettiperustelut näyttävät tähtäävän suurteollisuutta suosivan nikkelin ja muiden värimetallien hyödyntämiseen. Kuitenkin Pahtavaaran kultakaivos on oiva esimerkki pk-tasoisien kaivostoiminnan mahdollisuuksista. Onhan kyseinen kaivos noin 50 hengen pitkäaikainen työpaikka.

Budjetti ei myöskään anna vastausta rahoitusmahdollisuuksiin. Pohjois-Karjalassa on valti-neuvoston myymä kultamalmio, johon halutaan avata tänä päivänä kaivos, kultakaivos, ja kaikki viittaa siihen, että kyseessä tulisi olemaan kannattava yritys. Kuitenkaan mikään kotimainen taho ei ole valmis rahoitukseen, vaan sitä on etsittävä aivan muualta, ulkomailta. Pahtavaa-rankin kaivos syntyi ruotsalaisen yrityksen voimin. Näin ollen asiaa olisi tarkasteltava jatkossa ennakkoluulottomasti ja monipuolisesti.

Yksi asia, johon haluaisin vastauksen, ovat kotimaisille yhtiöille vastikkeetta luovutettujen malmioiden kohtalo. Suljettu taloushan mahdollisti tällaisen menettelyn aikaisemmin, mutta kaivoslaki edellyttää ja edellytti toiminnan aloittamista, muuten valtaus palautui valtiolle. Tämä on tullut ilmi muun muassa Soklin malmioiden suhteen, ja asiasta on tehty kantelu oikeusasi-miehelle. Tämä vain osoittaa, että erään mittavan kansallisvarallisuutemme käsittelyyn ja hyödyntämiseen sisältyy paljon kyseenalaistakin. Samalla, kun laadimme kansallista malmistrategiaa, olisi hyvä hankkia tietoa ja suuntaviittoja eurooppalaisesta strategiasta. Ei metsästrategia ole ainoa kansallisesti tärkeä sektori.

Arvoisa puhemies! Malmit on huomioitu ja siihen on panostettu tässä bujetissa. Siitä on hyvä jatkaa ja rakentaa parempaa tulevaisuutta 6-tukialueelle. Ei Lappi ole ainoa malmikittainen alue, ainoastaan kohtuullisella varmuudella voidaan todeta, ettei tämän talon alla olevassa kalli-ossa ole hyödynnettävää malmia. Onko tämä sitten ollut syynä enemmän kiinnostuksen puuteeseen?

Läänikysymystä on usean edustajan suulla puitu, ja itsekin toteaisin, että en ole tyytyväinen niihin selvityksiin, joita tämän tiimoilta on tehty. Hyvin pelkistetysti toteaisin, että kysymyksessä on uudenlainen vallanjako alueiden ja etelän päättäjakeskuksen Helsingin välillä. Aikaisem-minhan lääninhallitukset olivat hyvinkin mittavia virastoja. Sinne kuuluneet lääninoikeus, ympäristöyksiköt, lääninneuvottelukunnat ovat vuosien saatossa sieltä lähteneet, toimintaympäristö ja toimintamalli ovat muuttuneet mutta niin myös henkilöstö. Huomattavassa määrin ovat

sitten henkilöstöt vähentyneet, mutta tässäkin on todettava, että pääsääntöisesti he ovat siirtyneet muihin valtion toimiin; ei sieltä varsinaisesti irti sanottu henkilöstöä ole. (Ed. Aittoniemi: Eläviä ruumiita lääninhallitukset!) — Eläviä ja varsin virkeitä ruumiita.

Mutta keskustelussa, jota lääninhallituksista on käyty, on yksi puoli, jonka haluaisin nostaa keskustelun piiriin, unohdettu varsin seikkaperäisesti. Me lappilaiset tiedämme, mitä ovat poikkeukselliset olosuhteet. Lappi lähti evakoon 50 vuotta sitten, se evakuoitiin Ruotsiin ja Etelä-Suomeen, ja tämä tehtiin lääninhallituksen johdolla. Poikkeuksellisia oloja ei ole katsottava pelkästään ja vain sotana. Siihen sisältyy aivan monenlaisia muitakin poikkeuksellisia oloja. Tämä vaatii varautumista, sotilaat toki varautuvat omalla sektorillaan, joku ja jotkut siviilimaailmassa edelleenkin. Tämä tehtävä on ollut lääninhallituksilla ja toistaiseksi pysyy. Näin ollen valtavan laajojen alueiden yhteensovittaminen tässä mielessä on mielestäni mahdollonta.

Koska keskustelussa on pyritty antamaan kuva säästöistä, 64 miljoonaa vuoteen 2001 mennessä, en voi katsoa, että se olisi ainut perustelu ja nimenomaan tukisi tätä uudenlaista suuntausta. Todellisuudessa lienee sittenkin halu päästä eroon muutamasta maaherrasta, koska muille työntekijöille, olipa se sitten oikein tai väärin, valtiovalan taholta on hyvin pitkälle menevästi ilmoitettu, että varsinaisiin irtisanomisiin ei mennä. Lisäksi on pyrkimyksenä säilyttää nykyiset lääninhallitukset ainakin palvelupisteinä niillä seuduilla, joilla on.

Pitkälti tässä on kyse halusta riistää jonkinlainen identiteetti, jota ainakin monilla lääneillä näyttää olevan, jopa niin, että ne ovat aloittaneet voimakkaasti kampanjoinnin oman läänin puolesta. Voisi sanoa, että mitä kauempana ollaan, sitä enemmän lääninhallituksilla näyttää olevan annettavaa ympäröivälle kunta- ja muulle yhteisölle. Lääninhallituksilla on ollut ja tulee olemaan muun muassa varsin laaja koulutustehtävä. En katsoisi, että kyseessä on vainaja, joka pitäisi haudata.

Metsäkeskusten kohtalo tietenkin puhuttaa myös pohjoisessa. Metsällä on ollut ja toivon mukaan tulee jatkossa olemaan voimakas taloudellinen merkitys lappilaisille ja lappilaiselle elinkeinoelämälle. Lappi oli ensimmäisenä laatimassa metsästrategiaa, se luovutettiin maa- ja metsätalousministeriölle, joka oli tämän projektin käynnistänyt. Se otti sen kiittäen vastaan, mutta budjetissa tähän ei näy riittäneen rahoja. Kaiken

kaikkiaan metsätalouden leikkaukset ovat olleet yllättävän ankaria ja kohdentuvat jälleen yhteen varsin merkittävään kulmakiveen: toimivaan metsätalouteen.

Kun ajatellaan, että Lapin osalta on negatiivista sanottavaa toiminnasta malmisektorilla ja toiminnasta tällä metsäpuolella ja ankarat paineet laajennettuihin rauhoitusalueisiin, ei voi olla tyytyväinen siihen, millä huomispäivänä leipämme tienaamme.

Minulle tässä talossa varsin usein todetaan, että keskity olennaiseen, keskity siihen mitä teillä on, luontoon ja matkailuun. Mielihyvin tuonkin tekisin, mutta tässä vaiheessa täytyy todeta, että toissavuosi toi meille lukemattomat bussit. Entisestä Itä-Saksasta toivat nämä bussituristit toki meille rahaa ja hyvinvointia. Seuraavana kesänä määrät vähenivät, matkailijamäärät vähenivät huolimatta voimakkaista vientiponnisteluista ja edelleen nyt kuluneena kesänä määrät ovat jälleen vähentyneet. Matkailu ei kaikista huolimatta ole lopullinen sana hyvinvoinnin perustana Lapissa. Toki se on yksi merkittävä osa-alue, mutta ei se sitten näitä kaikkia muita korvaa.

Viimeisenä Martti — Tulppio-tie. Se ei suinkaan tienä varmasti ole valtakunnan ainut tie. (Ed. Aittoniemi: Siellä on jo kaikki tiet tehty 10 vuotta sitten!) — No, Martti — Tulppio jäi tekemättä. — Siihen kulminoituu se periaate, että kun meiltä on jotain viety, meille on niitä kompensatioita aina luvattu. Kemijoen korvausasia — sen ed. Aittoniemikin tietää, että sitä puitiin varsin pitkään. Taisittepa olla sitä puimassa itsekin. Se kesti. Se ratkesi viimeistään vuosikymmenien taiston tuloksena.

Vanhat metsät luvataan. Tuleeko mitään? Veitsiluodon fuusio. Siellä oli luvassa kaiken entisen päälle 10 miljoonaa markkaa malmitutkimukseen. Sekin kutistui 10 miljoonaan. Entiset pohjat unohdettiin. Nyt on aivan ilmeistä, että kuluneena vuonna sieltä on vuotanut miljoonia jonnekin. En tiedä minne. Se selvinnee vasta tämän vuoden lopussa.

Entä kaikki muut suojelut? UKK-puisto sisälsi lupauksen Martti — Tulppio-tiestä. Tänä päivänä lappilaisille tuo tie, oli se sitten Savukosken ihmisen proteesinheiluttaja tai mikä tahansa, edustaa sitä, mikä on valtiovalan asema sopijaosapuolena, lupaaajana. Meillä on todella huonot kokemukset niistä, mitä meille on luvattu. Olemme olleet menettävänä osapuolena. Meitä toki ei ole niin paljon, että meidän äänemme kantaisi joka asiassa tänne. Jos se on kerran painettu

näihin teksteihin, on se merkillistä, että se sitten unohdetaan ja todetaan vain, että ei se ole kannattava. Onko se sitten Martti — Tulppio-tie; jos se nyt todella on niin onneton tienpätkä, että siihen ei voida rahaa panostaa, osoitettakoon kuitenkin lappilaiselle ihmiselle, että valtio lunastaa lupauksensa jollakin muulla tavalla.

Jos te ja minä olemme täällä sopimassa vanhojen metsien kompensoinnista, älkäämme kääntäkö huomispäivänä heti selkäämme ja ilmoittako, että kun me olemme saaneet tämän suojelun, sen jälkeen seuraamuksista ei tarvitse kantaa vastuuta. Kyllä sitä edellyttää, että tämä sali ja nämä päätöksentekijät jossakin vaiheessa ottavat muistiin nämä entiset. Tuleeko minustakin kyyminen, että kaikki se, mitä täällä on tapahtunut ennen kuin untuvikkona tähän saliin olen astunut, siitä ei tarvitse välittää laisinkaan. En toivo sitä kohtaavani.

Näin ollen Martti — Tulppio on esimerkki siitä, mikä on valtiovallan, eduskunnan ja päätäjien luotettavuus. Sen vuoksi se on meille tärkeä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että näihin esittämiini näkemyksiin kiinnitetään vakavaa huomiota. Se ei välttämättä paljon rahaa vaadi, tahoja ja yhteistyötä.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kurola löysi ensi vuoden budjetista tuon toivon nostamalla esille Pohjois-Suomen malminetsintätehostusprojektin. Sehän onnistuessaan, kun löydetäisiin kromia, nikkeliä ja platinaryhmän metalleja, niin kuin toivotaan löydetävän, turvaisi ja tukisi lappilaista perusteollisuutta ja lisäksi työllisyyttä. Se vain on uhkana, niin kuin ed. Kurolakin totesi, että eurooppalaiset vihreät märkähatut mahdollisesti estäisivät järkevän toiminnan ja luonnon hyväksikäyttämisen.

Martti — Tulppio-tiestä, jonka ed. Kurola myös otti esille, on todettava se — tai näin on kerrottu, että valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö olisivat tässä vaiheessa halunneet sen tiehankkeen toteuttaa, mutta liikenneministeriön toimesta se on tyrmätty. Perusteena on ollut se, että Lapin tiepiirin johtaja ei ole halunnut sitä sisällyttää nykyisiin hankkeisiin. On aivan uskomatonta, että voidaan edellyttää, että niistä niukista voimavaroista, jotka tällä hetkellä ovat käytettävissä, pitäisi vanha UKK:n kompensatio löytyä, kun tällä hetkellä Lapissa on hyvin vähän tiehankkeita. Ne harvat hankkeet, jotka ovat käynnissä, ovat esimerkiksi Lapin

metsäteollisuuden kannalta hyvin tärkeitä tiehankkeita.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lapin edustajat ovat yleensä esiintyneet täällä varsin kainosti Lapin etujen ajamisessa, koska kaikki tietävät, että Lappiin on viimeisten 30—40 vuoden aikana satsattu niin paljon muun muassa infrastruktuuriin, tiestöky-symyksiin, Lapin kehittämiseen. Se on moninkertainen Etelä-Suomeen verrattuna. Tiestö aikanaan rakennettiin siitä syystä, että Lapille annettiin mahdollisuudet mittavaan matkailuelinkeinon. Nyt Lappi ei ole pystynyt tätä asiaa riittävästi hyödyntämään. Siellä ei ole muun muassa korkean tason ulkomaiselle turistille tarjottavana muuta kuin, niin kuin olen joskus sanonut, nälkiintynyt poro parin metrin liekanarussa ja kyljellään oleva jätkäntyöntilä, kun pitäisi tarjota jotakin sellaista, mitä Lapista tullaan hakemaan. Teillähän olisi ollut erinomainen mahdollisuus muun muassa ajaa Lapin joulumaa-ajatusta, joka on todettu erinomaiseksi aloitteeksi, mutta Lapin edustajien puolesta ei ole tehty mitään asian hyväksi.

Joku Tulppion tie. Jos ruvetaan etelästä etsimään, sieltä löytyy ehkä yksi tällainen tie kuin Tulppion tie. Minä tiedän toisenkin tien, Rajalan tien. Kun mennään vähän Sodankylästä eteenpäin, kääntyy vasemmalle Rajalan tie, 20 kilometriä. Se on toinen soratie, mikä siellä on olemassa. Täällä etelän sydämessä on satoja teitä, jotka ovat yhtä välttämättömiä kuin Tulppion tie eikä täällä suhtauduta asioihin sillä tavalla.

Mitä tulee sitten malmiesiintymiin, malmiesiintymiä hyödynnetään, jos ne ovat sen arvoisia, mutta ne eivät sitä, ed. Kurola, ole. On todettu, että näistä malmiesiintymistä useat ovat nippa nappa sellaisia, että kannattavatko vai ei. Ja kun nyt on kansainvälisillä kilpailijoilla mahdollisuus tulla Suomeen, jos ne ovat niin hirmuisen kannattavia, niin kyllä kai tänne tulee Englannista ja Ruotsista sitten yrittäjiä, että ne hoitavat nämä asiat.

Tiestöt ja muut siellä on kyllä saatettu kuntoon, että Lapissa pitäisi pärjätä.

Ed. K u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rohkenen kyllä vahvasti epäillä ed. Aittoniemen malmipoliittisia tietoja ja niitten kivien sisältämiä prosentteja. Enpähan ole nähnyt kultamailla enkä kaivosten äärellä ed. Aittoniemeä. Tervetuloa Lappiin tutustumaan näihin esiintymiin! (Ed. Aittoniemi: En ole minäkään

Kurolaa nähnyt täälläpäin!) — Nyt näemme toisemme!

Sitten tämä matkailullinen näkemys. Ed. Aittoniemi veti varsin pitkän haarukan, mitä siellä Lapissa on tapahtunut. Hyvä, ettei vetänyt niihin aikoihin, kun Lappi jälleenrakennettiin. Sen jälkeenkin eräät edustajat tässä salissa ovat katsooneet, että tämä valtakunta on kokonaisvaltaisen asuttamisen tyyssija ja silloin sinne on toki ohjattu rahoja, on niitä ohjattu muuallekin. (Ed. Aittoniemi: Teitä verovarjoilla!) — Ne on verovaroin rakennettu ja osin työllisyystilannetta siellä keventämään. Täytyy sanoa, että jollakin sielläkin on liikuttava. Pororaitojen aika on entinen! Rautateitä siellä on lähinnä Kemi-Salla-linjaus ja sitten Kolarin rata. Muu osa Lapista, joka on kuitenkin yksi kolmasosa valtakunnasta, on ilman ratoja. Toki siellä tänä päivänä on lentokenttiä, jotka auttavat henkilökuljetusten yhteydessä, mutta Lappi pyörii tällä hetkellä pyörillä. (Ed. Aittoniemi: Täytyykö olla asfalttatie Näkkälä-järvelläkin!) — No, täytyy sanoa, että hoitokustannukset ovat ainakin pienemmät.

Joka tapauksessa näkisin, että nuo ovat jonkunlaista katkeroitunutta etelän miehen puhetta.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! On tietysti sääli sotkea lappilaisten ja eteläsuomalaisten välistä debattia, mutta ed. Hannes Manninhen tuolla loppupuolella sitten jatkaa sitä.

Vuoden 1997 talousarvioesityksestä on käyty tässä talossa ja tässä salissa harvinaisen paljon puheenvuoroja. Osasyynä lienee tulevien vaalien läheisyys väheksymättä millään muotoa puheenvuorojen sisältöä ja niissä esitetyjä tärkeitä asioita. Puheenvuoroissa on käsitelty talousarvioesitystä kaikilta sen osa-alueilta, joskin täytyy todeta, että pääkysymykseksi on noussut tehdyt veroratkaisut ja toinen paljon puhuttu alue on aluehallintouudistus. En juuri näihin aio puheenvuorossani puuttua.

Päähuomio talousarvioon, niin kuin aina ennenkin, kohdistuu sen valmistumiseen budjettiriihestä. Voi olla, että on hieman kyyninen kannanotto, jos sanoo, että keskustelumme tässä salissa on eduskunnan mielipiteiden kirjaamista, ei kuitenkaan tosiasialliseen muutokseen ja muuttamiseen pyrkimistä. Mielipiteiden kirjaaminenhan on toki arvokas ja tärkeä asia. Jäähän se jälkipolville ja jotkut tiedotusvälineetkin noiteeraavat niitä.

Esityksen valmistuessa valtiovarainministeri ihmetteli lehdessä hyvin avoimesti, kuinka helposti talousarvioesitys syntyi, kuinka vähän oli

ristiriitoja hallituksen sisällä ja kuinka lyhyt budjettiriihi lopulta oli. Tuntuu hieman ihmeelliseltä tämä näköala, koska kaikki tiedämme, kuinka vaikeassa taloudellisessa tilanteessa Suomen valtio tänä päivänä on ja koko kansantalouskin. Velka on noussut jo yli 400 miljardin markan ja työttömyyden aleneminen ei näytä toteutuvan toivotulla ja suunnitellulla tavalla. Ei voi olla ilo kenellekään, ettei ole päästy parempiin tuloksiin edellä mainituissa asioissa.

Sitten olen pohtinut hallituksen sisällä tapahtuneiden ratkaisujen luonnetta ja tämä nyt sitten liittyy tietysti politiikkaan. Väistämättä tulee esiin ajatus, että kokoomus sai läpi tuloveroalennuksen ja toisaalta sosialidemokraatit saivat läpi tavoitteensa, ettei työelämäkysymyksiin ja muihin rakenteellisiin asioihin puututa. Molempia päähallituspuolueita yhdisti ajatus, että työssä olevien ihmisten etuuksia ei heikennetä. Tästä tuloksesta hallitusta voi onnitella.

Huomattavasti vähemmälle huomiolle on jäänyt näköala, joka perinteisesti on hallinnut budjettikeskustelua. Se on tavoite, jolla on pyritty estämään tuloerojen kasvua, ja toisaalta on tavoite oikeudenmukaisuuden toteutumisesta yhteiskunnassa. Kysynkin, onko todella niin, että uusliberalistinen ajattelutapa on tullut meille ja se on jo toiminnan asteella. Se ajattelutapahan ei välitä vähäosaisista, ei välitä tuloerojen kasvusta. Lyhyesti kiteytettynä se kuuluu: Jokainen on oman onnensa seppä!

Arvoisa puhemies! Käsittelen paria asiaa, jotka ovat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta. Täällä jo ed. Vuorensola puuttui metsätalouden edistämismäärärahojen kehitykseen ja edellä ed. Kurola myös muutamalla ajatuksella. Nämä määrärahat ovat laskeneet usean viime vuoden aikana hyvin merkittävästi. Leikkaukset alkoivat jo Ahon hallituksen aikana, se pitää myös muistaa.

Nyt on kuitenkin tultu tilanteeseen, jossa metsäkeskusorganisaation toiminta uhkaa näivettyä. Parhaillaan on eduskunnan käsittelyssä uudet metsälait, jotka tuovat huomattavan määrän lisätehtäviä metsäkeskuksille ja samaan aikaan voimavaroja supistetaan. Tämä on vaikeasti yhteensovitettava kehityslinja. Se on yhtälö, jossa X jää kyllä ratkaisematta. Valtiovarainministeri totesi kesällä, että metsätalouden edistämistoimintaan ei pitäisi lainkaan laittaa valtion varoja, koska kysymyksessä on yksityinen liiketoiminta. Jos tämä ajatus olisi toteutunut muutama vuosikymmen sitten, ei Suomi voisi tänä päivänä ylpeillä metsävaroillaan, ja tuskin metsäteollisuus

den laajuus ja ennen kaikkea puuntuotannon tehokkuus olisi nykyistä tasoa. Itse laitoin nuokannanotot löysien kesäpuheiden tiliin. Jos kannanotto on vakavissaan esitetty, se on varmasti noteerattu myös metsäteollisuuden piireissä tulevaisuuden kuvia hahmoteltaessa.

Voidaan perustellusti kysyä historiaan tutustuttuamme, onko valtio koskaan koko Suomen historian aikana tehnyt niin hyvää sijoitusta, kuin aikanaan oli esimerkiksi Mera-ohjelman toteuttaminen. Me tänä päivänä nautimme sen tuloksista ja maksamme sitä velkaa, mitä me olemme nyt ottaneet, ulkomaille niillä tuloksilla. Tässä yhteydessä en väheksy lainkaan muita tuotannonaloja, esimerkiksi elektroniikkateollisuuden merkitystä viennin kannalta.

Metsätalouden edistämisrahoja kutsutaan usein järjestelmien ja hallinnoimisen määrärahoiksi. Se on aika suuri harha, josta tässä salissa paljon puhutaan. Todellisuus on kuitenkin se, että yli 70 prosenttia rahasta, jota käytetään edellä mainittuun tarkoitukseen, menee aivan metsätalouden perustehtävään eli sinne puun ja kannon juurelle. Tehdään suunnitelmia, valvotaan niiden toteuttamista, koulutetaan metsänomistajia jne. On erittäin lyhytnäköistä kansantaloutemme kannalta, jos metsätalouden edistämiseen tarkoitettut varat käyvät niin vähäisiksi, ettei niillä ole enää ns. kannustavaa vaikutusta. Kauas tulevaisuuteen katsova valtiovarainministeri esittäisi huomattavaa lisäystä kyseiseen tarkoitukseen ja käyttäisi perusteena työllistymistä välittömästi ja tulevaisuuden puuntuotannon turvaamista.

Yksi pieni yksityiskohta aluehallintouudistuksessa liittyy metsätalouteen. Uudistuksessa esitetty elinkeinopiirien muodostaminen ei koske metsätalouden organisaatioita. Kyselenkin, onko taustalla ajatus yhdistää jatkossa metsäkeskukset johonkin muuhun aluehallintoyksikköön. Jos ja kun resurssit vähenevät ja yksikkö jää pieneksi ja painottuu vielä viranomaistehtäviin, tapahtuuko yhdistäminen ympäristökeskusten alaisuuteen? Tämän johtopäätöksen voi tehdä niistä paineista, jotka ovat parhaillaan täällä eduskunnassa, kun käsitellään yhtä aikaa luonnonsuojelulakia ja metsälakeja. Sanon ääneen tämän pelkon, ettei tarvitse olla jälkiviisas. Jos tämä ajatusrakennelma todetaan virheelliseksi, olen siitä erittäin iloinen.

Arvoisa puhemies! Hallitus teetti hyvin ansiokkaan maaseutuohjelman. Ohjelmassa käsiteltiin hyvin monipuolisesti maaseutua kokonaisuutena, ja mikä parasta ja ehkä poikkeuksellista, siihen liittyi konkreettinen toimenpideohjel-

mien sarja. Nyt vain ihmetyttää, millä se toteutetaan. Resursseja toteuttamiseen ei ole talousarvioehdotuksessa, ja maaseudun omat resurssit ovat tällä hetkellä erittäin vähäiset.

EU-ratkaisun johdosta syntynyt epävarmuus maaseudun perustassa eli maataloudessa heijastuu koko maaseutuun. Epävarmuutta lisäävät huomattavasti hallituksen leikkaukset siitä tukipaketista, joka tässä talossa aikanaan päätettiin ennen Euroopan unioniin liittymistä. Jos tämä tukipaketin leikkaus piti tehdä poliittisista syistä, kuten arvelen, eikö nyt olisi hyvä aika osoittaa todellista maaseudun kehittämismieltä? Pienetkin panokset koettaisiin teoiksi, sillä vanha sanonta kuuluu: "Puheet ovat puun lehdet, mutta teot ovat puun hedelmät ja hedelmistään puu tunnetaan."

Maaseudun kokonaisresursseja hallitus karsii aika kovalla kädellä. Esimerkiksi kuntien valtionosuusudistus merkitsee voimavarojen pienentämistä hyvin voimakkaasti juuri maaseudulla. On vaikea löytää myönteisiä elementtejä tästä talousarvioesityksestä. Moni aktiivinen uuden etsijä ja entisen kehittäjä laittaa mielessään vastakkain esitetyt verohelpotukset ja vähenevät maaseudun panostukset ja kokee niiden selvän viestin hallituksen taholta. Minä tunnustan, että se on mielikuva, mutta valitettavasti mielikuvilla on suuri ohjaava vaikutus. Maaseudun ihmiset kokevat, että hyvin ansaitsevat asutuskeskusten ihmiset saavat, kun taas maaseutua kuihdutetaan. Tätä miellelyhtymää on vaikea kumota ainakaan tämän talousarvioesityksen annilla.

Maa- ja metsätalousministeriön on mielestäni aloitettava nopeasti toimenpiteet, joilla se saisi palautettua viljelijäväestön luottamuksen, joka siihen hallinnonalaan ja ministeriöön on perinteisesti ollut. Viljelijät kokevat ministeriön olevan enempi Brysselin kuin suomalaisen talonpojan asialla. Se ei ole pelkästään tiedotusasia, vaan ennen kaikkea toiminnan asia. En käy nyt yksilöimään ongelmia, mutta viesti kentältä on aivan selvä. Kaikki ymmärtävät, että Euroopan unionin maatalouspolitiikan sisäaño vie oman aikansa, mutta kyllä omalta hallinnonalalta vaaditaan myös oman hallinnonalan puolustamista niin hallituksen sisällä kuin myös Brysselin suuntaan.

On toki myönteisiäkin viestejä tullut, ja erityisesti voidaan tässä yhteydessä mainita, että suuren valiokunnan työskentelyssä maa- ja metsätalousministeriö on ylivoimainen osaamisellaan niin materiaalin teossa kuin asioiden käsittelyssäkin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, toivottavasti vuoden 1997 talousarvioesitys saa eduskunnassa perusteellisen käsittelyn ja jos mahdollista, voitaisiin pieniä sisäisiä muutoksiakin tehdä, jos yhteisymmärrystä löytyy. Tavoite ei ole hallituksen nöyryyttäminen, vaan aidon eduskunnan puumerkin jättäminen talousarvioesitykseen. Sen ei tarvitse olla edes eskon puumerkki.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Puheeni on lyhyt, mutta varmuuden vuoksi tulinkin kuitenkin puhujakorokkeelle.

Suuret ja periaatteelliset asiat, kuten työttömyys, valtion velka, aluehallinnon uudistus jne., on käyty jo monipuolisesti läpi. En enää puutu niihin, vaan puheenvuoroni koskee ainoastaan ajoneuvoveroa eli -tarraa.

Selvitysosassa sanotaan hallituksen antavan eduskunnalle lain ajoneuvoveron suorittamisesta vuonna 1997 ja siinä veronkantotapa uudistetaan ja veronkantoajankohta ilmoitetaan. Veroksi esitetään 500 markkaa 31.12.1993 tai sitä ennen rekisteröidyistä ja 700 markkaa uudemmissa autoista. Maksu on siis saman suuruinen siitä riippumatta, onko ajoneuvo käytössä koko vuoden tai vain osan siitä. Mielestäni maksu tulisi porrastaa ei vain ajoneuvon iän vaan myös käyttöajan mukaan. Maksu voisi olla vaikka kuukausittain kuten ilmailun kausikortti.

Varmaan jokainen tietää, mitä se tarkoittaa. Mutta sanonpahan kuitenkin varmuudeksi vuoksi, että ilmailussa myydään ns. kausikorttia. Vähimmäisaika on kaksi kuukautta, ja sen jälkeen voi kuukausittain aikaa jatkaa. Käyttöön tämän kausikortin voi ottaa milloin vain, toisin sanoen lentokoneen. Kausikorttia on kolmea eri hintaluokkaa, riippuu vähän, missäpäin sillä operoidaan.

Vastaava järjestely toisi oikeudenmukaisuutta kesäautoilijoille tai muutoin tilapäisesti autoa käyttäville. Tällä olisi merkitystä myös autoliikenteille. Ei tarvitsisi maksaa koko maksua esimerkiksi koeajon tai katsastuksen takia, kun autossa ei ole tarraa.

Toisekseen autotarran hinnan tulisi olla suhteessa auton arvoon. 700 markkaa ei enää merkitse mitään satojentuhansien autossa, mutta 500 markkaa 2 000—3 000 markan autossa ei ole enää suhteessa oikea.

Osa-aikainen tarra on sanottu vaikeaksi toteuttaa. Mielestäni näin ei ole. Osa-aikainen tarra olisi vain puolet koko vuoden tarrasta. Tarra olisi leikattu poikki, ja se näkyisi ikkunassa. Myös maksulappu pitäisi pitää mukana ajossa,

niin kuin rekisteriotekin tulee pitää mukana. Sitä olisi silloin myös helppo valvoa.

Tarra koskettaa melkoista kansalaisjoukkoa, ja siksi myös nostin asian esille. Toisekseen tarran piti olla väliaikainen. Muutoin olen sitä mieltä, että tarraveron pitäisi poistaa, ei kuitenkaan polttoaineveroa nostamalla. Tarraveron tuotto on noin miljoona markkaa. Tuloverojen 5,5 miljardin markan alennuksesta se sopisi hyvin kyllä ensimmäisenä ottaa. Tämä poisto toisi oikeutta vähävaraisille, työttömille, eläkeläisille, hajasutusalueille, missä ei ole joukkoliikennettä. Tarraveron poisto lisäisi myös hallituksen uskottavuutta.

Ed. S i i m e s : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat, valtion ensi vuoden talousarviota on tähän mennessä keskustelussa ehditty pohtia varsin laajasti ja monelta eri kantilta. Itse aionkin keskittyä pariin seikkaan.

Ensinnäkin on ollut mukava huomata, etteivät juhlapuheet ja arkitodellisuus aina eroa toisistaan yön ja päivän lailla, etteivät hallituksen puheet koulutuksen ja tutkimuksen merkityksestä ole jääneet pelkiksi puheiksi. Vaikka opetusministeriökin on, kuten koko valtiontalous, ahtaalla, on kuitenkin panostettu tärkeimmän kansallisen pääomamme, osaamisen, vaalimiseen ja kehittämiseen. Tästä ovat hyvinä esimerkkeinä Suomen Akatemian ja Tekesin määrärahojen kasvaminen. Lisäksi korkeakoulujen kehittämislain 3 § :n sisällön säilyttäminen on ministeri Heinosen melkoinen taidonnäyte.

On erinomainen asia, että myös opiskelijaa on muistettu. Vihdoinkin ollaan saamassa parannusta alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden taloudelliseen asemaan. Ensi vuonna 19-vuotiaat ja suunnitelman mukaan seuraavana vuonna myös 18-vuotiaat saavat saman opintorahan kuin 20 vuotta täyttäneet. Oli jo aikakin poistaa kyseinen epäkohta.

Myös opintotuen tuloharkintaan olisi syytä saada parannuksia aikaan pikimmiten, jotta opiskelijoiden olisi mahdollista ja kannattavaa työnteolla jatkaa toimeentuloaan ja välttää lainarahalla eläminen.

Opintotukityöryhmän esittämä nk. Tanskan malli ei kuitenkaan ole paras mahdollinen, sillä se sisältää monia uudenlaisia epäkohtia muun muassa luomalla opiskelijoille uusia tuloloukkuja sekä asettamalla opintotuen saajat kaikkiin muihin yhteiskunnan erilaisten tukien saajiin nähden täysin eriarvoiseen asemaan takautuvan tulokontrollin suhteen. Edelleen Tanskan mallin

hyvienkin puolien realisoituminen jäisi joka vuosi valtiovarainministeriön senhetkisen suopeuden varaan tulorajojen asettamisen osalta.

En ymmärräkään, miksei opintotuen tuloleikkurin loiventamista ja muuttamista lineaarisiksi voida toteuttaa nykyisen muutoin varsin toimivan opintotukijärjestelmän pohjalta. Onneksi ainakin kokoomuksen eduskuntaryhmä onkin herännyt vaatimaan muitakin malleja opintotukijärjestelmän uudistamiseksi kuin työryhmän esittämän Tanskan mallin.

Toinen hallinnonala, johon haluan kiinnittää huomiota, on liikenneministeriö.

Erityisen myönteisenä näen periaatekannan Järvenpää — Lahti-moottoritien rakentamisesta enkä pelkää siksi, että pidän kyseistä hanketta niin tärkeänä, vaan myös uuden, ennakkoluultoman yksityisrahoitusmallinsa vuoksi. On todella hyvä, että on uskallettu lähteä etsimään erilaisia, mahdollisesti tehokkaampia ja taloudellisempia tapoja näinkin perinteisesti yhteiskunnan yksinomaisessa hoidossa olleen kohteen toteuttamiseksi.

Liikenneministeriö on muutenkin melko hyvin onnistunut valitsemaan ensi vuoden talousarvioon ne tärkeimmät liikenneverkostohankkeet, joita on kyettävä viemään eteenpäin resurssien niukkuudesta huolimatta.

Eräs edellä mainitun tärkeysluokan hanke on kuitenkin unohtunut. Suomen itäratahanke täyttää kaikki yleisesti hyväksytyt ja ensi vuoden talousarviossakin mainitut liikenneverkoston kehittämisperiaatteet, kuten elinkeinoelämän tarpeiden huomioon ottamisen, liikenneturvallisuuden parantamisen, joukkoliikenteen kilpailukyvyyn kehittämisen sekä liikenteen ympäristöystävällisyyden.

Itäradat on kansainvälisestikin merkittävä liikennehanke, joka on määritelty kuuluvaksi ykköshankkeisiin myös Euroopan unionin alueen koillisella pääkuljetuskäytävällä. Perusteelliseen tarveselvitykseen pohjautunut hankepäätös tehtiin liikenneministeriössä vuonna 1994. Hankepäätöksen mukaisesti on edetty viime kevääseen asti. Alustavat yleissuunnitelmat ja ympäristövaikutusten arvioinnit on tehty.

Nyt hanke näyttää valitettavasti unohtuneen. Itärajojen ensimmäisen vaiheen Kerava — Lahti-oikoradan yleissuunnittelu on pysähtynyt, vaikka 50 prosentin EU-rahoituskin on myönnetty. Huolimatta kaikista näistä valmiuksista jatkosuunnittelurahat loistavat valtion ensi vuoden talousarviossa poissaolollaan. Kun hanke vielä on luokiteltava ennemmin nykyisen liiken-

verkoston perusparannus- ja kehittämishankkeeksi kuin miksikään uudeksi väyläksi, pitäisin suunnittelun eteenpäinviemistä välttämättömänä, jotta joskus tulevaisuudessa päästäisiin myös konkreettiseen rakentamiseen.

Kerava — Lahti-oikoradan yleissuunnittelua tulisikin välittömästi jatkaa ja valtion ensi vuoden talousarvioon kohtaan Rataverkon kehittäminen tulisi lisätä 10 miljoonaa markkaa suunnittelutöiden jatkamista varten.

Toivon eduskunnan ja hallituksen kiinnittävän entistä tarkemmin huomiota ympäristöystävällisen ja niin alueellisesti kuin kansainvälisesti merkittävän rataliikenteen kehittämiseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Siimeksen puheenvuoro oli erinomaisen hyvin valmisteltu ja selkeä. Täytyy vain eräessä suhteessa heti kärkeensä täällä, kun hän on eduskunnan uusin jäsen, palauttaa hänet opintotukiasiaassa maan pinnalle.

Toisin sanoen Ahon hallituksen aikana opintotukea kehitettiin merkittävästi. Se oli varmasti suurin opintotuen suhteen tapahtunut kehitys, Ahon hallituksen aikana. Sen jälkeen Lipposen hallitus raa'alla kädellä leikkasi opintotukea, niin kuin tiedetään, ja tällainen pikkuihin parannus, joka tulee alle 20-vuotiaille, on kuin hytyn surinaa tässä kokonaisuudessa.

Tämä oli ainoa, joka oli sellainen pahempi virhe tässä asiassa, ja se oli tietysti syytä tässä korjata.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustaja Aittoniemi sekoittaa kaksi hallitusta. Kun hän kehuu Ahon hallitusta, niin hänen kehunsa varmaankin oli tarkoitettu Holkerin hallitukselle. Holkerin hallituksen aikana otettiin käyttöön korkeakoulujen kehittämislaki ja se merkitsi todellakin huomattavia määrärahojen korotuksia. Sen sijaan Ahon hallitus kun nostautui nimenomaan siinä, että korkeakoulujen kehittämislaki purettiin. Tämä aikaansai sen, että yliopistoille tuli rahoituksellinen kriisi.

Ongelma, joka liittyy myös ed. Siimeksen puheenvuoroon, on se, kun hän mainitsi, että korkeakoulujen kehittämispöytäkirja säilyttäminen on ollut opetusministeri Heinosen tai melkoinen taidonnäyte. On tietenkin totta, että kehittämispöytäkirja säilyy, mutta kun lukee budjettia, niin se ei säily suinkaan sellaisena kuin se alkuperäisenä hyväksyttiin, vaan se säilyy siten, että korkeakoulujen määrärahoja korotetaan vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskitason palk-

kauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausten kasvua. Eli kehittämisspykälä aiotaan pitää voimassa vain palkkausten kasvun osalta, mutta ei enää esimerkiksi laitehankintojen, kirjahankintojen ja muiden menojen osalta. Korkeakoulumaailma on toisaalta antanut kiitosta tästä, että edes on kyetty säilyttämään taso palkkauksen osalta. Mutta monet korkeakoulut ovat erittäin suurissa vaikeuksissa muun muassa laitehankintojen ja kirjahankintojen osalta siksi, että tätä kehittämisspykälää siltä osin ei aiota pitää voimassa.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin puutun tähän korkeakoulukysymykseen en niinkään sen osalta, mitä ed. Siimes sanoi, vaan osittain tarkentaakseni sitä ehkä vähän epätarkkaa tietoa, mikä täällä nyt on liikkunut.

Korkeakoulujen kehittämisslain 3 §:n jatkaminen vuosiksi 1997—2000 kyllä merkitsee tasaisen määrärahakehityksen turvaamista. Tässä nyt kannattaa muistaa se, mihin ed. Laaksokin viittasi, että kehittämisslakihan on ollut voimassa vuosina 1986—1996, mutta resurssien turvan taannut lain 3 § kumottiin vuosien 1993 ja 94 osalta, ed. Aittoniemi. Sitten kyllä vuosina 1995 ja 1996 se on jälleen ollut voimassa.

Ylipäänsä sanoisin kyllä, arvoisa rouva puhemies, että ei yliopistojen tilanne niin keho ole kuin se oli muutama vuosi sitten, koska kyllähän nyt kun korotusperustana ovat palkkausmenot, jotka ovat noin 80 prosenttia yliopistojen kaikista menoista, tässä on ennakoitu aika hyvin, mihin päin kehitys suuntaa.

Siitä olen kyllä ed. Laakson kanssa samaa mieltä, että esimerkiksi laitehankinnat, kirjallisuushankinnat, ylipäänsä materiaallinen puoli ei ole siinä tilassa, missä sen kuuluisi olla, eikä tule olemaankaan.

Ed. Siimes (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle voisi todeta, että opiskelijana tunnen opintotuen kehityskulun aika hyvin viime vuosilta ja tiedän kyllä sikäli, mistä puhun puhuessani opintotukiasioista.

Mitä tulee kehittämisspykälään ja laitehankintoihin, niin on tietysti täysin totta, että aina parempi olisi, jos olisi saatu taso säilytettyä myös laite- ja kirjallisuushankintojen osalta.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee äskeiseen keskusteluun, niin kun historiaan mennään, ehkä on syytä todeta, että ei-

köhän se korkeakoulujen kehittäminen oikeastaan alkanut Kekkosesta, ei Antero Kekkosesta vaan presidentti Urho Kaleva Kekkosesta. (Ed. Laakso: Kyllä me olimme häntä valitsemassa!)

Me olemme kuulleet täällä jo useita kertoja, että pääministeri Paavo Lipposen johtama hallitus julistautui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Toiminnan tulokset kertovat kuitenkin kokonaan muusta. Työttömyys ei ole juurikaan alentunut ja yhteisvastuu kansalaisista on entisestäänkin heikentynyt. Alueellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus kasvaa ja maa jakaantuu kahtia kiihtyvällä vauhdilla. Hallitus on itekin todennut kyvyttömyytensä ratkaista edessä olevia ongelmia ja on jatkuvasti siirtänyt vastuuta niin talouden tervehdyttämisestä, verotuksen keventämisestä kuin työllisyydenkin hoidosta kuntien harteille. Tässä tarkoituksessa hallitus on pääministerin johdolla luonut kuvaa kunnista, jotka rypevät rahassa. Kuva on harhainen ja väärä. Se perustuu keskiarvoihin ja niistä tehtyihin virheellisiin johtopäätöksiin.

Vuoden 1995 tilinpäätöksen rahastojen ja kasvavien tarkastelu erillisinä on täydellistä harhaa. Ensinnäkin kuntien rahastot ovat yleiskatteellisia rahastoja, joiden rahamäärät näkyvät käytännössä kassavaroina. Toisaalta jokainen kunnallistaloutta hoitava tietää, että kassavarojen määrä on suurimmillaan kuukauden lopussa ja tavallisesti aina vuoden päättyessä. Myös kunnallistalouden asianmukainen hoito edellyttää, että kunnilla on vähintään kuukauden kassamenoja vastaavat varat, jotta maksuvalmius pysyy kunnossa. Eli keskustelussa esiintyvistä 20 miljardin markan kassavaroista tarvitaan puolet siihen, että kunnat voivat asianmukaisesti huolehtia omasta maksuvalmiudestaan.

Hallitus on puheissaan tunnustanut sen, että kuntien erot ovat suuret. Käytännössä kuitenkin hallitus on toiminut vastoin tätä puhetta. Alensihan hallitus, niin kuin valtiovarainministeri Niinistö totesi, kuntien puolesta verotusta. Tämä koski kaikkia kuntia riippumatta siitä, mikä oli kuntien taloudellinen tilanne. Toisaalta voi kysyä, mihin unohtui kunnallisen itsehallinnon keskeisimmän perusperiaatteen, kunnallisen verotusoikeuden kunnioittaminen. On selkeästi todettava, että tällä päätöksellä käytettiin väärään tarkoitukseen hallitukselle annettua oikeutta päättää erilaisista verovähennyksistä, tai oikeus on tietysti eduskunnalla, mutta hallitus sille esitykset on tekevä ja tulee tekemään.

Toisaalta haluan oikaista myös muutamia hallituksen hädissään hokemista lausumista.

Pääministeri on erittäin halukkaasti syyttänyt keskustalaisia kuntia siitä, etteivät ne haluaisi työllistää. Tilanne on tosiasiaa juuri päinvastainen. Työministeriön tilastokatsauksen mukaan heinäkuun lopussa esimerkiksi Lapin läänin kunnat, jotka valtaosaltaan ovat keskustan johtamia kuntia, olivat sijoittaneet työllistämistuella kuntien palvelukseen 2 195 henkeä, kun vastaavasti Uudenmaan läänin kunnissa tuo määrä oli 3 956 henkilöä. Eli Lapin kunnat työllistivät 50 prosenttia siitä määrästä kuin Uusimaa, vaikka asukasluku on vain 1/7 Uudenmaan läänin väestöstä. Lapin lukuuihin yltää myös Kainuu, eli jo tilastollisesti pääministerin ja hallituksen väitteiltä putoaa pohja pois. Jos pääministeri ei ole tietoinen asiasta, toivon, että ryhmätoverit häntä valistavat, ja jos hän taas on tietoinen, olisi kohtuullista, että pääministeri ryhtyisi vähitellen puhumaan totta tämänkin asian osalta.

Hallituksen kuntiin kohdistamat ylisuuret valtionosuusleikkaukset ja valtionosuusjärjestelmän uudistus, joka sisältyy ensi vuoden talousarvioehdotukseen, jakaa kunnat tulevaisuudessa selviytyjiin ja kriisikuntiin. Valtionosuusleikkauksia ei voi eikä saa katsoa vain vuoden tähtäyksellä, vaan pitkällä sihdillä. Lipposen hallitushan on päättänyt leikata vuosina 1996–1999 valtionosuuksia 7 600 miljoonaa markkaa sekä lisäksi 1 000 miljoonaa kuntien verotulopohjasta. Käytännössä tämä 8 600 miljoonan leikkaus vie jokaiselta nelihenkiseltä perheeltä heidän palveluihinsa tarkoitetuista rahoista noin 7 000 markkaa vuodessa. Kuntien työntekijöiden kanalta voidaan taas todeta, että tuo leikkaus on yli 20 000 markkaa jokaista kunnan palveluksessa olevaa vakituista työntekijää kohti. Siinä syy, miksi useimmilla maamme kunnilla ei ole palanmaksuvaraa tänä päivänä.

Mutta leikkaus onkin vain osa todellisuutta, useimmissa tapauksissa pienempi osa. Todellinen kahtiajako syntyy vasta valtionosuusuudistusjärjestelmän muutoksen myötä. Valtionosuuksien siirtymäsäännöksethän toimivat kahden suuntaan: toiset saavat lisää valtionosuutta aikaisempaan verrattuna ja toisilta se taas vähenee. Esitänkin tämän esimerkin valossa kysyen: Miksi Tampere voi laskea veroäyrin hintaa, mutta Kemijärvi ei?

Vuosina 1996–2001, johon valtionosuusuudistuksen siirtymäkausi ulottuu, Kemijärvi menettää yhteensä valtionosuusleikkauksina ja järjestelmän muutoksena 3 100 markkaa jokaista asukastaan kohti, mutta Tampere vain 580 markkaa. Ero on 2 520 markkaa jokaista asukas-

ta kohden eli noin 5 penniä veroäyriä Kemijärven tappioksi. Menetys Tampereella on vain 7 500 markkaa työntekijää kohden, mutta Kemijärvellä lähes 40 000 markkaa jokaista kaupungin työntekijää kohden. Ei tällainen kunta voi täyttää hallituksen kehotuksia työllisyyden hoitamisesta, veroäyrin hinnan alentamisesta eikä myöskään muista lisääntyvistä velvoitteista. Luulenkin, että hallituksen kehotukset veroäyrin hinnan alentamisesta tuntuvat irvokkailta kemijärveläisistä.

Hallituksen kuntapolitiikka on yksisilmäistä ja johtaa alueelliseen kahtiajakoon ja kriisiytymiseen kuntien välillä. Se lisää myös työttömyyttä. Se toimii hallitusohjelman vastaisesti työttömyyden lisäämiseksi. Työttömyyden puolittaminen onkin käytännössä täysin karannut hallituksen käsistä. Hallitushan perusti olemassaolonsa oikeutuksen ja ikävät leikkaukset työttömyyden puolittamiseen. Jos hallitus olisi nyt rehellinen ja sanansa mittainen, niin ainoa oikea johtopäätös olisi hallituksen ero.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manninen luetteli puheensa aikana paljon numeroita ja yksityiskohtia. Sillä saattoi olla vaikutus, joka oli vakuuttava, mutta tietysti olisi syytä myöskin tarkastella kokonaisuutta, nähdä metsä puilta: Mikä on valtionosuusjärjestelmän idea? Kysymyksessä on kuitenkin järjestelmä, jolla pyritään tasaamaan eri kuntien välisiä eroja, mahdollistamaan peruspalvelujen tuottaminen eri puolilla maata. Kunnallisveron keräysjärjestelmissä, yhteisöverouudistuksen myötä, on tullut sellaisia muutoksia, jotka selvästi suosivat esimerkiksi, puhun nyt vain esimerkinomaisesti, metsävaltaisia maalaiskuntia, joissa yhteisöverokertymä on selvästi suhteessa samoillakin seuduilla tai saman maakunnan alueella sijaitsevia kaupunkeja suurempi. On aivan oikein, että valtionosuusjärjestelmäuudistuksen yhteydessä reagoidaan yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Siihen voi tietysti yhtyä, että työttömyyden puolittamiseksi täytyy jatkuvasti panoksia kohottaa, ja tietysti mielessä on aivan oikein, että keskusta oppositiopolitiikkaa harjoittaessaan on kriittinen. Rakentavaa sävyä tietysti täytyy aina toivoa, ja onhan sitä löytynytkin.

Sekin olisi sitten hyvä muistaa, että kun hallitus on asettanut tavoitteeksi työttömyyden puoltamisen, niin kysymyksessä on loppujen lopuksi pyrkimys sen ongelman hoitamiseen, joka viime vaalikaudella päästettiin syntymään.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Manninen kritisoi ankarasti nykyhallituksen työllisyystavoitteita ja piti niitä epärealistisina. Kuitenkin on muistettava se tilanne, joka edellisen hallituksen jälkeen Suomessa oli, kun vuosina 90—94 Suomesta hävisi 440 000 työpaikkaa.

Valtionosuusleikkauksista olen ed. Mannisen kanssa kyllä samaa mieltä. Ne koskettavat Lapin kuntia hyvin epäoikeudenmukaisella tavalla, kuntia, joissa ei todellakaan ole veroäyrin kevennyksiin mahdollisuuksia. Mutta haluaisin kuitenkin todeta sen, että aika yllättävää on, että Koillis-Lapin kunnissa on huomattu, että verotulot ovat kasvussa. Koillis-Lapin artikkelin mukaan esimerkiksi Kemijärvellä, jonka ed. Manninen puheessaan otti usealla tavalla esimerkiksi, ovat verotulot kasvaneet 3,93 prosenttia vuonna 95 edellisestä vuodesta, ja erityisen köyhässä kunnassa Pelkosenniellä äyrikertymä oli edellisestä vuodesta noussut 7,6 prosenttia. Myös Sallassa ja Savukoskella veroäyrin kertymiä on tullut. On tietysti vain todettava, että näin on, mutta siitäkään huolimatta noiden kuntien tilanne ei ole sellainen, että ne kovin helposti tulevat kestäämään suunniteltuja valtionosuusleikkauksia.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti eräissä kunnissa veroäyrimäärät ovat kasvaneet, mutta totean sen johdosta, että sillä ei ole kuitenkaan kolmen vuoden tähtäyksellä mitään merkitystä näiden kuntien taloudelle, koska nämä kunnat Kemijärvi mukaan lukien ovat kaikki verotulojen täydennyksen piirissä. Sikäli kuin niiden verotulot kasvavat keskimääräistä enemmän, verotulojen tasausmäärä alentuu samalla summalla kolmen vuoden viiveellä tämän järjestelmän mukaan. Tämäkin on jälleen yksi harha, jota käytetään perusteltaessa asioita, mutta joka ei pidä kuitenkaan yhtä todellisuuden kanssa.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Budjettikeskustelussa on puhuttu paljon veroratkaisusta. Ehkä on syytä selvästi ja suoraan sanoa, että mielestäni hallituksen tekemässä veroratkaisussa näkyy hyvin selkeästi se, että kokoomus on voi-

nut painaa puumerkkinsä veroratkaisun sisältöön. Millä tavalla kokoomuksen puumerkki näkyy hallituksen veroesityksessä?

Ensinnäkin kokoomuksen puumerkki näkyy siinä, että veronkevennyspuheista huolimatta verotus ei kaikkien osalta kevenny. Kaikkein selkeimmin nämä puheet verotuksen kevenemisestä osoittautuvat perättömiksi silloin, kun me puhumme työttömistä. Työttömien verotus ei näet kevene, vaan kiristyy ennen kaikkea niiden työttömien kohdalla, jotka saavat pelkkää työmarkkinatukea tai pelkkää peruspäivärahaa. Verotus kiristyy niillä, jotka saavat työttömyysturvaa noin 40 000 markkaa vuodessa, ja tähän lukuun sisältyvät kaikki maamme pitkäaikaistyöttömät. Ehkä se ei tunnu kovin paljolta, prosentuaalisesti 0,7 prosenttiyksikköä, mutta on selvää, että pienissä tuloissa, kun kyse on peruspäivärahasta, työmarkkinatuesta, tällainen vähäinenkin veronkiristys tuntuu.

Voimme sanoa, että tiedotusvälineet jättivät työttömien veronkiristyksen usean viikon ajan mainitsematta. Budjettiriihessä monet ministerit kehuivat, muun muassa vasemmistoliiton puheenjohtaja Claes Andersson kehui veroratkaisua solidaariseksi pienituloisille. Vasta myöhemmin kun veroasiantuntijat ovat selvittäneet sen, että verotus ei kaikkien osalta todellakaan kevenne, vaan työttömien osalta kiristyy, kaikki vasemmistolaiset ministerit ovat ikään kuin siirtäneet katseen tulevaisuuteen ja todenneet, että seuraavassa veroratkaisussa on välttämättä pidettävä huolta siitä, että verotuksen kevennys kohdistuu ennen kaikkea pienituloisiin. Mikä estää vasemmistoryhmiä sopimasta yhteistyöstä jo tätä budjettiesitystä käsiteltäessä, jotta kaikkein pienituloisimpien työttömien, ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien, verorasitus ei kiristyisi?

Huomasin, että seuraava puhuja on SDP:n varapuheenjohtaja Antero Kekkonen. Mielestäni me voisimme yhteistyössä, vasemmistoliitto ja sosialidemokraattinen puolue, meidän molempien eduskuntaryhmät pohtia sitä, millä tavalla, minkälaisin muutoksin estetään työttömien verotuksen kiristymisen. Ongelma tältä osin on se, että itse asiassa kokoomuksen kädenjälki näkyy verotusratkaisussa paitsi työttömien verotuksen kiristymisenä myös symbolisesti ja periaatteellisesti erittäin tärkeässä ratkaisussa, sillä ensimmäistä kertaa budjettiesitykseen sisältyy sellainen periaatteellinen linjaus, jonka mukaan palansaajien verotus ja toisaalta sosiaalisten tulonsiirtojen varassa elävien verotus voi poiketa toisistaan siten, että sosiaalisten tulonsiirtojen va-

rassa elävien verotus on kireämpää kuin palkan-saajien verotus.

En pidä hyvänä sitä, että tilanteessa, jossa vasemmisto johtaa hallitusta, jossa molemmat vasemmistoryhmät ovat yhteistyössä hallituksessa, kokoomus saa hallituksen veroratkaisuun näin keskeisen periaatteellisen puumerkin. En toisin sanoen pidä oikeana sitä, että sosiaalisten tulonsiirtojen ja muun muassa työttömyysturvan varassa elävät joutuvat kireämmän verotuskoh-telun uhreiksi kuin palkansaajat. Mistä sitten johtuu, että näin tapahtuu?

Tämä johtuu siitä, että kunnallisverotuksen ansiotulovähennys muutetaan ns. kannustinvähennykseksi. Kannustinvähennys kohdistetaan palkansaajiin ja yrittäjiin, mutta ei työttömiin tai muiden sosiaalisten tulonsiirtojen varassa elä-viin. Työttömien ohella myöskin lasten kotihoi-dontuen, sairauspäivärahojen, opintotuen ja muiden vastaavien tulonsiirtojen verotus kiris-tyy. Myös tämä on kysymys, joka tässä verokes-kustelussa ainakin julkisuudessa on pääosin si-vuutettu. (Ed. Viitames: Kiristyy vai? Pysyy en-nallaan!) — Kiristyy. Ellei ed. Viitames usko minua, hän voisi tietenkin lukea esimerkiksi ve-roasiantuntijana tunnetun toisen sisäministeri Backmanin vastauksen eduskunnan kyselytun-nilla, jossa ministeri Backman toteaa, että juuri niiden, joiden työttömyyspäiväraha on tuollai-nen 40 000 markkaa vuodessa, verotus todella-kin kiristyy, kuten hän sanoi, noin 0,6 prosenttia, minun käyttämäni veroasiantuntijoiden mu-kaan noin 0,7 prosenttia, joka vuodessa on 263 markan veronkiristys.

Kyse ei ole kovin suuresta veronkiristyksestä, mutta on muistettava, että pelkän peruspäivära-han ja työmarkkinatuen varassa elävät eivät esi-merkiksi saa indeksikorotusta. Indeksikorotusta ei ole tehty vuonna 96, ja hallitus esittää, että sitä ei tehdä vuonna 97, sitä ei tehdä vuonna 98 eikä sitä tehdä myöskään vuonna 99. Tästä syystä ehdotan, että vasemmisto pohtisi yhteistyössä sitä, mitkä ovat ne keinot ja välineet, joilla työt-ömien verotuksen kiristyminen voidaan estää.

Kokoomus on saanut puumerkinsä tähän veroratkaisuun myös toisella tavalla: siinä, että suurituloiset hyötyvät tästä veroratkaisusta kaikkein eniten. Tästä taas seuraa se, että kun toisaalta työttömien verotus kiristyy ja suuritu-loisten verotus kevenee kaikkein eniten, niin ai-noa johtopäätös, mikä voidaan tehdä, on se, että hallituksen veropaketti on omiaan lisäämään tu-loeroja. Jälleen kerran meidän on kysyttävä, voimmeko me vasemmistossa tehdä jotakin, jot-

ta tuloerojen kasvu ei jää historiaan sen hallituk-sen toiminnan tuloksena, jossa vasemmiston molemmat puolueet ovat edustettuina.

En usko, että kukaan veroratkaisuun perehty-nyt enää kiistää sitä, etteivätkö suurituloiset hyö-tyisi tästä veroratkaisusta enemmän kuin pieni-tuloiset. Heidän, jotka saavat noin 75 000 mark-kaa palkkatuloa vuodessa, nettotulojensa muu-tos on noin 1,9 prosenttia eli 1 037 markkaa vuodessa, mutta heidän, jotka saavat 500 000 markan palkkatulon vuodessa, verotuksensa ke-venee jo 3,9 prosenttia eli yli 9 000 markkaa vuo-dessa. Puhumattakaan niistä, jotka saavat esi-merkiksi miljoonan vuodessa palkkatuloja, sel-laisiakin on. Heidän verotuksensa kevenee peräti 4,3 prosenttia, mikä vuositasaalla on jo 18 325 markkaa.

Kokoomus on saanut tähän budjettiesityksen veroratkaisuun puumerkinsä myös siinä, että omistajayrittäjille tulee lisähelpotus. Saattaa olla, että tämä omistajayrittäjille kohdistettu li-sähelpotus on tarpeellinenkin silloin, kun on ky-symys pienyrityksistä, mutta tämä omistajayrit-täjille tuleva lisähelpotus merkitsee myös sitä, että tämä on ilouutinen Fazereille, Ahlströmeille, Herlineille, Hartwalleille ja monille muille, jotka omistavat isoja osakesalkkuja. (Ed. Kekkonen: Miten on Ehrnroothit?) — Myös Ehrnroothit.

Osakkeenomistajien varallisuusverotusta ke-vennettiin huomattavasti jo vuoden 1995 vero-tuksessa. Silloin säädettiin, että yksityisen henki-lön veronalaisiksi varoiksi katsotaan vain 30 pro-senttia osakkeen verotusarvosta, jos hän omistaa vähintään 20 prosenttia yhtiöstä. Nyt tätä 20 prosentin rajaa alennetaan 10 prosenttiin. Tämä antaa uuden helpotuksen myös monille suuryhti-öiden omistajille, ja he ovat varmasti tähän uu-teen verohelpotukseen tyytyväisiä. Myös tämä on se veroratkaisun osa, josta julkisuudessa ei juuri ole puhuttu.

Ymmärtääkseni kokoomus on saanut puu-merkinsä hallituksen veroratkaisuun myös siltä osin, että eläkeläistenkin verotus kiristyy. Näin tulee tapahtumaan niiden eläkeläisten osalta, jot-ka ovat eläkeläispuolisijoja ja jotka jäävät ensi vuoden puolella eläkkeelle. En ole ehtinyt vielä saada kaikkia laskelmia, emmekä tiedäkään, koska energiaverotuksen uudistaminen on vielä kesken, miten eläkeläisten ylipäänsä käy, mutta hallituksen budjettiesityksen myötä on jo var-maa se, että eläketulovähennystä tullaan leikkaa-maan. Niiden arviparien osalta, joista ensi vuon-na ensimmäinen puolisoista astuu eläkkeelle, elä-ketulovähennystä pienennetään välittömästi.

Nykyinen käytäntöhän on se, että eläketulovähennys leikkautuu ensimmäiseksi eläkkeelle jääneeltä vasta silloin, kun toinenkin puoliso astuu eläkkeelle. Me kaikki ymmärrämme, että tämän ensimmäisen puolison eläkkeelle jäämisen ja toisen puolison eläkkeelle jäämisen välinen aika voi olla hyvinkin pitkä.

Toistaiseksi verotus ei ole kiristynyt, ennen kuin toinenkin puoliso on jäänyt eläkkeelle. Nyt tämä uusi leikkaus tulee siis kohdistumaan tuleviin eläkeläisiin, joiden eläketulot sijoittuvat 35 000—75 000 markan välille, ja enimmillään verotus on kuukautta kohden noin 200 markkaa kireämpi kuin nykyisten säännösten mukaan. Myös tämä on asia, josta toistaiseksi julkisuus ei ole ollut kovin kiinnostunut.

Täytyy tässä vielä sanoa se, että kun esimerkiksi seuraa Veronmaksajain Keskusliiton meille välittämää aineistoa, niin Veronmaksajain Keskusliitto ei näytä tippaakaan olevan kiinnostunut siitä, mitä tapahtuu työttömien verotuksen osalta. Kaikki ne laskelmat, mitä meille on välitetty, koskevat vain palkansajia tai yrittäjiä. On tietenkin selvää, että Veronmaksajien Keskusliitto ei voi olla nimensä mukainen, jos se edustaa niinkin kapeasti, mitä sen asiakirjat osoittavat, veronmaksajia.

Se, mikä minua harmittaa tässä budjettiesityksessä, on sen epäsolidaarinen veroratkaisun sisältö. Toivon, että yhteistyössä vasemmisto voisi tähän asiaan vielä budjetin käsittelyn aikana puuttua. Mutta pelkään, että kokoomus on niin vahva ja kokoomuksen kädenjälki niin tuntuva näissä hallituksen keskeisissä veropoliittisissa linjanvedoissa, että kokoomus nujertaa omilla linjanvedoillaan vasemmiston.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakso keskittyi puheenvuorossaan tarkastelemaan budjetin veroratkaisuja ja ennen kaikkea niiden oikeudenmukaisuutta painottaen sitä, miten tärkeätä olisi, että verotuksen kevennys kohdistuisi pieni- ja keskituloisiin. Tämän oikeudenmukaisuuden hakeminen on luonnollisesti tärkeä lähtökohta, mutta kaiken kaikkiaan toteaisin, että käyty keskustelu osoittaa veroremontin välttämättömyyden. Toivoisinkin, että enemmän painopiste suuntautuisi rakenteelliseen uudistukseen, jossa tarkasteltaisiin, millä tavalla vaikutetaan verotuksella työn kilpailukyyn palauttamiseen, kaiken kaikkiaan aktiivisuutta tukevaan toimintaan ja verotuksen painopisteen siirtämiseen.

Nimittäin edelleen perusongelma jää näiden-

kin budjettiratkaisujen jälkeen. Riittävää painopistettä todella työn kilpailukyyn palauttamiseen ei ole saatu aikaan. Yritysverotuksen osalta, nimenomaan pienyritysten kannalta, on erittäin valitettavaa, että edelleen hyvin pitkälle henkilöyhtiöiden verotus myötäilee henkilöverotusta. Elikkä yrittämisen riskistä ei palkita millään tavalla.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Kekkonen varmaankin puolueeni varapuheenjohtajana vastaa näihin yhteistyötarjouksiin, mikäli katsoo aiheelliseksi.

Ed. Laakso puheenvuorossaan käytti mielestäni liian pitkälle meneviä yleistyksiä aivan liian epämääräisten esimerkkien perusteella. Itse asiassa minä en oikein saanut kiinni siitä työttömien veron kiristyksestä. Ehkä ed. Laakso tuntee asian, mutta valitettavasti puheenvuoron perusteella ei syntynyt muuta käsitystä kuin se, että on olemassa asiantuntijoita tai ministereitä, jotka ovat ed. Laaksolle näin sanoneet, ja ed. Laakso toistaa näitä sanoja. Ehkä hän pystyy kuvaamaan sitä mekanismia, jolla tämä hänen esittämänsä vaikutus syntyy.

Toteaisin vielä ed. Karjulan puheenvuoron johdosta ja osittain myös ed. Laaksolle, että kun puhutaan veronhuojennusten oikeudenmukaisuudesta ja todetaan, että niiden pitäisi enemmän vielä kohdistua pieni- ja keskituloisiin, niin tietysti siihen voi näin iskulauseenomaisesti yhtyä. Mutta ei tämän ratkaisuesityksen valossa pidä kuitenkaan unohtaa, että kyllä tässä selvästi pieni- ja keskituloisille myös olisi luvassa verohuojennuksia. Totta kai, kun meidän tuloverorakenteemme perustuu progressioon, siinä tehtävät huojennukset markkamääräisesti kohdistuvat positiivisemmin rekisterin yläpäähän.

Käsittääkseni ed. Karjula on kuulunut ns. verokoplaan, joka on kai lähtenyt liikkeelle lähinnä siitä, että kaikki verotus täytyisi poistaa. Eikö hän se sentään suosi suurituloisia vielä tätäkin ratkaisua enemmän.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Perussy työttömien verotuksen kiristämiseen on se, että vuoden 1996 verotuksessa oleva kunnallisverotuksen ansiotulovähennys muutetaan kannustinvähennykseksi, jonka enimmäismäärä on 5 500 markkaa. Vähennyksen vaikutus loppuu, kun tulot saavuttavat 318 000 markan rajan. Vähennysoikeus koskee vain palkkatulua. Sen sijaan kunnallinen ansio-

tulovähennys koski myös muita kuin palkkatuloja. Tämä on se syy, miksi työttömien verotus kiristyy vuonna 1997, jos hallituksen esitystä ei muuteta.

Ongelma tässä on se, että työttömien erilaista verokohtelua on perusteltu hallituksen eräiden ministerien toimesta siten, että näin pitääkin tehdä, että näin kannustetaan työttömiä hakeutumaan työhön. Minä luulen, että tämä perustelu ei ole oikea.

Eräs toinen ministeri sanoi, että ei lainkaan pidä paikkaansa, että työttömien verotus kiristyy. Mutta kun hänelle asianomaiset, hänen omat asiantuntijansa löivät oikeat numerot käteen, niin hänkin tuli siihen tulokseen, että työttömien verotus todella kiristyy juuri siksi, että kannustinvähennys ei koske työttömiä. Tuliko selväksi?

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustaja Laakso kohdisti sanansa ennen muuta kansallisen kokoomuksen suuntaan, ja kun me yhteishallituksessa olemme vasemmistoliiton ja kokoomuksen kanssa, niin olisi tietysti kovin sympaattista, jos täällä olisi yksikin kokoomuslainen, jotta me tätä pohdintaa voisimme jatkaa. Kyllä minusta ed. Laakso osoitti huomionsa ihan tähdelliseen seikkaan, sellaiseen seikkaan, jota on aivan pakko vielä pohdiskella ja miettiä.

Se, että ed. Laakson puheenvuoro vilisi numeroita niin taajaan, tekee hiukan vaikeaksi tässä ja nyt aivan täsmällisesti ottaa kantaa siihen, mitä hän tovi sitten sanoi. Mutta kyllä se problematiikka, joka näkyy verotuksen painopisteissä muun muassa niin, että pieni- ja keskituloiset eivät juurikaan pääse nauttimaan näistä helpotuksista, on asia, johon meidänkin ryhmässämme hyvin monet ovat kiinnittäneet huomiota, myös eduskuntaryhmämme puheenjohtaja Pertti Paasio ryhmäpuheenvuorossaan. Mutta kuten sanottu, tämä pohdinta olisi sympaattista alkaa, jos täällä olisi yksikin kokoomuslainen osallistumassa tähän keskusteluun.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä ymmärtääkseni on minun varsinainen puheenvuoroni nyt. Saanko jatkaa paikaltani?

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Vielä 60 sekuntia. Sen jälkeen pyydän siirtymään puhujakorkeelle.

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa rouva puhemies! Ryhdyin vastaamaan niin innokkaasti kan-

sanedustaja Laaksolle, että kuvittelin itsekkin, että kysymyksessä oli vastauspuheenvuoro. Mutta toden totta, tähän onkin varsinainen puheenvuoro.

Rouva puhemies! Täällä on hyvin paljon asetettu kyseenalaiseksi tämän budjetin taloudellista perustaa. Olen ymmärtänyt, että keskustan yhtenä pontimena, kun se ryhtyy rakentamaan väläkysymystään, oli se, että budjetti rakentuisi tyystin väärälle taloudelliselle pohjalle, siis sellaiselle pohjalle, joka ei tule pitämään. Tässä suhteessa vain muutama pikku tarkennus.

Kun teollisuustuotanto kasvoi 5 prosenttia viime vuonna, niin se luo melkomoisen pohjan myös sellaisille laadullisille uudistuksille, joita budjetti kiistämättä pitää sisällään. Metallin tuotanto kasvoi jopa 14,5 prosenttia. Samaan aikaan inflaatiota käytännöllisesti katsoen ei ole ollenkaan. On erittäin mielenkiintoista havaita, että nimenomaan Osuuspankin taloustutkijat veikkaavat 4 prosentin kasvua ensi vuodelle. Se on olennaisesti enemmän kuin on valtiovarainministeriön arvio, jota nimenomaan on syytetty ylioptimismista.

Tottahan tässä vaaroja on edessä. Esimerkiksi tämän päivän tiedot ovat jossakin määrin hälyttäviä sen suhteen, että markka on edelleen ylivaivastumassa, mikä panee erinomaisen suuria paineita odotettavissa olevien ratkaisujen edessä, mitä tehdä, jos markalla mennään kansainvälisiin ympyröihin sillä arvolla, joka markalla tällä hetkellä on.

Halusin tämän sanoa ihan sen takia vain, että kun puutu in muihinkin asioihin, jotka eivät suoraan tule budjetista, minusta on reilua todeta, että tällaisia budjetin ulkopuolisia pulmia on toki.

Mutta mitä näillä erittäin hyvillä ennusteilla, niillä mittareilla, jotka ovat erinomaisessa asennossa juuri nyt, haluan sanoa, on se, että en suhtautuisi niin synkkämielisesti työttömyysnumeroihin kuin täällä on synkkämielisyyttä pyritty lietsomaan. Nämä talouden mittarit, oli sitten kysymyksessä korko, kauppatase, vaihtotase, teollisuustuotanto, ovat niin hyvässä asennossa, että ne vallan hyvin voivat poikia työllisyyttä. En tietoisesti nyt rupea puhumaan mistään työttömyyden puolittamisesta, mutta ne voivat poikia työllisyyttä, joka muuttaa työttömyysnumeromme olennaisesti siedettävämmiksi kuin tällä hetkellä ovat.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puheenvuoron johdosta totean, että

olen samaa mieltä verotuspäätösten epäsosiaalisuudesta mutta olen todella muuten hämmästynyt tästä puheenvuorosta. Te väitätte, että kokoomus, tuo ed. Kääriäisen nimittämä nyökkypuolue, yhtäkkiä määräisi kaikista asioista tässä hallituksessa, kaikki veroasiat ovat kokoomuksen päällä.

Uskallan syvästi epäillä tätä perusteena se, että ministeri Niinistö totesi salissa, että hallitus hyväksyi nämä yksimielisesti. Vasemmiston puolelta ei tullut mitään eriäviä käsityksiä eikä esityksiä näiden suhteen. Jos te olette todella sitä mieltä, että muutetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi, keskusta on valmis eduskunnassa tukemaan. Te olisitte voineet jo enemmistönä tehdä sen hallituksessa, jos olisi ollut vain halua ja tahtoa. Mutta ainakaan teidän ministereillänne ei ole sitä ollut. Toivottavasti eduskuntaryhmältä sitä löytyy. Jos te ette tätä muutosta tee, silloin voi vain todeta ja yhtyä John Waynen sanoihin: "Ne ovat vain vaalipuheita."

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totesin, että veronkevennykseen liittyvät kokoomuksen puumerkit ovat sellaisia, jotka ovat ristiriidassa vasemmistolaisen ajamisen tavoitteiden kanssa. Sen takia en voi uskoa sitä, että vasemmistolaiset ministerit tietoisesti olisivat olleet valmiit kiristämään kaikkein pienituloisimpien työttömien verotusta, joten syyn täytyy löytyä jostakin muualta.

Tietenkin, jos selviääkin se, että vasemmisto aivan tietoisesti hallituksessa on ollut mukana kiristämässä työttömien verotusta, silloin ennen kaikkea vasemmistopuolueiden eduskuntaryhmiltä vaaditaan tulevassa budjetin käsittelyssä sellaista jämäkkyyttä, jossa vasemmistolaiset perusarvot palautetaan myös hallituspolitiikassa sille paikalle, jolle ne kuuluvat.

Juuri siksi olen sitä mieltä, että vasemmistoryhmät voisivat yhteistyössä nostaa esille kaikkien räikeimmät epäkohdat veroratkaisuissa. Itse pidän todellakin kaikkein räikeimpänä epäkohtana sitä, että todellakin peruspäivärahan ja työmarkkinatuen varassa olevien eli 118 markkaa päivässä saavien osalta verotus vielä kiristyy. Sitä en pidä oikeana tilanteena, jossa koko maailmalle kuulutetaan, että verotus kevenee.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! On käyty lävitse hyvin monipuolinen keskustelu. Varmasti on hyvä, että näin murrosajan budjettikirjaa käsiteltäessä keskustelua käydään, mutta jään hyvin vahvasti kaipaamaan sitä, millä taval-

la todella eduskuntaryhmissä edetään siihen, että budjetin käsittely ja lainsäädäntötyö kulkisivat lähempänä toisiaan ja käsi kädessä.

Ajattelenkin näin, että ehkä tästä käytännöstä, millä tavalla valiokunnat osallistuvat myös budjetin käsittelyyn, olisi syytä enemmän keskustella. Sillä tavalla me kansanedustajinakin pääsisimme todella vaikuttamaan niihin uudistuksiin, jotka on välttämätöntä toteuttaa.

Lisäksi haluan ottaa esille sen, että on valitettavaa, että hallitus ei edes siinä määrin kunnioita kansanedustajien työtä, että hallituksen ministerit olisivat edustettuina kuulemassa tätä keskustelua, kommentoimassa kansanedustajien kannanottoja ja tällä tavalla löydetäisiin se rakentava yhteistyö, jonka varassa todella niitä vaikeita asioita, jotka ovat käsillä, voitaisiin viedä eteenpäin.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Laaksolle vielä. Sellaiset henkilöt, joiden tulo perustuu peruspäivärahaan, eivät kuulu siihen tulonsaajaryhmään, josta puheesanne olette maininnut, eli noin 40 000 markkaa ansaitsevien henkilöiden joukkoon, joiden verotuksen olette väittänyt kiristävän. Muutenkin ed. Laakson puheenvuoron sävy on sellainen, että ikään kuin tässä oltaisiin tekemässä jotakin rikosta, jonka räikeimpiä epäkohtia hän vain esittelee, kun verotusta ollaan huojentamassa. Lopujen lopuksi kysymys on varsin yksinkertaisesta asiasta: Keskituloisten, tavallisten palkansaajien verotusta huojennetaan, toki myös muiden palkansaajien ohella siitä syystä, että verojen ja veronluonteisten maksujen taso on kohonnut aivan liian kireäksi.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Ed. Karjula kantoi huolta budjetin valmistelutavasta, mutta itse mietin, pitäisikö elämänarvoja pohdita myös aivan uudelta kantilta tässä salissa. On nimittäin niin, että normaali moraali elämässä sanoo, että kadulla makaavaa puolustuskyvyttöä ei saa potkia, mutta jos me otamme nyt viime vuoden säästöt ja nyt nämä tulevat säästöt pöydälle, kaiken kaikkiaan lopputuloksena on se, että ainoastaan täysin puolustuskyvyttömät joutuvat näiden säästöjen kohteeksi eli sellaiset henkilöt, jotka eivät ole esimerkiksi palkatyössä eivätkä sitä kautta voi mitenkään apuoltakaan käyttää hyväkseen etujensa ajamiseen. Olisi mielenkiintoista nähdä sellainenkin tilasto, jossa säästöjen vaikutuksia eri ihmisryhmiin oikein tilastoitaisiin, ovatko ne kohdistu-

neet lainkaan palkkatyössä oleviin vai ainoastaan puolustuskäyttöön.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ed. Viitamiehelle totean, että työttömän verotus kiristyy, kun tulot vuoden aikana jäävät alle 60 000 markan. Enimmillään työttömän veroaste kiristyy noin 0,7 prosenttia. Mainitun tulorajan alle muuten jäävät useimmat pitkäaikaistyöttömät, olipa kyse sitten ansiosidonnaisesta päivärahasta tai työmarkkinatuesta, peruspäivärahasta.

Voi olla myönteistä se, että uusi kansanedustaja luottaa omiin ministereihinsä kuin pässi uusiin sarviinsa, mutta en oikein tiedä, millä tavalla ed. Viitamiehen saisi vakuuttuneeksi. Ehkä hänen kannattaisi lukea esimerkiksi tämän vuoden budjettia ja hallituksen meille jakamia veroesityksiä. Nimittäin näissä kerrotaan, että kun työttömyyspäivärahatulo on 20 000 markkaa vuodessa, veroasteen muutos on +0,2 prosenttia, kun se on 30 000 markkaa, verotuksen kiristyminen on +0,5 prosenttia, kun se on 40 000 markkaa, muutos on 0,7 prosenttia, 263 markkaa vuodessa jne. Varmimman vakuudeksi vielä ministeri Backman, sosialidemokraatti, totesi: "Arvoisa puhemies! Suurin kiristys on 40 000 markan vuosituloa, siis työttömyysturvaa saavalla 0,6 prosenttia vuodessa, siis 21 markkaa kuukaudessa." Kuten sanoin, oma laskelmani on 0,7 prosenttia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys vuoden 1997 veroasteikkolaiksi

Hallituksen esitys 104/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 105/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 b ja 51 d §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 106/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 107/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 22.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

